

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΗΠΕΙΡΩΝ

Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ — ΑΘΗΝΑ 1977

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

10329

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ ΧΡΕΙΟΣΤΟΜΟΥ
ΒΙΚΤΩΡΙΑΣ ΚΩΤΟΥΛΟΥ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

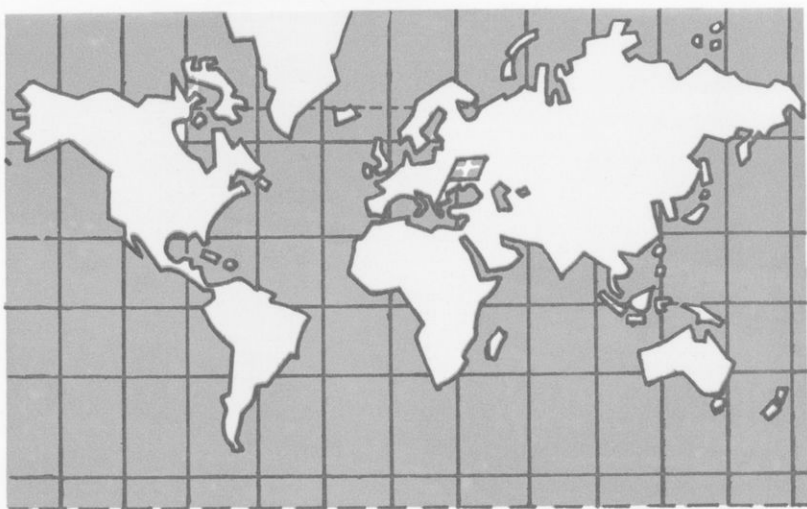

Με απόφαση της Έλληνικής Κυβερνήσεως τά
διδασκτικά βιβλία του Δημοτικού, Γυμνασίου και
Λυκείου τυπώνονται από τον Όργανισμό Έκ-
δόσεων Διδακτικών Βιβλίων και μοιράζονται
ΔΩΡΕΑΝ.

Ἡ Γῆ σέ σφαίρα

Ἡ Γῆ σέ επίπεδο

Ἡ Γῆ σέ ἔλλειψη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ ΧΡ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΒΙΚΤΩΡΙΑΣ ΚΩΤΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ - ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΗΠΕΙΡΩΝ

Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ 1977

Τό ταξίδι μας

Στό χάρτη αυτόν εικονίζονται οι χώρες
γιά τίς όποιες θά μιλήσουμε στό μάθημα τής Γεωγραφίας.
Θ' άρχίσουμε τό ταξίδι μας άπό τήν 'Ελλάδα
καί θά καταλήξουμε στήν 'Ανταρκτική.
Τά βέλη δείχνουν τό δρομολόγίό μας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γεμάτοι άπορίες κι έρωτηματικά οι πρωτόγονοι άνθρωποι παρατηρούσαν τό γύρω κόσμο. Ήταν πολύ περιορισμένος. Μεγάλωνε κάπως, όταν ανέβαιναν στό γειτονικό λόφο ή στην κορυφή κάποιου βουνού.

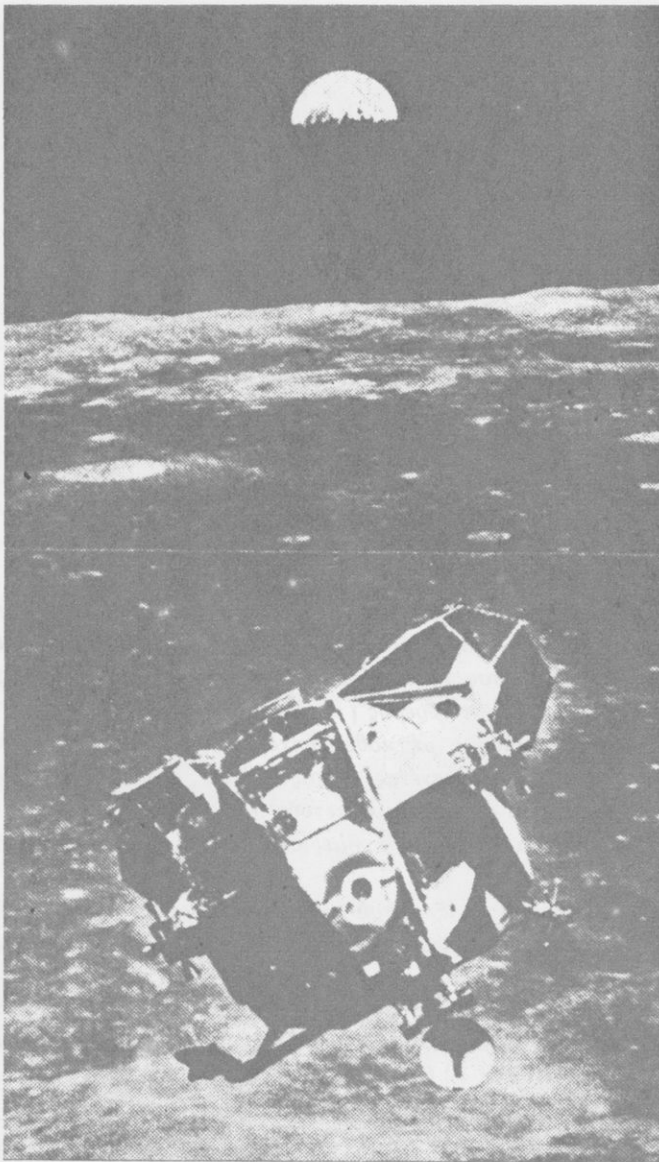
Έπειτα οι άνθρωποι άρχισαν νά ταξιδεύουν. Πεζοί πρώτα, μέ ζωά άργότερα. Όσοι ζούσαν κοντά στή θάλασσα κατασκεύασαν σχεδίες στην άρχή, ιστιοφόρα πλοία άργότερα, κι ανοίχτηκαν στό πέλαγος, για ν' ανακαλύψουν άλλες, άγνωστες χώρες. Άλλά και πάλι οι γνώσεις τους για τή Γή ήταν ελάχιστες.

Πόσο άστείοι μās φαίνονται σήμερα οι παγκόσμιοι χάρτες, τούς όποιους σχεδίασαν οι άρχαίοι γεωγράφοι! Περιλαμβάνουν τήν Έλλάδα, τή Μεσόγειο Θάλασσα και τίς χώρες πού βρίσκονται γύρω της. Πέρα άπ' αυτές άπλωνόταν τό έρεβος (τό σκοτάδι), τό άγνωστο.

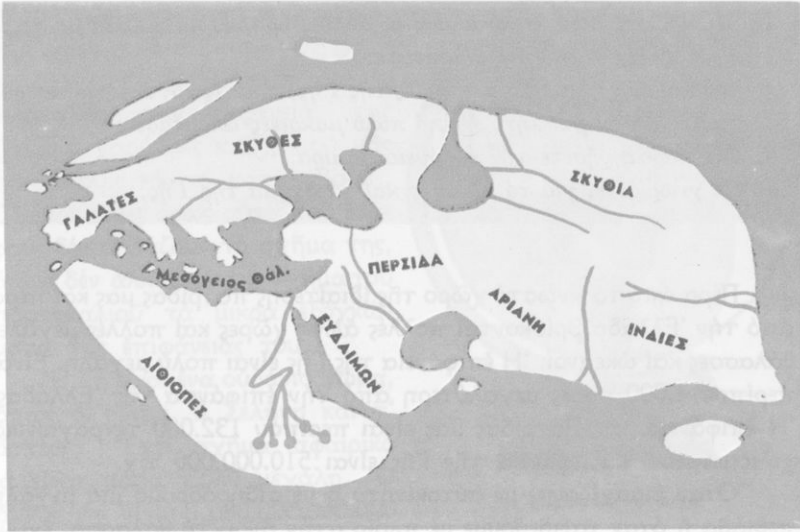
Σήμερα γνωρίζομε μέ κάθε λεπτομέρεια όλη τήν επιφάνεια τής Γής κι εύκολα μπορεί κανένας νά ταξιδέψει σ' οποιαδήποτε χώρα της. Οι άεροπόροι κι οι άστροναύτες πετούν πάνω άπό τή Γή και πολύ συχνά στην τηλεόραση ή στις έφημερίδες βλέπομε μεγαλειώδεις εικόνες του πλανήτη μας.

Στίς μικρότερες τάξεις του σχολείου ή έξω άπ' αυτό άποκτήσατε πολλές γεωγραφικές γνώσεις για τήν Έλλάδα και για πολλές άλλες χώρες τής Γής. Μέ όρμητήριο τήν Πατρίδα μας, τήν όποία γνωρίζετε άρκετά καλά, θά έπιχειρήσουμε έφέτος ένα μεγάλο ταξίδι. Σέ... 60 διδακτικές ώρες θά πραγματοποιήσουμε τό γύρο του κόσμου, χωρίς νά μετακινηθούμε διόλου άπό τή θέση μας. Θά μās χρειαστούν πωξίδα και χάρτες. Ξεναγός μας θά είναι τό βιβλίο τής Γεωγραφίας.

Καλό μας ταξίδι.

Έπάνω: 'Η Γῆ, ὅπως φαίνεται ἀπό τῆ Σελήνη

Ἄρχαιος παγκόσμιος χάρτης

1

Ἡ Γῆ εἶναι οὐράνιο σῶμα

Τό μέγεθος καί τό σχῆμα τῆς Γῆς
 Ὁ ἄξονας καί οἱ πόλοι τῆς

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Νῦν ἀναφέρετε γνωστές χῶρες τῆς Γῆς. Τί γνωρίζετε γι' αὐτές;
2. Μήπως ἔχετε παρακολουθήσει στήν τηλεόραση ἢ στόν κινηματογράφο ἐκπομπές, πού ἀναφέρονταν σέ ξένες χῶρες; Τί εἶδατε σ' αὐτές; Μοιάζουν οἱ χῶρες, πού εἶδατε, μέ τήν Ἑλλάδα;

3. Μήπως ταξίδεψε κανένας σας σ' άλλη χώρα; Ποιά βιβλία με περιγραφές ξένων χωρών διαβάσατε;
4. Νά παρατηρήσετε φωτογραφίες τῆς Γῆς, πού τίς ἔβγαλαν οἱ ἀστροναῦτες ἀπό τῆ Σελήνη ἢ ἀπό πολύ μακρινές ἀποστάσεις.
5. Νά παρατηρήσετε τὴν ὑδρόγειο σφαῖρα.
6. Τί γνωρίζετε, γιά τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα τῆς Γῆς;

Πέρα ἀπὸ τὸ γνωστὸ χῶρο τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας μας καὶ πέρα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα βρίσκονται πολλές ἄλλες χῶρες καὶ πολλές μεγάλες θάλασσες καὶ ὠκεανοί. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς εἶναι πολὺ μεγάλη. Εἶναι περίπου 4.000 φορές μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς Ἑλλάδας. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Πατρίδας μας εἶναι περίπου 132.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς εἶναι 510.000.000 τ.χ.

Ὅταν διασχίζουμε μὲ αὐτοκίνητο ἢ μὲ σιδηρόδρομο μιὰ μεγάλη πεδιάδα ἢ ὅταν ταξιδεύουμε μὲ πλοῖο στὴν ἀνοιχτὴ θάλασσα, ἔχομε τὴν ἐντύπωση, ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς εἶναι ἐπίπεδη. Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι ἀλήθεια. Οἱ ἔρευνες ἀπόδειξαν ὅτι ἡ Γῆ ἔχει σχῆμα σφαιρικό. Ἡ καλύτερη ἀπόδειξη παλιότερα ἦταν τὸ πρῶτο ταξίδι γύρω ἀπὸ τὴ Γῆ, πού ἔκαμε ὁ Μαγγελάνος (1519-1521). Σήμερα δὲν ὑπάρχει πιά καμιὰ ἀμφιβολία γι' αὐτό.

Οἱ ἀστροναῦτες φωτογράφησαν τὴ Γῆ ἀπὸ πολὺ μακριά. Τὴ φωτογράφησαν κι ἀπὸ τὴ Σελήνη. Στὶς φωτογραφίες αὐτές ἡ Γῆ φαίνεται σάν σφαῖρα! Ὅπως βλέπομε ἔμεῖς τὴ Σελήνη, ἔτσι περίπου

Ἡ Γῆ ἔχει σχῆμα σφαιρας

είδαν οι άστροναύτες τή Γῆ, ὄλο-
στρόγγυλη, νά γυρίζει συνεχῶς
στό χάος τοῦ οὐρανοῦ.

Ἔχει, βέβαια, ἡ Γῆ πολλές
ἀνωμαλίες στήν ἐπιφάνειά της
(βουνά, χαράδρες κ.ἄ.), πού μᾶς
ἐμποδίζουν νά τό καταλάβουμε.
Οἱ ἀνωμαλίες ὁμως αὐτές τοῦ ἐδά-
φους δέν ἀλλάζουν τό σχῆμα της,
ὅπως δέν ἀλλάζουν τό σχῆμα τοῦ
πορτοκαλιοῦ τά μικρά ἐξογκώ-
ματα τῆς ἐπιφάνειάς του.

Ἡ Γῆ εἶναι ἓνα οὐράνιο σῶμα,
ὅπως ὁ Ἡλιος, ἡ Σελήνη καί τ'
ἀστέρια. Ἔχει σχῆμα σφαιρικό
κι εἶναι πάρα πολύ μεγάλη. Ὁ
ὄγκος της εἶναι 1.080.000.000.000
κυβικά χιλιόμετρα! Γυρίζει ἀδιάκοπα, σάν σβούρα, στόν οὐρανό μέ
πολύ μεγάλη ταχύτητα. Οἱ ἐπιστήμονες ὑπολογίζουν ὅτι ἡ ταχύτη-
τα περιστροφῆς εἶναι περίπου 1.600 χιλιόμετρα τήν ὥρα! (Ἐνα λεω-
φορεῖο τρέχει 60-80 χιλιόμετρα).

Ἡ ὕδρόγειος σφαῖρα τοῦ σχο-
λεῖου μας μοιάζει μέ τή Γῆ. Ἄν
τήν περιστρέψουμε μέ δύναμη,
ἀντιλαμβανόμαστε πῶς περιστρέ-
φεται ἡ Γῆ γύρω ἀπό τόν ἑαυτό
της. Βέβαια, ἡ Γῆ δέν ἔχει ἄξονα,
σάν τήν ὕδρόγειο σφαῖρα, γι' αὐ-
τό λέμε ὅτι περιστρέφεται γύρω
ἀπό νοητόν ἄξονα, ὁ ὁποῖος λέ-
γεται **ἄξονας τῆς Γῆς**. Γιά νά
κάμει ἡ Γῆ μιά περιστροφή γύρω
στόν ἄξονά της, χρειάζεται 24
ὥρες, ἓνα ἡμερονύκτιο.

Ὁ ἄξονας τῆς ὕδρογειοῦ σφαί-
ρας τρυπᾷ τήν ἐπιφάνειά της σέ

Ἵδρόγειος σφαῖρα

Βόρειος Πόλος

Νότιος Πόλος

Ὁ ἄξονας καί οἱ πόλοι τῆς Γῆς

δυό σημεία. Τό ίδιο θά συνέβαινε καί μέ τόν άξονα τής Γῆς, άν ό άξονας αυτός δέν ἦταν νοητός, αλλά πραγματικός. Τά σημεία αυτά λέγονται **πόλοι τής Γῆς**. Ό ένας **πόλος** είναι κατά τό Βορρά καί λέγεται **Βόρειος πόλος**, ό άλλος κατά τό Νότο καί λέγεται **Νότιος πόλος**.

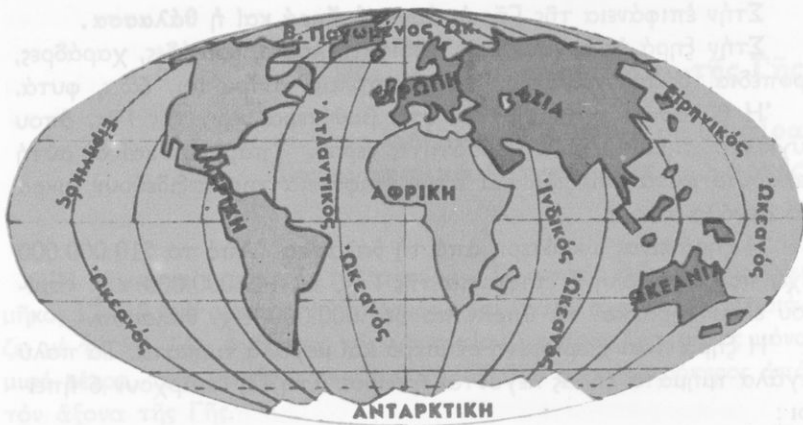
Στό παιγνίδι τής σβούρας παρατηρούμε ότι ἡ σβούρα στρέφεται πολύ γρήγορα γύρω άπό τόν έαυτό της καί συγχρόνως κινείται πάνω στό πάτωμα. Τό ίδιο συμβαίνει καί μέ τή Γῆ. Κι αυτή **περιστρέφεται** γύρω άπό τόν άξονά της άπό τά δυτικά πρós τ' ανατολικά καί συγχρόνως διαγράφει μιά τεράστια τροχιά στό διάστημα. **Περιφέρεται** γύρω άπό τόν "Ηλιο **διαγράφοντας τροχιά**, πού έχει σχῆμα έλλείψεως, χωρίς νά σταματοῦ ποτέ.

Γιά νά κάμει ἡ Γῆ δλόκληρη περιφορά γύρω άπό τόν "Ηλιο, χρειάζεται 365 μέρες περίπου, δηλ. ένα έτος (μέ ταχύτητα 106.000 χλμ. τήν ώρα).

"Εννοιες - όνόματα : Γῆ, ούράνιο σώμα, γήινη σφαίρα, άξονας τής Γῆς, πόλοι τής Γῆς, Βόρειος πόλος, Νότιος πόλος, περιστροφή, περιφορά, τροχιά.

Γενική παρατήρηση : Όλα τά ούράνια σώματα κινούνται στό χάος τού ούρανού, χωρίς νά στηρίζονται πουθενά καί χωρίς ποτέ νά σταματοῦν.

"Εργασία : Νά Ιχνογραφήσετε τή γήινη σφαίρα μέ τόν νοητό άξονα καί τούς πόλους της.

Ἡπειροὶ καὶ ὠκεανοὶ τῆς Γῆς

2

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς
Ξηρὰ καὶ θάλασσα
Ἡπειροὶ καὶ ὠκεανοὶ

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Νά παρατηρήσετε τὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς στὴν ὑδρογόειο σφαῖρα καὶ στὸν παγκόσμιο χάρτη. Νά δείξετε τὴν ξηρὰ καὶ τὴ θάλασσα. Νά συγκρίνετε τὴν ἑκτασὴ τους.
2. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν ξηρὰ; Νά δείξετε στὴν ὑδρογόειο σφαῖρα τὰ μεγάλα τμήματα, στὰ ὁποῖα ὑποδιαιρεῖται ἡ ξηρὰ. Πῶς ὀνομάζονται; Νά βρεῖτε τὴν Ἑλλάδα στὴν ὑδρογόειο σφαῖρα.
3. Τώρα νά δείξετε τὴ θάλασσα. Τί γνωρίζετε γι' αὐτή; Νά δείξετε τὰ μεγάλα τμήματα, στὰ ὁποῖα χωρίζεται ἡ θάλασσα. Πῶς ὀνομάζονται; Νά βρεῖτε τὶς ἐλληνικὲς θάλασσες στὴν ὑδρογόειο σφαῖρα.

Στήν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς ὑπάρχει ἡ **ξηρά** καί ἡ **θάλασσα**.

Στήν ξηρά ὑπάρχουν ὄρη, πεδιάδες, λόφοι, κοιλάδες, χαράδρες, ὄροπέδια, δάση, χωράφια, χωριά, πόλεις, ἄνθρωποι, ζῶα, φυτά.

Ἡ θάλασσα σχηματίστηκε στά βαθύτερα μέρη τῆς Γῆς, ὅπου συγκεντρώθηκαν μεγάλες ποσότητες νεροῦ. Ὑπάρχουν καί σ' αὐτή θαλάσσια φυτά καί ζῶα καί στήν ἐπιφάνειά της ταξιδεύουν μικρά καί μεγάλα πλοῖα.

Ἡ ξηρά εἶναι μικρότερη ἀπό τή θάλασσα. Ἀπό τά 510.000.000 τ.χ., πού εἶναι ὅλη ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς, τά 149.000.000 τ.χ. περίπου εἶναι ξηρά καί τά ὑπόλοιπα 361.000.000 τ.χ. θάλασσα.

Ἡ ξηρά εἶναι χωρισμένη σέ μικρά καί μεγάλα τμήματα. Τά πολὺ μεγάλα τμήματα ξηρᾶς λέγονται ἥπειροι. Στή Γῆ ὑπάρχουν 6 ἥπειροι :

α.	ἡ Ἀσία	(μέ ἑκταση	44.000.000 τ.χ.	περίπου)
β.	ἡ Ἀμερική	(» »	42.000.000 τ.χ.	»)
γ.	ἡ Ἀφρική	(» »	30.000.000 τ.χ.	»)
δ.	ἡ Ἀνταρκτική	(» »	14.000.000 τ.χ.	»)
ε.	ἡ Εὐρώπη	(» »	10.000.000 τ.χ.	»)
στ.	ἡ Ὠκεανία	(» »	9.000.000 τ.χ.	»)

Ἡ θάλασσα χωρίζεται σέ 4 μεγάλους **ὠκεανούς**. Αὐτοί εἶναι οἱ ἑξῆς :

α.	ὁ Μέγας ἢ Εἰρηνικός Ὠκεανός	(180.000.000 τ.χ.)
β.	ὁ Ἀτλαντικός Ὠκεανός	(94.000.000 τ.χ.)
γ.	ὁ Ἰνδικός Ὠκεανός	(75.000.000 τ.χ.)
δ.	ὁ Βόρειος Παγωμένος Ὠκεανός	(12.000.000 τ.χ.)

Ὅλες οἱ θάλασσες τῆς Γῆς ἐνώνονται μεταξύ τους. Μόνο οἱ λίμνες εἶναι ἀπομονωμένες στήν ξηρά.

Ἔννοιες - ὀνόματα : Ξηρά, θάλασσα, ἥπειροι, ὠκεανοί, Εὐρώπη, Ἀσία, Ἀφρική, Ἀμερική, Ὠκεανία, Ἀνταρκτική, Εἰρηνικός, Ἀτλαντικός, Ἰνδικός, Βόρειος Παγωμένος Ὠκεανός.

Ἔργασία : Νά ἰχνογραφήσετε παγκόσμιο χάρτη μέ τίς ἥπειρους καί τοὺς ὠκεανούς.

Κλίμακα. 'Υδρόγειος σφαίρα Τοπογραφικά διαγράμματα. Χάρτες

'Η Γῆ εἶναι μιά τεράστια σφαίρα. 'Ο νοητός ἄξονάς της ἔχει μήκος 12.712.000 μέτρα. 'Η ὑδρόγειος σφαίρα τοῦ σχολείου μας μοιάζει μέ τή Γῆ. "Αν ὁ ἄξονας τῆς ὑδρόγειου σφαίρας ἔχει μήκος μόνο μισό μέτρο, τότε θά εἶναι περίπου 25.000.000 φορές μικρότερος ἀπό τόν ἄξονα τῆς Γῆς.

'Ο μηχανικός, πού θέλει νά χτίσει ἕνα διδακτήριο, τό σχεδιάζει πρῶτα στό χαρτί. Πολλές φορές κατασκευάζει μέ χαρτόνι ἢ μέ ἄλλα ὑλικά τή μακέτα τοῦ διδακτηρίου. Μέ τό χάρακα ὑπολογίζει τίς διαστάσεις του καί λέει π.χ. ὅτι τό μήκος ἢ τό πλάτος τοῦ διδακτηρίου στό σχέδιο εἶναι 100 φορές μικρότερο ἀπό τό μήκος ἢ τό πλάτος τοῦ πραγματικοῦ διδακτηρίου. Στήν περίπτωση αὐτή, σέ μιά γωνιά τοῦ σχεδίου ὁ μηχανικός γράφει: ΚΛΙΜΑΚΑ 1 : 100.

Παρατηρεῖστε τό πάτωμα τῆς αἴθουσας. Χωρεῖ νά τό σχεδιάσετε στόν πίνακα; 'Ασφαλῶς ὄχι. Πῶς θά τό κατορθώσετε;

Νά ἕνας εὔκολος τρόπος :

Σμίκρυνση διδακτηρίου μέ κλίμακα 1 : 100

Μετρήστε τό μήκος τῆς αἴθουσας. Εἶναι π.χ. 10 μέτρα. Γιά νά χωρέσει στόν πίνακα, πρέπει νά τό μικρύνετε τουλάχιστο 10 φορές, δηλ. νά γίνει $10:10=1$ μέτρα. Χαράξτε τώρα στό κάτω μέρος τοῦ πίνακα μιά εὐθεία γραμμή μήκους 1 μέτρου. Μετρεῖστε ἔπειτα τό πλάτος τῆς αἴθουσας. Εἶναι 6 μέτρα. Πρέπει κι αὐτό νά τό μικρύνετε 10 φορές. Τότε θά γίνει $6:10=0,6$ μέτρα. Χαράξτε τώρα στόν πίνακα μιά πλάγια πλευρά τῆς αἴθουσας μήκους 0,6 μ.. Ἐάν χαράξετε καί τίς ἀπέναντι πλευρές, ἔχετε τό σχέδιο τοῦ πατώματος στόν πίνακα. Μή λησμονήσετε ὅμως στήν κάτω δεξιά γωνία τοῦ πίνακα νά γράψετε: ΚΛΙΜΑΚΑ 1 : 10. Αὐτό σημαίνει ὅτι τό μήκος καί τό πλάτος τῆς αἴθουσας στό σχεδιάγραμμα εἶναι 10 φορές μικρότερα ἀπό τά πραγματικά.

Ἄν τώρα θελήσετε νά σχεδιάσετε τό ἴδιο πάτωμα στό τετράδιο τῆς χαρτογραφίας σας, τί θά κάμετε; Μπορεῖτε νά τό σχεδιάσετε μέ κλίμακα 1:10; Ἀσφαλῶς ὄχι, γιατί τό σχέδιο τοῦ πίνακα δέν χωρεῖ στή χαρτογραφία σας. Γιά νά τό ἐπιτύχετε, πρέπει τό πραγματικό μήκος τῆς αἴθουσας νά τό μικρύνετε 100 φορές κι ἔτσι θά ἔχετε: $10 \text{ μέτρα} : 100=0,10 \text{ μ.}$ Ἐάν μικρύνετε καί τό πλάτος 100 φορές, θά ἔχετε: $6 \text{ μέτρα} : 100=0,06 \text{ μ.}$ Τώρα μπορεῖτε νά σχεδιάσετε στή χαρτογραφία σας τό πάτωμα τῆς αἴθουσας μέ μήκος 0,10 μ. καί πλάτος 0,06μ. Στήν κάτω γωνία τοῦ σχεδίου θά γράψετε: ΚΛΙΜΑΚΑ 1 : 100.

Παρατηρήστε τώρα τό πάτωμα τῆς αἴθουσας, τό σχέδιο τοῦ πίνακα καί τό σχέδιο τῆς χαρτογραφίας. Διαπιστώνετε, ἀσφαλῶς, ὅτι καί τά τρία ἔχουν τό ἴδιο σχῆμα, δέν ἔχουν ὅμως τίς ἴδιες διαστάσεις.

Τώρα μπορεῖτε νά βγεῖτε στήν αὐλή τοῦ σχολείου σας καί νά σχεδιάσετε στό ἔδαφος τήν κάτοψη ὁλόκληρου τοῦ διδακτηρίου. Μήν παραλείψετε ὅμως νά ὑπολογίσετε σωστά τήν κλίμακα καί νά τή γράψετε στό σχέδιο. Μπορεῖτε ὕστερα ν' ἀνεβεῖτε στήν ταράτσα τοῦ διδακτηρίου ἢ πάνω σέ κάποιο γειτονικό λόφο, νά παρατηρήσετε μέ προσοχή τήν περιοχή τοῦ σχολείου σας ἢ τοῦ χωριοῦ σας καί νά τή σχεδιάσετε στό ἔδαφος καί στά τετράδιά σας. Φυσικά, δέν μπορεῖτε νά ἐπιτύχετε μεγάλη ἀκρίβεια.

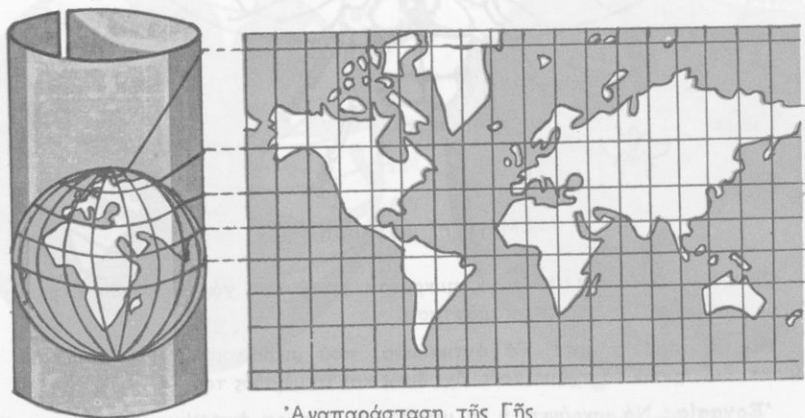
Μπορεῖτε ἀκόμα νά τήν ἀναπαραστήσετε, χονδρικά, στήν ἀμμοδόχο ἢ στό ἔδαφος. Σχηματίστε πρῶτα μέ χῶμα τό λόφο, πάνω

στον όποιο βρίσκεστε. Έπειτα σχηματίστε πλάι του τούς γειτονικούς λόφους, ψηλότερους ή χαμηλότερους από τόν πρώτο, ανάλογα μέ τό ύψος τους. Σχηματίστε ύστερα τά γειτονικά βουνά, τά όροπέδια ή τίς πεδιάδες κλπ. Άν έχετε μαζί σας χρώματα σέ σκόνη, ρίξτε καφέ χρώμα πάνω στά βουνά, κίτρινο στους λόφους καί στά όροπέδια, πράσινο στις πεδιάδες. Έάν υπάρχουν στην περιοχή ποτάμια, λίμνες, θάλασσα, θά τά σημειώσετε μέ μπλέ χρώμα. Τόν αυτοκινητόδρομο θά τόν παραστήσετε μέ μιά κόκκινη γραμμή, τό σιδηρόδρομο μέ μαύρη γραμμή.

Ή **άναπαράσταση** τής περιοχής σας είναι έτοιμη. Μπορείτε τώρα νά τή σχεδιάσετε στή χαρτογραφία σας καί νά έχετε τό **χάρτη** τού τόπου σας.

Μέ τόν ίδιο τρόπο εργάζονται οί τοπογράφοι μηχανικοί καί οί χαρτογράφοι, γιά νά σχεδιάσουν **τοπογραφικά σχεδιαγράμματα** καί **χάρτες**. Έργάζονται όμως μέ μεγάλη άκρίβεια. Σήμερα οί έπιστήμονες, γιά νά σχεδιάσουν χάρτες, χρησιμοποιούν καί **άεροφωτογραφίες**, δηλ. φωτογραφίες μεγάλων περιοχών, πού τίς βγάζουν οί άεροπόροι.

Όπως άντιλαμβάνεστε, στους χάρτες μεγάλων περιοχών ή **σμίχρυνση** είναι πολύ μεγάλη. Μόνο έτσι είναι δυνατό νά χωρέσει σ' ένα μικρό φύλλο χαρτιού ή έπαρχία μας, ό νομός μας, ή Έλλάδα καί όλη ή έπιφάνεια τής Γής.

Άναπαράσταση τής Γής

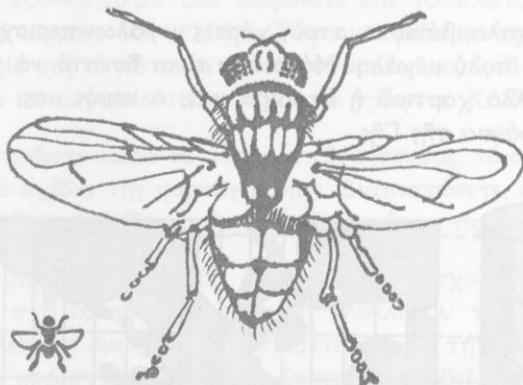
Παρατηρήστε τούς χάρτες, πού έχετε στό σχολείο σας. Στο χάρτη τής Έλλάδας γράφει : ΚΛΙΜΑΚΑ 1 : 1.000.000. Τί σημαίνει αυτό;

Μετρήστε στό χάρτη αυτόν τήν απόσταση 'Αθηνών - 'Ηρακλείου. Είναι 30 έκατοστά του μέτρου. 'Η πραγματική απόσταση τών δύο αυτών πόλεων είναι $30 \times 1.000.000 = 30.000.000$ έκατοστά ή 300.000 μέτρα ή 300 χιλιόμετρα. Μπορείτε κι έσείς νά κάμετε παρόμοιους ύπολογισμούς γιά άλλους τόπους.

"Όπως γνωρίζετε, έχομε χάρτες **ανάγλυφους, γεωφυσικούς, πολιτικούς, παραγωγικούς, ιστορικούς, τουριστικούς** κλπ. Σ' όλους αυτούς παρασταίνομε τά πραγματικά άντικείμενα μέ διάφορα χρώματα καί σύμβολα, πού έπεξηγοούνται στό **ύπόμνημα** του χάρτη.

Σέ κάθε χάρτη τό έπάνω μέρος του δείχνει τό Βορρά, τό κάτω τό Νότο, τό δεξιό τήν 'Ανατολή καί τό άριστερό τή Δύση.

'Αντίθετη από τή σμίκρυνση είναι ή **μεγέθυνση**. Μ' αυτή μικρά άντικείμενα τά κάνομε μεγάλα, γιά νά τά μελετήσομε εύκολότερα κλπ.

Μύγα σέ μεγέθυνση

Έννοιες-όνόματα : Κλίμακα, σμίκρυνση, μεγέθυνση, χάρτης, σχεδιάγραμμα αεροφωτογραφία, μακέτα, αναπαράσταση.

Γενική παρατήρηση : Τά άντικείμενα, πού μικραίνομε ή μεγεθύνομε μέ κλίμακα, διατηροϋν τό σχήμα τους, όχι όμως καί τό μέγεθός τους.

Έργασία : Νά μικρύνετε ή νά μεγεθύνετε διάφορα άντικείμενα μέ κλίμακα.

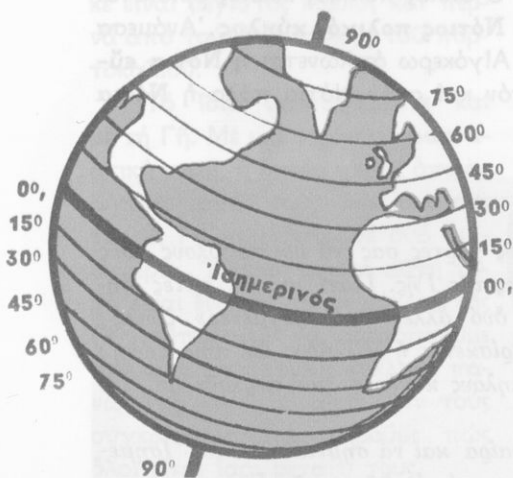
4 'Ο 'Ισημερινός και οι παράλληλοι κύκλοι τής Γης

Οι ζώνες τής Γης

Παίρνουμε ένα πορτοκάλι. Τό σχήμα του μοιάζει μέ τό σχήμα τής Γης. Τοποθετούμε σ' αυτό έναν άξονα από ξύλο ή από σύρμα και κόβουμε τό πορτοκάλι άκριβώς στή μέση, κάθετα στον άξονα. Τό σφαιρικό πορτοκάλι χωρίστηκε τώρα σέ δύο μισά, σέ δύο **ήμισφαίρια**.

Ξανακόβουμε τό ίδιο πορτοκάλι μ' άλλες τομές, παράλληλες πρós τήν πρώτη. "Όλες οι τομές, πού κάναμε, είναι κύκλοι παράλληλοι μεταξύ τους. "Αν τούς συγκρίνουμε, διαπιστώνουμε εύκολα ότι ό κύκλος τής πρώτης τομής είναι ό μεγαλύτερος.

Τό ίδιο φανταζόμαστε και γιά τή γήινη σφαίρα. Στήν επιφάνειά της χαράζουμε, κάθετα πρós τόν άξονα τής Γης, πολλούς παράλληλους κύκλους. 'Ο μεγαλύτερος άπ' αυτούς βρίσκεται άκριβώς στή μέση και

'Ισημερινός και παράλληλοι κύκλοι τής Γης

Οι ζώνες τής Γης

λέγεται **Ίσημερινός**. Όλα τὰ σημεῖα τοῦ Ίσημερινοῦ ἀπέχουν τὸ ἴδιο ἀπὸ τοὺς δύο πόλους τῆς Γῆς.

Ὁ Ίσημερινός ἔχει μῆκος 40.000.000 μέτρα καὶ χωρίζει τὴ Γῆ στό **Βόρειο ἡμισφαίριο** καὶ στό **Νότιο ἡμισφαίριο**.

Οἱ ἄλλοι φανταστικοὶ κύκλοι, πού εἶναι παράλληλοι πρὸς τὸν Ίσημερινό, λέγονται **παράλληλοι κύκλοι τῆς Γῆς**. Στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς μποροῦμε νὰ φανταστοῦμε ἀπειρους παράλληλους κύκλους. Ὅλοι διαφέρουν στό μέγεθος. Ὅσο πλησιάζουν στὸν Ίσημερινό, γίνονται μεγαλύτεροι, ὅσο πλησιάζουν στοὺς πόλους, μικρότεροι.

Παρατηροῦμε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ στὸν παγκόσμιο χάρτη τὸν Ίσημερινό καὶ τοὺς παράλληλους κύκλους. Δυὸ ἀπ' αὐτοὺς ὀνομάζονται **τροπικοί**. Ὁ ἓνας βρίσκεται στὰ βόρεια τοῦ Ίσημερινοῦ καὶ λέγεται **Τροπικὸς τοῦ Καρκίνου**, ὁ ἄλλος στὰ νότια καὶ λέγεται **Τροπικὸς τοῦ Αἰγόκερω**.

Ἀνάμεσα στοὺς δύο τροπικοὺς κύκλους ἀπλώνεται μιὰ τεράστια ζώνη τῆς Γῆς, πού λέγεται **Διακεκαυμένη ζώνη**.

Δυὸ ἄλλοι παράλληλοι κύκλοι λέγονται **πολικοί**. Ὁ ἓνας βρίσκεται στό βόρειο ἡμισφαίριο καὶ λέγεται **Βόρειος πολικὸς κύκλος**. Ἀνάμεσα σ' αὐτόν καὶ στὸν Τροπικὸ τοῦ Καρκίνου σχηματίζεται ἡ **Βόρεια εὐκρατὴ ζώνη** καὶ ἀνάμεσα σ' αὐτόν καὶ στό βόρειο πόλο ἡ **Βόρεια κατεψυγμένη ζώνη**. Ὁ ἄλλος πολικὸς κύκλος βρίσκεται στό νότιο ἡμισφαίριο καὶ λέγεται **Νότιος πολικὸς κύκλος**. Ἀνάμεσα σ' αὐτόν καὶ στὸν Τροπικὸ τοῦ Αἰγόκερω ἀπλώνεται ἡ **Νότια εὐκρατὴ ζώνη** καὶ ἀνάμεσα σ' αὐτόν καὶ στὸν Νότιο πόλο ἡ **Νότια κατεψυγμένη ζώνη**.

Ἐρωτήσεις - ἐργασίες :

1. Στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ στοὺς χάρτες σας νὰ βρεῖτε ὅλους τοὺς παραπάνω κύκλους καὶ τίς ζώνες τῆς Γῆς. Γιατί μιὰ ἀπ' αὐτές ὀνομάζεται «διακεκαυμένη» καὶ δύο ἄλλες «κατεψυγμένες» ζώνες;
2. Σέ ποῖο ἡμισφαίριο τῆς Γῆς βρίσκεται ἡ Ἑλλάδα; Σέ ποιά ζώνη; Δεῖξτε στό χάρτη τοὺς παράλληλους κύκλους, πού περνοῦν ἀπ' τὴν Ἑλλάδα.
3. Νὰ ἰχνογραφήσετε τὴ γήινη σφαῖρα καὶ νὰ σημειώσετε τὸν Ίσημερινό, τοὺς παράλληλους κύκλους καὶ τίς ζώνες τῆς Γῆς.

Έννοιες - όνόματα: Νά μάθετε τὰ ὑπογραμμισμένα ὀνόματα τοῦ κεφαλαίου.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Ἀπὸ κάθε σημεῖο τῆς γήινης ἐπιφάνειας περνᾷ μονάχα (νοητός) παράλληλος κύκλος.

2. Οἱ παράλληλοι κύκλοι τῆς Γῆς, ὅσο πλησιάζουν στὸν Ἰσημερινό, μεγαλώνουν κι ὅσο πλησιάζουν στοὺς πόλους τῆς Γῆς μικραίνουν.

5

Οἱ μεσημβρινοὶ κύκλοι τῆς Γῆς ἽΟ πρῶτος μεσημβρινός

Παίρνομε ἄλλο ἓνα πορτοκάλι καὶ τοποθετοῦμε καὶ σ' αὐτό ἓνα συρμάτινο ἄξονα. Ἄν κόψουμε τὸ πορτοκάλι παράλληλα πρὸς τὸ μῆκος τοῦ ἄξονα κι ἀκριβῶς πάνω του καὶ στὴ μέση τοῦ πορτοκαλιοῦ χωρίζεται πάλι σὲ δύο ἡμισφαίρια. Ἡ τομὴ πού σχηματίστηκε εἶναι μέγιστος κύκλος καὶ περνᾷ ἀπὸ τοὺς δύο πόλους τοῦ πορτοκαλιοῦ.

Τὸ ἴδιο φανταζόμαστε καὶ μὲ τὴ Γῆ. Μὲ μιά τεράστια φανταστική τομή, ἡ ὁποία περνᾷ ὅπως-δήποτε ἀπὸ τοὺς δύο πόλους τῆς, ἡ Γῆ χωρίζεται σὲ δύο ἡμισφαίρια. Ἡ φανταστικὴ αὐτὴ τομὴ εἶναι ἓνας μέγιστος κύκλος τῆς Γῆς. Μποροῦμε νὰ φανταστοῦμε πολλοὺς παρόμοιους κύκλους πάνω στὴ γήινη σφαῖρα. Ἄν τοὺς συγκρίνουμε, παρατηροῦμε πὼς ὅλοι εἶναι ἴσοι μεταξύ τους.

Οἱ κύκλοι αὐτοὶ τῆς Γῆς, πού

Οἱ μεσημβρινοὶ κύκλοι τῆς Γῆς

περνούν από τους δύο πόλους της, ονομάζονται **μεσημβρινοί κύκλοι**. Οι μεσημβρινοί κύκλοι είναι κάθετοι στον Ίσημερινό και στους παράλληλους κύκλους της Γης.

Ένα μεσημβρινό κύκλο, ο οποίος περνά από το άστεροσκοπείο **Γκρίνουιτς** του Λονδίνου, οι επιστήμονες τον ονόμασαν **Πρώτο μεσημβρινό**. Αυτός χωρίζει τη Γη στο **Άνατολικό ημισφαίριο** και στο **Δυτικό ημισφαίριο**. Ο μεσημβρινός του Γκρίνουιτς ορίστηκε σαν άφετηρία, για να μετρούν από εκεί τις αποστάσεις των τόπων ανατολικά ή δυτικά.

Ερωτήσεις - εργασίες :

1. *Νά συγκρίνετε το ανατολικό και το δυτικό με το βόρειο και το νότιο ημισφαίριο της Γης στην υδρογόιο σφαίρα. Τι παρατηρείτε;*
2. *Νά βρείτε στην υδρογόιο σφαίρα και στους χάρτες σας τον πρώτο μεσημβρινό, άλλους μεσημβρινούς, καθώς και τους μεσημβρινούς που περνούν απ' την Ελλάδα.*
3. *Η Πατρίδα μας βρίσκεται στο ανατολικό ή στο δυτικό ημισφαίριο;*
4. *Νά ιχνογραφήσετε τη γήινη σφαίρα και να σημειώσετε μερικούς μεσημβρινούς και τον πρώτο μεσημβρινό.*

Έννοιες - ονόματα : Μεσημβρινοί κύκλοι, πρώτος μεσημβρινός, Γκρίνουιτς, ανατολικό ημισφαίριο, δυτικό ημισφαίριο.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Από κάθε σημείο της γήινης επιφάνειας περνά ένας μεσημβρινός.

2. Οι μεσημβρινοί κύκλοι της Γης είναι φανταστικοί.

3. Όλοι οι μεσημβρινοί είναι ίσοι μεταξύ τους.

Γεωγραφικό πλάτος και γεωγραφικό μήκος

Ἡ Γεωμετρία μᾶς διδάσκει ὅτι κάθε κύκλος, μεγάλος ἢ μικρός ὑποδιαιρεῖται σέ 360 μοῖρες (360°). Κάθε μοίρα ὑποδιαιρεῖται σέ 60 πρῶτα λεπτά (60') καί κάθε πρῶτο λεπτό σέ 60 δεύτερα λεπτά (60''). Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τούς κύκλους τῆς Γῆς. Ὁ Ἴσημερινός κι ὁ πρῶτος μεσημβρινός χωρίζονται κι αὐτοί σέ 360 μοῖρες.

Τό μήκος τοῦ Ἴσημερινοῦ εἶναι 40.000.000 μέτρα. Τό μήκος πού ἀντιστοιχεῖ σέ μιὰ μοίρα εἶναι $40.000.000 : 360 = 111.111$ μέτρα. Τό μήκος πού ἀντιστοιχεῖ σ' ἕνα πρῶτο λεπτό εἶναι $111.111 \mu. : 60'' = 1852$ μέτρα, δηλ. ἕνα ναυτικό μίλι.

Ἄν παρατηρήσουμε τήν ὑδρόγειο σφαῖρα, θά διαπιστώσουμε ὅτι συνήθως στήν ἐπιφάνειά της εἶναι χαραγμένοι 8 παράλληλοι κύκλοι στό βόρειο ἡμισφαῖριο καί 8 στό νότιο. Στό σημεῖο πού τέ-

Γεωγραφικό πλάτος

Γεωγραφικό μήκος

μνογται ὁ πρῶτος μεσημβρινός κι ὁ Ἰσημερινός ὑπάρχει ὁ ἀριθμὸς 0°. Ἐκεῖ πού τέμνεται ὁ πρῶτος μεσημβρινός μέ τούς παράλληλους ὑπάρχουν οἱ ἀριθμοὶ 15°, 30°, 45°, 60°, 75°, 90°. Στούς δυὸ πόλους ὑπάρχουν οἱ ἀριθμοὶ 90°.

Οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ δείχνουν τήν ἀπόσταση κάθε παράλληλου κύκλου ἀπό τόν Ἰσημερινό. Ἡ ἀπόσταση αὐτή ὀνομάζεται **γεωγραφικό πλάτος**. Τή μετροῦμε σέ μοῖρες (ἀπό 0° ὡς 90°) ἀπό τόν Ἰσημερινό πρὸς τούς πόλους τῆς Γῆς. Διακρίνομε τό **βόρειο γεωγραφικό πλάτος** καί τό **νότιο γεωγραφικό πλάτος**.

Στήν ὑδρόγειο σφαῖρα εἶναι χαραγμένοι καί μεσημβρινοὶ κύκλοι. Ἐκεῖ πού οἱ μεσημβρινοὶ τέμνονται μέ τόν Ἰσημερινό, ἀνατολικά καί δυτικά τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ, εἶναι γραμμένοι οἱ ἀριθμοὶ 15°, 30°, 45°, 60°.....150°, 165°, 180°. Αὐτοὶ δείχνουν τήν ἀπόσταση κάθε μεσημβρινοῦ ἀπό τόν πρῶτο μεσημβρινό. Ἡ ἀπόσταση αὐτή ὀνομάζεται **γεωγραφικό μῆκος**. Τό μετροῦμε κι αὐτό σέ μοῖρες (ἀπό 0° ὡς 180°) ἀνατολικά καί δυτικά τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ καί τό διακρίνομε σέ **ἀνατολικό γεωγραφικό μῆκος** καί σέ **δυτικό γεωγραφικό μῆκος**.

Τό γεωγραφικό πλάτος καί τό γεωγραφικό μῆκος ἑνὸς τόπου λέγονται **γεωγραφικὲς συντεταγμένες** τοῦ τόπου αὐτοῦ. Μ' αὐτές βρίσκομε εὐκόλα ὅποιοιδήποτε τόπο πάνω στήν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς. Οἱ ναυτικοὶ κι οἱ ἀεροπόροι μ' αὐτές ὀρίζουν στό χάρτη, ὁ ὅποιος δέ λείπει ποτέ ἀπὸ μπροστά τους, τή θέση, ὅπου κάθε φορά βρίσκονται.

Ὅταν ἓνα πλοῖο κινδυνεύει, ἀμέσως ὁ πλοίαρχος εἰδοποιεῖ μέ τόν ἀσύρματό του πού βρίσκεται. Συχνά ἀκοῦμε ἀπὸ τό ραδιόφωνο, ὅτι κάποιο πλοῖο βυθίζεται π.χ. σέ βόρειο γεωγραφικό πλάτος 40° καί δυτικό γεωγραφικό μῆκος 20° 40' 25". Ἀμέσως ὅλοι οἱ πλοίαρχοι κι οἱ ἀεροπόροι, πού ἀκοῦν τό σῆμα καί βρίσκονται ἐκεῖ κοντά, ἐντοπίζουν τή θέση του στό χάρτη καί σπεύδουν νά σώσουν τούς συνανθρώπους τους, πού κινδυνεύουν.

Ἔργασίες: 1. Νά ὀρίσετε στήν ὑδρόγειο σφαῖρα καί στὸν παγκόσμιο χάρτη πού βρίσκεται περίπου τό πλοῖο, πού ἀναφέραμε.

2. Νά βρεῖτε τό γεωγραφικό πλάτος καί μῆκος τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Θεσσαλονίκης, τοῦ τόπου σας.

3. Τί σημαίνει τό σῆμα S.O.S.;

Έννοιες - όνόματα : Βόρειο - νότιο γεωγραφικό πλάτος, ανατολικό - δυτικό γεωγραφικό μήκος, μίρα, πρώτα λεπτά, δεύτερα λεπτά, γεωγραφικές συντεταγμένες.

Γενική παρατήρηση : Κάθε τόπος έχει ορισμένο γεωγραφικό πλάτος (βόρειο ή νότιο) και ορισμένο γεωγραφικό μήκος (ανατολικό ή δυτικό).

7

Ἡ ἀτμόσφαιρα Ἡ θερμοκρασία τῆς ἀτμόσφαιρας Ἡ ὑγρασία τῆς

Όλοι γνωρίζουμε ότι γύρω από τη Γῆ υπάρχει αέρας. Ὁ αέρας αὐτός ὀνομάζεται **ἀτμόσφαιρα** (78% ἄζωτο, 21% ὀξυγόνο, 1% ἄλλα ἀέρια).

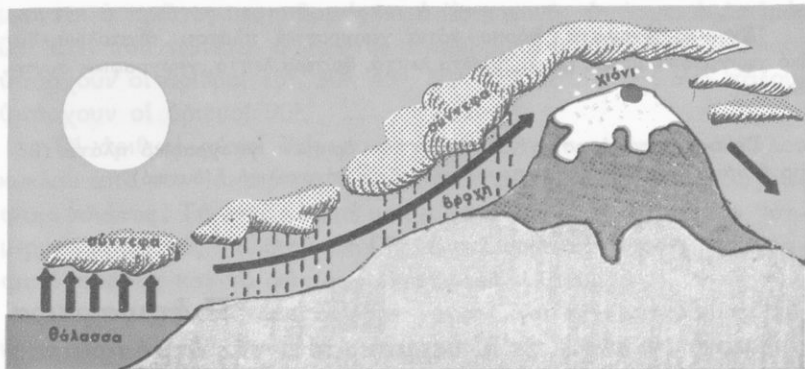
Στά χαμηλά στρώματα τῆς ἀτμόσφαιρας ὁ αέρας εἶναι πυκνότερος καὶ βαρύτερος. Στά ψηλότερα στρώματα ὁ αέρας ἀραιώνει.

Ὁ αέρας ἄλλοτε μᾶς δροσίζει, ἄλλοτε μᾶς θερμαίνει καὶ τό χειμώνα συχνά μᾶς παγώνει. Ἡ ἀτμόσφαιρα δέν ἔχει πάντα τήν ἴδια **θερμοκρασία**. Αὐτό τό διαπιστώνουμε εὐκολά μ' ἓνα θερμομετρο.

Ἄν παρακολουθήσουμε τή θερμοκρασία, πού δείχνει τό θερμομετρο, βλέπομε ὅτι αὐτή διαφέρει ἀπό ὦρα σέ ὦρα, ἀπό τόπο σέ τόπο, ἀπό ἐποχή σέ ἐποχή. Στό ἴδιο μέρος ἄλλη θερμοκρασία εἶναι τό πρωί, ἄλλη τό μεσημέρι κι ἄλλη τά μεσάνυχτα, ἄλλη τό καλοκαίρι κι ἄλλη τό χειμώνα. Ἄλλά καὶ τήν ἴδια ὦρα δέν ἔχομε παντοῦ τήν ἴδια θερμοκρασία. Ἄλλη θερμοκρασία ὑπάρχει σ' ἓνα σκιερό καὶ δροσερό μέρος κι ἄλλη σέ μιὰ θέση, πού τήν ψήνει ὁ ἥλιος. Ἄλλη σ' ἓνα ψηλό βουνό κι ἄλλη στήν πεδιάδα ἢ στήν ἀκροθαλασσιά. Ἄλλη στήν παγωμένη Σιβηρία, ἄλλη στήν Πατρίδα μας μέ τό ἥπιο κλίμα κι ἄλλη στήν Ἀφρική. Ἡ θερμοκρασία ἐλαττώνεται, ὅσο ἀνεβαίνομε. Στά 10.000 μ. ὕψος φτάνει τούς -50°K .

Ἡ ἀτμόσφαιρα θερμαίνεται κυρίως ἀπό τόν Ἥλιο. Ὁ Ἥλιος εἶναι ἡ μεγαλύτερη πηγή θερμότητας γιά τή Γῆ.

Ἡ θερμοκρασία τῆς ἀτμόσφαιρας ἔχει πολύ μεγάλη σημασία

Τό ταξίδι τοῦ νεροῦ

γιά τή ζωή μας, καθώς και γιά τή ζωή τῶν φυτῶν καί τῶν ζώων. Σκεφτεῖτε πῶς εἶναι ἡ φύση τό χειμῶνα, πῶς τήν ἀνοιξη καί πῶς τό καλοκαίρι καί θά καταλάβετε τήν ἐπίδραση, πού ἀσκεῖ ἡ θερμοκρασία στή ζωή.

Μέ τή θερμότητα τοῦ Ἡλίου τά νερά, πού βρίσκονται στήν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς, **ἐξάτμιζονται**. Οἱ **ὑδρατμοί** πού παράγονται συγκεντρώνονται στήν ἀτμόσφαιρα. Ὅταν ψυχθοῦν, συμπυκνώνονται καί σχηματίζουν **σύννεφα**. Ἀπό τά σύννεφα γίνεται ἡ **βροχή**, τό **χαλάζι**, τό **χιόνι**.

Ἡ ὑγρασία τῆς ἀτμόσφαιρας ἔχει ἐπίσης πολύ μεγάλη σημασία γιά τή ζωή. Σέ πολλούς τόπους ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι πολύ ὑγρή καί βρέχει συχνά. Ἀντίθετα, ἄλλοῦ εἶναι πολύ ξηρή καί βρέχει σπάνια. Σέ πολλές βορινές χώρες, μέ ὑγρό κλίμα, σχεδόν κάθε μέρα ὑπάρχει ὀμίχλη. Ἀντίθετα, στήν ξηρή ἔρημο Σαχάρα δέν ἐμφανίζεται οὔτε τό παραμικρό συννεφάκι καί σέ πολλές περιοχές της δέν βρέχει ποτέ!

Τήν ὑγρασία τῆς ἀτμόσφαιρας τή μετροῦμε μέ ειδικά ὄργανα, πού λέγονται **ὑγρόμετρα**. Τήν ποσότητα βροχῆς, πού πέφτει σέ κάθε τόπο, τή μετροῦμε μέ τά **βροχόμετρα**.

Ἔργασίες : 1. Νά συζητήσετε γιά τή θερμοκρασία καί τήν ὑγρασία τῆς ἀτμόσφαιρας, πού ὑπάρχει στήν περιοχή τοῦ σχολείου σας.

2. Νά συζητήσετε ἐπίσης γιά τίς βροχοπτώσεις, πού σημειώνονται στήν περιοχή σας, καί γιά τά βροχόμετρα.

Έννοιες - όνόματα : 'Ατμόσφαιρα, ατμοσφαιρικός αέρας, θερμότητα, θερμοκρασία, θερμόμετρο, εξάτμιση, υδρατμοί, υγρασία, υγρόμετρο, βροχόμετρο.

- Γενικές παρατηρήσεις :**
1. 'Η ατμόσφαιρα είναι απαραίτητη για τή ζωή.
 2. 'Η θερμοκρασία τής ατμόσφαιρας διαφέρει από τόπο σε τόπο, από ώρα σε ώρα, από εποχή σε εποχή.
 3. 'Η θερμοκρασία και ή υγρασία τής ατμόσφαιρας έχουν μεγάλη σημασία για τή ζωή.
 4. Τά νερά τής γήινης επιφάνειας συνεχώς εξατμίζονται.
 5. Όλοι οι τόποι δέν έχουν τήν ίδια υγρασία.

8

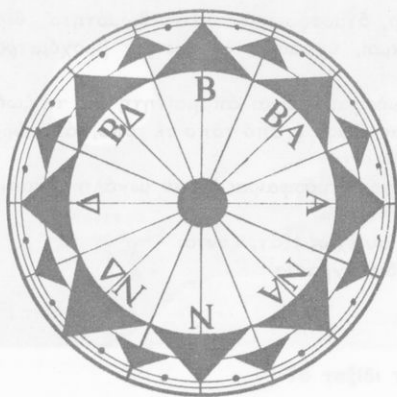
Οί άνεμοι

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. *Τί είναι ό άνεμος; Μήπως γνωρίζετε πώς σχηματίζεται;*
2. *Τί συμβαίνει στον άέρα, όταν θερμαίνεται; Σέ ποιά στρώματα τής ατμόσφαιρας βρίσκεται ό ελαφρότερος άέρας; Γιατί;*
3. *Ν' ανοίξετε τήν πόρτα του δωματίου ή τής αίθουσας και μέ τή βοήθεια ενός αναμμένου κεριού νά διαπιστώσετε αν κινείται άέρας από μέσα προς τά έξω ή αντίστροφα.*
4. *Πώς αντιλαμβανόμαστε τήν κίνηση του ατμοσφαιρικού άέρα;*
5. *Φυσούν ισχυροί άνεμοι στην περιοχή του σχολείου σας; Ποιοί από αυτούς προκαλούν χαμηλή θερμοκρασία; Γιατί;*
6. *Τί είναι τό ανεμολόγιο;*
7. *Ποιοί άνεμοι λέγονται περιοδικοί; Φυσούν περιοδικοί άνεμοι στην περιοχή σας;*
8. *Πώς χρησιμοποιείται από τον άνθρωπο ή δύναμη του άνέμου;*

Γνωρίζομε από προηγούμενα κεφάλαια ότι ή Γή περιβάλλεται από τον ατμοσφαιρικό άέρα. Γνωρίζομε επίσης ότι ό άέρας συνεχώς κινείται και κινεί μέ τή δύναμη πού έχει πολλά αντικείμενα.

Πού οφείλεται όμως αύτή ή κίνηση του άέρα;

Ἄνεμολόγιο

Ἄνεμούριο

Γνωρίζομε ἀπὸ τῆ Φυσικῆ Πειραματικῆ ὅτι τὰ σώματα, ὅταν θερμαίνονται, διαστελλονται, καὶ ὅταν ψύχονται, συστέλλονται. Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ ἰσχύει καὶ γιὰ τὸν ἀέρα.

Ὁ ἀέρας, πού βρίσκεται σ' ἓνα κλειστό δωμάτιο μὲ ἀναμμένη θερμάστρα, εἶναι ὅπωςδήποτε θερμότερος ἀπὸ τὸν ἀέρα, πού βρίσκεται ἔξω ἀπ' αὐτό. Ὁ θερμὸς ἀέρας εἶναι ἀραιότερος καὶ συνεπῶς ἐλαφρότερος ἀπὸ ἴσον ὄγκον ψυχροῦ ἀέρα. Γι' αὐτὸ ὁ θερμότερος ἀέρας ἀνεβαίνει στὰ ψηλότερα στρώματα τῆς ἀτμοσφαιρας, ἐνῶ ὁ ψυχρὸς καὶ βαρὺς ἀέρας βρίσκεται χαμηλότερα.

Τὴν κίνηση αὐτὴ τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ ἀέρα τὴ διαπιστώνομε εὐκόλα μὲ τὸ ἔξης πείραμα, πού μπορούμε νὰ κάνουμε στὸ σχολεῖο : Ἄνάβομε ἓνα κερὶ κι ἀνοίγομε τὴν πόρτα τῆς αἴθουσας. Ἄν τοποθετήσουμε τὸ κερὶ στὸ ἐπάνω μέρος τῆς ἀνοιχτῆς πόρτας, παρατηροῦμε ὅτι ἡ φλόγα του κινεῖται, γέρνει πρὸς τὰ ἔξω. Αὐτὸ δείχνει πὼς θερμὸς ἀέρας ἀπὸ τὴν αἴθουσα κινεῖται πρὸς τὰ ἔξω καὶ παρασέρνει τὴ φλόγα τοῦ κериοῦ. Ἄν τοποθετήσουμε τὸ κερὶ στὸ κάτω μέρος τῆς πόρτας, ἡ φλόγα κινεῖται πρὸς τὰ μέσα, διότι ἀπὸ ἐκεῖ ψυχρὸς ἀέρας μπαίνει στὴν αἴθουσα καὶ παρασέρνει τὴ φλόγα πρὸς τὰ μέσα.

Κάτι παρόμοιο συμβαίνει καὶ στὴν ἀτμόσφαιρα. Γνωρίζομε ὅτι ὅλοι οἱ τόποι τῆς Γῆς δὲν ἔχουν τὴν ἴδια ὥρα τὴν ἴδια θερμοκρασία. Στὶς θερμότερες περιοχὲς ὁ ἀέρας ζεσταίνεται περισσότερο, δια-

στέλλεται, γίνεται αραιότερος κι ελαφρότερος κι ανεβαίνει σε ψηλότερα στρώματα τής ατμόσφαιρας. Άμέσως τή θέση του πάει νά πιάσει ψυχρός άέρας από ψυχρότερες γειτονικές περιοχές. Έτσι δημιουργούνται συνεχώς στην ατμόσφαιρα ρεύματα άέρα.

Ό άέρας πού κινείται λέγεται **άνεμος**.

Οι άνεμοι πνέουν από διάφορες **διευθύνσεις** και μέ διαφορετική **ένταση**. Έτσι, έχουμε άνεμους βόρειους, νότιους, ανατολικούς, δυτικούς, ισχυρούς, μέτριους, άσθενείς κλπ.

Τή διεύθυνση του άνέμου τή διαπιστώνομε μέ τόν **άνεμοδείκτη**. Τό **άνεμολόγιο** είναι ένας κύκλος, στον όποιο σημειώνονται οι 16 κυριότερες διευθύνσεις, από τίς όποιες πνέουν οι άνεμοι.

Τήν ένταση του άνέμου τή μετρούμε μέ τό **άνεμόμετρο**. Για τό σκοπό αυτό χρησιμοποιούμε ειδική κλίμακα, πού λέγεται **κλίμακα Μποφόρ**.

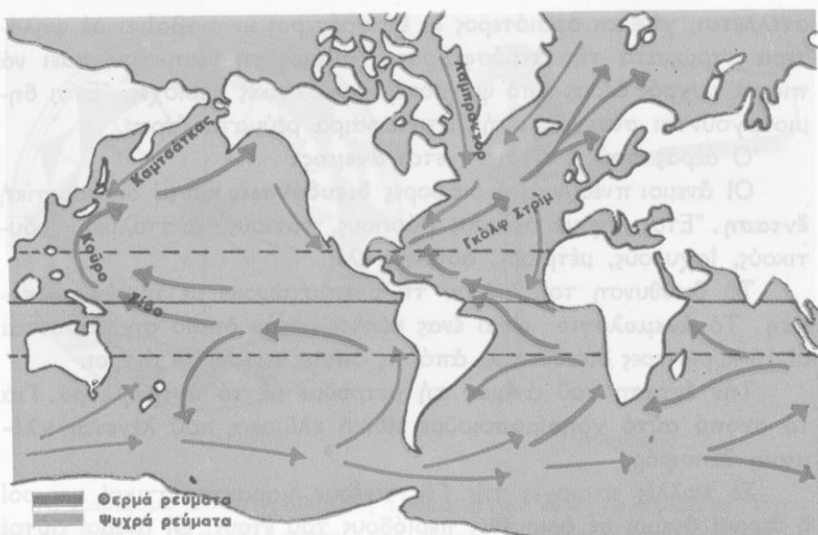
Σέ πολλές περιοχές τής Γης πνέουν χαρακτηριστικοί ψυχροί ή θερμοί άνεμοι σε όρισμένες περιόδους του έτους. Οι άνεμοι αυτοί ονομάζονται **περιοδικοί άνεμοι**. Στην Ελλάδα περιοδικοί άνεμοι είναι τά **μελέμια**. Περιοδικοί ήμερήσιοι άνεμοι είναι ή **θαλάσσια** και ή **άπόγεια αύρα**.

Υπάρχουν επίσης **τοπικοί άνεμοι**, όπως ό μακεδονικός **βαρδάρης**.

Γενικά, οι θερμοί άνεμοι, πού πνέουν συνεχώς από τόν 'Ισημερινό πρós τούς πόλους τής Γης, λέγονται **άληγείς**. Οι ψυχροί άνεμοι, πού πνέουν από τούς πόλους πρós τόν 'Ισημερινό, λέγονται **άνταληγείς**.

Έννοιες - όνόματα : Άνεμος, άνεμοδείκτης, άνεμολόγιο, άνεμόμετρο, κλίμακα Μποφόρ, περιοδικοί άνεμοι, μελέμια, τοπικοί άνεμοι, άληγείς - άνταληγείς άνεμοι, θαλάσσια - άπόγεια αύρα.

Έργασία : Ποιοί άνεμοι φυσούν στην περιοχή σας; Τί είναι ή άπόγεια και ή θαλάσσια αύρα; Πότε φυσούν και γιατί;

Τά κυριότερα θαλάσσια ρεύματα

9

Τά θαλάσσια ρεύματα

Όπως ο αέρας, έτσι και τά νερά τῶν θαλασσῶν συνεχῶς κινοῦνται. Οἱ ἄνεμοι κινοῦν τά ἐπιφανειακά νερά καί προκαλοῦνται **κύματα**. Ἄλλες αἰτίες προκαλοῦν τήν **παλίρροια**. Συχνά ἡ ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας ἀνυψώνεται καί τό νερό πλημμυρίζει τίς ἀκτές. Τό φαινόμενο αὐτό λέγεται **πλημμυρίδα**. Ἄλλοτε πάλι ἡ στάθμη τῆς θάλασσας κατεβαίνει καί φαίνονται οἱ ἀκτές, πού πρὶν τίς σκέπαζε τό νερό. Τό φαινόμενο αὐτό λέγεται **ἄμπωτη**.

Ἡ διαφορά θερμοκρασίας, πού ὑπάρχει στίς διάφορες θαλάσσιες περιοχές, κι ἄλλες, ἄγνωστες ἀκόμα, αἰτίες δημιουργοῦν τά **θαλάσσια ρεύματα**.

Ἐχετε παρατηρήσει ἀσφαλῶς ὅτι τό νερό πού βράζει κινεῖται. Στή θάλασσα τά θερμά νερά, τά ὁποῖα εἶναι ἐλαφρότερα, κινοῦνται στήν ἐπιφάνεια ἀπό τήν περιοχή τοῦ Ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους καί σχηματίζουν **θερμά θαλάσσια ρεύματα**. Αὐτά μοιάζουν

μέ τεράστιους ποταμούς, πού ρέουν μέσα στη θάλασσα! Σπουδαιότερα θερμά θαλάσσια ρεύματα είναι τό **Γκόλφ Στρίμ** καί τό **Κοῦρο Σίβο**.

Τό **Γκόλφ Στρίμ** ἢ **Ρεῦμα τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικικοῦ** εἶναι μιὰ τεράστια μάζα νεροῦ, ἡ ὁποία ἀρχίζει νά κινεῖται στόν Ἀτλαντικό ὠκεανό ἀπό τήν περιοχή τοῦ Ἰσημερινοῦ, μπαίνει στόν κόλπο τοῦ Μεξικικοῦ κι ἀπό ἐκεῖ ἀλλάζει κατεύθυνση καί φτάνει ὡς τίς ἀκτές τῆς βορειοδυτικῆς Εὐρώπης. Μέ τή θερμότητα, πού μεταφέρει, ἐπηρεάζει πολύ τό κλίμα τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀκτῶν.

Τό ἴδιο περίπου συμβαίνει καί στόν Εἰρηνικό ὠκεανό μέ τό θερμό ρεῦμα **Κοῦρο Σίβο** (μαῦρο ρεῦμα), πού ἐπηρεάζει τίς ἀκτές τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς.

Ψυχρά θαλάσσια ρεύματα κινοῦνται ἀπό τίς ψυχρές πολικές θάλασσες πρὸς τόν Ἰσημερινό, φέρνουν ψύχος στίς περιοχές πού περιβρέχουν κι ἐπηρεάζουν τή θερμοκρασία τους.

Παλιρροιακά ρεύματα παρατηροῦνται καί στίς ἐλληνικές θάλασσες (Εὐβοϊκός κόλπος, διώρυγα τῆς Κορίνθου, στενό τῆς Λευκάδας, εἴσοδος τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου).

Παρατηροῦνται ἀκόμη ψυχρά καί θερμά ρεύματα : ἓνα ψυχρό, πού κατεβαίνει ἀπό τόν Ἑλλήσποντο στό Βόρειο Αἰγαῖο, καί δυό θερμά, πού ἀνεβαίνουν ἀπό τή Μεσόγειο καί κατευθύνονται τό ἓνα πρὸς τά νησιά τοῦ Αἰγαίου καί τό ἄλλο πρὸς τά νησιά τοῦ Ἰονίου.

Ἑννοίες-ὀνόματα : θαλάσσια ρεύματα, παλιρροια, ἀμπωτη, πλημμυρίδα, Γκόλφ Στρίμ, Κοῦρο Σίβο.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Τά νερά τῶν θαλασσῶν δέν μένουν ποτέ ἐντελῶς ἀκίνητα.

2. Τά θαλάσσια ρεύματα ἐπηρεάζουν τό κλίμα πολλῶν περιοχῶν τῆς Γῆς.

Ἑρώτηση : Μπορεῖτε νά φανταστεῖτε τί θά συνέβαινε, ἀν ἡ στάθμη τοῦ Αἰγαίου κατέβαινε 50, 100, 200 μέτρα ;

Κλίματα θερμά, εϋκρατα και ψυχρά

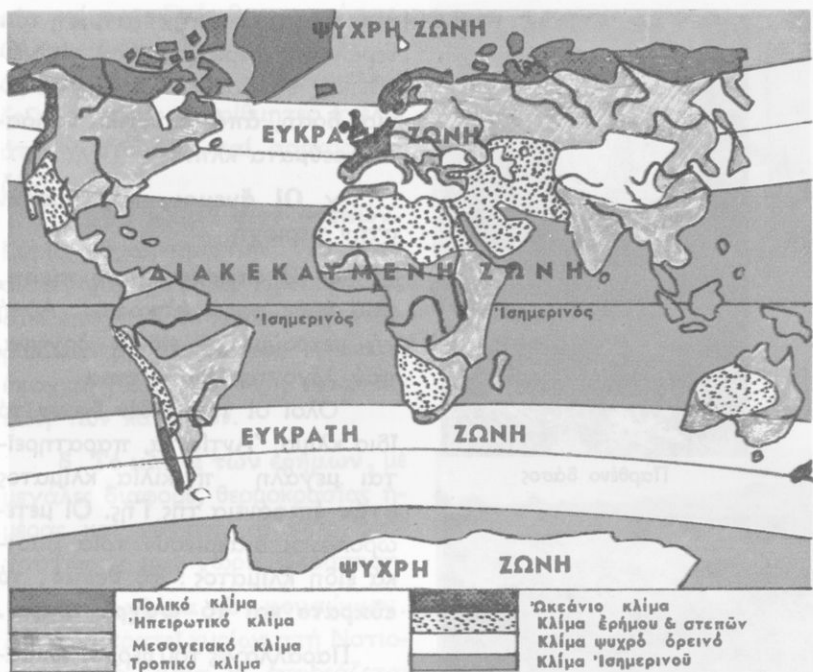
Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. *Τί έννοοϋμε, όταν λέμε ότι χτές ό καιρός ήταν καλός;*
2. *Ποιοί παράγοντες επηρεάζουν τόν καιρό;*
3. *Τί σημασία έχει ή πρόγνωση του καιρού για τόν άνθρωπο;*
4. *Τί έννοοϋμε, όταν λέμε ότι ή 'Αττική έχει υγιεινό κλίμα;*
5. *Ποιοί παράγοντες επηρεάζουν τό κλίμα ενός τόπου;*
6. *Τί διαφέρει ό καιρός από τό κλίμα;*
7. *Ποιά βασικά είδη κλίματος γνωρίζετε; Ποιά είναι τά κύρια γνωρίσματα καθενός από αυτά;*
8. *Τί γνωρίζετε για τήν επίδραση του κλίματος στά φυτά, στά ζώα και στους ανθρώπους;*
9. *Τί κλίμα έχει ή περιοχή σας;*
10. *Τί κλίμα έχει ή 'Ελλάδα;*

Συχνά ακοϋμε από τό ραδιόφωνο τό **δελτίο καιρού**. 'Απ' αυτό πληροφορούμαστε άν θά έχουμε λιακάδα ή συνεφιά, ζέστη ή κρύο, βροχές, καταιγίδες ή χιόνια κλπ.

Τό δελτίο καιρού ένδιαφέρει κυρίως τούς ναυτικούς, τούς αεροπόρους και γενικά τούς ανθρώπους, πού εργάζονται στό ύπαιθρο. Τό έτοιμάζουν ειδικοί έπιστήμονες, οι όποιοι όνομάζονται **μετεωρολόγοι**, ύστερα από συστηματικές παρατηρήσεις των μεταβολών, πού συμβαίνουν στην άτμόσφαιρα.

Οί μετεωρολόγοι έχουν εγκαταστήσει σε διάφορες περιοχές **μετεωρολογικούς σταθμούς**. Σ' αυτούς μέ ειδικά όργανα μετροϋν και καταγράφουν σε ειδικά δελτία τήν άτμοσφαιρική πίεση, τή θερμοκρασία τής άτμόσφαιρας, τή διεύθυνση και τήν ένταση των άνέμων, τήν ύγρασία τής άτμόσφαιρας, τή νέφωση ή τήν ήλιοφάνεια, τήν ποσότητα τής βροχής, πού πέφτει σε κάθε περιοχή κλπ. Όλα αυτά είναι παράγοντες, πού επηρεάζουν τόν καιρό.

Παγκόσμιος χάρτης κλίματος

Οι μετεωρολόγοι μελετούν συνεχώς τις καιρικές συνθήκες, που επικρατούν σε μία περιοχή, κι ύστερα από μακροχρόνιες παρατηρήσεις λένε ότι η περιοχή αυτή έχει λ.χ. κλίμα θερμό ή ψυχρό, ξηρό ή υγρό, υγιεινό ή άθυγιεινό, τροπικό, εύκρατο, πολικό κλπ.

Γενικά, με τη λέξη κλίμα έννοούμε τις συνθήκες, που επικρατούν συνήθως στην ατμόσφαιρα μιās περιοχής για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Σοβαροί παράγοντες, οι οποίοι επηρεάζουν τό κλίμα ενός τόπου είναι οι εξής :

α. **Η θερμοκρασία της ατμόσφαιρας.** Αυτή επηρεάζεται από τό γεωγραφικό πλάτος του τόπου, από τό ύψομετρο, από γειτονικές θάλασσες, ώκεανούς, όρεινούς όγκους, έρημους κλπ., από τούς άνέμους και τά θαλάσσια ρεύματα της περιοχής, από τή μορφολογία του εδάφους, από τήν εποχή του έτους κλπ.

β. **Η ύγρασία της ατμόσφαιρας.** Αυτή εξαρτάται από τή

Παρθένο δάσος

θερμοκρασία και την εξάτμιση τῶν νερῶν τῆς περιοχῆς, ἀπό τίς γειτονικές θάλασσες, λίμνες, ποτάμια, δάση, ἀπό γειτονικά θαλάσσια ρεύματα κλπ.

γ. **Οἱ ἄνεμοι**, πού φυσοῦν στήν περιοχή.

δ. **Ἡ ἀτμοσφαιρική πίεση**, πού κάθε φορά ἐπικρατεῖ. Αὐτή τή μετροῦμε μέ ειδικά ὄργανα, πού λέγονται **βαρόμετρα**.

Ὅλοι οἱ τόποι δέν ἔχουν τό ἴδιο κλίμα. Ἀντίθετα, παρατηρεῖται μεγάλη ποικιλία κλίματος στήν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς. Οἱ μετεωρολόγοι διακρίνουν τρία βασικά εἶδη κλίματος: τό **θερμό**, τό **εὐκρατο** καί τό **ψυχρό κλίμα**.

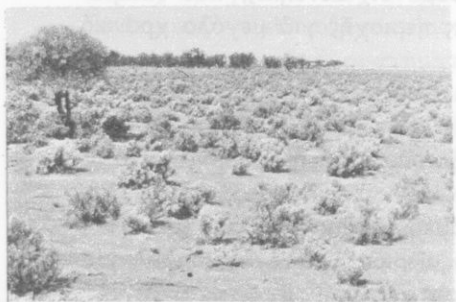
Παραλλαγές τοῦ θερμοῦ κλίματος, πού ἐπικρατεῖ στή διακεκαυμένη ζώνη τῆς Γῆς, εἶναι οἱ ἐξῆς:

α. **Τό κλίμα τοῦ Ἴσημερινοῦ**, μέ ὑψηλή θερμοκρασία, συνεχεῖς (γιά ὀρισμένη περίοδο) βροχοπτώσεις, ὑγρή κι ἀποπνικτική ἀτμόσφαιρα. Στίς χῶρες τοῦ Ἴσημερινοῦ συνεχῶς εἶναι καλοκαίρι, ὑπάρχει πλούσια βλάστηση, μεγάλη ποικιλία ζῶων καί ζοῦν ἐκεῖ ἄνθρωποι τῆς μαύρης φυλῆς.

β. **Τό κλίμα τῆς σαβάνας**. Ἐπικρατεῖ στίς περιοχές, πού γειτονεύουν μέ τή ζώνη τοῦ Ἴσημερινοῦ κι ἔχουν ὑψηλή θερμοκρα-

Τοπία σαβάνας

Τοπία στέπας

σία και περιοδικές βροχοπτώσεις. Οί περιοχές τής σαβάνας έχουν άφθονα χόρτα, λίγα δέντρα και ζοϋν σ' αυτές άναρίθμητες άγέλες από χορτοφάγα και σαρκοφάγα ζώα.

γ. Τό κλίμα τών στεπών.
Κύρια χαρακτηριστικά του είναι οί μεγάλες διαφορές θερμοκρασίας από εποχή σέ εποχή, οί λίγες περιοδικές βροχοπτώσεις, ή μικρή εποχική βλάστηση κι ή νομαδική ζωή τών κατοίκων.

δ. Τό κλίμα τών έρήμων, μέ μεγάλες διαφορές θερμοκρασίας ήμέρας και νύχτας, σπάνιες βροχοπτώσεις και χωρίς βλάστηση.

ε. Τό κλίμα τών μουσώνων.
Αυτό επικρατεί κυρίως στή Νοτιοανατολική Άσία κι έπηρεάζεται από ειδικούς περιοδικούς άνέμους, οί όποιοι όνομάζονται μουσώνες.

Στίς εϋκρατες ζώνες τής Γής επικρατεί γενικά **εϋκρατο κλίμα**, τό όποιο, όσο άπομακρυνόμαστε από τόν Ίσημερινό, γίνεται ψυχρότερο. Παραλλαγές του εϋκρατου κλίματος είναι :

α. Τό μεσογειακό κλίμα, μέ μέτρια θερμοκρασία, μέτριες βροχοπτώσεις και μικρή διαφορά θερμοκρασίας ανάμεσα στίς διάφορες εποχές του έτους. Είναι τό κλίμα, πού επικρατεί στίς νότιες περιοχές και στά παράλια τής Πατρίδας

Τοπίο έρήμου

Τοπίο μεσογειακού κλίματος

Τοπίο ψυχρής ζώνης

μας με τή γνωστή χλωρίδα και πανίδα.

β. **Τό ήπειρωτικό κλίμα**, μέ ψυχρό χειμώνα και θερμό καλοκαίρι. Έπικρατεί στις περιοχές, πού βρίσκονται μακριά από τή θάλασσα, κι έχει πολλές παραλλαγές.

γ. **Τό ώκεάνιο κλίμα**, μέ γλυκό, ήπιο χειμώνα, δροσερό καλοκαίρι, μέτρια θερμοκρασία και άρκετά ύγρη άτμόσφαιρα.

δ. **Τό ψυχρό κλίμα**. Χαρακτηρίζεται, γενικά, από χαμηλές θερμοκρασίες, παρουσιάζει πολλές παραλλαγές και καταλήγει στό **πολικό κλίμα**, μέ τούς αιώνιους πάγους.

Τό κλίμα έπηρεάζει πολύ τά φυτά, τά ζώα και τούς ανθρώπους κάθε περιοχής. Άλλα φυτά και ζώα ύπάρχουν στις θερμές, άλλα στις εύκρατες κι άλλα στις ψυχρές χώρες. Έπιδρά έπίσης και στην σωματική διάπλαση τών ανθρώπων (χρώμα έπιδερμίδας κλπ.).

Έννοιες-όνόματα : Νά μάθετε τίς ύπογραμμισμένες λέξεις του κεφαλαίου αυτού.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Τό κλίμα διαφέρει από τόν καιρό.
2. Τό κλίμα έπηρεάζει τά φυτά, τά ζώα και τούς ανθρώπους κάθε περιοχής.
3. Ύπάρχει μεγάλη ποικιλία κλίματος στις διάφορες περιοχές τής Γης.
4. Τό γεωγραφικό πλάτος είναι ένας από τούς βασικούς παράγοντες του κλίματος.

Έργασία : Νά συζητήσετε για τό κλίμα του τόπου σας.

Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ

12

Ἡ θέση τῆς Ἑλλάδας στόν παγκόσμιο χῶρο

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δειξτε τή χώρα μας στό χάρτη τῆς Εὐρώπης, στόν παγκόσμιο χάρτη καί στήν ὑδρόγειο σφαίρα. Ἀπό ποιά μεγάλη θάλασσα βρέχεται;
2. Σέ ποιά ἡπειρο ἀνήκει ἡ Ἑλλάδα; Μέ ποιές ἡπείρους γειτονεύει;
3. Δειξτε στήν ὑδρόγειο σφαίρα τήν Ἑλλάδα, τούς πόλους τῆς Γῆς, τόν Ἰσημερινό, τούς τροπικούς κύκλους καί τόν πρῶτο μεσημβρινό.
4. Ἡ Ἑλλάδα βρίσκεται στό βόρειο ἢ στό νότιο ἡμισφαίριο; Πόσο εἶναι τό γεωγραφικό πλάτος τῶν Ἀθηνῶν;
5. Ἡ Ἑλλάδα βρίσκεται στό ἀνατολικό ἢ στό δυτικό ἡμισφαίριο; Πόσο εἶναι τό γεωγραφικό μήκος τῶν Ἀθηνῶν;
6. Μέ κέντρο τήν Ἑλλάδα δεῖξτε στήν ὑδρόγειο σφαίρα τήν Εὐρώπη, τήν Ἀσία, τήν Ἀφρική, τήν Αὐστραλία, τήν Ἀμερική, τήν Ἀνταρκτική. Δειξτε ἐπίσης τόν Ἀτλαντικό, τόν Ἰνδικό καί τόν Εἰρηρικό ὠκεανό.
7. Νά συγκρίνετε τήν ἔκταση τῆς Ἑλλάδας μέ τήν ἔκταση ἄλλων γνωστών σας χωρῶν.
8. Παρατηρήστε μέ προσοχή τή θέση τῆς Ἑλλάδας στόν παγκόσμιο χῶρο, ἀνάμεσα στήν Εὐρώπη, τήν Ἀσία καί τήν Ἀφρική. Ἡ θέση τῆς αὐτῆ ἔχει μήπως ιδιαίτερη σημασία; Γιατί;

Ἡ Ἑλλάδα δέν εἶναι μεγάλη χώρα. Ἡ ἔκτασή της μόλις φτάνει τά 131.944 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Στήν ὑδρόγειο σφαῖρα καί στόν παγκόσμιο χάρτη μέ δυσκολία τή διακρίνομε. Ὑπάρχουν ἐκεῖ κράτη πολύ μεγαλύτερα ἀπό τήν Ἑλλάδα, στά ὁποῖα ζοῦν πολλά ἑκατομμύρια ἄνθρωποι.

Ἡ Ἑλλάδα βρίσκεται στό βόρειο ἡμισφαῖριο καί στή βόρεια εὐκρατη ζώνη τῆς Γῆς. Ἡ Ἀθήνα ἔχει περίπου 38^ο βόρειο γεωγραφικό πλάτος καί σχεδόν 24^ο ἀνατολικό γεωγραφικό μήκος. Ἡ χώρα μας βρίσκεται στό ἀνατολικό ἡμισφαῖριο.

Ἡ Πατρίδα μας, μέ τόν πανάρχαιο πολιτισμό καί τή λαμπρή ἱστορία της, σχηματίζει τή νοτιότερη γωνία μιᾶς μεγάλης ἡπείρου, πού λέγεται Εὐρώπη. Στά ἀνατολικά τῆς Εὐρώπης καί τῆς Ἑλλάδας ἀπλώνεται ἡ Ἀσία, ἡ μεγαλύτερη ἡπειρος τῆς Γῆς σέ ἔκταση καί πληθυσμό. Ἄν παρατηρήσουμε τόν παγκόσμιο χάρτη, θά ἰδοῦμε ὅτι ἡ Εὐρώπη εἶναι συνέχεια τῆς Ἀσίας. Γι' αὐτό παλιότερα θεωροῦσαν τίς δύο αὐτές ἡπείρους μία καί τίς ὀνόμαζαν **Εὐρασία**. Στά νότια τῆς Ἑλλάδας βρίσκεται ἡ Ἀφρική.

Οἱ ἑλληνικές θάλασσες εἶναι τμήματα μιᾶς μεγάλης θαλάσσιας περιοχῆς, πού λέγεται **Μεσόγειος θάλασσα**.

Πολλές χώρες τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καί τῆς Ἀφρικῆς βρέχονται ἀπό τή θάλασσα αὐτή καί λέγονται **μεσογειακές χώρες**. Μεσογειακή χώρα εἶναι καί ἡ Ἑλλάδα.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀπό ὅλη τή γήινη ἐπιφάνεια γνώριζαν μόνο τόν κόσμο τῆς Μεσογείου, δηλ. μικρές περιοχές τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καί τῆς Ἀφρικῆς.

Σήμερα γνωρίζομε ὅτι ἡ Μεσόγειος θάλασσα ἐπικοινωνεῖ μέ μεγάλους ὠκεανούς. Πέρα ἀπό τίς ἡπείρους αὐτές ἀπλώνονται ὁ Ἀτλαντικός, ὁ Ἰνδικός, ὁ Εἰρηνικός κι ὁ Βόρειος παγωμένος ὠκεανός κι ἀνάμεσα σ' αὐτούς βρίσκονται ἡ Ἀμερική, ἡ Ὠκεανία κι ἡ Ἀνταρκτική.

Ἡ θέση τῆς Ἑλλάδας στή Μεσόγειο θάλασσα, ἀνάμεσα σέ τρεῖς ἡπείρους, ἔχει πολύ μεγάλη σημασία κι ἐπηρέασε πολύ τήν ἱστορία τοῦ τόπου μας.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Μεσόγειος θάλασσα, μεσογειακές χώρες, Εὐρασία.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Οι χώρες που βρίσκονται ανάμεσα σε μεγάλες περιοχές της Γης, όπου διασταυρώνονται μεγάλοι χερσαίοι και θαλάσσιοι δρόμοι, έχουν μεγάλη σημασία για τον άνθρωπο.

2. 'Αξιόλογα δέν είναι μόνο τὰ κράτη, που κατέχουν μεγάλες εκτάσεις γῆς, ἀλλά καί ὅσα ἔχουν λαμπρή ἱστορία κι ὠφέλησαν μέ τόν πολιτισμό τους τήν ἀνθρωπότητα.

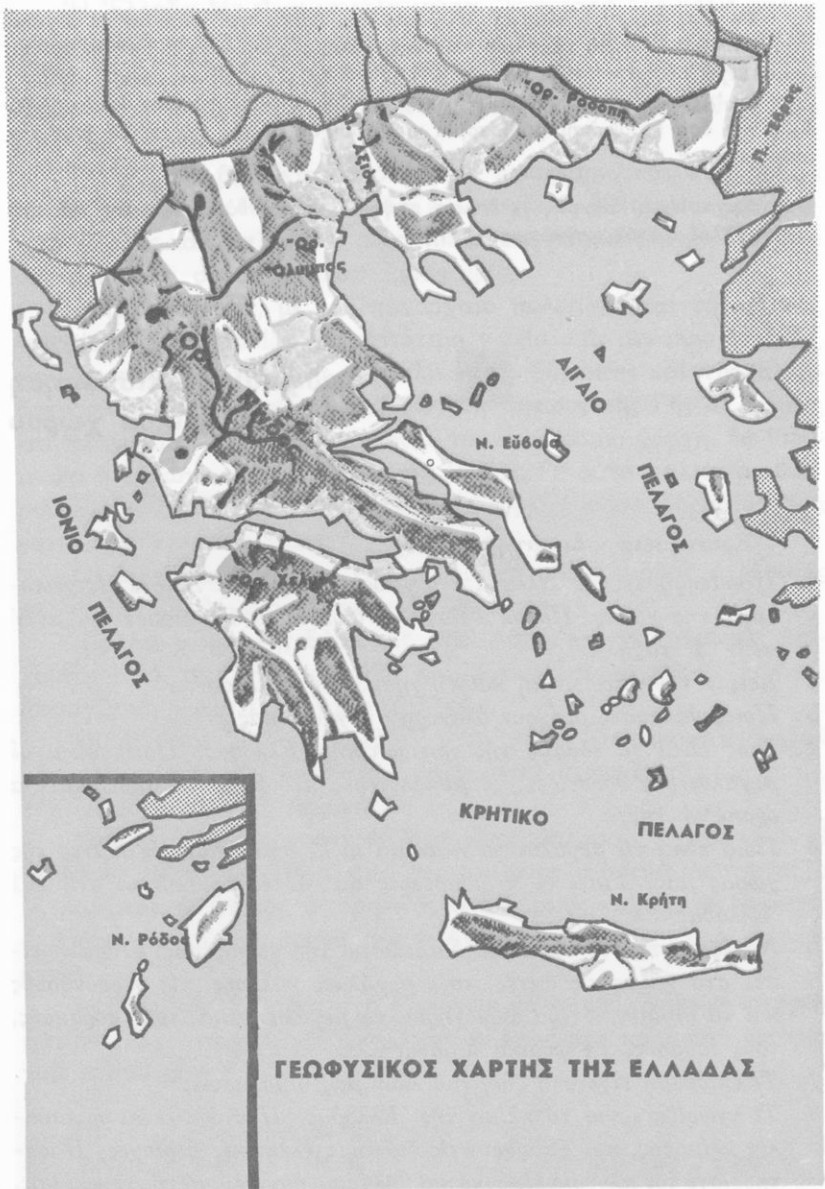
Ἔργασίες : Νά γράψετε ἔκθεση μέ θέμα : «Τί αἰσθάνθηκα, ὅταν εἶδα τή μικρή Ἑλλάδα στόν παγκόσμιο χάρτη».

13

Γεωφυσική ἐπισκόπηση τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Παρατηρήστε τήν Ἑλλάδα στό γεωφυσικό χάρτη. Δεῖξτε τίς γειτονικές της χώρες. Προσπαθεῖστε νά θυμηθεῖτε ὅσα μάθατε γι' αὐτή στήν Δ' τάξη.
2. Δεῖξτε τήν ἠπειρωτική καί τή νησιωτική Ἑλλάδα.
3. Ποιές θάλασσες βρέχουν ὀλόγυρα τή χώρα μας;
4. Πῶς εἶναι τό ἔδαφος τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδας; Ποιές εἶναι οἱ μεγαλύτερες ὄροσειρές, οἱ μεγαλύτερες πεδιάδες, τὰ σπουδαιότερα ὄροπέδιά της;
5. Ποιά εἶναι τὰ μεγαλύτερα ποτάμια κι οἱ σπουδαιότερες λίμνες τῆς χώρας μας; Γιατί οἱ περισσότερες ἀπ' αὐτές βρίσκονται στή ΒΔ Ἑλλάδα;
6. Νά ἐξετάσετε τό θαλάσσιο διαμελισμό τῆς χώρας μας. Παρατηρεῖστε στό χάρτη τίς ἀκτές, τούς μεγάλους κόλπους, τίς χερσονήσους καί τὰ σημαντικότερα ἀκρωτήρια, τὰ μεγάλα νησιά, τούς πορθμούς, τούς ἰσθμούς, τὰ φυσικά λιμάνια κλπ.
7. Τί ἐπίδραση εἶχε στή ζωή τοῦ λαοῦ μας ἡ θάλασσα;
8. Τί γνωρίζετε γιά τό κλίμα τῆς Ἑλλάδας; Ποῦ ὀφείλεται ἡ ποικιλία κλίματος, πού ὑπάρχει στίς διάφορες ἑλληνικές περιοχές; Παρατηρεῖστε τόν πλοῦσιο ἔδαφικό καί θαλάσσιο διαμελισμό τῆς χώρας μας.

Ἡ Ἑλλάδα μας εἶναι μιά μεγάλη χερσόνησος, ἡ ὁποία σάν πελώριο χέρι ἀπλώνεται στά νερά τῆς Μεσογείου. Γύρω τῆς ἑκατοντάδες νησιά βρίσκονται σπαρμένα στά νερά τοῦ Αἰγαίου, τοῦ Ἴονιου καί τοῦ Κρητικοῦ πελάγους.

Στά βόρεια καί βορειοανατολικά τῆς Ἑλλάδας βρίσκονται ἡ Ἀλβανία, ἡ Γιουγκοσλαβία, ἡ Βουλγαρία κι ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία. Οἱ χώρες αὐτές, μαζί μέ τὴν Ἑλλάδα, ἀποτελοῦν μιά μεγαλύτερη χερσόνησο, πού ὀνομάζεται **Βαλκανικὴ χερσόνησος**.

Ἡ Πατρίδα μας εἶναι γενικά ὄρεινὴ χώρα. Ἡ μεγάλη ὄροσειρὰ τῆς Πίνδου, μέ τίς πολυάριθμες διακλαδώσεις τῆς, πιάνει ὀλόκληρο σχεδόν τὸν κορμὸ τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδας. Συνέχεια τῆς Πίνδου εἶναι τὰ βουνὰ τῆς Πελοποννήσου καί τῆς Κρήτης. Ὅλα τους εἶναι προεκτάσεις μεγάλων ὄροσειρῶν τῆς Εὐρώπης.

Πρὶν ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνες ὁ σημερινὸς χώρος τοῦ Αἰγαίου καί τοῦ Κρητικοῦ πελάγους ἦταν στεριά, ἡ ὁποία καταποντίστηκε, κι ἔμειναν στὴν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ οἱ κορυφές τῶν βουνῶν καί τὰ ὄροπέδια. Ἔτσι σχηματίστηκαν τὰ πολυάριθμα ἑλληνικὰ νησιά.

Στά βόρεια τῆς Ἑλλάδας ὑψώνονται πολλές ἄλλες ὄροσειρές. Μεγαλύτερη ἀπ' αὐτές εἶναι ἡ **Ροδόπη**. Ψηλότερο ὄρος στὴ χώρα μας εἶναι ὁ **Ὀλυμπος** (2.917 μ.).

Ἀνάμεσα στά ὄρη καί στίς ὄροσειρές σχηματίζονται εὐφορες κοιλάδες, ὄροπέδια καί πεδιάδες. Οἱ μεγαλύτερες **πεδιάδες** βρίσκονται στὴ Θεσσαλία καί στὴ Μακεδονία.

Μεγάλα **ποτάμια** δὲν ἔχει ἡ Ἑλλάδα. Ὁ Ἔβρος, ὁ Νέστος, ὁ Στρυμόνας, ὁ Ἄξιός, ὁ Ἀλιάκμονας, ὁ Πηνειός, ὁ Σπερχειός, ὁ Ἀχελῷος, ὁ Ἀραχθός, ὁ Ἀλφειός, ὁ Εὐρώτας, εἶναι τὰ σπουδαιότερα ἀπ' αὐτά.

Στά κλειστὰ ὄροπέδια τῆς βορειοδυτικῆς Ἑλλάδας βρίσκονται οἱ **λίμνες** Μεγάλῃ καί μικρῇ Πρέσπῃ, ἡ Βεγορίτιδα, ἡ λίμνη τῆς Καστοριάς, ἡ Παμβώτιδα. Στὴν κεντρικὴ Μακεδονία βρίσκονται ἡ Δοϊράνη, ἡ λίμνη τοῦ Λαγκαδᾶ καί ἡ Βόλβη. Στὴν Αἰτωλοακαρνανία ἡ Τριχωνίδα κι ἄλλες μικρότερες λίμνες καί λιμνοθάλασσες. Στά τελευταῖα χρόνια μέ τεράστια τεχνητὰ φράγματα σχηματίστηκαν στίς κοιλάδες πολλῶν ποταμῶν μεγάλες τεχνητές λίμνες. Μέ τὰ νερά τους κι-

νοούνται ύδροηλεκτρικά έργοστάσια και ποτίζονται πολλά χωράφια.

Ἡ Ἑλλάδα ἔχει πλούσιο **θαλάσσιο διαμελισμό** και πολλά φυσικά λιμάνια. Οἱ ἀκτές της ἔχουν ποικίλα σχήματα. Ἡ θάλασσα προχωρεῖ βαθιά στή στεριά και σχηματίζει κόλπους, χερσονήσους, ἀκρωτήρια. Μεγαλύτεροι **κόλποι** εἶναι : ὁ Στρυμονικός, ὁ Θερμαϊκός, ὁ Παγασητικός, ὁ Μαλιακός, ὁ Εὐβοϊκός, ὁ Σαρωνικός, ὁ Ἀργολικός, ὁ Λακωνικός, ὁ Μεσσηνιακός, ὁ Κορινθιακός, ὁ Ἀμβρακικός. Ἀνάμεσα σ' αὐτούς σχηματίζονται πολλές μικρές και μεγάλες **χερσόνησοι**, σπουδαιότερες ἀπ' τῆς ὁποῖες εἶναι : ἡ Πελοπόννησος, ἡ Χαλκιδική, ἡ Μαγνησία.

Γνωστά **ἀκρωτήρια** στή χώρα μας εἶναι : τό Νυμφαῖο, τό Δρέπανο, τό Καναστραῖο, ὁ Καφηρέας (Κάβο Ντόρο), τό Σούνιο, τό Σκύλαιο, ὁ Μαλέας, τό Ταίναρο, ὁ Ἀκρίτας.

Σπουδαιότεροι **πορθμοί** εἶναι τοῦ Εὐρίπου και τοῦ Ρίου. Ἡ **διώρυγα** τῆς Κορίνθου χωρίζει τήν Πελοπόννησο ἀπό τήν ὑπόλοιπη Ἑλλάδα.

Μεγαλύτερα **νησιά** τῆς Ἑλλάδας εἶναι : ἡ Κρήτη, ἡ Εὐβοια, ἡ Ρόδος, ἡ Λέσβος, ἡ Χίος, ἡ Σάμος, ἡ Κέρκυρα, ἡ Λευκάδα, ἡ Κεφαλληνία, ἡ Ζάκυνθος. Μεγάλα νησιωτικά συμπλέγματα εἶναι : οἱ Κυκλάδες, τά Δωδεκάνησα, τά Ἐπτάνησα, οἱ Βόρειες Σποράδες.

Ὁ πλούσιος αὐτός θαλάσσιος διαμελισμός βοήθησε, πολύ στό νά εἶναι σήμερα ἡ μικρή Ἑλλάδα μιά ἀπό τῆς μεγαλύτερες ναυτικές χώρες τῆς Γῆς.

Ὅπως ἀναφέραμε σέ προηγούμενο κεφάλαιο, ἡ χώρα μας βρίσκεται στή Βόρεια εὐκρατη ζώνη. Τό **κλίμα** της ἐπιηρεάζεται ἀπό τό γεωγραφικό πλάτος της, ἀπό τῆς γειτονικές θάλασσες, ἀπό τόν πλούσιο θαλάσσιο κι ἔδαφικό διαμελισμό της.

Ὅλες οἱ περιοχές τῆς Ἑλλάδας δέν ἔχουν τό ἴδιο κλίμα. Στά βόρεια διαμερίσματα τό κλίμα εἶναι **ἠπειρωτικό** μέ ψυχρό χειμώνα και ζεστό καλοκαίρι. Ἡπειρωτικό κλίμα ἔχουν κι ὄσες περιοχές τοῦ νότου βρίσκονται μακριά ἀπό τή θάλασσα. Στά παράλια και στά νότια μέρη τῆς Ἑλλάδας τό κλίμα εἶναι **μεσογειακό**, μέ ἥπιο χειμώνα και δροσερό καλοκαίρι. Στή Δυτική Ἑλλάδα βρέχει συχνότερα και τό κλίμα εἶναι ἀρκετά ὑγρό. Στήν Ἀνατολική Ἑλλάδα οἱ βροχές εἶναι λιγότερες και σέ ὀρισμένες περιοχές τό κλίμα εἶναι πολύ ξηρό.

Ἡ ἠπειρωτικὴ Ἑλλάδα, μὲ τὶς μεγάλες ὄροσειρές, τὰ ποτάμια καὶ τοὺς κόλπους τῆς, χωρίζεται σὲ ἕξι γεωγραφικὰ διαμερίσματα. Αὐτὰ εἶναι : ἡ Θράκη, ἡ Μακεδονία, ἡ Θεσσαλία, ἡ Ἡπειρος, ἡ Στερεὰ Ἑλλάδα καὶ ἡ Πελοπόννησος.

Ἡ νησιωτικὴ Ἑλλάδα περιλαμβάνει τὴν Κρήτη, τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τὰ νησιά τοῦ Ἴονιου πελάγους.

Ἑννοιες - ὀνόματα : Νὰ ἐπαναλάβετε καὶ νὰ μάθετε τοὺς γεωγραφικοὺς ὄρους καὶ τὰ ὀνόματα, πού ἀναφέρονται στὸ κεφάλαιο αὐτό. Νὰ τὰ βρεῖτε ὅλα στὸ χάρτη σας.

Γενικὲς παρατηρήσεις : 1. Ὁ πλούσιος θαλάσσιος διαμελισμὸς ἐνὸς τόπου ἐπηρεάζει τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἱστορία τοῦ λαοῦ, πού κατοικεῖ σ' αὐτόν.

2. Ὁ ἔδαφικός διαμελισμὸς δημιουργεῖ ποικιλία κλίματος.

3. Οἱ περιοχές, στὶς ὁποῖες δὲ φτάνουν θαλάσσιοι ἀνεμοί, ἔχουν συνθῆως ἠπειρωτικὸ κλίμα.

4. Οἱ πορθμοὶ καὶ οἱ διώρυγες διευκολύνουν τὴ ναυσιπλοΐα, ἐνῶ τὰ ἀκρωτήρια εἶναι ἐπικίνδυνα γι' αὐτὴν.

5. Γιά νὰ σχηματιστοῦν μεγάλα ποτάμια, πρέπει νὰ ὑπάρχει μεγάλη ἐνδοχώρα καὶ νὰ δέχεται πολλές βροχές.

Ἔργασίες : Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸν γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Ἑλλάδος.

14

Σύντομη οικονομικὴ ἐξέταση τῆς Ἑλλάδας

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Τί γνωρίζετε ἀπὸ τὴν Δ' τάξη γιά τὸν ἐθνικὸ πλοῦτο τῆς χώρας μας;
2. Τί γνωρίζετε γιά τὴν ἐλληνικὴ γεωργία; Πόσοι Ἕλληνες ἀπασχολοῦνται σ' αὐτή; Ποιά εἶναι τὰ σπουδαιότερα γεωργικὰ προϊόντα τῆς χώρας μας; Ποιά ἀπ' αὐτὰ ἐξάγονται σὲ ἄλλες χώρες;
3. Τί σημασία ἔχει ἡ ἀνάπτυξη τῆς κτηνοτροφίας γιά τὴ χώρα μας; Τί γνωρίζετε γιά τὴν ἐλληνικὴ πτηνοτροφία;
4. Ὑπάρχουν μεγάλα δάση στὴν Ἑλλάδα; Σὲ ποιές περιοχές βρίσκονται;

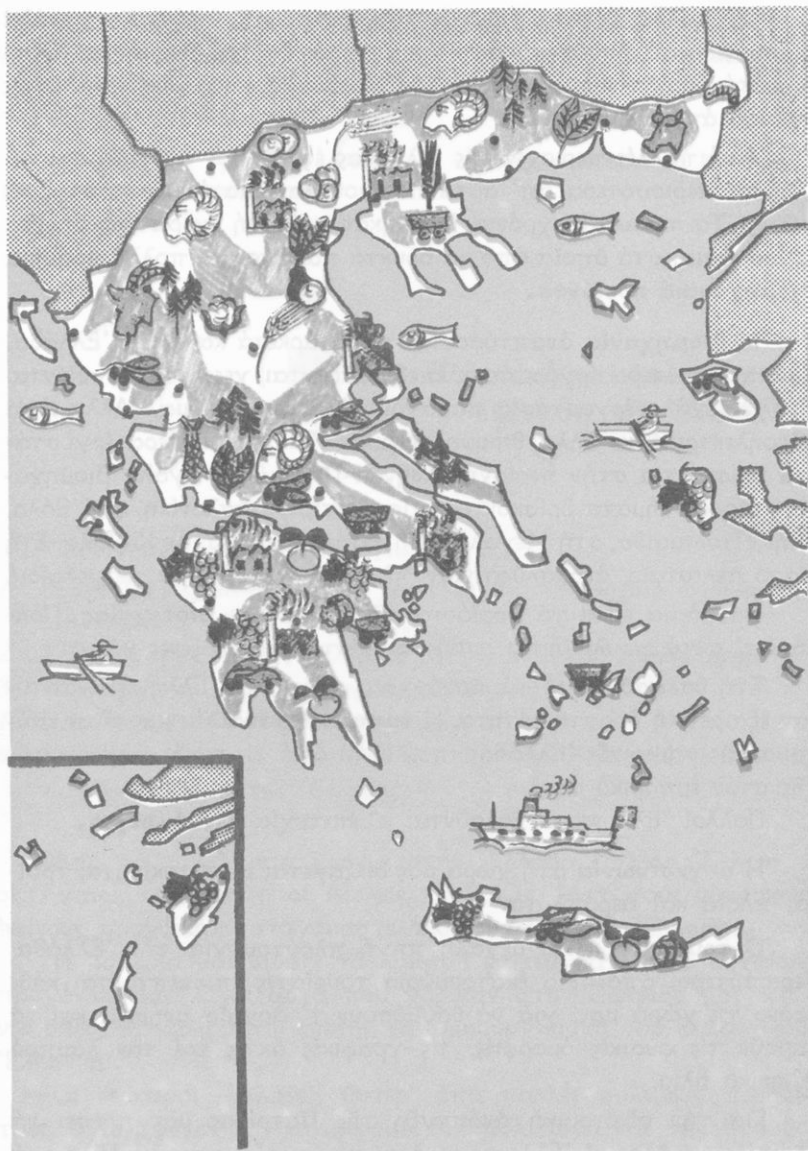
5. Πώς αξιοποιεί η Ελλάδα τον όρυκτό πλοῦτο της;
6. Τί γνωρίζετε γιά τήν ἑλληνική βιοτεχνία καί βιομηχανία; Ποιά εἶναι τά σπουδαιότερα βιομηχανικά προϊόντα τοῦ τόπου μας; Σέ ποιές περιοχές βρίσκονται τά περισσότερα ἐργοστάσια; Πόσοι Ἕλληνες ἀπασχολοῦνται στή βιομηχανία;
7. Τί γνωρίζετε γιά τήν ἑλληνική ἀλιεία;
8. Τί σημασία ἔχει γιά τή χώρα μας ἡ ἐμπορική ναυτιλία;
9. Τί σημασία ἔχει ὁ τουρισμός; Πώς μπορεῖτε νά βοηθήσετε στήν ἀνάπτυξή του;
10. Πώς γίνεται ἡ διακίνηση τῶν ἀγαθῶν στή χώρα μας; Τί γνωρίζετε γιά τίς ἐμπορικές ικανότητες τῶν Ἑλλήνων;

Ἡ οἰκονομική κατάσταση μιᾶς χώρας ἐξαρτᾶται ἀπό τίς **πλουτοπαραγωγικές πηγές**, πού ἔχει, κι ἀπό τούς τρόπους, μέ τούς ὁποίους τίς ἐκμεταλλεύεται.

Οἱ σπουδαιότερες πηγές πλοῦτου στή χώρα μας εἶναι: ἡ **γεωργία**, ἡ **κτηνοτροφία**, τά **δάση**, τά **όρυκτά**, ἡ **βιοτεχνία**, ἡ **βιομηχανία**, ἡ **ἀλιεία**, ἡ **ναυτιλία**, ὁ **τουρισμός**.

Παλιότερα οἱ περισσότεροι Ἕλληνες ἦταν γεωργοί καί κτηνοτρόφοι. Στά τελευταῖα χρόνια ὁ ἀριθμός τῶν γεωργῶν συνεχῶς ἐλαττώνεται κι αὐξάνει ὁ ἀριθμός ἐκείνων πού ἐργάζονται στή βιομηχανία, σέ τουριστικές ἐπιχειρήσεις κλπ. Καί πάλι ὁμως ἡ Ἑλλάδα παράγει σήμερα πολύ περισσότερα κι ἐκλεκτότερα **γεωργικά προϊόντα** ἀπ' ὅ,τι παλιότερα. Σπουδαιότερα ἀπ' αὐτά εἶναι: τά δημητριακά, ὁ καπνός, οἱ ἐλιές, τά σταφύλια, τά φρούτα, τά λαχανικά, τό βαμβάκι, τό ρύζι, τά ζαχαρότευτλα. Πολλά ἀπό τά προϊόντα αὐτά, κυρίως καπνός, φρούτα, ἐλιές, λαχανικά, πουλιοῦνται καί σέ ξένες χώρες. Ἄλλα τά ἐπεξεργάζονται σ' ἐργοστάσια καί παράγουν νέα προϊόντα.

Οἱ κτηνοτρόφοι μας τρέφουν αἰγοπρόβατα, βοοειδή, χοίρους, κουνέλια καί παράγουν ἀρκετά **κτηνοτροφικά προϊόντα**. Αὐτά ὁμως δέν ἐπαρκοῦν γιά τίς ἀνάγκες μας καί εἰσάγομε πολλά ἀπό ξένες χώρες. Στά τελευταῖα χρόνια ἀναπτύχθηκε πολύ στή χώρα μας ἡ **κτηνοτροφία**. Ἄρκετοὶ Ἕλληνες ἀσχολοῦνται ἐπίσης μέ τή **μελισσοκομία**.

Παραγωγικός χάρτης της Ελλάδας

Σέ πολλές όρεινές περιοχές τής χώρας μας υπάρχουν μεγάλα δάση, από τά όποια παράγονται άρκετά **δασικά προϊόντα**. Ούτε κι αυτά όμως είναι άρκετά, γι' αυτό εισάγομε μεγάλες ποσότητες ξυλείας από άλλες χώρες.

'Από πολλές περιοχές τής 'Ελλάδας έξάγονται **όρυκτά**. Δυστυχώς τά περισσότερα άπ' αυτά πουλιοϋνται άκατέργαστα σέ ξένες χώρες. Τά τελευταία χρόνια ιδρύθηκαν και στή χώρα μας άρκετά εργοστάσια, στά όποια από τά όρυκτά παράγονται πολλά χρήσιμα **βιομηχανικά προϊόντα**.

'Η **βιομηχανία** αναπτύσσεται τώρα άρκετά και στήν 'Ελλάδα. Στά περισσότερα εργοστάσια έπεξεργάζονται γεωργικά προϊόντα. Πολλά μεγάλα εργοστάσια παράγουν ήλεκτρικό ρεύμα. Άλλα είναι ύδροηλεκτρικά κι άλλα θερμοηλεκτρικά. Τά περισσότερα εργοστάσια βρίσκονται στήν περιοχή 'Αθηνών-Πειραιώς. Μεγάλα βιομηχανικά συγκροτήματα βρίσκονται επίσης στή Θεσσαλονίκη, στό Βόλο, στήν Ήτολεμαίδα, στή Μεγαλόπολη, στήν Πάτρα, στήν Καβάλα. Στή Θάσο τελευταία ανακαλύφθηκαν πλούσια κοιτάσματα πετρελαίου.

Θαυμάσια είναι τά προϊόντα τής 'Ελληνικής **βιοτεχνίας**. Πολλά άπ' αυτά πουλιοϋνται στους τουρίστες και σέ ξένες χώρες.

Στή θάλασσα από τά πανάρχαια χρόνια οι 'Ελληνες ανάπτυξαν έξαιρετική δραστηριότητα. 'Η **έμπορική ναυτιλία** μας είναι καύχημα τής σημερινής 'Ελλάδας, πού είναι από τίς πρώτες χώρες τής Γής στον έμπορικό στόλο.

Πολλοί 'Ελληνες άσχολοϋνται μ' έπιτυχία στό **έμπόριο**.

'Η **συγκοινωνία** στή χώρα μας διεξάγεται μέ αυτοκίνητα, τραίνα, πλοία και άεροπλάνα.

'Ο **τουρισμός** είναι μεγάλη πηγή πλούτου γιά τήν 'Ελλάδα. Περισσότεροι από τρία έκατομμύρια τουρίστες έπισκέπτονται κάθε χρόνο τή χώρα μας, γιά νά θαυμάσουν τ' άρχαία μνημεία και νά χαροϋν τίς φυσικές όμορφίες, τίς γραφικές άκτές και τόν λαμπρό έλληνικό ήλιο.

Γιά τήν οικονομική ανάπτυξη τής Πατρίδας μας πρέπει νά φροντίζομε όλοι οι 'Ελληνες κι όλοι νά εργαζόμαστε μέ ζήλο γιά τήν πρόοδό της.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. 'Η οικονομική ανάπτυξη μιᾶς χώρας εξαρτάται από τις πλουτοπαραγωγικές πηγές και την εργατικότητα τῶν κατοίκων της.

2. Οι δημιουργικοί ἄνθρωποι πετυχαίνουν νά παράγουν περισσότερα και καλύτερα ἀγαθὰ μέ λιγότερο κόπο.

'Εργασίες : Τί πρέπει νά κάνουμε, γιά νά προστατεύσουμε τὰ δάση μας; Πῶς μπορούμε νά τὰ αὐξήσουμε;

15

Πολιτική καί πολιτιστική ἐξέταση τῆς 'Ελλάδας

'Ερωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Θυμηθεῖτε μερικά σημαντικά γεγονότα ἀπό τήν ἀρχαία ἱστορία καί τόν πολιτισμό τῆς Πατρίδας μας.
2. Σέ ποιές περιοχές τῆς 'Ελλάδας ὑπάρχουν πολλά ἀρχαία μνημεῖα;
3. Τί γνωρίζετε γιά τούς σημερινούς "Ἕλληνες;
4. Πῶς διοικεῖται σήμερα ἡ χώρα μας;
5. Τί πρέπει νά κάνετε γιά τό καλό τοῦ χωριοῦ ἢ τῆς πόλης σας καί γιά τό καλό ὅλης τῆς 'Ελλάδας;

'Από τὰ πανάρχαια χρόνια στήν 'Ελλάδα ζοῦσαν "Ἕλληνες : οἱ 'Αχαιοί, οἱ Δωριεῖς, οἱ Αἰολεῖς, οἱ 'Ιωνες. 'Από τούς μακρινούς ἐκείνους προγόνους καταγόμαστε ὅλοι οἱ σημερινοί "Ἕλληνες.

'Η 'Ιστορία μᾶς διδάξε τὰ λαμπρά ἐπιτεύγματα τῶν ἀρχαίων προγόνων μας. Εἶναι αὐτά πού χάρισαν στήν Πατρίδα μας αἰῶνια δόξα. Μεγάλα ἦταν ἐπίσης τὰ δημιουργήματα τοῦ Βυζαντινοῦ 'Ελληνισμοῦ.

Οἱ νεώτεροι "Ἕλληνες, ὕστερ' ἀπό πολλές πολεμικές περιπέτειες, ἀγωνίζονται νά ξαναφέρουν τόν πολιτισμό καί τήν πρόοδο στή χώρα μας. Στήν προσπάθεια αὐτή ἔχομε χρέος νά βοηθήσουμε ὅλοι μας ἐνωμένοι κι ἀδερφωμένοι καί νά προχωρήσουμε μπρο-

στά, για νά ξανακάνουμε τή χώρα μας πρώτη στόν πολιτισμό. Σήμερα ζοῦν στήν Ἑλλάδα περίπου 8.770.000 Ἕλληνες (8.768.641, σύμφωνα μέ τήν ἀπογραφή τοῦ 1971). Μιλοῦν ὅλοι τήν ἴδια ἑλληνική γλῶσσα, εἶναι ὅλοι σχεδόν χριστιανοί ὀρθόδοξοι κι ἔχουν σχεδόν τά ἴδια ἥθη κι ἔθιμα.

Σέ κάθε τετραγωνικό χιλιόμετρο τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους ἀναλογοῦν 66 περίπου κάτοικοι. Ἡ κατανομή τοῦ πληθυσμοῦ δέν εἶναι ὁμοιόμορφη στή χώρα μας. Οἱ περισσότεροι Ἕλληνες κατοικοῦν στίς πόλεις καί στίς κωμοπόλεις. Μόνο στήν περιοχή Ἀθηνῶν Πειραιῶς ἔχουν συγκεντρωθεῖ 2.540.000 ἄνθρωποι! Οἱ ὑπόλοιποι ζοῦν στά χωριά. Πολλοί ὅμως ἀπ' αὐτούς ἐγκαταλείπουν συνεχῶς τά χωριά τους καί φεύγουν γιά τίς πόλεις ἢ μεταναστεύουν στό ἔξωτερικό.

Πολλοί ἄλλοι Ἕλληνες, πού ὑπολογίζονται σέ 2.500.000 περίπου, ζοῦν σέ ξένες χώρες. Εἶναι οἱ **ἀπόδημοι Ἕλληνες**. Χιλιάδες Ἕλληνες ζοῦν ἐπίσης στήν Κύπρο, στήν Κωνσταντινούπολη καί στή Βόρειο Ἡπειρο.

Ἡ Ἑλλάδα ἔχει **δημοκρατικό πολίτευμα**. Ἀρχηγός τοῦ κράτους εἶναι ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας. Αὐτός μέ τήν Κυβέρνηση (τόν πρωθυπουργό καί τούς ὑπουργούς) καί τή βουλή φροντίζουν γιά ὅλα τά ζητήματα τοῦ κράτους.

Πρωτεύουσα τῆς χώρας μας εἶναι ἡ **Ἀθήνα**, ἡ ἐνδοξότερη πόλη τῆς Γῆς.

Ἡ Ἑλλάδα, γιά νά διοικηθεῖ καλύτερα, εἶναι χωρισμένη σέ νομούς. Πολλοί νομοί διαιροῦνται σέ ἐπαρχίες. Κάθε νομός διοικεῖται ἀπό τό νομάρχη, πού ἐκπροσωπεῖ στό νομό του τήν Κυβέρνηση.

Σέ κάθε πόλη ὑπάρχει ὁ δήμαρχος καί τό Δημοτικό Συμβούλιο καί σέ κάθε κοινότητα ὁ πρόεδρος καί τό Κοινοτικό Συμβούλιο.

Ἡ Ὄρθοδοξη Χριστιανική **Ἐκκλησία** τῆς χώρας μας διοικεῖται ἀπό τήν Ἱερά Σύνοδο, πού ἔχει πρόεδρο τόν ἀρχιεπίσκοπο «Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος».

Στά ἑλληνικά **δικαστήρια** οἱ δικαστές λύνουν τίς διαφορές τῶν πολιτῶν καί τιμωροῦν τούς παραβάτες τῶν νόμων. Ἀνώτατο δικαστήριο στή χώρα μας εἶναι ὁ **Ἀρειος Πάγος**.

“Όλοι οι Έλληνες μέσα στο κράτος είναι ίσοι απέναντι του Νόμου, έχουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις.

‘Ο **Έλληνικός Στρατός** είναι ο άκοίμητος φρουρός τής Πατρίδας. Περιλαμβάνει τό στρατό ξηράς, τό πολεμικό ναυτικό και τήν αεροπορία.

‘Η **Έλληνική Χωροφυλακή** κι η **‘Αστυνομία Πόλεων** φροντίζουν νά τηρείται η τάξη στις πόλεις και στά χωριά.

Γιά τήν **εκπαίδευση** τών Έλλήνων λειτουργούν πολλά εκπαιδευτικά Ιδρύματα : νηπιαγωγεία, δημοτικά σχολεία, γυμνάσια, επαγγελματικές σχολές, πανεπιστήμια κλπ. Τό κράτος ξοδεύει μεγάλη ποσά, γιά νά μορφώνονται τά Έλληνόπουλα.

Γενική παρατήρηση : Γιά νά προοδεύσει μιά χώρα, πρέπει όλοι οι πολίτες νά βοηθούν τούς άρχοντες του κράτους στά έργα προόδου.

Έργασίες : Πάνω στον γεωφυσικό χάρτη τής Ελλάδας, πού κάνατε σέ προηγούμενο μάθημα, νά τοποθετήσετε ένα διάφανο χαρτί και νά χωρίσετε τούς νομούς τής χώρας μας. Έπειτα νά γράψετε και νά μάθετε τίς πρωτεύουσές τους.

16

‘Η θέση τής Ελλάδας στή Μεσόγειο

‘Ερωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δειξτε τή Μεσόγειο θάλασσα στον παγκόσμιο χάρτη και στην υδρογειο σφαίρα. Δειξτε τό Γιβραλτάρ, τό Σουέζ, τόν Έλλάσποντο.
2. Δειξτε στο χάρτη τής Μεσογείου τήν Ελλάδα, τή Μικρά ‘Ασία, τήν ‘Ιταλία και τήν ‘Ιβηρική χερσόνησο. Δειξτε τίς άκτές τής Βόρειας ‘Αφρικής και τής Παλαιστίνης. Δειξτε τά μεγάλα νησιά και

Χάρτης Μεσογειακῶν χωρῶν

τά μεγάλα λιμάνια τῆς Μεσογείου. Παρατηρήστε τή θέση τῆς Ἑλλάδας ἀνάμεσα στίς ἄλλες μεσογειακές χώρες.

3. Γνωρίζετε τό κλίμα, τή χλωρίδα καί τήν πανίδα τῆς Ἑλλάδας. Τί μπορείτε νά πεῖτε γιά τό κλίμα, τά φυτά καί τά ζῶα τῶν ἄλλων μεσογειακῶν χωρῶν;
4. Νά συζητήσετε γιά τό μεσογειακό κλίμα, τή μεσογειακή βλάστηση, τοὺς μεσογειακοὺς λαούς. Ποιά κοινά γνωρίσματα ἔχουν;
5. Νά θυμηθεῖτε ὅσα διδαχθήκατε στή Μυθολογία γιά τοὺς Ἀργοναυτές, τά μήλα τῶν Ἑσπερίδων, τίς περιπλανήσεις τοῦ Ὀδυσσεά. Δεῖξτε γνωστά μέρη στό χάρτη σας.
6. Παρατηρήστε τό χάρτη τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ἀποικιῶν, τό χάρτη τοῦ κράτους τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου, τό χάρτη τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, τό χάρτη τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.
7. Τί ρόλο διαδραμάτισε ἡ Ἑλλάδα στό χώρο τῆς Μεσογείου στήν ἀρχαιότητα καί στή βυζαντινὴ ἐποχή;
8. Δεῖξτε τά κράτη, πού ὑπάρχουν σήμερα γύρω ἀπὸ τή Μεσόγειο. Μέ ποιά ἀπ' αὐτά πολέμησε στό παρελθόν ἡ Ἑλλάδα;
9. Γιατί πολλά ἰσχυρά κράτη θέλουν νά κυριαρχοῦν στή Μεσόγειο;

Ἡ **Μεσόγειος θάλασσα** εἶναι μιά μεγάλη κλειστή θαλάσσια περιοχή ἀνάμεσα στήν Εὐρώπη, στήν Ἀφρική καί στήν Ἀσία. Δυτικά, μέ τόν **πορθμὸ τοῦ Γιβραλτάρ**, ἐπικοινωνεῖ μέ τόν Ἀτλαντικό ὠκεανό. Στή νοτιοδυτική γωνία της βρίσκεται ἡ **διώρυγα τοῦ Σουέζ**, ἡ ὁποία συνδέει τὴ Μεσόγειο μέ τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα καί τόν Ἰνδικό ὠκεανό. Βορειοανατολικά, μέ τὰ στενά τοῦ **Ἑλλησπόντου**, τῆς **Προποντίδας** καί τοῦ **Βοσπόρου**, ἡ Μεσόγειος συνδέεται μέ τόν **Εὐξείνιο Πόντο**. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ πορθμοὶ καί οἱ διώρυγες ἔχουν πολὺ μεγάλη στρατηγική καί οἰκονομική σημασία κι ἐξυπηρετοῦν πολὺ τὴν παγκόσμια ναυσιπλοΐα.

Στὴ βόρεια πλευρὰ της ἡ Μεσόγειος εἰσχωρεῖ στὴ στεριά καί σχηματίζει τὸ **Αἰγαῖο**, τὸ **Ἴόνιο**, τὸ **Ἀδριατικό** καί τὸ **Τυρρηνικό πέλαγος**. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ ἀπλώνονται ἡ **Ἑλληνική** καί **Ἰταλική χερσόνησος**. Ἀνάμεσα στήν ἀνατολικὴ Μεσόγειο καί στὸν Εὐξείνιο Πόντο βρίσκεται ἡ **Μικρασιατικὴ χερσόνησος**.

Στὴ Μεσόγειο, ἐκτός ἀπὸ τὰ γνωστὰ μας ἑλληνικὰ νησιά, ὑπάρχουν ἐπίσης ἡ **Κύπρος**, ἡ **Σικελία**, ἡ **Μάλτα**, ἡ **Σαρδηνία**, ἡ **Κορσική**.

Μεγάλα λιμάνια τῆς Μεσογείου εἶναι: ὁ **Πειραιάς** στήν Ἑλλάδα, ἡ **Νεάπολη** κι ἡ **Γένοβα** στήν Ἰταλία, ἡ **Μασσαλία** στὴ Γαλλία, ἡ **Βαρκελώνη** στήν Ἰσπανία, τὸ **Ἀλγέριο**, ἡ **Τύνιδα** κι ἡ **Ἀλεξάνδρεια** στήν Ἀφρική, ἡ **Βηρυττός** στό Λίβανο.

Ὅλες οἱ περιοχές, πού βρέχονται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο, ἔχουν τὸ ἴδιο σχεδόν **μεσογειακὸ κλίμα** καί τὴν ἴδια **μεσογειακὴ βλάστηση**. Θερμότερο εἶναι τὸ κλίμα τῶν μεσογειακῶν ἀκτῶν τῆς Ἀφρικῆς.

Καμιά ἄλλη θαλάσσια περιοχή τῆς Γῆς δέν εἶδε τίς περιπέτειες, πού δοκίμασαν οἱ λαοὶ τῆς Μεσογείου, καί καμιά δὲ γνώρισε τὴ δόξα της. Στὴν ἀνατολικὴ λεκάνη τῆς Μεσογείου, ὅπως ὑποστηρίζουν πολλοί, πρωτοεμφανίστηκαν οἱ ἀνθρωποὶ κι ἐκεῖ ἀναπτύχθηκε ὁ πρῶτος πολιτισμός.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχαν ἰδρύσει πολλές ἀποικίες σ' ὅλα τὰ παράλια τῆς Μεσογείου. Στὴ Μικρὰ Ἀσία κατοικοῦσαν Ἕλληνες καί ἡ Κάτω Ἰταλία μέ τὴ Σικελία λέγονταν «Μεγάλῃ Ἑλλάς».

Ἀργότερα στὴ Μεσόγειο καί γύρω ἀπ' αὐτὴ κυριάρχησαν

οί Ρωμαίοι κι ύστερα απ' αυτούς οί Βυζαντινοί "Έλληνες. Στίς άκτές του Βοσπόρου, εκεί πού ένώνονται ή Μεσόγειος μέ τόν Εύξεινο Πόντο κι ή Εύρώπη μέ τήν Άσία, χτίστηκε ή **Κωνσταντινούπολη**. Έκει γιά χίλια περίπου χρόνια μεταφέρθηκε ή καρδιά τής 'Ελλάδας.

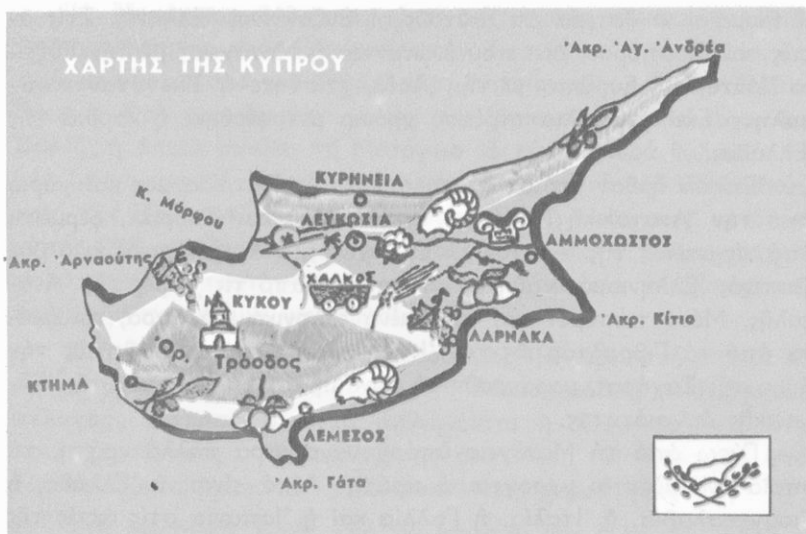
"Επειτα ήρθαν χρόνια δύσκολα γιά τήν Πατρίδα μας καί γύρω από τήν Άνατολική Μεσόγειο έγκαταστάθηκαν Τοϋρκοι, φερμένοι από τίς στέπες τής Άνατολής. Ο άρχαίος, ό άλεξανδρινός κι ό βυζαντινός Έλληνισμός χάθηκαν γιά πάντα από τίς χώρες τής Άνατολής. Μόνο πάπυροι καί σπασμένα έλληνικά μάρμαρα, σπαρμένα από τό Γιβραλτάρ ως τόν 'Ινδό κι από τόν Δούναβη ως τήν άμμο τής Σαχάρας, μαρτυροϋν τή δύναμη καί τό μεγαλείο τής Έλληνικής άρχαιότητας.

Γύρω από τή Μεσόγειο ύπάρχουν σήμερα πολλά κράτη, τά όποια όνομάζονται **μεσογειακά κράτη**. Αύτά είναι: ή 'Ελλάδα, ή Γιουγκοσλαβία, ή 'Ιταλία, ή Γαλλία καί ή 'Ισπανία στίς άκτές τής Εύρώπης, τό Μαρόκο, ή Άλγερία, ή Τυνησία, ή Λιβύη κι ή Αίγυπτος στίς άκτές τής Άφρικής, τό 'Ισραήλ, ό Λίβανος, ή Συρία κι ή Τουρκία στίς άκτές τής Άσίας. Άνεξάρτητα κράτη είναι έπίσης ή Κύπρος καί ή Μάλτα.

"Εννοιες - όνόματα : Μεσόγειος θάλασσα, μεσογειακό κλίμα μεσογειακή βλάστηση, μεσογειακά κράτη, Γιβραλτάρ, Σουέζ, Έλήσποντος, Προποντίδα, Βόσπορος, Εύξεινος Πόντος, Άδριατικό πέλαγος, Τυρρηνικό πέλαγος κ.ά.

Γενική παρατήρηση : Οί θάλασσες, πού ένώνουν γειτονικές περιοχές, όι πορθμοί κι οί διώρυγες έχουν μεγάλη στρατηγική καί οικονομική σημασία.

"Εργασίες : Νά ίχνογραφήσετε τό χάρτη τής Μεσογείου. Νά σημειώσετε σ' αυτόν όλα τά στοιχεία, πού αναφέραμε στό μάθημα.

Χάρτης Κύπρου

13

Ή μεγαλόνησος Κύπρος

Έκταση : 9.250 τ.χ.

Κάτοικοι : 640.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Ακούσατε ασφαλώς πολλά για τήν ελληνική μεγαλόνησο Κύπρο. Τί γνωρίζετε γι' αὐτή;
2. Παρατηρήστε τήν Κύπρο στό χάρτη τῆς Μεσογείου, στόν παγκόσμιο χάρτη καί στήν ὑδρογείου σφαίρα. Τί γνώμη ἔχετε γιά τή θέση τῆς;
3. Πῶς εἶναι τό ἔδαφος τῆς Κύπρου; Ποιά βουνά καί ποιές πεδιάδες ἔχει; Γιατί δέν ἔχει μεγάλα ποτάμια;
4. Πῶς εἶναι οἱ ἀκτές τῆς Κύπρου; Δείξτε τούς κόλπους, τά ἀκρωτήρια, τά λιμάνια τῆς.
5. Τί κλίμα νομίζετε ὅτι ἔχει ἡ Κύπρος; Γιατί;

6. Τι γνωρίζετε για τό φυσικό πλοῦτο της;
7. Τι γνωρίζετε για τήν ἀρχαία, τή μεσαιωνική καί τή νεώτερη ιστορία τῆς Κύπρου; Γιατί ὀνομάζεται «νησί τῆς Ἀφροδίτης»;
8. Τι γνωρίζετε για τούς σημερινούς Κυπρίους καί τούς πρόσφατους σκληρούς ἀγῶνες τους για τήν ἐλευθερία;

« Πολλούς ἀφέντες ἄλλαξε, δέν ἄλλαξε ψυχή...»

Ἡ Κύπρος εἶναι ἓνα μεγάλο, ὠραῖο κι ἔνδοξο ἑλληνικό νησί. Ἡ ἱστορία της εἶναι σχεδόν ὁμοια μέ τήν ἱστορία ὄλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἡ Μυθολογία ἀναφέρει ὅτι ἀπό τή θάλασσα τῆς Κύπρου ἀναδύθηκε ἡ θεά τῆς ὁμορφιάς, γι' αὐτό ἡ ἑλληνική μεγαλόνησος ὀνομάστηκε καί **Νησί τῆς Ἀφροδίτης**.

Μεγαλόπρεπτα ἐρείπια ναῶν καί ἀρχαίων πόλεων διαλαλοῦν στούς αἰῶνες τή δόξα καί τήν ἑλληνικότητα τοῦ μαρτυρικοῦ νησιοῦ. Ἐκεῖ ἀναπτύχθηκε ἓνας ἀπό τούς ἀρχαιότερους ἑλληνικούς πολιτισμούς.

Θρύλοι, παραδόσεις κι ἐρειπωμένα κάστρα θυμίζουν τίς περιπέτειες τῆς Κύπρου στό μεσαίωνα, τότε πού σιδερόφρακτοι σταυροφόροι, Ἀραβες καί Τοῦρκοι ἀγωνίζονταν νά ὑποδουλώσουν τό ἡρωικό νησί. Ὅλοι αὐτοί πάτησαν τό χῶμα τῆς Κύπρου. Κανένας ὁμως δέν κατόρθωσε νά νικήσει τήν ψυχή τοῦ λαοῦ της!

Στά 1878 οἱ Τοῦρκοι πού τήν κατεῖχαν ὡς τότε, τήν πούλησαν στούς Ἀγγλους! Τώρα μέ διάφορους τρόπους ζητοῦν νά τήν ξανακάμουν δική τους.

Οἱ Κύπριοι πολλές φορές ἀγωνίστηκαν ἡρωικά για τήν ἐλευθερία τους. Πολλοί θυσιάστηκαν στούς ἀγῶνες αὐτούς. Καί θυσιάζονται ἀκόμα.

Τό 1959 δημιουργήθηκε τό σημερινό ἀνεξάρτητο Κυπριακό Κράτος.

Τόν Ἰούλιο τοῦ 1974 τουρκικά στρατεύματα κατέλαβαν αὐθαίρετα τό βόρειο τμήμα του μέ σκοπό τή διχοτόμηση τοῦ νησιοῦ.

Ἡ Κύπρος εἶναι τό μεγαλύτερο ἑλληνικό νησί. Ἐχει ἑκτασθ 9.250 τ.χ. Στό νότιο τμήμα της ἀπλώνεται ἡ μεγάλη ὄροσειρά **Ο-**

λυμπος, μέ ψηλότερη κορυφή τό ὄρος **Τρόδος** (2.140μ.). Στούς πρόποδες τοῦ κυπριακοῦ Ὀλύμπου καί στίς εὐφορες παραλιακές κοιλάδες ὑπάρχουν μεγάλοι ἐλαιῶνες, πορτοκαλεῶνες κι ἀμπέλια καί ψηλότερα ὠραία δάση μέ πεῦκα. Πολλά γραφικά χωριά εἶναι χτισμένα στίς πλαγιές τοῦ Ὀλύμπου. Ἐκεῖ βρίσκεται κι ἡ ἱστορική **Μονή Κύκκου**, προπύργιο τῶν Κυπρίων σ' ὄλους τοὺς ἐθνικούς ἀγῶνες.

Στά βόρεια τοῦ νησιοῦ, ἀπό τό ἀκρωτήριο **Κορμακίτης** ὡς τό ἀκρωτήριο τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέα, ἀπλώνεται τό ὄρος **Πενταδάκτυλο**.

Ἐνάμεσα στίς δυό αὐτές ὄροσειρές, ἀπό τόν κόλπο Μόρφου ὡς τήν Ἀμμόχωστο, ἀπλώνεται ἡ πεδιάδα **Μεσαριά**, στήν ὁποία καλλιεργοῦνται δημητριακά, ἀμπέλια, βαμβάκι, ἐλιές, πατάτες, ἔσπεριδοειδή, ὀπωροφόρα δέντρα, λαχανικά.

Ποτάμια καί λίμνες μεγάλες δέν ἔχει ἡ Κύπρος, γιατί ἡ ἔκτασή της εἶναι περιορισμένη κι οἱ βροχές ἐλάχιστες.

Στά νότια τοῦ νησιοῦ σχηματίζονται οἱ κόλποι **Λάρνακος**, **Λεμεσοῦ** κι **Ἐπισκοπῆς**.

Ἄλλα ἀκρωτήρια τῆς Κύπρου εἶναι τά: **Γκρέκο**, **Γάτα** καί **Ἀρναούτης**.

Τό κλίμα τῆς Κύπρου εἶναι ξηρό μεσογειακό, μέ μαλακό χειμῶνα καί ζεστό καλοκαίρι. Σ' αὐτήν εὐδοκιμοῦν ὅλα τά γνωστά μεσογειακά φυτά κι οἱ περισσότεροι Κύπριοι εἶναι γεωργοί. Ἄρκετά ἀναπτυγμένη εἶναι ἡ κτηνοτροφία καί παράγονται ἀφθονα κι ἐκλεκτά κτηνοτροφικά προϊόντα.

Ἀπό τό ὑπέδαφος τῆς Κύπρου ἐξάγονται ἄρκετά ὀρυκτά καί κυρίως χαλκός, σιδηρομεταλλεύματα, γύψος. Ὅλα σχεδόν πωλοῦνται σέ ξένες χῶρες, γιατί ἡ Κύπρος δέν ἔχει μεγάλη ἐργοστάσια, γιά ν' ἀξιοποιήσει τόν ὀρυκτό πλοῦτο της. Ἡ βιομηχανία της εἶναι μικρή κι ἐπεξεργάζεται κυρίως τά γεωργικά προϊόντα τοῦ νησιοῦ.

Θαυμάσια εἶναι τά προϊόντα τῆς κυπριακῆς βιοτεχνίας.

Ἡ ὁδική συγκοινωνία τῆς Κύπρου εἶναι γενικά καλή. Μεγαλύτερο λιμάνι εἶναι ἡ Ἀμμόχωστος. Ἡ Λευκωσία συνδέεται ἀεροπορικῶς μέ πολλές ξένες χῶρες καί τό ἀεροδρόμιό της ἔχει μεγάλη κίνηση.

Στήν Κύπρο ζοῦν σήμερα 640.000 ἄνθρωποι. Ἀπ' αὐτοὺς 100.000 περίπου εἶναι Τοῦρκοι. Οἱ περισσότεροι Κύπριοι ζοῦν στά χωριά.

Διοικητικά ἡ Κύπρος εἶναι χωρισμένη σέ ἕξι ἐπαρχίες. Αὐτές εἶναι : α) ἡ **ἐπαρχία Λευκωσίας** μέ πρωτεύουσα τή **Λευκωσία** (115.000 κ.), πού εἶναι καί πρωτεύουσα τοῦ Κυπριακοῦ Κράτους, β) ἡ **ἐπαρχία Κυρήνειας** μέ πρωτεύουσα τήν **Κυρήνεια**, στίς βόρειες ἀκτές τοῦ νησιοῦ, γ) ἡ **ἐπαρχία Ἀμμοχώστου** μέ πρωτεύουσα τήν **Ἀμμόχωστο**, δ) ἡ **ἐπαρχία Λάρνακος** μέ πρωτεύουσα τή **Λάρνακα**, ε) ἡ **ἐπαρχία Λεμεσοῦ** μέ πρωτεύουσα τή **Λεμεσό** καί στ) ἡ **ἐπαρχία Πάφου** μέ πρωτεύουσα τό **Κτήμα**.

Αὐτή εἶναι ἡ Κύπρος. Ἐνα κομμάτι ἀπό τήν Ἑλλάδα στήν Ἀνατολική Μεσόγειο.

Ἔννοιες-ὀνόματα : Λευκωσία, Κυρήνεια, Ἀμμόχωστος, Λάρνακα, Λεμεσό, Πάφος, Ὀλυμπος, Τρόοδος, Πενταδάκτυλο, Μεσαριά, Νησί τῆς Ἀφροδίτης.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Ὁ Ἑλληνισμός, μ' ὄλες τίς ἐθνικές περιπτώσεις, δέν πεθαίνει.

2. Ἡ ἔλευθερία ἀποχτιέται μέ ἀγῶνες καί θυσίες.

Ἔργασία : Νά ἰχνογραφήσετε τό χάρτη τῆς Κύπρου.

Ἡ Εὐρώπη στὴν ὕδρoγειο σφαίρα

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Σέ ποιάν ἡπειρο ἀνήκει ἡ Ἑλλάδα;
2. Παρατηρήστε τήν Εὐρώπη στόν παγκόσμιο χάρτη καί στήν ὑδρογειο σφαίρα. Δεῖξτε τίς θάλασσες πού τήν περιβάλλουν, τίς μεγάλες χερσονήσους καί τά νησιά της.
3. Παρατηρήστε τόν γεωφυσικό χάρτη τῆς Εὐρώπης. Δεῖξτε τίς μεγάλες ὄροσειρές, τίς μεγάλες πεδιάδες, τά μεγάλα ποτάμια της.
4. Τί γνωρίζετε γιά τό κλίμα, τή χλωρίδα καί τήν πανίδα τῆς Εὐρώπης;
5. Τί γνωρίζετε γιά τό σημερινό πλοῦτο της;
6. Νά ἀναφέρετε ὅ,τι γνωρίζετε γιά τήν παλαιά καί τή σύγχρονη Εὐρώπη, γιά τούς λαούς καί τόν πολιτισμό της.
7. Μέ ποιά κράτη τῆς Εὐρώπης γειτονεύει ἡ Ἑλλάδα;
8. Ποιά ἄλλα κράτη τῆς Εὐρώπης γνωρίζετε; Ποιές πόλεις;
9. Δεῖξτε στό χάρτη τά μεγαλύτερα κράτη τῆς Εὐρώπης.
10. Τί γνωρίζετε γιά τίς σημερινές σχέσεις τῆς χώρας μας μέ τά ἄλλα εὐρωπαϊκά κράτη;

Ὅπως ἀναφέραμε σέ ἄλλο κεφάλαιο, ἡ Ἑλλάδα εἶναι ἡ νοτιότερη χώρα τῆς Εὐρώπης.

Ἄν παρατηρήσουμε τόν παγκόσμιο χάρτη, θά ἰδοῦμε ὅτι ἡ Εὐρώπη εἶναι μιά τεράστια χερσόνησος τῆς Εὐρασίας, μέ συνολική ἔκταση 10.000.000 τ.χ. Ἀπό τήν Ἀσία χωρίζεται μέ τά **Οὐράλια ὄρη** καί τήν **Κασπία θάλασσα**.

Στά βόρεια τῆς Εὐρώπης βρίσκεται ὁ Βόρειος παγωμένος ὠκεανός καί μεγάλες ἐκτάσεις στή **Βόρεια Εὐρώπη** εἶναι πάντα χιονισμένες κι ἀκατοίκητες.

Ἡ **Δυτική Εὐρώπη** βρέχεται ἀπό τόν Ἀτλαντικό ὠκεανό. Ἐκεῖ σχηματίζονται ἡ **Βόρεια** κι ἡ **Βαλτική θάλασσα** καί πολλοί κόλποι,

χερσόνησοι καί νησιά. Μεγαλύτερες χερσόνησοι στις άκτές του 'Ατλαντικού είναι ή **Σκανδιναβική** καί ή **'Ιβηρική**. Μεγάλα νησιά είναι ή **Μεγάλη Βρετανία**, ή **'Ιρλανδία**, ή **'Ισλανδία**. "Ως τίς άκτές τής Δυτικής Εύρώπης φτάνει τό θερμό θαλάσσιο ρεύμα Γκόλφ Στρίμ καί τό κλίμα έκει είναι ύγρό, ώκεάνιο.

Στήν **Κεντρική Εύρώπη** ύψώνονται οί **"Αλπεις**, ή ψηλότερη όροσειρά τής Εύρώπης. Τό κλίμα στήν Κεντρική Εύρώπη είναι ήπειρωτικό.

Ψυχρό ήπειρωτικό είναι τό κλίμα τής **'Ανατολικής Εύρώπης**. Έκει άπλώνεται ή μεγάλη **ρωσική πεδιάδα**.

Γιά τή **Νότια** ή **Μεσογειακή Εύρώπη** μιλήσαμε σέ προηγούμενα κεφάλαια.

Μεγαλύτερα ποτάμια τής Εύρώπης είναι ό **Βόλγας** κι ό **Δούναβης**.

Στήν Κεντρική, τήν 'Ανατολική καί τή Βόρεια Εύρώπη υπάρχουν μεγάλα δάση μέ κωνοφόρα κυρίως δέντρα. Στήν ίδια περιοχή καλλιεργούνται δημητριακά, πατάτες, ζαχαρότευτλα καί άλλα φυτά. Στή Δυτική Εύρώπη υπάρχουν μεγάλα λιβάδια, στά όποια έκτρέφονται πολλές γαλακτοφόρες αγελάδες. Στή Νότια Εύρώπη εύδοκιμούν τά γνωστά μεσογειακά φυτά.

Σ' αυτόν τό χώρο αναπτύχθηκε ό μεγαλύτερος σύγχρονος πολιτισμός. Στήν άρχαία έποχή, όταν στήν Πατρίδα μας άνθούσε ό πολιτισμός, στήν Εύρώπη ζούσαν βάρβαροι λαοί. 'Αργότερα πολλοί άπ' αυτούς διδάχτηκαν τόν έλληνικό χριστιανικό πολιτισμό τής Βυζαντινής Έλλάδας καί σιγά σιγά άρχισαν νά έκπολιτίζονται.

"Ολοι οί σημερινοί κάτοικοι τής Εύρώπης (580.000.000 περίπου) άνήκουν στή λευκή φυλή. Στήν 'Ανατολική Εύρώπη κατοικούν οί **Σλάβοι**, στή Βόρεια οί **Σκανδιναβοί**, στήν Κεντρική καί τή Δυτική οί **'Αγγλοσάξονες**, στή Νότια **"Ελληνες**, **Ρουμάνοι**, **Σλάβοι**, **'Ιταλοί**, **'Ισπανοί**. Κατοικούν έπίσης κι άλλες μικρότερες φυλές, τίς όποίες θά γνωρίσουμε άργότερα. "Ολοι σχεδόν οί Εύρωπαίοι είναι χριστιανοί.

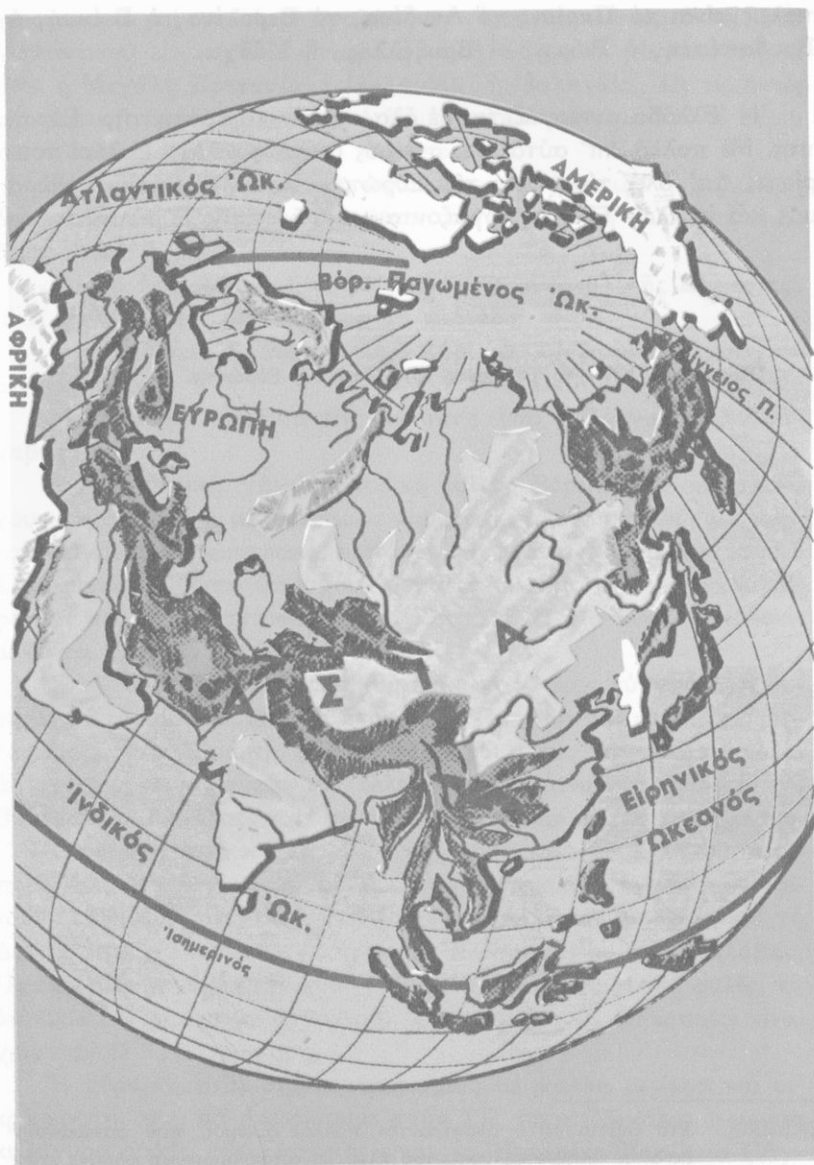
'Η Εύρώπη είναι σήμερα χωρισμένη σέ πολλά μεγάλα καί μικρά κράτη, πού θά γνωρίσουμε στήν ΣΤ' τάξη. Μεγάλα, πλούσια κι ισχυρά κράτη τής Εύρώπης είναι τό **'Ηνωμένο Βασίλειο** ('Αγγλία), ή **Γαλλία**, ή **Γερμανία**, ή **Ρωσία**. 'Ονομαστές εύρωπαϊκές

πόλεις είναι τό **Παρίσι**, τό **Λονδίνο**, τό **Βερολίνο**, ή **Βιέννη**, ή **Βουδαπέστη**, ή **Ρώμη**, οί **Βρυξέλλες**, ή **Μόσχα**.

Ἡ Ἑλλάδα συνεργάζεται μέ ὄλα σχεδόν τά κράτη τῆς Εὐρώπης. Μέ πολλά ἀπ' αὐτά ἔχει στενοὺς δεσμούς φιλίας. Πολλοὶ τουρίστες ἀπ' ὄλες τίς χῶρες τῆς Εὐρώπης ἐπισκέπτονται τή χώρα μας καί πολλοὶ Ἕλληνες ἐργάζονται σέ χῶρες τῆς Εὐρώπης.

Ἔργασίες : Νά ἰχνογραφήσετε τό χάρτη τῆς Εὐρώπης.

Σημείωση : Στό βιβλίο αὐτό ἀναφέρονται πολλοὶ ἀριθμοί, πού φανερώουν ἕκταση, πληθυσμό, ὑψόμετρο κλπ. Ἡ ἀπομνημόνευση ὄλων αὐτῶν δέν εἶναι ὑποχρεωτική.

Ἡ Ἀσία στὴν ὑδρόγειο σφαίρα

Η ΑΣΙΑ

Έκταση : 44.000.000 τ.χ.

Κάτοικοι : 2.100.000.000

19

Γενική εικόνα τής 'Ασίας

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δειξτε στην υδρογειο σφαιρα και στον παγκόσμιο χάρτη τήν 'Ελλάδα.
2. Ποιά χώρα βρίσκεται στα ανατολικά του Αιγαίου; Σέ ποιά μεγάλη ήπειρο ανήκει ή Μικρά 'Ασία.
3. Παρατηρήστε τήν 'Ασία στην υδρογειο σφαιρα και στον παγκόσμιο χάρτη. Δειξτε τόν 'Ισημερινό, τόν Τροπικό του Καρκίνου, τόν Βόρειο πολικό κύκλο, τούς μεσημβρινούς που περνούν από τή Μικρά 'Ασία κι από τόν Βερίγγειο πορθμό. Συγκρίνετε στον παγκόσμιο χάρτη τήν έκταση τής 'Ελλάδας και τής 'Ασίας.
4. Ποιοι ωκεανοί είναι ολόγυρα στην 'Ασία; Μέ ποιά ήπειρο συνορεύει δυτικά;
5. Παρατηρήστε τίς ακτές τής 'Ασίας. Ποιοι μεγάλοι κόλποι και ποιές χερσόνησοι σχηματίζονται στή Νότια 'Ασία; Ποιοι στην 'Ανατολική; Ποιά μεγάλα νησιά έχει ή 'Ασία;
6. Παρατηρήστε τό γεωφυσικό χάρτη τής 'Ασίας. Δειξτε τίς μεγάλες οροσειρές της. Δειξτε τήν κορυφή του 'Εβερεστ.
7. Δειξτε τά μεγάλα οροπέδια, τίς πεδιάδες, τά ποτάμια και τίς λίμνες τής 'Ασίας. Ποῦ ἔχουν τίς πηγές τους τά περισσότερα ποτάμια; Γιατί; Ποῦ ἐκβάλλει τό καθένα ἀπ' αὐτά;
8. Σέ ποιές γεωφυσικές περιοχές διαίρεται ή 'Ασία;

Πέρα από τις ανατολικές ακτές του Αιγαίου πελάγους απλώνεται η μεγαλύτερη ήπειρος της Γης. Την άχανη αυτή χώρα οι Άσσυριοι, ένας πανάρχαιος λαός που ζούσε στις ανατολικές ακτές της Μεσογείου, την ονόμαζαν **Άσκού**, δηλ. Ανατολή. Από τη λέξη Άσκού προήλθε, ίσως, το όνομα **Άσία**.

Η Άσία απλώνεται από τις ακτές της Μεσογείου ως τον **Βερίγγειο πορθμό**. Πάνω από τα νότια νησιά της περνά ο Ίσημερινός, ενώ τό βορειότερο άκρωτήριό της βρίσκεται πολύ κοντά στο Βόρειο πόλο. Η τεράστια αυτή ήπειρος έχει συνολική έκταση 44.000.000 τ.χ.

Στά νότια η Άσία βρέχεται από τον **Ίνδικό ώκεανό**. Εκεί σχηματίζονται η **Έρυθρά θάλασσα**, ο **Περσικός κόλπος**, η **Άραβική θάλασσα** κι ο **κόλπος της Βεγγάλης**. Σχηματίζονται επίσης οι χερσόνησοι **Άραβία**, **Ίνδίες** και **Ίνδοκίνα**.

Άνατολικά της Άσίας βρίσκεται ο **Ειρηνικός ώκεανός**. Εκεί ο θαλάσσιος διαμελισμός είναι πλουσιότατος και σχηματίζονται: ο **κόλπος του Σιάμ**, η **Σινική θάλασσα**, η **Κίτρινη θάλασσα**, η **Ίαπωνική θάλασσα**, η **Όχοτσικική θάλασσα**, οι χερσόνησοι **Κορέα** και **Καμτσάτκα**, τα νησιά της **Ίνδονησίας**, οι **Φιλιππίνες**, η **Φορμόζα**, τα **Ίαπωνικά νησιά** και πολλά άλλα μικρότερα. Ο **Βερίγγειος πορθμός** χωρίζει την Άσία από την Άμερική.

Στά βόρεια η Άσία βρέχεται από τό **Βόρειο παγωμένο ώκεανό**. Εκεί τό ψύχος είναι δριμύ και τά χιόνια αιώνια.

Στά δυτικά της Άσίας βρίσκεται η Εύρώπη. Τά **Ούράλια όρη**, ο **Ούράλης ποταμός**, η **Κασπία θάλασσα** κι ο **Καύκασος** είναι φυσικά σύνορα ανάμεσα στις δυό ήπειρους.

Στήν Άσία ύπάρχουν τά ψηλότερα όρη της Γης. Μεγαλύτερη όροσειρά της είναι τά **Ίμαλάια**. Εκεί βρίσκεται η ψηλότερη κορυφή του κόσμου, τό **Έβερεστ** (8.882 μ.) Άλλες μεγάλες όροσειρές της Κεντρικής Άσίας είναι τό **Καρακορούμ**, τό **Κουέν Λούν**, τά **Άλτάια**. Στή Δυτική Άσία ύψώνεται τό **Άραράτ** κ.ά.

Άν παρατηρήσουμε στον άνάγλυφο χάρτη τις όροσειρές της Άσίας, διαπιστώνουμε ότι σχηματίζουν δυό μεγάλους κόμβους. Ο ένας βρίσκεται στό Άραράτ κι ο άλλος στό **Παμίρ**. Αυτό είναι τό ψηλότερο όροπέδιο της Γης (7.000 μ.) και ονομάζεται **«Στέγη του κόσμου»**. Άλλο μεγάλο όροπέδιο στην ίδια περιοχή είναι τό **Θιβέτ**.

Στίς μεγάλες κεντρικές όροσειρές, μέ τά αιώνια χιόνια, έχουν τίς πηγές τους πολλοί ποταμοί τής Άσίας. Στόν Ίνδικό ώκεανό χύνονται ό **Ίνδός**, ό **Γάγγης**, ό **Βραχμαπούτρας**. Στόν Είρηνικό ώκεανό ό **Μεκόγκ**, ό **Γιάγκ Τσέ Κιάγκ**, ό **Χουάγκ Χό**, ό **Άμούρ**. Στόν Βόρειο Παγωμένο Ώκεανό ό **Λένας**, ό **Ίενεσέης**, ό **Όβης**. Δυό άλλοι δίδυμοι ποταμοί, ό **Τίγρης** κι ό **Ευφράτης**, έκβάλλουν στόν Περσικό κόλπο καί στή λίμνη Άράλη χύνονται ό **Ώξος** κι ό **Ίαξάρτης**. Όλοι σχεδόν οί μεγάλοι αὐτοί ποταμοί διαρρέουν ευφορες προσχωσιγενείς πεδιάδες.

Μεγάλες λίμνες τής Άσίας είναι ή **Άράλη**, ή **Μπαλκάς**, ή **Βαϊκάλη**, πού είναι ή βαθύτερη λίμνη τής Γῆς (1.313 μ. βάθος). Λίμνη είναι καί ή **Κασπία θάλασσα**. Είναι ή μεγαλύτερη λίμνη τής Γῆς. Τά νερά της όμως είναι άλμυρά κι ή επιφάνειά της βρίσκεται χαμηλότερα άπό τήν επιφάνεια τών γειτονικῶν θαλασσῶν.

Όλόκληρη ή Άσία χωρίζεται σέ 6 γεωφυσικές περιοχές. Αὐτές είναι : ή **Δυτική Άσία** (Έγγύς καί Μέση Άνατολή), ή **Κεντρική**, ή **Νότια**, ή **Νοτιοανατολική**, ή **Ανατολική** (Άπω Άνατολή) καί ή **Βόρεια Άσία**.

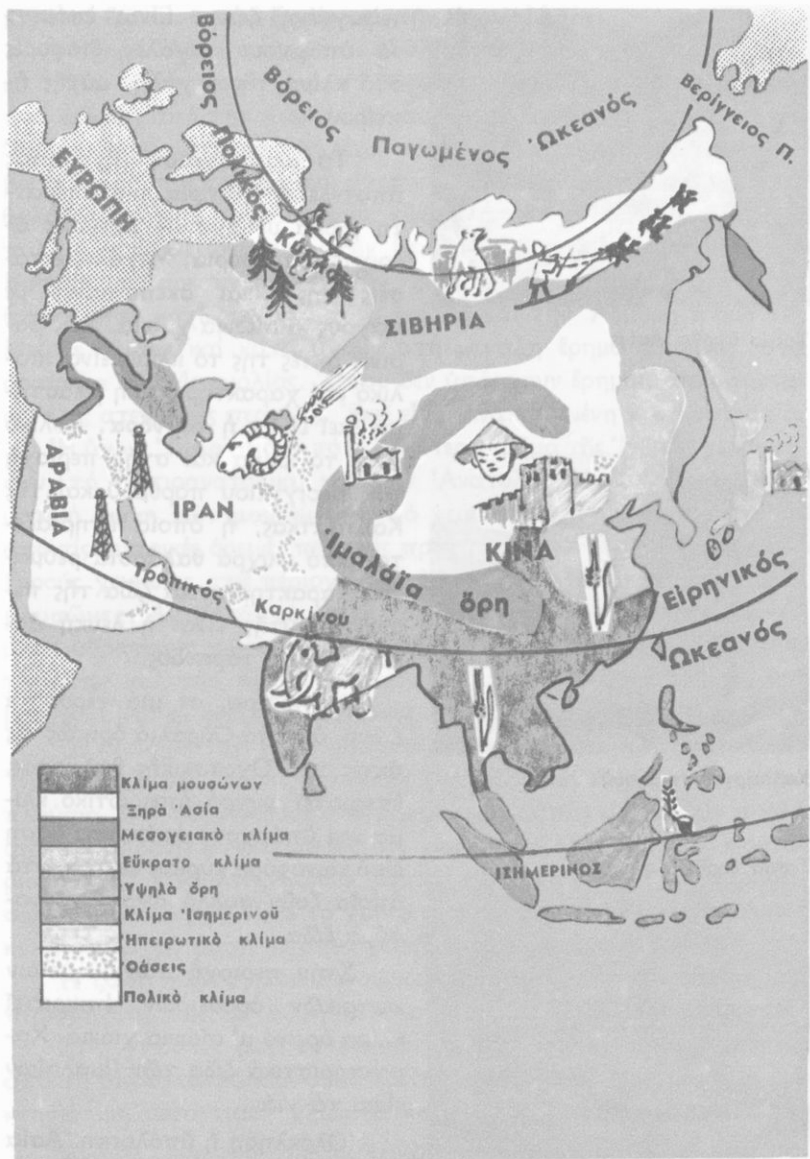
Έννοιες - όνόματα : Νά μάθετε τά κυριότερα όνόματα τοῦ μαθήματος αὐτοῦ.

Έργασίες : Νά ίχνογραφήσετε τόν γεωφυσικό χάρτη τής Άσίας.

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Παρατηρήστε τό γεωφυσικό χάρτη τῆς Ἀσίας. Δεῖτε τόν Ἰσημερινό, τή Διακεκαυμένη ζώνη, τόν Τροπικό τοῦ Καρκίνου, τόν Βόρειο πολικό κύκλο, τή Βόρεια εὐκρατη καί τή Βόρεια κατεψυγμένη ζώνη.
2. Παρατηρήστε τή διάταξη τῶν μεγάλων ὄροσειρῶν τῆς Ἀσίας.
3. Προσέξτε τό θαλάσσιο διαμελισμό της καί τούς ὠκεανούς, πού τήν περιβάλλουν.
4. Ποιά θαλάσσια ρεύματα ἐπηρεάζουν τό κλίμα τῆς Ἀσίας;
5. Τί εἶναι οἱ μουσόνες; Ποιές περιοχές ἐπηρεάζουν; Ποιά φυτά εὐδοκιμοῦν καί τί ζῶα ζοῦν σ' αὐτές;
6. Τί κλίμα ἐπικρατεῖ στήν ὄρεινὴ Κεντρικὴ Ἀσία; Τί εἶναι τὰ γιάκ;
7. Σέ ποιές περιοχές δέ φτάνουν οἱ ὑγροὶ θαλάσσιοι ἄνεμοι; Τί γνωρίζετε γιά τήν «ξηρὴ Ἀσία»;
8. Σέ ποιές περιοχές τῆς Ἀσίας ἐπικρατεῖ ψυχρὸ ἠπειρωτικὸ κλίμα καί σέ ποιές πολικό; Τί γνωρίζετε γιά τή χλωρίδα καί τήν πανίδα τῶν περιοχῶν αὐτῶν;
9. Ποιὸ κλίμα τῆς Ἀσίας ἔχει μεσογειακὸ κλίμα; Τί φυτά εὐδοκιμοῦν ἐκεῖ;
10. Τί γνωρίζετε γιά τό φυσικὸ πλοῦτο τῆς Ἀσίας;

Ἡ Ἀσία εἶναι τεράστια ἠπειρος. Ἀπλώνεται ἀπὸ τόν Ἰσημερινό ὡς τὸ Βόρειο πόλο, ἔχει ψηλές καί μεγάλες ὄροσειρές κι ἐπηρεάζεται ἀπὸ θαλάσσια ρεύματα κι ἀνέμους, πού ἔχουν μεγάλη σημασία γιά τὸ κλίμα της. Ἡ Νότια Ἀσία βρίσκεται στή Διακεκαυμένη ζώνη, ἐνῶ μεγάλες περιοχές τοῦ βορρᾶ ἀνήκουν στή Βόρεια κα-

Κλιματολογικός - παραγωγικός χάρτης Άσιας

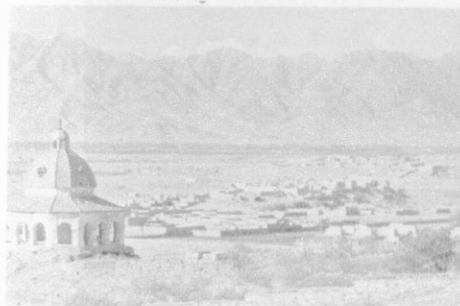

Τοπίο ύψρης 'Ασίας

Καλλιέργεια τσαγιού

Τοπίο ξηρης 'Ασίας

τεφυγμένη ζώνη. Είναι έπόμενο να υπάρχουν μεγάλες διαφορές στο κλίμα τής μεγάλης αΐτης ήπειρου.

Τό μισό σχεδόν τής 'Ασίας άποτελεί ή **Σιβηρία**, μιά άπέραντη χώρα μέ άχανεις πεδιάδες άνοιχτές στο βοριά. Μεγάλες έκτάσεις της είναι σκεπασμένες μέ πάγους κι αΐωνια χιόνια. Στίς βορινές άκτές της τό κλίμα είναι πολικό και χαρακτηριστική βλάστηση εκεί είναι ή **τούνδρα**. Πολικό είναι τό κλίμα και στην περιοχή του Βερίγγειου πορθμού και τής Καμτσάτκας, ή όποια έπηρεάζεται άπό ψυχρά θαλάσσια ρεύματα. Χαρακτηριστικά ζώα τής περιοχής αΐτης είναι ή λευκή άρκούδα και ό τάρανδος.

Νοτιότερα, σε μιά τεράστια ζώνη, άπό τά Ουράλια δρη ώς τίς άκτές τής 'Οχοτοσκικής θάλασσας, έπικρατεί ψυχρό ήπειρωτικό κλίμα και υπάρχουν άπέραντα δάση άπό κωνοφόρα κυρίως δέντρα, στα όποια ζοϋν πολλά άγρια γουνοφόρα ζώα.

Στήν περιοχή τών μεγάλων κεντρικών όροσειρών έπικρατεί κλίμα όρεινό μ' αΐωνια χιόνια. Χαρακτηριστικά ζώα τών 'Ιμαλαΐων είναι τά γιάκ.

'Ολόκληρη ή υπόλοιπη 'Ασία κλιματολογικά χωρίζεται σε δύο

μεγάλες ζώνες: στην Ξηρή και την Ύγρη 'Ασία.

Η Ξηρή 'Ασία άπλώνεται σ' όλόκληρο τό κεντρικό και τό δυτικό τμήμα τής ήπείρου. Πρός τά βόρεια φτάνει ώς μία νοητή γραμμή, πού άρχίζει από τήν Κασπία θάλασσα και καταλήγει στόν ποταμό Άμουρ. Νότια σύνορά της είναι τά Ίμαλάια κι οί άκτές τής Άραβικής θάλασσας. Στην άχανή αυτή περιοχή σπάνια φτάνουν οί ύγροί θαλάσσιοι άνεμοι και οί βροχές είναι έλάχιστες. Τό καλοκαίρι είναι πολύ θερμό. Οί χειμώνες στην Κεντρική 'Ασία είναι ψυχροί, στή Νοτιοδυτική άρκετά θερμοί. Στην «ξηρή 'Ασία» ύπάρχουν άπέραντες έρημοι, πού άρχίζουν από τήν Άραβία και τήν Άλιμυρή έρημο τής Μικρής 'Ασίας και καταλήγουν στή μεγάλη έρημο Γκόμπη, στά όροπέδια τής Μογγολίας. Όπου δέν ύπάρχουν έρημοι, άπλώνονται μεγάλες στεπεώδεις περιοχές. Έκει είναι άναπτυγμένη ή κτηνοτροφία.

Η Ύγρη 'Ασία πιάνει τό μεγαλύτερο τμήμα τής Ίνδικής χερσονήσου, τή Νοτιοανατολική και τήν Άνατολική 'Ασία. Είναι ή κλιματική ζώνη τών μουσώνων. Τό χειμώνα ψυχροί άνεμοι φυσούν από τίς κεντρικές όρεινές περιοχές προς τή θάλασσα και δημιουργούν ξηρούς χειμώνες στις περιοχές πού έπηρεάζουν. Είναι οί χειμερινοί μουσώνες. Άντίθετα, τό καλοκαίρι θερμοί και ύγροί άνεμοι, φορτωμένοι ύδρατμούς, φυσούν από τίς θερμές θάλασσες του Νότου προς τίς άκτές και τήν Κεντρική 'Ασία και προκαλούν κατακλυσμιαίες βροχές. Είναι οί θερινοί μουσώνες.

Οί περιοχές τής Ίνδοκίνας και τών ανατολικών Ίνδιών δέχονται τίς περισσότερες βροχές. Έκει ή βλάστηση είναι πλούσια. Στα παρθένα δάση τών περιοχών αυτών εύδοκιμούν πολλά από τά γνωστά φυτά τών θερμών χωρών και ζούν πίθηκοι, λιοντάρια, τίγρεις, έλέφαντες, πολλά έρπετά, περίεργα έντομα και παραδείσια πτηνά. Τό ρύζι είναι τό χαρακτηριστικό φυτό τής ύγρης 'Ασίας κι άποτελεί τή βάση τής διατροφής έκατομμυρίων ανθρώπων.

Η ζώνη τών ύγρων μουσώνων είναι ή πιό πυκνοκατοικημένη περιοχή τής Γής. Σ' αυτή ζούν σήμερα 1.870.000.000 άνθρωποι!

Στίς γνωστές μας δυτικές άκτές τής 'Ασίας, πού βρέχονται από τή Μεσόγειο θάλασσα, έπικρατεί μεσογειακό κλίμα μέ τή χαρακτηριστική μεσογειακή χλωρίδα και πανίδα.

Έννοιες - όνόματα: Σιβηρία, τούνδρα, ξηρή και ύγρη 'Ασία, μουσώνες, θερινοί και χειμερινοί μουσώνες, Γκόμπη.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Το κλίμα μιᾶς περιοχῆς ἐπιηρεάζεται ἀπὸ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος, τὴ μορφή τοῦ ἐδάφους, τὴ διάταξη τῶν ὀρέων, τοὺς ἀνέμους κλπ.

2. Στὶς περιοχές, πού βρίσκονται μακριά ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ δὲν τίς φτάνουν οἱ ὑγροὶ ἀνεμοί, τὸ κλίμα εἶναι συνήθως ξηρὸ κι οἱ βροχῆς λίγες.

Ἔργασίες : Πάνω στὸ γεωφυσικὸ χάρτη, πού κάματε, νά τοποθετήσετε διάφανο χαρτί καὶ μέ χρώματα νά ὀρίσετε τίς κλιματικές ζώνες τῆς Ἀσίας.

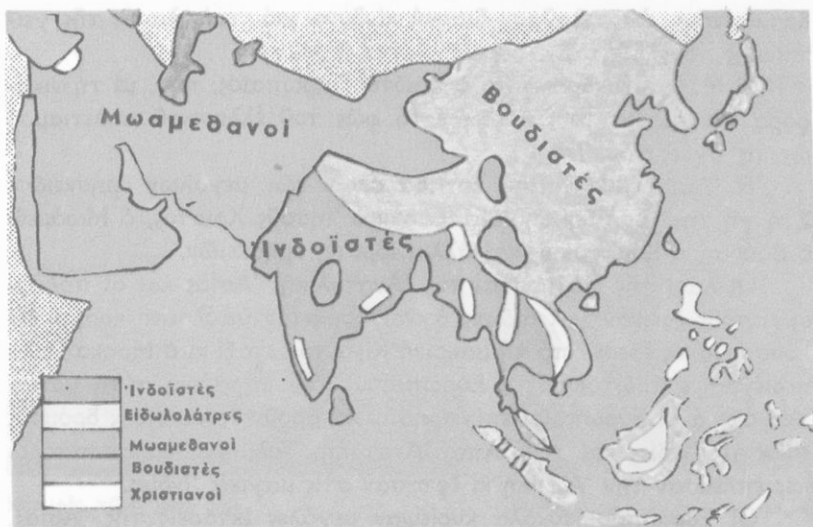
Γιατί στὴν περιοχὴ τῶν μουσῶνων κατοικεῖ ὁ μεγαλύτερος πληθυσμὸς τῆς Ἀσίας;

21

Ἱστορική ἐξέταση τῆς Ἀσίας

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Τί γνωρίζετε ἀπὸ τὴν ἱστορία καὶ τὰ θρησκευτικὰ γιὰ ἀρχαίους λαοὺς καὶ πολιτισμοὺς τῆς Ἀσίας; Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τίς ἐπιδρομὲς Ἀσιατῶν στίς ἐλληνικές χῶρες;
2. Νά διαβάσετε «Τὰ ταξίδια τοῦ Μάρκο Πόλο», τὸ «Γύρο τοῦ κόσμου σέ 80 ἡμέρες» κι ἄλλα βιβλία, πού περιγράφουν τὴν παλιὰ καὶ τὴ σύγχρονη Ἀσία.
3. Σέ ποιά περιοχὴ πιστεύεται ὅτι βρισκόταν ἡ Ἐδέμ;
4. Σέ ποιά περιοχὴ τῆς Ἀσίας ἀναπτύχθηκαν οἱ πρῶτοι πανάρχαιοι πολιτισμοί; Ποιοὺς ἀρχαίους λαοὺς τῆς Ἀσίας γνωρίζετε;
5. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸν ἀρχαῖο πολιτισμὸ τῶν Ἰνδῶν καὶ τῶν Κινέζων;
6. Ποιὲς μεγάλες θρησκείες πρωτοφάνηκαν στὴν Ἀσία;
7. Μέχρι ποιά περιοχὴ τῆς Ἀσίας ἔφτασε ὁ Μ. Ἀλέξανδρος;
8. Τί γνωρίζετε γιὰ τοὺς ἀγῶνες τῶν Βυζαντινῶν μέ ἄλλους Ἀσιατικούς λαοὺς; Ποῦ ζοῦσαν οἱ «ἀκρίτες»;

Χάρτης θρησκειών 'Ασίας

9. Τι γνωρίζετε για τις προσπάθειες των Ευρωπαίων να φτάσουν από τη θάλασσα στις Ίνδιες;
10. Σε ποιές φυλές ανήκουν οι σημερινοί κάτοικοι της 'Ασίας; Σε ποιές θρησκείες πιστεύουν; Ποιές γλώσσες μιλούν;
11. Τι γνωρίζετε για τό σημερινό πολιτισμό των λαών της 'Ασίας; Ποιό είναι τό περισσότερο προοδευμένο κράτος της;
12. Τι προβλήματα δημιουργεί ό υπερπληθυσμός στη Ν.Α. 'Ασία;

Πολλοί υποστηρίζουν ότι στη γόνιμη γή της Μεσοποταμίας βρισκόταν ό Παράδεισος κι ότι εκεί έζησαν οι πρώτοι άνθρωποι.

Μεγαλόπρεπα μνημεία, πού σώζονται σήμερα στη Μέση και στην 'Απω 'Ανατολή και στη Νότια 'Ασία, μαρτυρούν την πρόοδο και τη δύναμη των λαών, πού έζησαν εκεί σε πολύ μακρινές έποχές. Οι Χαλδαίοι, οι Χετταίοι, οι 'Ασσύριοι, οι Βαβυλώνιοι, οι Έβραίοι, οι Πέρσες κι αργότερα οι 'Αραβες, στό χώρο της Μέσης 'Ανατολής, έπαιξαν πολύ σπουδαίο ρόλο στην παγκόσμια ιστορία. 'Ανατολικά-τετρα μεγάλους πολιτισμούς ανάπτυξαν οι Ίνδοί και οι Κινέζοι.

Οι νομάδες των στεπών της Κεντροδυτικής 'Ασίας, μέ τίς έπι-

δρομές τους, άποτελοΰσαν διαρκή κίνδυνο γιά τούς λαούς τής γει-
τονικής τους Εϋρώπης.

Ό Μ. Άλέξανδρος είναι ό πρώτος Εϋρωπαίος, πού, μέ τή νικη-
φόρα έκστρατεία του, μετέφερε τό φώς του έλληνικού πολιτισμού
ώς τίς δχθες του Ίνδοϋ.

Ή Άσία είναι επίσης κοιτίδα όλων τών μεγάλων θρησκειών.
Στή γή της γεννήθηκαν και δίδαξαν ό Ίησούς Χριστός, ό Μωάμεθ,
ό Βούδας, ό Κομφούκιος και άλλοι ίδρυτές θρησκειών.

Όι λαοί τής Νότιας και τής Άνατολικής Άσίας και οί πολιτι-
σμοί τους έμειναν γιά αιώνες άγνωστοι στόν ύπόλοιπο κόσμο. Ό
Ίουστινιανός έφερε άπό τή μακρινή Κίνα τό μεταξύ κι ό Μάρκο Πόλο
περιέγραψε πρώτος στους Εϋρωπαίους τήν παράξενη αυτή χώρα.
Άργότερα οί Εϋρωπαίοι επιχείρησαν νά βροϋν θαλάσσιους δρόμους
πρός τίς Ίνδιες και τήν Άπω Άνατολή. Τολμηροί θαλασσοπόροι
περιέπλευσαν τήν Άφρική κι έφτασαν στίς μαγικές Ίνδιες.

Όι Εϋρωπαίοι εύκολα κυρίεψαν μεγάλες εκτάσεις τής Άσίας.
Όι Άγγλοι και οί Γάλλοι κατάκτησαν όλόκληρη σχεδόν τή Δυτική
και Ν.Α. Άσία, οί Όλλανδοί τήν Ίνδουησία και οί Ρώσοι τή Σιβηρία.
Σήμερα όλοι σχεδόν οί λαοί τής Άσίας ανάκτησαν τήν Έλευθερία
τους, δέν κατόρθωσαν όμως νά παρακολουθήσουν στήν πρόοδο τούς
Εϋρωπαίους. Έξαιρεση ώς τήν ώρα, άποτελοϋν οί δραστήριοι και
δημιουργικοί Ίάπωνες.

Στήν Άσία ζοϋν σήμερα περισσότεροι άπό δυό δισεκατομμύρια
άνθρωποι, πού πολλαπλασιάζονται μέ καταπληκτική ταχύτητα. Όι
περισσότεροι άπ' αυτούς άνήκουν στήν **κίτρινη φυλή**, κατοικοϋν
στήν ύγρη Άσία κι είναι βουδιστές, βραχμανιστές και μωαμεθα-
νοί. Στή Ν.Α. Άσία κατοικοϋν και αρκετοί μαϋροι. Όι Ίνδοί κι
όλοι σχεδόν οί κάτοικοι τής ΒΔ. Άσίας άνήκουν στή **λευκή φυ-
λή**. Στή Δυτική Άσία κυριαρχοϋν οί μωαμεθανοί (μουσουλμά-
νοι).

Όλοι σχεδόν οί σημερινοί κάτοικοι τής Άσίας άσχολοϋνται
μέ τή γεωργία και τήν κτηνοτροφία. Ή καλλιέργεια του ρυζιού
άποτελεί τήν κυριότερη φροντίδα τών κατοίκων τής ύγρης Άσίας
όπου ό ύπερπληθυσμός δημιουργεί πολλά προβλήματα. Μόνο οί
Ίάπωνες πέτυχαν ν' αναπτύξουν σέ καταπληκτικό βαθμό τή βιομη-
χανία κι είναι σήμερα ένας άπό τούς πιά πλούσιους λαούς τής Γής.

Κορυφές τῶν Ἰμαλαίων

Θρησκευτική ἐορτή Ἀσιατῶν

Ἡ ξηρὴ Ἀσία εἶναι ἀραιοκατοικημένη καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς εἶναι νομάδες κτηνοτρόφοι.

Γενικά, τρεῖς πολιτισμοὶ κυριαρχοῦν σήμερα στὴν Ἀσία: ὁ **μουσουλμανικός**, ὁ **Ἰνδικός** καὶ ὁ **σινικός**. Στὰ τελευταῖα χρόνια πολλές περιοχὲς τῆς Ἀσίας πραγματοποιοῦν μεγάλα βήματα προόδου.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Κίτρινη φυλὴ, μουσουλμάνοι, βουδιστές, βραχμανιστές, Μάρκο Πόλο, ὑπερπληθυσμός.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Οἱ ὑγρὲς παραγωγικὲς περιοχὲς τῆς Ἀσίας εἶναι οἱ πιὸ πικνοκατοικημένοι χώροι τῆς Γῆς.

2. Στὶς ξηρὲς καὶ ἀγονες περιοχὲς ζοῦν λίγοι ἄνθρωποι.

3. Οἱ ἐξυπνοὶ καὶ δραστήριοι λαοὶ δημιουργοῦν πρόοδο καὶ πολιτισμὸ στὴ χώρα τους.

Ἔργασίες: Πάνω στὸ χάρτη τῆς Ἀσίας νὰ τοποθετήσετε ἓνα διάφανο χαρτί καὶ νὰ ὀρίσετε μὲ χρωματιστὰ μολύβια τὶς ζώνες τῶν φυλῶν καὶ τῶν θρησκειῶν τῆς Ἀσίας.

Ο ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ

22

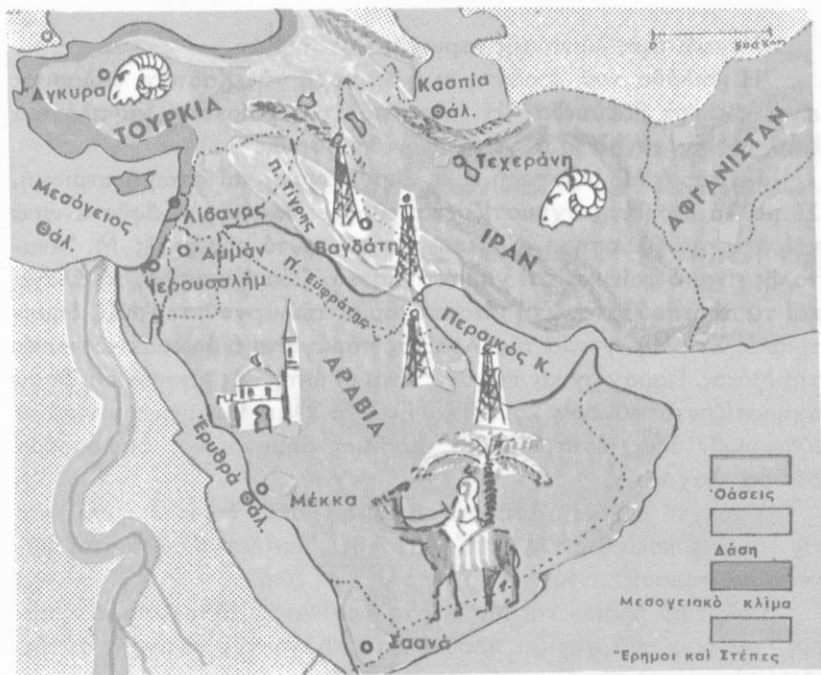
Γενική εικόνα της Μέσης 'Ανατολής

'Ερωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δειξτε στην υδρογειο, στον παγκόσμιο χάρτη και στο χάρτη της 'Ασίας τις ανατολικές ακτές της Μεσογείου, τόν ποταμό 'Ινδό, τόν Καύκασο, τήν 'Αραβική θάλασσα. 'Ορίστε τό χώρο της Μέσης 'Ανατολής.
2. 'Εξετάστε τόν εδαφικό και τό θαλάσσιο διαμελισμό της Μέσης 'Ανατολής. Δειξτε τις μεγάλες όροσειρές, τις εύφορες κοιλάδες, τά όροπέδιά της.
3. Τί γνωρίζετε για τό κλίμα της Μ. 'Ανατολής; Γιατί υπάρχουν εκεί τόσες ξημοί και στεπώδεις εκτάσεις;
4. Ποιά είναι τά χαρακτηριστικά φυτά και ζώα της Μ. 'Ανατολής;
5. Τί γνωρίζετε για τό φυσικό πλούτο της περιοχής αυτής; Ποιό είναι τό πολυτιμότερο προϊόν της;

Ο χώρος της Νοτιοδυτικής 'Ασίας μās είναι άρκετά γνωστός. 'Ονομάζεται και **Μέση 'Ανατολή**. 'Απλώνεται από τις ανατολικές ακτές της Μεσογείου ως τόν 'Ινδό κι από τόν Εύξεινο Πόντο και τόν Καύκασο ως τόν 'Ινδικό ώκεανό. 'Εκεί σχηματίζονται ό **Περσικός κόλπος** και ή **'Ερυθρά θάλασσα**. Μεγάλο τμήμα της Μ. 'Ανατολής πιάνουν οί χερσόνησοι **Μικρά 'Ασία** και **'Αραβία**.

'Ενας τεράστιος όρεινός κόμβος σχηματίζεται στο όρος **'Αραράτ** (5.160 μ.). 'Από εκεί διακλαδίζονται άκτινωτά άλλες μεγάλες όροσειρές. Πρός τις ακτές του Εύξεινου ύψώνονται τά **Ποντιακά όρη**, προς τή Μεσόγειο ό **Ταύρος**, ό **'Αντίταυρος**, ό **Λίβανος** και ανατολικά τό **'Ελμπρούς** και άλλες όροσειρές του **'Ιράν**, οί όποιες

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Μέσης 'Ανατολής

ἀνατολικότερα συνδέονται μέ τά ύψίπεδα τοῦ **'Αφγανιστάν**, μέ τό ὄρος **'Ινδοκοῦχ** καί μέ τό **Παμίρ**. 'Ανάμεσα στόν Εὐξεινο καί στήν Κασπία ὀρθώνεται πανύψηλος ὁ **Καύκασος** καί κοντά στή **διώρυγα τοῦ Σουέζ** τό βιβλικό ὄρος **Σινά**.

'Η Μέση 'Ανατολή ἔχει πολλά καί μεγάλα ὄροπέδια. "Όλα σχεδόν εἶναι ἀπομονωμένα ἀπό τή θάλασσα. Οἱ θερμοκρασίες ἐκεῖ εἶναι ψηλές, οἱ βροχές σπάνιες καί σχηματίζονται στέπες κι ἐρημοί: ἡ μεγάλη **'Αραβική ἐρημος**, ἡ ἐρημος τῆς **Συρίας**, ἡ **'Αλμυρή ἐρημος**, οἱ ἐρημοί τοῦ **'Ιράν** καί τοῦ **'Αφγανιστάν**.

Μόνο δύο μεγάλοι ποταμοί ὑπάρχουν στή Μέση 'Ανατολή, οἱ δίδυμοι **Τίγρης** καί **Εὐφράτης**, πού ποτίζουν τή μεγάλη προσχωσιγενή πεδιάδα τῆς **Μεσοποταμίας** καί τήν κάνουν πολύ εὐφορη. Μικρότεροι ποτάμοι εἶναι ὁ **'Ιορδάνης**, πού περνᾶ ἀπό τή λίμνη **Τιβεριάδα** καί χύνεται στή **Νεκρή θάλασσα**, καί στή Μικρά 'Ασία οἱ: **'Αλυσ**, **Σαγγάριος**, **Γρανικός**, **"Ερμος**, **Μαίανδρος**.

Μεγαλύτερη λίμνη τής περιοχής είναι ή **Βάν**.

Ή κοιλάδα του Ίορδάνη κι ή περιοχή τής Κασπίας θάλασσας είναι κλειστά βαθύπεδα. Ή επιφάνειά τους βρίσκεται χαμηλότερα από τήν επιφάνεια τών γειτονικών θαλασσών.

Γενικά, ή Μ. ΄Ανατολή είναι ξηρή, άγονη καί φτωχή περιοχή. Σέ πολλά μέρη της σχηματίζονται εύφορες **δάσεις**, μέ άφθονα νερά καί πλούσια βλάστηση. Χαρακτηριστικό φυτό τής ξηρής Μ. ΄Ανατολής είναι ο φοίνικας καί χαρακτηριστικά ζώα ή καμήλα, τά άλογα καί τά αίγοπρόβατα. Στή Μεσοποταμία καλλιεργούνται ρύζι, δημητριακά. Στή ΝΔ. γωνία τής ΄Αραβίας παράγεται ο άρωματικός καφές τής Μόκας. Παραγωγικές περιοχές είναι οι άκτές τής Μεσογείου, όπου σχηματίζονται εύφορες κοιλάδες. ΄Εκει τό κλίμα είναι μεσογειακό κι εύδοκιμοούν έλιές, έσπεριδοειδή, άμπέλια, δημητριακά, όπωροφόρα δέντρα, λαχανικά.

Ύπάρχει μεγάλη αντίθεση ανάμεσα στις ξηρές έρημους καί τις εύφορες κοιλάδες τής Μ. ΄Ανατολής. ΄Εκει αντιλαμβάνεται κανένας τή σημασία, πού έχει τό νερό γιά τή ζωή.

Πολύτιμο προϊόν τής Μ. ΄Ανατολής είναι τό πετρέλαιο, ο «μαύρος χρυσός», πού χαρίζει πλούτο στά κράτη τής περιοχής αυτής. ΄Από τις πετρελαιοπηγές τό πετρέλαιο, μέ τεράστιους άγωγούς, μεταφέρεται στά λιμάνια του Περσικού κόλπου καί τής Μεσογείου. ΄Εκει φορτώνεται σέ γιγαντιαία δεξαμενόπλοια, γιά νά μεταφερθεί σέ άλλες χώρες τής Γής.

΄Εννοιες-όνόματα : Νά μάθετε τά σπουδαιότερα όνόματα του κεφαλαίου αυτού.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Όπου δέν υπάρχουν πηγές καί οι βροχές είναι σπάνιες, δέν υπάρχει βλάστηση κι ο τόπος είναι έρημος.

2. Στις περιοχές, όπου πέφτουν λίγες περιοδικές βροχές, δημιουργούνται στέπες.

3. Στις στεπώδεις περιοχές αναπτύσσεται ή νομαδική κτηνοτροφία.

΄Εργασίες : Νά ίχνογραφήσετε τό χάρτη τής Μ. ΄Ανατολής.

‘Η Μέση ‘Ανατολή κοιτίδα αρχαίων λαών και πολιτισμών

Οί σημερινοί κάτοικοί της

‘Ερωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Παρατηρήστε στον παγκόσμιο χάρτη τή θέση τής Μ. ‘Ανατολής. Δειξτε τίς θέσεις, όπου συνδέονται ή Εύρώπη, ή ‘Ασία και ή ‘Αφρική.
2. Ποιά σημασία είχαν στο παρελθόν και ποιά έχουν σήμερα τό Σουέζ, ό ‘Ελλήσποντος, ό Βόσπορος, ό Περσικός κόλπος;
3. Ποιοί λαοί, γνωστοί από τήν ‘Ιστορία και τά Θρησκευτικά, έζησαν στο χώρο τής Μ. ‘Ανατολής; Τί γνωρίζετε γι’ αυτούς; Ποιοί απ’ αυτούς επιχείρησαν νά κατακτήσουν έλληνικά εδάφη; Πώς επέδρασε σ’ αυτούς ό ‘Ελληνισμός;
4. Ποιοί λαοί κατοικούν σήμερα στη Μ. ‘Ανατολή και ποιά κράτη υπάρχουν εκεί;
5. Τί σημασία έχει σήμερα ή Μ. ‘Ανατολή γιά τόν υπόλοιπο κόσμο; Γιατί;

*Αν παρατηρήσουμε τόν παγκόσμιο χάρτη, διαπιστώνομε ότι ή Μέση ‘Ανατολή είναι ό χώρος, πού συνδέει τήν ‘Ασία μέ τήν ‘Αφρική και τήν Εύρώπη. ‘Ιδιαίτερα ή χερσόνησος τής Μικρής ‘Ασίας μοιάζει μέ τεράστια γέφυρα, από τήν όποία πανάρχαιοι λαοί και πολιτισμοί τής ‘Ασίας πέρασαν στην Εύρώπη, και, αντίστροφα, ιδέες πολιτιστικές από τό χώρο τής Εύρώπης διαδόθηκαν στην ‘Ασία. Τό ίδιο συνέβη και μέ τή στενή γέφυρα του Σουέζ, μέ τήν όποία επικοινωνούσαν οί λαοί τής ‘Ασίας μέ τούς λαούς τής Βόρειας ‘Αφρικής.

‘Η περιοχή τής Μ. ‘Ανατολής είναι κοιτίδα πολλών αρχαίων

λαών, πού σέ παλαιότερες έποχές ανάπτυξαν έκει μεγάλους πολιτισμούς. Όλα όσα άναφέρει ή Παλαιά Διαθήκη έκει διαδραματίστηκαν. Άπό έκει πολλές ανθρώπινες φυλές και ίδέες διαδόθηκαν στόν υπόλοιπο κόσμο. Άργότερα στό χώρο τής Μ. Άνατολής αναπτύχθηκε τό περσικό κράτος, μέ τό όποιο πολέμησαν οί Έλληνες. Τελικά ό Μ. Άλέξανδρος κυρίεψε τό μεγάλο αυτό κράτος και μέ τούς διαδόχους του μετέδωσε παντού τό φώς του Έλληνισμού.

Στά ρωμαϊκά χρόνια μεγάλες περιοχές τής Μ. Άνατολής έγιναν έπαρχίες του Ρωμαϊκού κράτους. Τότε έμφανίστηκε στην Παλαιστίνη ό Ίησους Χριστός, πού διδάξε στους ανθρώπους τήν πίστη στόν άληθινό Θεό. Έπειτα Βυζαντινοί Έλληνες κι ύστερα άπ' αυτούς οί Άραβες και οί Τουρκοί κράτησαν στην κατοχή τους μεγάλες περιοχές τής Μ. Άνατολής. Άργότερα οί Άγγλοι και οί Γάλλοι κατείχαν έπίσης άρκετά έδάφη της, γιά νά έκμεταλλεύονται τίς πλούσιες πετρελαιοπηγές της και νά έλέγχουν τίς άποικίες τους.

Σ' αυτή τήν ιστορική και πολυτάραχη περιοχή, μέ τό θερμό κλίμα, τή στρατηγική θέση και τόν πλούτο τών πετρελαίων, ζούν σήμερα 125.000.000 περίπου άνθρωποι. Όλοι σχεδόν είναι μωαμεθανοί, έκτός άπό 3.000.000 Ίουδαίους και λίγους χριστιανούς, πού ζούν στους Άγίους Τόπους. Άνήκουν σέ διάφορες φυλές και μιλούν διάφορες γλώσσες. Πολυπληθέστερες φυλές είναι οί **Τουρκοί**, οί **Άραβες**, οί **Πέρσες**, οί **Άφγανοί**. Άκολουθούν οί **Ίσραηλίτες**, οί **Άρμένιοι**, οί **Κούρδοι**.

Γενική παρατήρηση. Τά Ισχυρά κράτη έπιδιώκουν νά κατέχουν στρατηγικές περιοχές. Ένδιαφέρονται έπίσης γιά τίς πλούσιες πετρελαιοπηγές.

Έργασίες: Νά δείξετε στόν Ιστορικό χάρτη του σχολείου σας τίς χώρες, πού κατέκτησε ό Μ. Άλέξανδρος.

Οἱ ἀνατολικοὶ γείτονές μας Οἱ Τοῦρκοι καὶ ἡ Τουρκία

Ἐκταση : 780.000 τ.χ.

Πληθυσμός : 36.000.000 κ.

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Νά θυμηθεῖτε ὅσα διδαχτήκατε σέ προηγούμενα μαθήματα γιὰ τὸ χῶρο τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ὅσα γνωρίζετε γι' αὐτὴν ἀπὸ ἄλλα μαθήματα (Ἱστορία, Θρησκευτικά κλπ.).
2. Δεῖξτε στὸ χάρτη τὴ σημερινή Τουρκία. Ἐξετάστε λεπτομερέστερα τὸ ἔδαφός της.
3. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ φυσικὸ πλοῖτο τῆς Μ. Ἀσίας;
4. Πότε ἐγκαταστάθηκαν σ' αὐτὴν οἱ Τοῦρκοι;
5. Πότε καὶ πῶς ξεριζώθηκε ἀπὸ τὴ Μ. Ἀσία ὁ Ἑλληνισμός;
6. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ σημερινὸ τουρκικὸ κράτος;

Ὁ χῶρος τῆς Μ. Ἀσίας κι ἐκεῖνος ποὺ πιάνει ἡ σημερινή Τουρκία μᾶς εἶναι πιά πολὺ γνωστός. Ἀπλώνεται ἀπὸ τὶς ἀκτὲς τοῦ Αἰγαίου ὡς τὸ Ἀραράτ κι ἀπὸ τὸν Εὐξείνιο Πόντο ὡς τὴν Ἀν. Μεσόγειο καὶ τὶς στέπες τῆς Συρίας. Μαζί μὲ τὴν Ἀνατολική Θράκη ἔχει ἔκταση 780.000 τ.χ.

Ἡ Ἀσιατικὴ Τουρκία εἶναι ἓνα μεγάλο ἄγονο ὄροπέδιο μὲ στέπες, ἐρήμους κι ἄλμυρές λίμνες. Κατὰ τὶς ἀκτὲς τοῦ Εὐξείνου ὑψώνονται τὰ Ποντιακὰ ὄρη. Στὰ νότια βρίσκονται ὁ Ταῦρος κι ὁ Ἀντίταυρος. Ἐκεῖ σχηματίζονται κι οἱ γνωστὲς ἀπὸ τὴν ἱστορία Πύλες τῆς Κιλικίας. Πρὸς τὸ Αἰγαῖο καὶ τὴν Προποντιδα τὰ βουνὰ εἶναι χαμηλά καὶ στὶς ἀκτὲς σχηματίζονται εὐφορες κοιλάδες καὶ φυσικὰ λιμάνια. Εἶναι ἡ ὥραια, πλοῦσια κι ἐνδοξη γῆ τῆς ἀρχαίας Ἰωνίας. Στὴν Τουρκία ἀνήκουν καὶ τὰ νησιά Ἴμ-

βρος και Τένεδος, στα όποια ζούν Έλληνες και Τούρκοι.

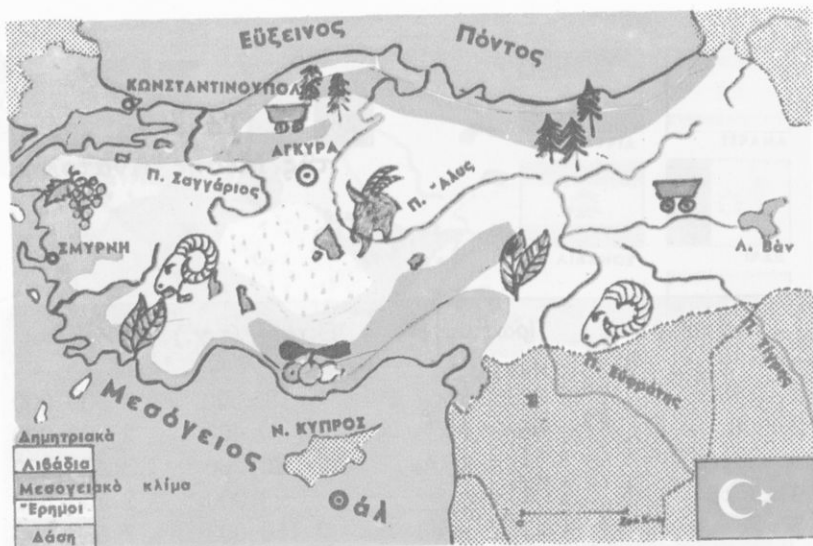
Στά νότια και δυτικά παράλια τής Μ. Άσίας όπου τό κλίμα είναι μεσογειακό, καλλιεργούνται έλιές, έσπεριδοειδή, άμπέλια, βαμβάκι, δημητριακά, ζαχαρότευτλα. Στά παράλια του Εύξεινου, όπου τό κλίμα είναι ύγρό, εύδοκιμούν όπωροφόρα δέντρα κι υπάρχουν πολλά δάση. Σέ πολλές περιοχές καλλιεργείται καπνός, πού είναι τό σπουδαιότερο γεωργικό προϊόν τής Τουρκίας. Στίς στέπες τών κεντρικών όροπεδίων είναι αναπτυγμένη ή νομαδική κτηνοτροφία. Άναπτυγμένη επίσης είναι ή πτηνοτροφία και ή σηροτροφία. Στίς άκτές του Εύξεινου και τής Προποντίδας άλιεύονται μεγάλες ποσότητες ψαριών. Άξιόλογος είναι και ό όρυκτός πλούτος τής Μ. Άσίας, δέν υπάρχουν όμως έργοστάσια για τήν έκμετάλλευσή του.

Αυτή τή μεγάλη χερσόνησο, στην όποια για αιώνες άνθουσε ό Έλληνισμός, τήν κατέχουν σήμερα οί Τούρκοι. Για μās τούς Έλληνες κάθε γωνιά της είναι και μιá ανάμνηση. Έκει βρίσκονται ή άρχαία **Τροία**, ή **Σμύρνη**, ή **Έφεσος**, ή **Μίλητος**, ή **Φώκαια**, ή **Άλικαρνασσός**, ή **Ταρσός**, ή **Ίσός**, ή **Άντιόχεια**. Στίς άκτές του Εύξεινου ή **Τραπεζούς**, ή **Κερασούς**, ή **Σαμψούς**, ή **Ήράκλεια** και στον μαγευτικό Βόσπορο ή **Κωνσταντινούπολη**, ή **Πόλη** τών δημοτικών μας τραγουδιών.

Άνατολικότερα από τήν Κωνσταντινούπολη βρίσκονται ή **Βιθυνία**, ή **Νίκαια**, ή **Νικομήδεια**, οί ποταμοί **Γρανικός** και **Σαγγάριος**, νοτιότερα ή **Φρυγία**, τό **Γόρδιο** και πέρα στην **Άνατολία** ή **Καππαδοκία** κι ή **Καισάρεια**. Όλα αυτά τά μέρη χιλιάδες χρόνια ήταν Έλλάδα! Έκει έζησαν ό Όμηρος, ό Θαλής, ό Ήρόδοτος, ό Ήράκλειτος. Έκει κήρυξαν τό Λόγο του Θεού οί Πατέρες τής Έκκλησίας. Έκει δοξάστηκαν οί αυτοκράτορες του Βυζαντίου.

Έπειτα ήρθαν οί Τούρκοι. Τό 1922 χιλιάδες Έλληνες άναγκάστηκαν ν' άφήσουν τή γή τών πατέρων τους, τούς τάφους και τούς προγονικούς ναούς, κι ήρθαν στην Έλλάδα, για νά σωθούν άπ' τούς διωγμούς τών Τούρκων.

Άπ' όλον έκείνο τόν μεγαλειώδη άρχαίο και βυζαντινό κόσμο τής Μ. Άσίας μόνο τό σεπτό **Οικουμενικό Πατριαρχείο** άπόμεινε στην πολυθρύλητη «Πόλη τών Κωνσταντινών», προπύργιο τής Όρθοδοξίας.

Παραγωγικός χάρτης Μικράς Άσίας - Τουρκίας

Σήμερα ζουν στην Τουρκία 40.000.000 άνθρωποι. Στις ανατολικές επαρχίες κατοικούν αρκετοί **Κοῦρδοι** κι **Αρμένιοι**. Στην Πόλη μένουν ακόμα μερικές χιλιάδες Έλληνες.

Οι Τούρκοι ἀνήκουν στην κίτρινη φυλή κι ἤρθαν ἀπὸ τὶς στέπες τοῦ Τουράν. Εἶναι κυρίως γεωργοί καὶ κτηνοτρόφοι, μιλοῦν τὴν τουρκικὴ γλῶσσα καὶ πιστεύουν στὸ μωαμεθανισμό.

Πρωτεύουσα τῆς Τουρκίας εἶναι ἡ **Ἄγκυρα** (1.350.000 κ.), καὶ μεγάλες πόλεις ἡ **Κωνσταντινούπολη** (2.500.000 κ.), ἡ **Σμύρνη** (620.000 κ.), ἡ **Προύσα** (330.000 κ.), τὰ **Ἄδανα** (380.000 κ.), τὸ **Ἐσκή Σεχίρ** (260.000 κ.) τὸ **Ἰκόνιο** (220.000 κ.).

Ἡ **Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία** περιλαμβάνει τὴν **Ἀνατολικὴ Θράκη**, ἀπὸ τὸν Ἐβρο ὡς τὴν Κωνσταντινούπολη.

Ἔννοιες - ὀνόματα : Νὰ μάθετε τὰ σπουδαιότερα ὀνόματα τοῦ κεφαλαίου. Ποιά ἀπ' αὐτὰ θυμίζουν Ἑλλάδα;

Γενικὲς παρατηρήσεις : 1. Στὰ κλειστὰ ὄροπέδια τὸ κλίμα εἶναι ξηρὸ καὶ σχηματίζονται λίμνες.

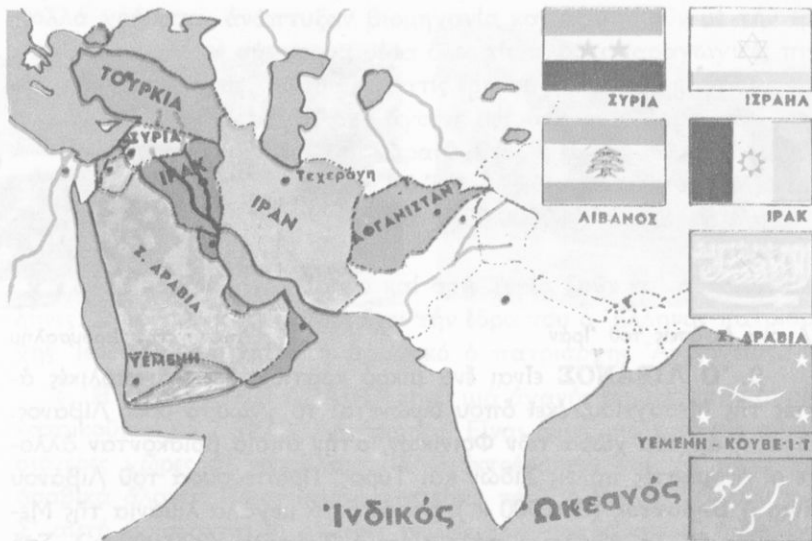
2. Ὄπου οἱ βροχοπτώσεις εἶναι περιοδικές, σχηματίζονται στέπες.

Ἔργασίες : Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Τουρκίας.

Κράτη	Πρωτεύουσες	Ἔκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. Συρία	Δαμασκός	185.000	7.500.000
2. Λίβανος	Βηρυττός	10.400	2.500.000
3. Ἰσραήλ	Ἱερουσαλήμ	20.700	3.450.000
4. Ἰορδανία	Ἄμμάν	98.000	2.700.000
5. Σαουδ. Ἀραβία	Ἐλ Ριάντ	2.150.000	7.600.000
6. Ὑεμένη	Σάνα	287.000	1.700.000
7. Νότια Ὑεμένη	Ἄντεν	195.000	5.900.000
8. Ὀμάν	Μασκάτ	212.000	680.000
9. Ἡνωμ. Ἀραβ. Ἐμιράτα	Ἄμπού Νταμπί	83.600	220.000
10. Κατάρ	Ντόχα	11.000	80.000
11. Μπαχρέιν	Μανάμα	620	220.000
12. Κουβέιτ	Κουβέιτ	18.000	990.000
13. Ἰράκ	Βαγδάτη	435.000	10.400.000
14. Ἰράν	Τεχεράνη	1.648.000	32.000.000
15. Ἀφγανιστάν	Καμπούλ	647.500	17.000.000

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Τί γνωρίζετε ἀπό προηγούμενα κεφάλαια γιά τή Μ. Ἀνατολή;
2. Νά παρατηρήσετε τήν περιοχὴ τῆς Μ. Ἀνατολῆς στόν πολιτικό χάρτη τῆς Ἀσίας.
3. Νά βρεῖτε τά κράτη τῆς Μ. Ἀνατολῆς. Νά συζητήσετε γιά τήν ἔκταση, τόν πληθυσμό, τόν πολιτισμό, τή γλώσσα τῶν κατοίκων, τή θρησκεία, τήν οικονομική κατάστασή τους κλπ. Νά κάμετε διάφορες συγχώσεις.

Πολιτικός χάρτης Μέσης 'Ανατολής

4. Σέ ποιά άπό τά κράτη αυτά κατοικοῦν Ἀραβες;
5. Τί γνωρίζετε γιά τίς σχέσεις τῶν Ἀράβων μέ τό Ἰσραήλ;
6. Τί γνωρίζετε γιά τίς σχέσεις τῆς Ἑλλάδας μέ τά κοίτη τῆς Μ. Ἀνατολῆς;

Ἡ Μέση Ἀνατολή εἶναι σήμερα χωρισμένη σέ πολλά κράτη. Γι' αὐτά θά μιλήσουμε σύντομα στό παρακάτω κεφάλαιο.

α. **Ἡ ΣΥΡΙΑ.** Τό μεγαλύτερο τμήμα τῆς εἶναι ἔρημοι καί στέπες, ὅπου ἀκμάζει ἡ κτηνοτροφία. Οἱ ἀνατολικές ἐπαρχίες διαρρέονται ἀπό τόν Εὐφράτη ποταμό. Πρὸς τίς ἀκτὲς τῆς Μεσογείου ὑψώνονται τά ὄρη **Λίβανος** καί **Ἀντιλίβανος**. Στὶς πλαγιές τους ὑπάρχουν ὠραῖοι κήποι μέ ὀπωροφόρα δέντρα. Ἐκεῖ ἔχει τίς πηγές του ὁ μικρὸς ποταμὸς **Ὀρόντης**. Ἡ κοιλάδα του εἶναι γραφικὴ καί πολὺ εὐφορῆ.

Σέ μιά μεγάλη ὄαση εἶναι χτισμένη ἡ **Δαμασκός** (900.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς Συρίας, μέ θαυμάσια μνημεῖα ἀραβικῆς τέχνης ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν χαλιφῶν. Ἄλλες μεγάλες πόλεις τῆς Συρίας εἶναι τὸ **Χαλέπι** (640.000 κ.) καί ἡ **Χόμς** (210.000 κ.).

Άγρονες εκτάσεις του Ίράν

Άποψη τής Ίερουσαλήμ

β. **Ο ΛΙΒΑΝΟΣ** είναι ένα μικρό κρατίδιο στις ανατολικές άκτες τής Μεσογείου, εκεί όπου ύψώνεται τό γνωστό όρος Λίβανος. Είναι ή αρχαία χώρα τών Φοινίκων, στήν όποία βρίσκονταν άλλοτε οί όνομαστές πόλεις Σιδών και Τύρος. Πρωτεύουσα του Λιβάνου είναι ή **Βηρυττός** (800.000 κ.), ένα από τά μεγάλα λιμάνια τής Μεσογείου. Άλλη αξιόλογη πόλη είναι ή **Τρίπολη** (220.000 κ.). Στο λιμάνι της καταλήγουν πετρελαιοαγωγοί. Έδώ ζούν χιλιάδες Παλαιστίνιοι πρόσφυγες.

γ. **Η ΙΟΡΔΑΝΙΑ** είναι ή φτωχότερη χώρα τής Μ. Ανατολής, στήν όποία ζούν γεωργοί και νομάδες κτηνοτρόφοι, οί γνωστοί **βεδουίνοι**. Πρωτεύουσά της είναι τό **Αμμάν** (570.000 κ.).

δ. **Τό ΙΣΡΑΗΛ**. Είναι νέο κράτος, πού ίδρυσαν (τό 1948) στήν αρχαία Παλαιστίνη Ίσραηλίτες άπ' όλες τής χώρες τής Γής. Οί νέοι κάτοικοι του Ίσραήλ, ξυπνοι και δραστήριοι άνθρωποι, διέθεσαν

Πλούσιμο περσικόν χαλιών

Τοπίο του Άφγανιστάν

πολλά χρήματα, ανάπτυξαν βιομηχανία και αξιοποιούν με την εργασία τους και με σύγχρονα μέσα όλες τις πλουτοπαραγωγικές πηγές της χώρας τους. Άκόμα και στις έρημους άνοιξαν πηγάδια και με τὰ νερά τους μεταβάλλουν άγονες έκτάσεις σε εύφορη γη.

○ Σήμερα πρωτεύουσα του Ίσραήλ είναι η Ίερουσαλήμ (320.000 κ.). Πρώτη πρωτεύουσα ήταν τό Τέλ-΄Αβίβ (900.000 κ.). Μεγάλο λιμάνι της χώρας είναι η Χάιφα (480.000 κ.), όπου καταλήγουν πολλοί πετρελαιοαγωγοί.

Στό Ίσραήλ, στό Λίβανο και στή Συρία ζούν και άρκετοί Έλληνες. Στους Άγιους Τόπους έχει την έδρα του ο Έλληνας πατριάρχης Ίεροσολύμων και στή Δαμασκό ο πατριάρχης Άντιοχείας.

ε. **Η ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ** είναι μιά άχανής έρημος, στήν όποία κατοικούν μόνο 7.600.000 άνθρωποι. Είναι όμως μιά από τις πλουσιότερες χώρες σε πετρέλαιο. Έδω εκτρέφονται και τὰ περίφημα άραβικά άλογα. Πρωτεύουσά της είναι τό **Έλ Ριάντ** (240.000 κ.). Σ' αυτή βρίσκονται κι οι ιερές πόλεις τών μωαμεθανών, η **Μεδίνα** και η **Μέκκα**.

στ. Στή νότια και άνατολική Άραβία υπάρχουν πολλά κρατίδια : η **Ύεμένη**, η **Νότια Ύεμένη**, τό **Όμάν**, τὰ **Ήνωμένα Άραβικά Έμιράτα**, τό **Κατάρ**, τό **Μπαχρέιν**, τό **Κουβέιτ**. Τά τελευταία είναι γνωστά από τις πλούσιες πετρελαιοπηγές και τὰ μαργαριτάρια, πού εξάγονται από τό γειτονικό τους Περσικό κόλπο.

ζ. **Τό ΙΡΑΚ** βρίσκεται εκεί όπου ήταν άλλοτε η άρχαία Μεσοποταμία. Πρωτεύουσά του είναι η **Βαγδάτη** (1.700.000 κ.), χτισμένη κοντά στήν άρχαία Βαβυλώνα. Μεγάλες πετρελαιοπηγές βρίσκονται στις περιοχές της **Μουσούλης** (270.000 κ.), της **Βαγδάτης** και της **Βασόρας**. Στό Ίράκ εργάζονται άρκετοί Έλληνες, κυρίως τεχνικοί.

η. **Τό ΙΡΑΝ**, η άρχαία **Περσία**, με άπέραντες έρημους, στέπες και μεγάλες όροσειρές. Όλοι σχεδόν οι σημερινοί Πέρσες είναι γεωργοί και κτηνοτρόφοι. Στις άκτές του Περσικού κόλπου υπάρχουν μεγάλες πετρελαιοπηγές, πού χαρίζουν άρκετόν πλούτο στή χώρα. Όνομαστά είναι τὰ προϊόντα της περσικής βιοτεχνίας και, κυρίως, οι περσικοί τάπητες.

Πρωτεύουσα του Ίράν είναι η **Τεχεράνη** (3.200.000 κ.) και

άξιόλογες πόλεις τό **Ίσπαχάν** (540.000 κ.), κοντά στά άρχαία Σουΐσα, κι ή **Ταυρίδα** (500.000 κ.). Έρείπια άπό τήν άρχαία Περσέπολη, τά Σουΐσα, τά Έκβάτανα μαρτυροϋν τήν άρχαία δόξα τής χώρας αύτής.

θ. **Τό ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ** είναι ή άρχαία **Βακτριανή**, όπου είχε φτάσει ό Μ. Άλέξανδρος. Είναι μιá μεγάλη στεπώδης περιοχή. Οι κάτοικοι άσχολοϋνται κυρίως μέ τήν κτηνοτροφία και λιγότερο μέ τή γεωργία. Πρωτεύουσα είναι ή **Καμποϋλ** (550.000 κ.).

Μέ όλα τά παραπάνω κράτη ή Έλλάδα έχει καλές σχέσεις.

Ένα τμήμα τής Μ. Άνατολής, στά νότια τοϋ Καυκάσου, άνήκει στή Σοβιετική Ένωση.

Όνόματα: Όρόντης, Δαμασκός, Χαλέπι, Τρίπολη, Τέλ - Άβίβ, Χάιφα, Μουσουλή, Βασόρα, Ίσπαχάν, Ταυρίδα, Καμποϋλ.

Έργασίες-έρωτήσεις: Στο χάρτη τής Μ. Άνατολής, πού κάνατε σέ προηγούμενο μάθημα νά τοποθετήσετε διάφανο χαρτί και νά όρίσετε τά παραπάνω κράτη.

Ποιοί είναι οι Άγιοι Τόπιοι και γιατί τούς έπισκέπτονται οι Χριστιανοί;

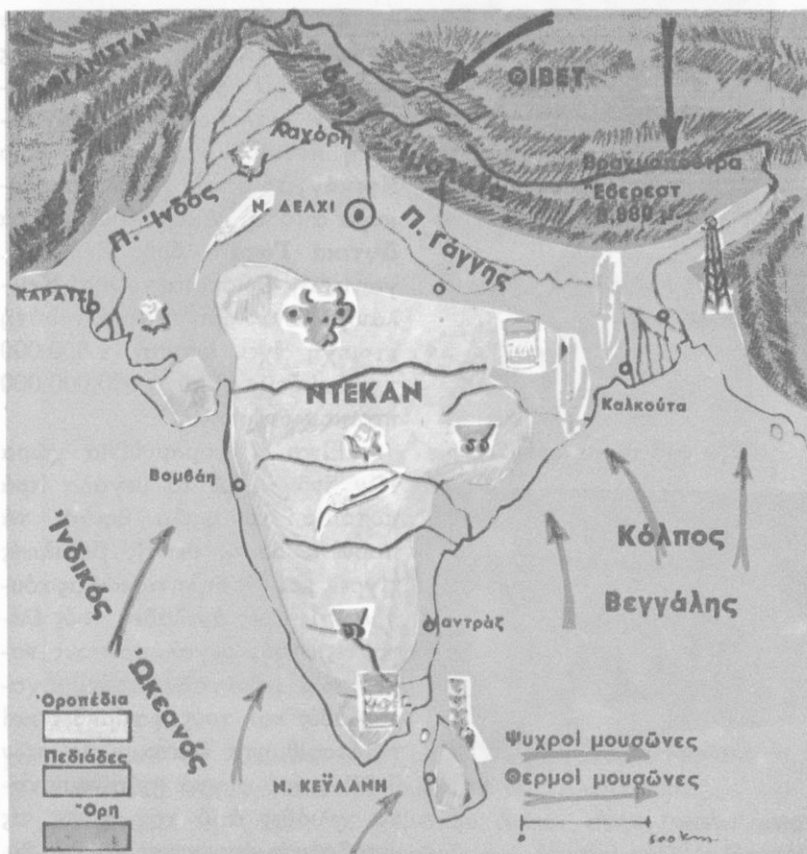
Η ΝΟΤΙΑ ΑΣΙΑ

26-27

Ό κόσμος τών Ίνδιών

Έρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Δείξτε τήν Ίνδική χερσόνησο στήν υδρογειο σφαίρα και στό χάρτη.
2. Θυμηθείτε όσα διδαχτήκατε ως τώρα γιά τίς Ίνδιες, γιά τό έδαφος, τό κλίμα, τό φυσικό και ζωικό κόσμο, τούς κατοίκους και τόν πολιτισμό τους.

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης 'Ινδιών

3. Τι γνωρίζετε για την 'Ινδογαγγική πεδιάδα, το Ντεκάν και την Πενταποταμία;
4. Τι άλλο γνωρίζετε για τις 'Ινδίες; Ποιό είναι το ιερό ποτάμι των 'Ινδών;
5. Τι γνωρίζετε για τη ζωή των 'Ινδών;
6. Σε ποιά κράτη είναι χωρισμένη σήμερα η 'Ινδική χερσόνησος;
7. Σε τί διαφέρουν κυρίως οι Πακιστανοί από τους 'Ινδούς;
8. Τι γνωρίζετε για τά κράτη των 'Ιμαλαίων;

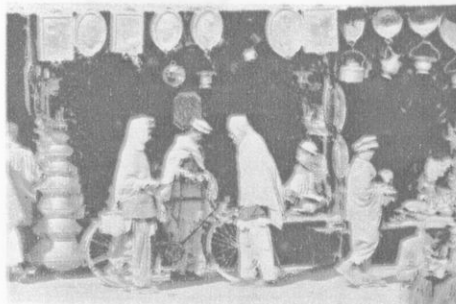

“Εξω από τέμενος στο Κασμίρ

Τύποι 'Ινδών

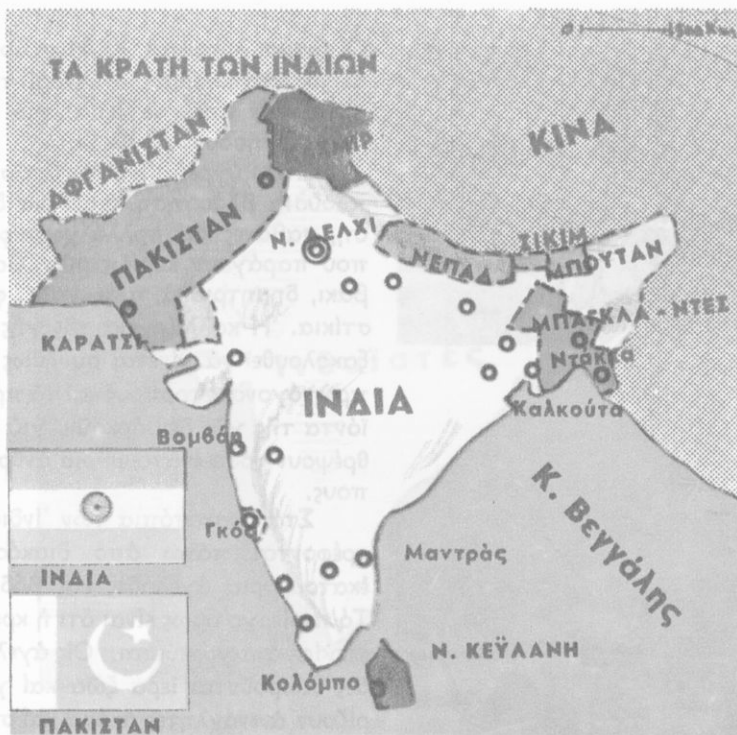
'Αγορά στο Πακιστάν

Οι 'Ινδίες είναι μιά τεράστια τριγωνική χερσόνησος τής Νότιας 'Ασίας. Περιλαμβάνει τό νότιο τμήμα τών 'Ιμαλαίων, τήν 'Ινδογαγκική πεδιάδα καί τό όροπέδιο Ντεκάν, τό όποίο κλείνεται όλόγυρα από τά 'Ανατολικά καί τά Δυτικά Γαταΐα όρη. Στή Ν.Α. γωνία της βρίσκεται τό νησί Κεϋ-λάνη. 'Ολόκληρη ή μεγάλη αυτή περιοχή έχει έκταση 4.500.000 τ.χ. καί ζούν σ' αυτή 690.000.000 περίπου άνθρωποι.

Είναι ή παραμυθένια χώρα τών 'Ινδιών, μέ τά μεγάλα ιερά ποτάμια, τά ψηλά βουνά, τά παρθένα δάση, μέ τίς βασιλικές τίγρεις καί τίς δηλητηριώδεις κόμπρες, τίς ιερές άγγελάδες, τούς έλέφαντες, τούς μεγαλόπρεπους ναούς τών Ινδοϊστών, τούς μαχαργιάδες καί τούς φακίρηδες καί τ' αναρίθμητα έκατομύρια τών 'Ινδών, πού συχνά πεθαίνουν κατά χιλιάδες από τήν πείνα, τίς μεταδοτικές άρρώστιες καί τίς θεομηνίες.

“Όπως αναφέραμε σέ προηγούμενο κεφάλαιο, τό δυτικό τμήμα τής 'Ινδικής άνήκει στήν ξηρή 'Ασία. 'Εκεί σχηματίζονται οί στέπες του Πακιστάν καί ή έρημος Θάρ. Τήν περιοχή αυτή διασχίζει ό 'Ινδός, ό όποίος, μέ πέντε μεγάλους παραποτάμους, κατεβαίνει όρητικός από τό Παμίρ, τό Κα-

Πολιτικός χάρτης 'Ινδιών

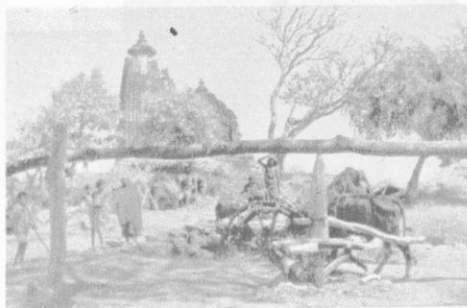
ρακορούμ και τὰ 'Ιμαλάια. 'Εκεῖ, στήν **Πενταποταμία**, βρίσκονταν τὰ ἀνατολικά σύνορα τοῦ κράτους τοῦ Μ. 'Αλεξάνδρου.

'Ο ὑπόλοιπος χώρος τῶν 'Ινδιῶν ἀνήκει στήν ὑγρή 'Ασία, ἐπηρεάζεται πολύ ἀπό τοὺς μουσῶνες καὶ δέχεται πολλές βροχές. Τὸ μεγάλο Δέλτα τοῦ Γάγγη καὶ τοῦ Βραχμαπούτρα εἶναι ἡ περιοχή, ὅπου βρέχει περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη χώρα τῆς Γῆς. Λιγότερες εἶναι οἱ βροχές στό ὄροσπέδιο Ντεκάν.

Οἱ περίοδοι τῆς ξηρασίας εἶναι δύσκολες γιὰ τοὺς 'Ινδοὺς καὶ οἱ μουσῶνες ἔχουν πολύ μεγάλη σημασία γι' αὐτούς. 'Αρκετές μέρες πρὶν, πολλοὶ ἀπ' αὐτούς προβλέπουν τὸν ἐρχομὸ τους καὶ μέ μεγάλες πινακίδες, πού γράφουν «ὁ μουσῶνας ἐρχεται», τὸ ἀναγγέλλουν στὰ χωριά καὶ στὶς πόλεις. Τότε ὅπως γράφει ὁ 'Ινδὸς ποιητὴς Ταγκόρ, «τὰ σκυθρωπὰ πρόσωπα τῶν ἀνθρώπων στρέφονται κατὰ τὸν οὐρανὸ καὶ περιμένουν τὸ θαῦμα. Σέ λίγο ὁ οὐρανὸς ἀνοίγει.

Βοϊδάμαξες στις 'Ινδίες

Τοπίο τών 'Ινδιών

'Ανθρακωρυχείο στις 'Ινδίες

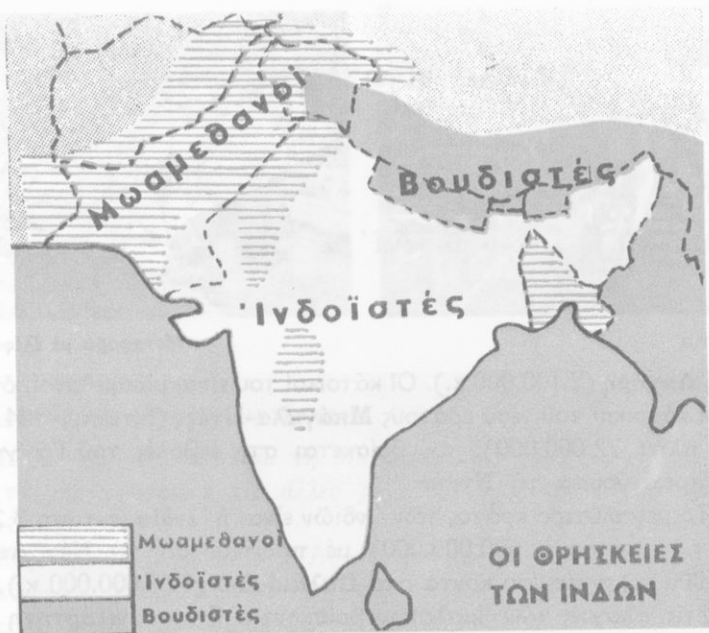
Οί άνεμοι λύνονται. Κι όταν αρχίσει ο κατακλυσμός οί 'Ινδοί τρέχουν στά ιερά ποτάμια, γιά νά εύχαριστήσουν τό Θεό».

Στίς ύγρές 'Ινδίες ύπάρχει πλούσια βλάστηση, παρθένα δάση, σαβάνες καί πολλά χωράφια, πού παράγουν κυρίως ρύζι, βαμβάκι, δημητριακά, τσάι, καφέ, φυστίκια. 'Η καλλιέργεια τής γής έξακολουθεῖ νά γίνεται συνήθως μέ πρωτόγονους τρόπους καί τά προϊόντα τής γής δέν άρκοϋν, γιά νά θρέψουν τόσα έκατομύρια ανθρώπους.

Στά βοσκοτόπια τών 'Ινδιών τρέφονται πάνω άπό διακόσια έκατομύρια άγελάδες καί βόδια. Τό περίεργο όμως είναι ότι ή κρεοφαγία άπαγορεύεται. Οί άγελάδες θεωροϋνται ιερά ζώα καί γυρίζουν άνενόχλητες άκόμα καί στίς κεντρικές πλατείες τών πόλεων.

'Ο **δασικός πλούτος** τής χώρας είναι αξιόλογος καί άπό τό ύπέδαφος της έξάγονται άρκετά **δρυκτά**: διαμάντια, πολύτιμα μέταλλα κ.ά. 'Η **βιομηχανία** τώρα μόλις αρχίζει ν' αναπτύσσεται στίς 'Ινδίες. Είναι όμως περίφημα τά προϊόντα τής Ινδικής **βιοτεχνίας**.

'Η **συγκοινωνία** δέν είναι αναπτυγμένη. Μεγάλα λιμάνια τών 'Ινδιών είναι ή **Καλκούτα** (3.410.000 κ.), ή **Μαντράς** (2.470.000 κ.), ή **Βομβάη** (5.970.000 κ.), τό **Καράτσι** (3.440.000 κ.).

Ο πληθυσμός των Ίνδιών αποτελείται από πολλές φυλές. Όλες όμως ανήκουν στη λευκή Ίνδοευρωπαϊκή φυλή. Μόνο οι Ιθαγενείς του Ντεκάν μοιάζουν με νέγρους. Όσοι κατοικούν στην κοιλάδα του Ίνδου και στις έκβολές του Γάγγη είναι μωαμεθανοί, στην Κεϋλάνη και στις πλαγιές των Ίμαλαίων βουδιστές και στην υπόλοιπη χερσόνησο βραχμανιστές. Ίερό ποτάμι για τους Ίνδους είναι ο Γάγγης και ιερή πόλη η Μπεναρές. Γνωστοί είναι οι Ίνδοι φακίρηδες κι οι προφήτες.

Μεγάλα προβλήματα δημιουργεί στις Ίνδιες ο υπερπληθυσμός και οι άνθρωποι εκεί συχνά υποφέρουν από έλλειψη τροφών.

Μέχρι το 1947 οι Ίνδιες ήταν βρετανική άποικία. Τη χρονιά εκείνη απέκτησαν την ανεξαρτησία τους και η χώρα χωρίστηκε σε πολλά κράτη.

Η περιοχή του Ίνδου έγινε ιδιαίτερο κράτος με τό όνομα Πακιστάν (έκταση 804.000 τ.χ., κάτοικοι 70.000.000) και πρωτεύουσα τό Ίσλαμαμπάντ. Μεγάλες πόλεις του Πακιστάν είναι τό Καράτσι

Καράτσι

Μεταφορά με ελέφαντα

καί ή **Λαχόρη** (2.100.000 κ.). Οί κάτοικοί του είναι μωαμεθανοί, όπως και οί κάτοικοι του νέου κράτους **Μπάγκλα-Ντές**, (έκταση : 144.000 τ.χ., πληθ. 72.000.000), πού βρίσκεται στις έκβολές του Γάγγη κι έχει πρωτεύουσα τή **Ντάκα**.

Τό μεγαλύτερο κράτος των Ίνδιων είναι ή **Ίνδια** (έκταση 3.280.000 τ.χ., κάτοικοι 600.000.000) μέ πρωτεύουσα τό **Νέο Δελχί** (350.000 κ.), χτισμένο κοντά στο **Παλαιό Δελχί** (3.600.000 κ.).

Στις πλαγιές των Ίμαλαίων βρίσκονται ή μισοανεξάρτητη περιοχή του **Κασμίρ**, τό **Νεπάλ** (έκταση : 140.000 τ.χ., κάτοικοι : 12.700.000) μέ πρωτεύουσα τό **Κατμαντού**, τό **Μπουτάν** (έκταση : 47.000 τ.χ., 1.200.000 κ.) μέ πρωτεύουσα τήν **Πουνάκα** και τό μικροσκοπικό **Σικίμ** (έκταση : 7.100 τ.χ., 220.000 κ.).

Τό μεγάλο και πλούσιο νησί **Κεϋλάνη** (έκταση 66.000 τ.χ., κάτοικοι 13.500.000) είναι επίσης ανεξάρτητο κράτος μέ πρωτεύουσα τό **Κολόμπο** (580.000 κ.).

Έθνη - όνόματα : Ίνδογαγγική πεδιάδα, Ντεκάν, Κεϋλάνη, Πακιστάν, Ίνδια, Κασμίρ, Νεπάλ, Μπουτάν, Σικίμ, Μπάγκλα - Ντές, Νέο Δελχί, Μπενάρς, Καλκούτα, Βομβάη, Μαντράς, Καράτσι, Λαχόρη, Κολόμπο, Ινδοευρωπαϊκή φυλή.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Οί εύφορες πεδιάδες είναι συνήθως πυκνοκατοικημένοι τόποι.

2. Ή αμάθεια είναι εμπόδιο στην πρόοδο των ανθρώπων και των κρατών.

3. Οί πρωτόγονοι τρόποι καλλιέργειας έχουν σαν αποτέλεσμα νά μή δίνουν αρκετούς καρπούς ακόμη και τά πιό γόνιμα έδάφη.

4. Ό υπερπληθυσμός δημιουργεί πολλά προβλήματα.

Έργασίες : Νά Ιχνογραφήσετε τό χάρτη των Ίνδιων.

Η ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

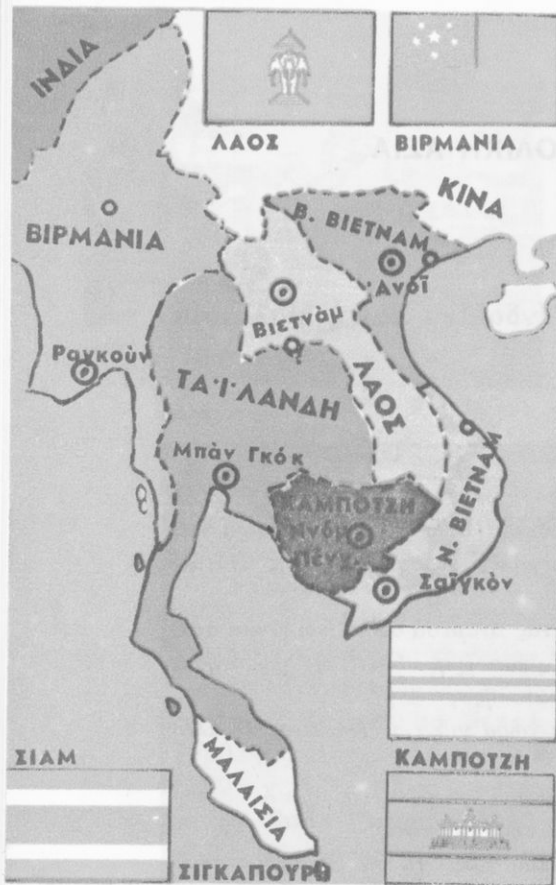
28 'Η 'Ινδοκίνα και ή Μαλαισία

'Ερωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δείξτε τήν 'Ινδοκίνα και τή Μαλαισία στήν υδρογειο σφαίρα και στό χάρτη. Δείξτε τίς άλλες μεγάλες χερσονήσους τής Νότιας 'Ασίας.
2. Παρατηρήστε τή θέση τής 'Ινδοκίνας ανάμεσα στόν 'Ινδικό και στόν Ειρηνικό ώκεανό. Δείξτε τή Σιγκαπούρη. Γιατί ή χερσόνησος αὐτή ὀνομάζεται «κλειδί τής 'Ανατολής»;
3. Θυμηθείτε ὅσα διδαχτήκατε μέχρι τώρα γιά τήν 'Ινδοκίνα. Τί άλλο γνωρίζετε γι' αὐτή;
4. Δείξτε στό χάρτη τό Βιετνάμ. Τί γνωρίζετε γι' αὐτό;
5. Ποιές εἶναι οἱ μεγαλύτερες πόλεις τής 'Ινδοκίνας;
6. Τί γνωρίζετε γιά τή Μαλαισία; Ποιά εἶναι τά σπουδαιότερα προϊόντα της;

Ἡ 'Ινδοκίνα εἶναι ή τρίτη μεγάλη χερσόνησος τής Ν. 'Ασίας. Βρίσκεται ανάμεσα στόν 'Ινδικό και στόν Ειρηνικό ώκεανό, στίς 'Ινδίες και στήν Κίνα, και ἀπό τή θέση της αὐτή πήρε και τό ὄνομά της. Μαζί μέ τή **Μαλαισία** ἔχει συνολική ἔκταση 2.074.000 τ.χ. Ὀλόκληρη βρίσκεται στή διακεκαυμένη ζώνη.

Πολυάριθμες χαμηλές ὄροσειρές κατεβαίνουν ἀπό τό γειτονικό Θιβέτ πρός τήν 'Ινδοκίνα. Ἀνάμεσα σ' αὐτές σχηματίζονται εὐφορες προσχωσιγενεῖς κοιλάδες και πεδιάδες, πού τίς διαρέουν μεγάλα ποτάμια. Ἐχουν κι αὐτά τίς πηγές τους στό Θιβέτ. Εἶναι ὁ 'Ιραουάν-τι, ὁ Σαλουέν, ὁ Μεκόγκ, και άλλα μικρότερα πού χύνονται στούς

Πολιτικός χάρτης Ίνδοκίνας
Σχολή Ιερέων στη Βιρμανία

κόλπους τής Βεγγάλης, τοῦ Σιάμ, τοῦ Τογκίνου καί στή Σινική θάλασσα.

Ὁλόκληρη ἡ Ίνδοκίνα ἐπη-
ρεάζεται ἀπὸ τοὺς μουσῶνες. Τό
καλοκαίρι πέφτουν παντοῦ κατα-
κλυσμιαῖες βροχές καί πολύ συχνά
τά ποτάμια πλημμυρίζουν καί
προξενοῦν μεγάλες καταστροφές.
Σέ πολλές περιοχές ὑπάρχουν παρ-
θένα δάση μέ πολλά τροπικά
φυτά κι ἄγρια ζῶα.

Σπουδαιότερο γεωργικό προ-
ϊόν τής Ίνδοκίνας εἶναι τὸ ρύζι.
Μεγάλες ποσότητες ρυζιοῦ ἐξά-
γονται σέ ἄλλες χώρες. Τὸ ρύζι
καί τὰ ἀφθονα ψάρια, πού ἀλιεύ-
ονται στά ποτάμια καί στίς γει-
τονικές θάλασσες, ἀποτελοῦν τήν
κυριότερη τροφή τῶν Ίνδοκινέζων.
Παράγονται ἐπίσης ζάχαρη, βαμ-
βάκι, τσαί, καφές, μπαχαρικά καί
πολύ καουτσούκ. Μέ μεγάλα ἀρ-
δευτικά ἔργα ποτίζονται πολλά
χωράφια. Χιλιάδες βουβάλια χρη-
σιμοποιοῦνται γιά τὸ ὄργωμα
τῶν χωραφιῶν καί ἐξημερωμένοι
ἐλέφαντες γιά τίς μεταφορές.

Ἀπὸ τὸ ὑπέδαφος τής Ίνδοκί-
νας καί τής Μαλαισίας ἐξάγονται
πολλά ὄρυκτά : κασσίτερος, σιδη-
ρομεταλλεύματα, χρυσάφι, ἀσμήνι,
πολύτιμοι λίθοι, γαιάνθρακες, πε-
τρέλαιο. Ἡ βιομηχανία ὁμως τής
χώρας εἶναι πολύ περιορισμένη.
Οἱ συνεχεῖς πόλεμοι δέν ἐπέτρε-

φαν στην πλούσια αυτή χώρα ν' αναπτυχθεί όσο θά μπορούσε.

Οι κάτοικοι της (125.000.000 περίπου) ανήκουν στην κίτρινη φυλή. Πιστεύουν στο Βούδα κι έχουν αφιερωμένους σ' αυτόν μεγαλόπρεπους ναούς. Μόνο οι Μαλαισιοί είναι μωαμεθανοί.

Ή Ίνδοκίνα για πολλά χρόνια ήταν άποικία των Άγγλογάλλων. Σήμερα υπάρχουν σ' αυτή τὰ ἑξῆς ἀνεξάρτητα κράτη :

α. Ή Βιρμανία ἢ Μπούρμα (ἔκταση : 678.000 τ.χ., κάτοικοι : 30.800.000) μέ πρωτεύουσα τή **Ραγκούν** (1.800.000 κ.).

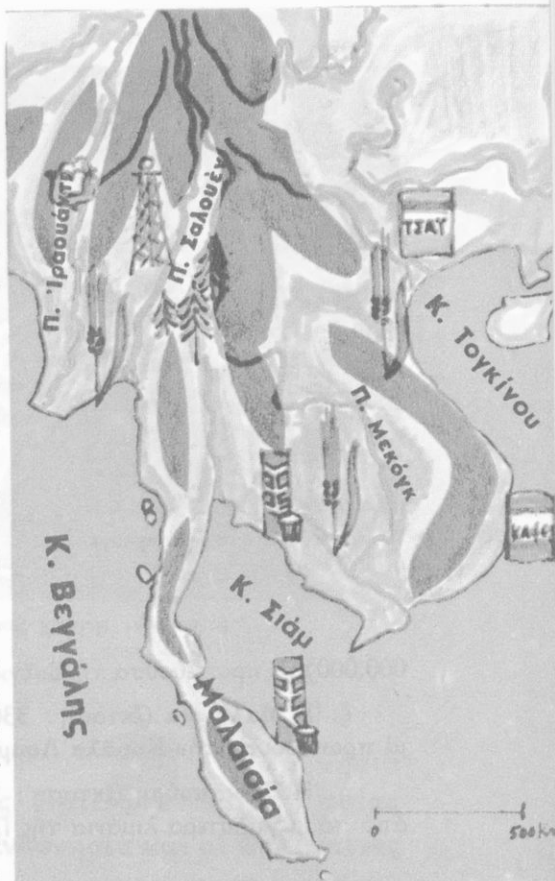
β. Ή Ταϊλάνδη ἢ Σιάμ (ἔκταση : 514.000 τ.χ., κάτοικοι : 39.500.000) μέ πρωτεύουσα τή **Μπανγκόκ**, πού διασχίζεται ἀπό πολλές διώρυγες κι ἔχει μεγαλόπρεπες παγόδες.

γ. Ή **Καμπότζη** (ἔκταση : 181.000 τ.χ., κάτοικοι : 6.700.000), μέ πρωτεύουσα τήν **Πνόμ Πένχ** (390.000 κ.).

δ. Τό **Λάος** (ἔκταση : 237.000 τ.χ., κάτοικοι : 3.000.000), μέ πρωτεύουσα τή **Βιεντιάνε** (160.000 κ.)

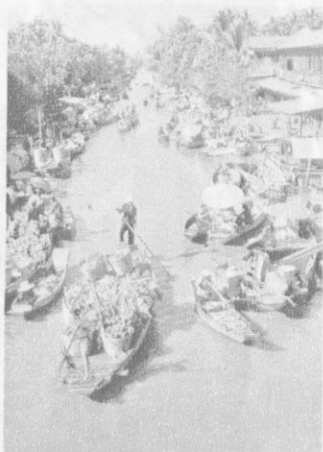
ε. Τό **Βόρειο Βιετνάμ** (ἔκταση : 159.000 τ.χ. κάτοικοι : 19.000.000) μέ πρωτεύουσα τό **Ἄνδι** (600.000 κ.).

στ. Τό **Νότιο Βιετνάμ** (ἔκταση : 174.000 τ.χ., κάτοικοι : 22.

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Ίνδοκίνας
Ψαράδες τοῦ Σιάμ

Πλωτή αγορά στο Μπανγκόκ

Συλλογή και μεταφορά καουτσούκ στην Ίνδοκίνα

000.000) μέ πρωτεύουσα τή **Σαϊγκόν** (Χό-Τσί-Μίνχ) (1.680.000 κ.).

ζ. **Ή Μαλαισία** (έκταση : 330.000 τ.χ., κάτοικοι : 12.000.000) μέ πρωτεύουσα τήν **Κουάλα Λουμπούρ** (540.000 κ.).

η. **Ή Σιγκαπούρη** (έκταση : 581 τ.χ., κάτοικοι 2.300.000), ένα από τά μεγαλύτερα λιμάνια τής Γής, τό «κλειδί τής Ανατολής».

Έννοιες - όνόματα : Ίνδοκίνα, Μαλαισία, κόλπος Σιάμ, παγόδα, Βιρμανία, Ραγκούν, Ταϊλάνδη, Μπαγκόκ, Καμπότζη, Λάος, Β. Βιετνάμ, Ν. Βιετνάμ, Σαϊγκόν, Σιγκαπούρη.

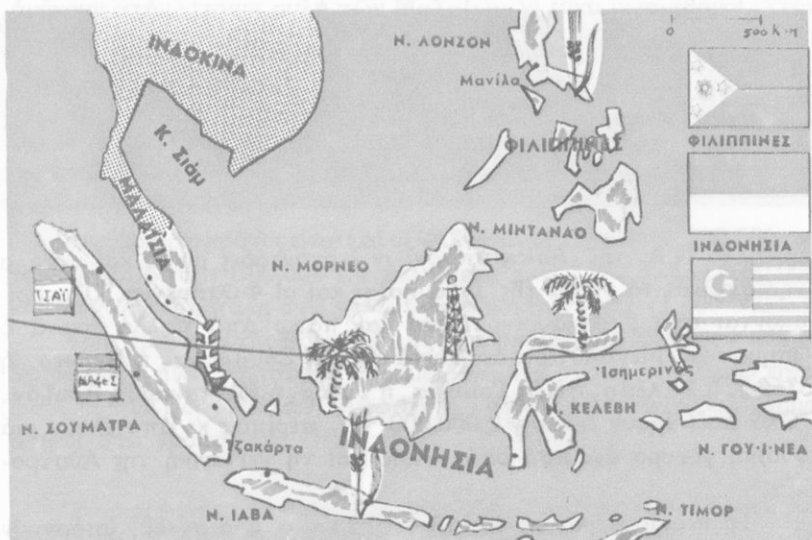
Γενικές παρατηρήσεις : 1. Τά μεγάλα ποτάμια σχηματίζουν μέ τίς προσχώσεις τους εύφορες κοιλάδες.

2. Οι ύγροι μουσώνες προκαλούν κατακλυσμιαίες βροχές.

3. Τό ρύζι είναι βασική τροφή γιά τούς λαούς τής Ν.Α. Άσίας.

4. Οι συγκοινωνιακοί κόμβοι έχουν μεγάλη σημασία.

Έργασίες : Νά ίχνογραφήσετε τό χάρτη τής Ίνδοκίνας.

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης 'Ινδονησίας

29

Τά νησιά τῆς Νοτιοανατολικῆς Ἀσίας 'Ἡ Ἰνδονησία καί οἱ Φιλιππίνες

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Νά βρεῖτε στήν ὑδρόγειο σφαῖρα καί στό χάρτη τά νησιά τῆς Ἰνδονησίας καί τίς Φιλιππίνες. Ποιά εἶναι τά μεγαλύτερα ἀπό αὐτά; Πῶς σχηματίστηκαν;
2. Τί γνωρίζετε γιά τά ἡφαίστεια τῆς Ἰνδονησίας;
3. Νά δείξετε τόν Ἰσημερινό. Πάνω ἀπό ποιά νησιά περνᾷ;
4. Τί γνωρίζετε γιά τό κλίμα, τή χλωρίδα, τήν πανίδα καί τοὺς ἀν-

θρώπους της 'Ινδονησίας;

5. Ποιά είναι τὰ πύο πυκνοκατοικημένα καί ποιά τὰ πύο ἀραιοκατοικημένα νησιά της 'Ινδονησίας; Γιατί;
6. Ποιά κράτη υπάρχουν σήμερα στά νησιά της Ν.Α. 'Ασίας;

Στά Ν.Α. της 'Ασίας υπάρχουν ἑκατοντάδες μικρά καί μεγάλα νησιά. Είναι τὰ νησιά της 'Ινδονησίας καί οἱ Φιλιππίνες. Ὅλα βρίσκονται στή διακεκαυμένη ζώνη καί πάνω ἀπό πολλά περνᾷ ὁ 'Ισημερινός. Μεγαλύτερα ἀπ' αὐτά είναι ἡ Σουμάτρα, ἡ Βόρνεο, ἡ 'Ιάβα, ἡ Κελέβη, ἡ Νέα Γουινέα, ἡ Τιμόρ, ἡ Μιντανάο, ἡ Λουζόν. Ὅλα μαζί ἔχουν ἔκταση 2.000.000 τ.χ. περίπου καί ἀποτελοῦν μιά φυσική γέφυρα ἀνάμεσα στήν 'Ασία καί τή γειτονική της Αὐστραλία.

Τά περισσότερα νησιά είναι ὄρεινά καί σ' ὄλα σχεδόν υπάρχουν πολλά σβησμένα καί ἑνεργά ἠφαίστεια. Μεγαλύτερο ἠφαίστειο της περιοχῆς είναι τό Κρακατάου. Τό 1883 ἔγινε σ' αὐτό ἡ δυνατότερη ἔκρηξη τοῦ κόσμου. Ὁ ἤχος ἀκούστηκε χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά. Βρίσκεται στήν 'Ιάβα, ὅπου υπάρχουν ἄλλα 120 περίπου ἠφαίστεια. Οἱ σεισμοί στήν 'Ινδονησία είναι συχνοί καί οἱ καταστροφές πού προξενοῦν μεγάλες.

Τό κλίμα είναι θερμό καί ὑγρό, βρέχει σχεδόν συνεχῶς, καί ἡ βλάστηση είναι τροπική. Παντοῦ υπάρχουν πυκνά παρθένα δάση μέ ἄγρια ζῶα, πολλούς μεγάλους πιθήκους καί πρωτόγονους ἀνθρώπους.

Μεγάλες ἑκτάσεις στά εὐφορα ἠφαιστειογενή ἑδάφη καλλιεργοῦνται μέ ρύζι, ζαχαροκάλαμο, καφέ, τσάι, καλαμπόκι. Ἀπό τὰ δάση παράγεται καουτσούκ καί πολύτιμη ξυλεία. Ὁ ὄρυκτός πλοῦτος της περιοχῆς είναι μέγανος. Ἐξάγονται χρυσάφι, διαμάντια, σιδηρομεταλλεύματα, πετρέλαιο. Ὅλες σχεδόν οἱ γειτονικές θάλασσες είναι πλούσιες σέ ἀλιευτικά προϊόντα.

Στά ἀνατολικά της Μιντανάο βρίσκεται ἡ βαθύτερη θάλασσα της Γῆς, μέ 11.000 μέτρα βάθος!

Στά νησιά της Ν.Α. 'Ασίας κατοικοῦν σήμερα 165.000.000 ἀνθρώποι. Οἱ μισοί σχεδόν ἀπ' αὐτούς ζοῦν στήν 'Ιάβα, πού είναι μιά ἀπό τίς πύο πυκνοκατοικημένες περιοχές της Γῆς. Οἱ 'Ινδονήσιοι

ἀνήκουν στὴν κίτρινη φυλὴ τῶν **Μαλαιῶν** κι εἶναι μωαμεθανοί. Στὴν κίτρινη φυλὴ ἀνήκουν καὶ οἱ κάτοικοι τῶν Φιλιππίνων, οἱ περισσότεροι ὅμως ἀπ' αὐτοὺς εἶναι χριστιανοί.

Ἡ Ἰνδουησία γιὰ πολλὰ χρόνια ἦταν ἀποικία τῶν Ὀλλανδῶν καὶ λεγόταν **Ὀλλανδικὲς Ἰνδίες**. Τώρα εἶναι ἀνεξάρτητο κράτος μέ ἔκταση 1.492.000 τ.χ., 127.000.000 κατ. καὶ πρωτεύουσα τὴ **Τζακάρτα** (4.580.000 κ.).

Ἄνεξάρτητο κράτος εἶναι καὶ οἱ **Φιλιππίνες**. Ἔχουν 38.200.000 κατοίκους καὶ ἔκταση 300.000 τ.χ. καὶ πρωτεύουσα τὴν **Κεζόν** (880.000 κ.). Μεγαλύτερη πόλη στὶς Φιλιππίνες εἶναι ἡ **Μανίλα** (1.400.000 κ.).

Τρία τμήματα τῆς Βόρνεο (ἡ **Βόρεια Βόρνεο**, τὸ **Σαραβάκ** καὶ τὸ **Μπρουνέι**) εἶναι βρετανικὲς ἀποικίες, ἐνῶ ἓνα τμήμα τῆς Τιμόρ εἶναι ἀποικία τῶν Πορτογάλων. Ἀπὸ τὴ Ν. Γουινέα μόνο τὸ δυτικὸ τμήμα ἀνήκει στὸ κράτος τῆς Ἰνδουησίας.

Ἐννοιες - ὀνόματα : Ἰνδουησία, Φιλιππίνες, Σουμάτρα, Ἰάβα, Βόρνεο, Κελέβη, Τιμόρ, Ν. Γουινέα, Ὀλλανδικὲς Ἰνδίες, Τζακάρτα, Μανίλα.

- Γενικὲς παρατηρήσεις :**
1. Τὰ ἠφαιστειογενῆ ἔδαφη εἶναι γόνιμα.
 2. Τὰ ἠφαιστεια καὶ οἱ σεισμοὶ προκαλοῦν μεγάλες καταστροφές.
 3. Τὸ κλίμα στὶς περιοχὲς τοῦ Ἰσημερινοῦ εἶναι ἀνθυγιεινὸ.

Ἔργασίες : Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Ἰνδουησίας καὶ τῶν Φιλιππίνων.

Δρόμος στὴ Μανίλα

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ

30

ΚΙΝΑ

‘Ο Σινικός κόσμος

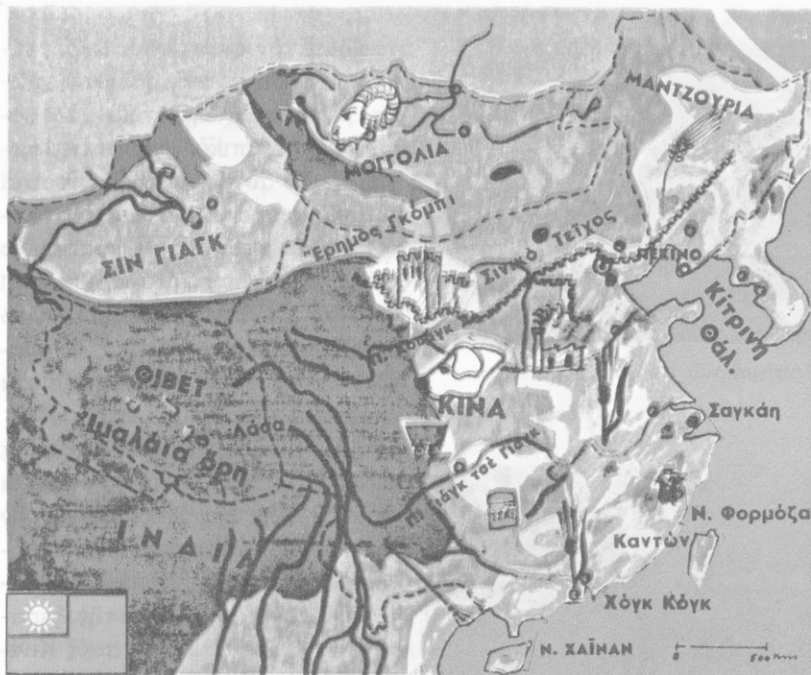
Έκταση : 9.597.000

Κάτοικοι : 800.000.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δείξτε στο χάρτη και στην υδρογείο σφαίρα την Κίνα. Δείξτε τις περιοχές του Θιβέτ, του Σινκιάγκ, της Μογγολίας και της Μαντζουρίας. Συγκρίνετε την έκταση της σημερινής Κίνας με την έκταση άλλων γνωστών σας κρατών.
2. Παρατηρήστε το γεωφυσικό χάρτη και θυμηθείτε όσα διδαχτήκατε ως τώρα για το έδαφος, τα ποτάμια, το κλίμα, το φυσικό πλούτο της Κίνας.
3. Τι γνωρίζετε για την Παλαιά Κίνα, τους κατοίκους και τον αρχαίο πολιτισμό της; Τι είναι το Σινικό τείχος;
4. Τι γνωρίζετε για το Θιβέτ; Τι για τη Μογγολία και τους Μογγόλους;
5. Τι προβλήματα δημιουργεί ο υπερπληθυσμός στην Κίνα;
6. Τι γνωρίζετε για τους σημερινούς Κινέζους, για τη ζωή και τον πολιτισμό τους;
7. Ποιές είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της Κίνας;
8. Τι γνωρίζετε, για τη Φορμόζα;

‘Η **Κίνα** είναι η πολυπληθέστερη χώρα της Γης. Σήμερα ζουν σ’ αυτή 787.000.000 άνθρωποι. Κι ο πληθυσμός της χώρας συνεχώς μεγαλώνει. Οί Κινέζοι ανήκουν στην κίτρινη φυλή, πιστεύουν στο Βούδα και στον Κομφούκιο, μιλούν την περίεργη κινεζική γλώσσα, με τις μονοσύλλαβες λέξεις και την παράξενη γραφή, και ζούν άπομο-

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Κίνας

νωμένοι στη χώρα τους, όπου δημιουργούν τό δικό τους πολιτισμό.

Η σημερινή Κίνα πιάνει μιά τεράστια έκταση από 9.597.000 τ.χ. Περιλαμβάνει τήν παλαιά **Κίνα**, τό **Θιβέτ**, τό **Σινκιάνγκ**, τήν **Έσωτερική Μογγολία** καί τή **Μαντζουρία**. Έχει πολλά βουνά, άπέραντα όροπέδια, εύφορες κοιλάδες καί, πρós τίσ άνατολικές άκτές, μεγάλες πεδιάδες, πού τίσ ποτίζουν οί ποταμοί **Γιάνγκ-Τσέ-Κιάνγκ** καί **Χουάνγκ-Χό**. Χύνονται κι οί δυό τους σέ μιά θάλασσα, πού όνομάζεται **Κίτρινη θάλασσα** καί είναι πράγματι στίς άκτές κίτρινη από τό κίτρινο χώμα, πού μεταφέρει από τά έσωτερικά όροπέδια σ' αυτή ό ποταμός Χουάνγκ-Χό (**Κίτρινος ποταμός**).

Αν έξετάσουμε τό έδαφος καί τό κλίμα τής Κίνας, πού βρίσκεται όλόκληρη στή Βόρεια εύκρατη ζώνη, διαπιστώνουμε ότι χωρίζεται σέ δυό περιοχές:

α. Στή δυτική, ξηρή καί άγονη, Κίνα, μέ τό ήπειρωτικό κλίμα. Έκεί οί χειμῶνες είναι ψυχροί καί τό καλοκαίρι πολύ ζεστό.

*Αποψη του Πεκίνου

Δρόμος του Πεκίνου

Χόγκ-Κόγκ

β. Στην ανατολική, υγρή, εύφορη και πυκνοκατοικημένη, Κίνα, με κλίμα ήπειρωτικό στα βόρεια και τροπικό στις νότιες περιοχές. Σ' αυτήν οι υγροί θερινοί μουσώνες προκαλούν αρκετές βροχές και οι πεδιάδες με τό κίτρινο χώμα είναι πολύ εύφορες. Έκεί ζούν τά 8/10 τών Κινέζων. Όσο προχωρούμε όμως δυτικά, οι βροχές λιγοστεύουν κι εμφανίζονται στέπες κι έρημοι.

Ή Κίνα είναι χώρα κυρίως γεωργική. Έκατομμύρια Κινέζοι καλλιεργούν τή γή και παράγουν άφθονο ρύζι, τσάι, βαμβάκι, δημητριακά κι άλλα γεωργικά προϊόντα. Οί συχνές περίοδοι τής ξηρασίας είναι δύσκολες γιά τούς Κινέζους πού ύποφέρουν τότε άπό έλλειψη τροφών. Άρκετοί μεταναστεύουν σέ άλλες χώρες.

Ή κτηνοτροφία δέν είναι αρκετά αναπτυγμένη στην Κίνα. Έκτρέφονται κυρίως χοίροι και πουλικά και στίς θάλασσες άλιεύονται μεγάλες ποσότητες ψαριών.

Άπό τό ύπέδαφος τής Κίνας έξάγονται πολλά όρυκτά. Ή κινεζική βιομηχανία άρχισε ν' αναπτύσσεται γοργά τά τελευταία χρόνια.

Ή συγκοινωνία διευκολύνεται πολύ άπό τά πλωτά ποτάμια, πού είναι φυσικοί δρόμοι επικοινωνίας τών άκτών με τό έσωτερικό τής χώρας.

Όνομαστά είναι τά προϊόντα τής κινεζικής βιοτεχνίας.

Η Κίνα είναι χώρα μέ πανάρχαια Ιστορία. Σέ πολύ μακρινές εποχές οί Κινέζοι πραγματοποίησαν σπουδαίες εφευρέσεις καί κατασκεύασαν τεράστια έργα, πού προκαλοῦν τό θαυμασμό τών ανθρώπων. Περίφημο μνημείο τής παλαιᾶς Κίνας είναι τό **Σινικό τεῖχος**, πού ἔχει μήκος 2.200 χιλιόμετρα, πλάτος 7-10 μέτρα καί ὕψος 11 μέτρα!

Οί πόλεις καί τά χωριά τών Κινέζων διαφέρουν πολύ ἀπό τά δικά μας κι ἔχουν χαρακτηριστική ἀρχιτεκτονική. Μεγαλότρεποι εἶναι οί κινεζικοί ναοί (**παγόδες**).

Πρωτεύουσα τής Κίνας είναι τό **Πεκίνο** (9.000.000 κ.). Μεγάλες πόλεις τής είναι ἡ **Σαγκάη** (11.000.000 κ.), ἡ **Τιέν-Τσίν** (4.500.000), ἡ **Νανκίν** (1.600.000 κ.), ἡ **Καντών** (2.200.000 κ.). Κοντά στήν Καντώνα βρίσκονται ἡ βρετανική ἀποικία **Χόγκ-Κόγκ** (4.250.000 κ.) καί ἡ πορτογαλική **Μακάο** (280.000 κ.).

Στό Θιβέτ ζοῦν βουδιστές καί ὑπάρχουν πολλά μοναστήρια. Πρωτεύουσα τής περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ἡ **Λάσα** (20.000 κ.).

Ἡ **Μογγολία** (1.565.000 τ.χ.) εἶναι ἕνα ἀπέραντο ὁροπέδιο μέ στέπες κι ἐρήμους, ὅπου ζοῦν 1.300.000 νομάδες κτηνοτρόφοι.

Κινεζάκια

Συγκομιδή ρυζιού

Ἀρδευτικά ἔργα στήν Κίνα

Πρωτεύουσά της είναι η **Ουλάν Μπατόρ** (320.000 κ.).

Μεγάλα κινεζικά νησιά είναι η **Χαϊνάν** και η **Φορμόζα (Ταϊβάν)**. Η Φορμόζα (έκταση: 36.000 τ.χ., κάτοικοι: 10.300.000) είναι ιδιαίτερο κράτος με πρωτεύουσα την **Ταϊπέχ** (850.000 κ.).

Έθνη-όνοματα: Κίνα, Θιβέτ, Μογγολία, Μαντζουρία, Φορμόζα, Χουάνγκ-Χό, Γιάνγκ-Τσέ-Κιάνγκ, Σινικό τείχος, Κίτρινη θάλασσα, Πεκίνο, Σαγκάη Χόγκ-Κόγκ.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Ο υπερπληθυσμός και η έλλειψη τροφών αναγκάζει τους ανθρώπους να μεταναστεύουν.

2. Τά άρδευτικά έργα και η επιστημονική καλλιέργεια αύξάνουν την παραγωγή.

3. Τά πλωτά ποτάμια διευκολύνουν τη συγκοινωνία.

4. Μόνο τά πολλά έργατικά χέρια δέν άρκοϋν, για νά προσδέψει μιά χώρα.

Έργασίες: Νά ίχνογραφήσετε τό χάρτη τής Κίνας. Ποίεσ ήταν οι έφευρέσεις τών Κινέζων;

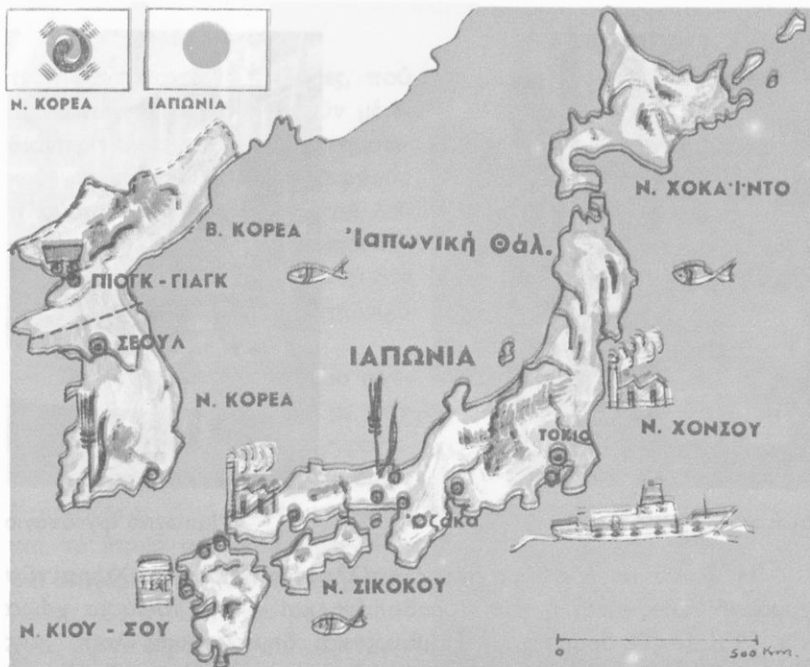

31-32

‘Η Κορέα και η ‘Ιαπωνία Ένας δραστήριος και δημιουργικός λαός

Έρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Δειξτε στον παγκόσμιο χάρτη και στην υδρογόμιο σφαίρα τήν Κορέα, τήν ‘Ιαπωνία και τήν ‘Ελλάδα. Τί γνωρίζετε για τίς σχέσεις τής χώρας μας μέ τίς μακρινές αυτές χώρες;
2. Γιατί ή ‘Ιαπωνία ονομάζεται «Χώρα του ανατέλλοντος ήλιου» και «Χώρα των χρυσανθέμων»; Τί είναι τό Φούτζι - Γιάμα;
3. Παρατηρήστε τόν θαλάσσιο διαμελισμό τής ‘Ιαπωνίας. Τί γνωρίζετε για τό ιαπωνικό ναυτικό; Τί για τήν ιαπωνική άλιεία; Φάγατε ποτέ ιαπωνικές σαρδέλες;
4. Παρατηρήστε τό έδαφος τής ‘Ιαπωνίας και τό γεωγραφικό πλάτος τής. Συγκρίνετέ το μέ τό γεωγραφικό πλάτος τής χώρας μας. Τί κλίμα έχει ή ‘Ιαπωνία; Γιατί;
5. Τί γνωρίζετε για τό φυσικό πλοϋτο τής ‘Ιαπωνίας;
6. Πώς κατόρθωσαν οι ‘Ιάπωνες νά δημιουργήσουν στή χώρα τους τόσο μεγάλη πρόοδο;

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Κορέας και Ίαπωνίας

7. Τι γνωρίζετε για την ιαπωνική βιομηχανία;
8. Αναφέρετε βιομηχανικά προϊόντα, που εισάγονται από την Ίαπωνία στην Ελλάδα.
9. Τι γνωρίζετε για τις ιαπωνικές πόλεις;
10. Περιγράψτε ένα νοερό αεροπορικό ταξίδι από την Αθήνα στο Τόκιο.

Ανατολικά της Κίνας, στη μακρινή **Απω Ανατολή**, βρίσκονται δύο πολύ γνωστές στους Έλληνες χώρες: η **Κορέα** και η **Ίαπωνία**.

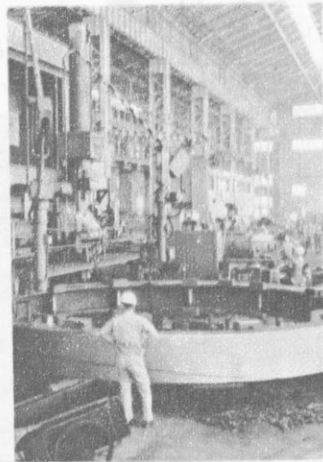
Η Κορέα είναι χερσόνησος ανάμεσα στην Κίτρινη και στην Ίαπωνική θάλασσα. Έχει συνολική έκταση 220.000 τ.χ. και 46.000.000 κατοίκους.

Πρίν από λίγα χρόνια οι Βόρειοι Κορεάτες πολέμησαν με τους Νότιους. Η Ελλάδα έστειλε στρατό στον πόλεμο εκείνο και βοήθησε τους Νοτιοκορεάτες.

Σήμερα η Κορέα είναι χωρισμένη σε δύο κράτη. Η **Βόρεια Κορέα** έχει πρωτεύουσα τό **Πιονγκ-Γιάνγκ** (450.000 κ.) και η **Νότια Κορέα** τη **Σεούλ** (5.500.000 κ.).

Δρόμος στο Τόκιο

Ίαπωνικό έργοστάσιο

Ή Ίαπωνία, ή «Χώρα του ανατέλλοντος ήλιου», ή «Χώρα τών χρυσάνθεμων», είναι ή πιό προοδευμένη και ή πιό πλούσια χώρα τής Άσίας. Ό δραστήριος έπίμονος και δημιουργικός λαός της κατάκτησε δλο σχεδόν τόν κόσμο μέ τά θαυμάσια προϊόντα τής «ιαπωνικής βιομηχανίας». Πολλά άπ' αυτά εισάγονται και στή χώρα μας.

Ή Ίαπωνία είναι νησιωτική χώρα. Περιλαμβάνει 4 μεγάλα νησιά: τή **Χονσού**, τή **Χοκαϊντο**, τή **Σικόκου**, τήν **Κιού-Σιού**, και πολλά άλλα μικρότερα, μέ συνολική έκταση 372.000 τ.χ. Έχει πλούσιο θαλάσσιο διαμελισμό, πολλά φυσικά λιμάνια κι οι θάλασσές της έχουν άφθονα ψάρια. Οι Ίάπωνες είναι λαός ναυτικός. Ή ζωή τους είναι δεμένη μέ τή θάλασσα κι έχουν μεγάλο στόλο άπό άλιευτικά κι έμπορικά πλοία. Στή χώρα μας εισάγομε πολλά άλιευτικά προϊόντα άπό τήν Ίαπωνία και στά τεράστια Ιαπωνικά ναυπηγεία κατασκευάζονται πολλά έλληνικά πλοία.

Τό έδαφος τών Ιαπωνικών νησιών είναι άρκετά όρεινό. Ψηλότερο βουνό είναι τό πασίγνωστο σβησμένο ήφαιστειο **Φούτζι-Γιάμα** (3.780 μ.). Ή Ίαπωνία έχει κι άλλα πολλά ένεργά και σβησμένα ήφαιστεια και συχνά γίνονται σ' αυτή καταστρεπτικοί σεισμοί. Γι' αυτό δλα σχεδόν τά κτίρια στήν Ίαπωνία είναι χαμηλά, άντισεισμικά, και οι πόλεις έχουν, έτσι, μεγάλη έκταση.

Μεγάλες πεδιάδες δέν έχει ή Ίαπωνία. Έχει όμως εύφορότα-

τες ήφαιστειογενείς κοιλάδες, πού οί 'Ιάπωνες τίς καλλιεργούν μέ ι-
 διαίτερη επίμελεια κι έπιστημονι-
 κούς τρόπους. Παντοϋ υπάρχουν
 πλούσιοι όρυζώνες, όπωρωνές, λα-
 χανόκηποι, δημόσιοι βοτανικοί κή-
 ποι, καθώς κι άνθόκηποι, πού δέν
 λείπουν άπό κανένα Ιαπωνικό
 σπίτι.

Ή 'Ιαπωνία έχει τό ίδιο σχε-
 δόν γεωγραφικό πλάτος μέ τήν
 'Ελλάδα και βρέχεται όλόγυρα ά-
 πό θάλασσα. Τό κλίμα της όμως
 έπηρεάζεται άπό τούς μουσώνες
 και τό θερμό ρεύμα **Κούρο-Σίβο**
 και διαφέρει άπό τό κλίμα τής 'Ελ-
 λάδας. Στην 'Ιαπωνία βρέχει συ-
 χνά. Μέ τά νερά τών πολυάριθμων
 μικρών ποταμών της κινούνται
 πολλά ύδροηλεκτρικά έργοστάσια
 και μέ τέλεια άρδευτικά έργα ποτί-
 ζονται πολλά χωράφια.

Τό μεγαλύτερο μέρος τοϋ Ια-
 πωνικού έδάφους σκεπάζεται άπό
 δάση. Είναι παροιμιώδης ή άγάπη
 τών 'Ιαπώνων προς τά δάση, πού
 τά περιποιούνται συστηματικά και
 παίρνουν άπ' αυτά άφθονα δασικά
 προϊόντα. Τό πράσινο τών δασών,
 τά πολύχρωμα άνθη τών κήπων
 κι οί μικρές γραφικές λίμνες συνθέ-
 τουν πολλά ώραιότατα τοπία.

Κτηνοτροφία άναπτυγμένη
 δέν έχει ή 'Ιαπωνία. Βασική τροφή
 τοϋ λαοϋ της είναι τό ρύζι και τά
 ψάρια.

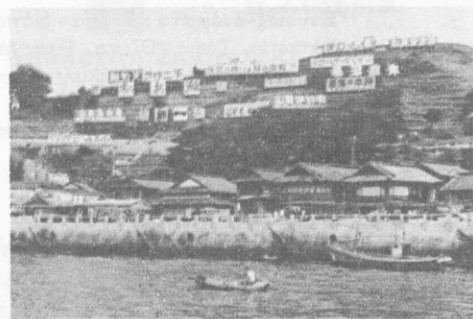

'Ιαπωνίδες

Τό λιμάνι Γιοκοχάμα

Χωριό τής 'Ιαπωνίας

Ἡ Ἰαπωνία ἔχει πολλά ὄρυκτά καί ἡ βιομηχανία της εἶναι ἀπό τις μεγαλύτερες τοῦ κόσμου.

Ἡ συγκοινωνία εἶναι ἀριστη καί διεξάγεται μέ πλοῖα, αὐτοκίνητα, σιδηροδρόμους καί ἀεροπλάνα. Μόνο στό Τόκιο κυκλοφοροῦν 2.500.000 αὐτοκίνητα! Ἐκεῖ ὑπάρχουν τετραώροφοι αὐτοκινήτοδρομοί κι ἐναέριες σιδηροδρομικές γραμμές. Πάνω σ' αὐτές τά τραίνα κινοῦνται μέ καταπληκτική ταχύτητα.

Οἱ Ἰάπωνες (115.000.000 ἄνθρωποι) ἀνήκουν στήν κίτρινη φυλή. Θρησκεία τους εἶναι ὁ **σιντοϊσμός** καί ὁ **βουδισμός**.

Πρωτεύουσα τῆς Ἰαπωνίας εἶναι τό **Τόκιο** (12.000.000 κ.), μεγάλο ἐμπορικό καί βιομηχανικό κέντρο, μέ μεγαλόπρεπα αὐτοκρατορικά ἀνάκτορα, γραφικά μνημεῖα Ἰαπωνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς καί ὠραία σύγχρονα οἰκοδομήματα. Ἄλλες μεγάλες πόλεις εἶναι ἡ **Ὄζακα** (3.180.000 κ.), ἡ **Γιοκοχάμα** (2.340.000 κ.), τό **Κιότο** (1.500.000 κ.), ἡ **Ναγκόγια** (2.100.000 κ.). Ἱστορικές πόλεις εἶναι ἡ **Χιροσίμα** (540.000 κ.) καί τό **Ναγκασάκι** (450.000 κ.) πού καταστράφηκαν τό 1945* ἀπό ἀτομικές βόμβες.

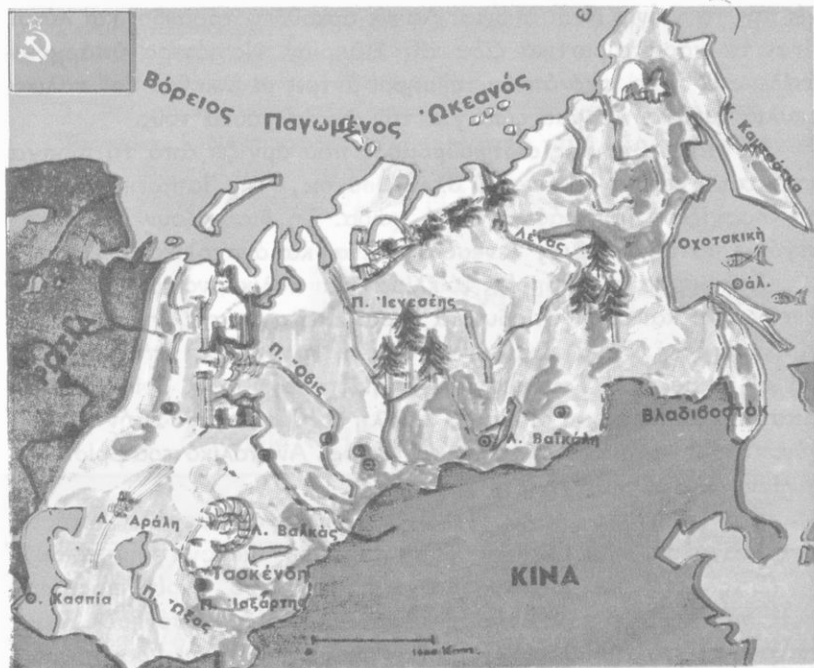
Μ' ὄλη τήν καταπληκτική πρόοδό της, ἡ Ἰαπωνία ἐξακολουθεῖ νά διατηρεῖ τό παραδοσιακό χρῶμα της. Ὁ τρόπος τῆς ζωῆς τῆς Ἰαπωνικῆς οἰκογένειας, οἱ γκέισες μέ τά γραφικά κιμονό καί τό χαρακτηριστικό χτένισμα, τό πατροπαράδοτο τσάι, πού προσφέρεται σέ κάθε ἐπίσκεψη, οἱ μεγαλόπρεποι ναοί καί οἱ τελετές, διατηροῦνται ὅπως σέ παλαιότερες ἐποχές.

Ἔννοιες-ὀνόματα: Βόρεια - Νότια Κορέα, Σεούλ, Ἄπω Ἀνατολή, Κοῦρο-Σίβο, Ἰαπωνία, Τόκιο, Ὄζακα, Γιοκοχάμα, Χιροσίμα, Ναγκασάκι, Φούτζι-Γιάμα, Χώρα τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου, Χώρα τῶν χρυσαυθῆμων, κιμονό.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Ἡ θάλασσα παίξει σπουδαῖο ρόλο στή ζωή τῶν ἀνθρώπων.

2. Τά ἠφαιστειογενή ἐδάφη εἶναι πολύ γόνιμα.

Ἔργασίες: Νά ἰχνογραφήσετε τό χάρτη τῆς Ἰαπωνίας.

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Σιβηρίας

Η ΒΟΡΕΙΑ ΑΣΙΑ

33

Ή Σιβηρία καί η υπόλοιπη Σοβιετική Άσια

Έκταση : 16.800.000 τ.χ.

Κάτοικοι : 62.000.000

Στά βόρεια τής Άσίας, από τά Ουράλια όρη ως τόν Ειρηνικό και τό Βόρειο παγωμένο ώκεανό, απλώνεται η **Σιβηρία**. Είναι μία άπέραντη χώρα, όπου επικρατεί δριμύ ψύχος και σε πολλές περιο-

χές της τά χιόνια είναι αιώνια. Λευκές άρκουδες, τάρανδοι και λύκοι είναι τά χαρακτηριστικά ζώα της Σιβηρίας. Νοτιότερα υπάρχουν άτέλειωτα δάση, στά όποια τολμηροί άντρες μέ έλκηθρα και πολικά σκυλιά κυνηγούν άγρια ζώα για τήν ώραία γούνα τους.

Ό **ύπερσιβηρικός σιδηρόδρομος**, πού άρχίζει άπό τή Μόσχα και καταλήγει στό λιμάνι του **Βλαδιβοστόκ**, στην Ίαπωνική θάλασσα διασχίζει τήν τεράστια ατή χώρα. Τή διασχίζουν επίσης τά μεγάλα ποτάμια **Όβις**, **Ίενεσέης**, **Λένας** και άνατολικά ό **Άμούρ**.

Στά βόρεια της Σιβηρίας τό κλίμα είναι πολικό, νοτιότερα ψυχρό ήπειρωτικό και στά νοτιοδυτικά ξηρό. Έκει σχηματίζονται οι **Κιργίσιες στέπες**, όπου είναι άναπτυγμένη ή νομαδική κτηνοτροφία, και οι έρημοι του **Τουρκεσταν**. Στην περιοχή τους βρίσκονται ή **Κασπία θάλασσα** και οι λίμνες **Άράλη** και **Μπαλκάς**. Στην Άράλη χύνονται οι ποταμοί **Ίαξάρτης** και **Όξος**. Άνατολικότερα βρίσκεται ή λίμνη **Βαϊκάλη**.

Στά τελευταία χρόνια οι Ρώσοι καλλιεργούν μεγάλες έκτάσεις στά άνατολικά των Ούραλιών και παράγουν άφθονα δημητριακά.

Στίς άκτές του Ειρηνικού σχηματίζονται ό **Βερίγγειος πορθμός**, πού χωρίζει τήν Άσία άπό τήν Άμερική, ή χερσόνησος **Καμτσάτκα** και τό νησί **Σαχαλίη**. Τό κλίμα εκεί είναι ψυχρό ήπειρωτικό, γιατί όλες οι άκτές επηρεάζονται άπό ψυχρά θαλάσσια ρεύματα και βόρειους άνέμους.

Η Σιβηρία έχει άφθονο όρυκτό πλούτο, πού τόν έκμεταλλεύονται συστηματικά οι Ρώσοι. Άπό τό ύπέδαφος της έξάγονται πετρέλαιο, σιδηρομεταλλεύματα, χρυσάφι, λευκόχρυσος, άσήμι, χαλκός, γαιάνθρακες, ούράνιο και άλλα όρυκτά. Στά άνατολικά των Ούραλιών λειτουργούν πολλά βιομηχανικά συγκροτήματα.

Οι κάτοικοι της Σιβηρίας άνήκουν στή λευκή φυλή, ένώ των νοτιοδυτικών στεπών στην Κίτρινη.

Μεγάλες πόλεις της Σοβιετικής Άσίας είναι ή **Τασκένδη** (980.000 κ.), ή **Άλμα Άτα** (480.000 κ.), τό **Όμσκ**, τό **Τόμσκ**. Όλόκληρη ή περιοχή είναι χωρισμένη σε έπαρχίες, οι όποίες είναι τμήματα της Ένώσεως Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών.

Ένωσιες - όνόματα : Σιβηρία, ύπερσιβηρικός σιδηρόδρομος, έλκηθρα, Βλαδιβοστόκ, Κιργίσιες στέπες, Τασκένδη, Όμσκ, Τόμσκ, Τουρκεσταν.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Όσο πιο κοντά στους πόλους βρίσκεται μία περιοχή, τόσο ψυχρότερο κλίμα έχει.

2. Τους πολύ ψυχρούς τόπους τους λέμε συχνά «Σιβηρία».

3. Στις ψυχρές περιοχές της εύκρατης ζώνης υπάρχουν μεγάλα δάση.

Έργασιες: 1. Νά περιγράψετε ένα φανταστικό ταξίδι με τόν υπερσιβηρικό σιδηρόδρομο από τὰ Ούράλια ως τὸ Βλαδιβοστόκ.

2. Νά γράψετε μερικά (3-5) ἀπὸ τὰ ἀξιοσημείωτα τῆς Ἀσίας.

34

Ἀνασκόπηση τῆς Ἀσίας

Ἐκταση: 44.000.000 τ.χ.

Πληθυσμός: 2.100.000.000 κ.

(Στοιχεῖα. Ο.Η.Ε., Φεβρουαρίου 1973)

Κράτη	Πρωτεύουσες	Ἐκταση	Πληθυσμός
ΔΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ			
1. Κύπρος	Λευκωσία	9.250	640.000
2. Τουρκία (δλόκλ.)	Ἄγκυρα	780.000	40.000.000
3. Συρία	Δαμασκός	185.000	7.500.000
4. Λίβανος	Βηρυττός	10.400	2.500.000
5. Ἰσραήλ	Ἱερουσαλήμ	20.700	3.450.000
6. Ἰορδανία	Ἄμμάν	98.000	2.700.000
7. Σαουδ. Ἀραβία	Ἑλ-Ριάντ	2.150.000	7.600.000
8. Ἰεμένη	Σάνα	280.000	1.700.000
9. Νότια Ἰεμένη	Ἄντεν	195.000	5.900.000
10. Ὁμάν	Μασκάτ	212.000	680.000
11. Ἡνωμ. Ἀραβ. Ἐμιράτα	Ἄμπού-Νταμπί	83.600	220.000
12. Κατάρ	Ντόχα	11.000	80.000
13. Μπαχρέιν	Μανάμα	620	220.000
14. Κουβέιτ	Κουβέιτ	18.000	990.000
15. Ἰράκ	Βαγδάτη	435.000	10.400.000
16. Ἰράν	Τεχεράνη	1.648.000	32.000.000
17. Ἀφγανιστάν	Καμπούλ	647.500	17.000.000

ΝΟΤΙΑ ΑΣΙΑ

1.	Πακιστάν	Ίσλάμαμπαντ	804.000	70.000.000
2.	Ίνδία	Ν. Δελχί	3.280.000	600.000.000
3.	Μπάγκλα-Ντές	Ντάκα	144.000	72.000.000
4.	Μπουτάν	Πουνάκα	47.000	1.200.000
5.	Νεπάλ	Κατμαντού	141.000	12.700.000
6.	Σικίμ	Γκαγκτόγκ	7.100	220.000
7.	Κεϋλάνη	Κολόμπο	66.000	13.500.000

ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

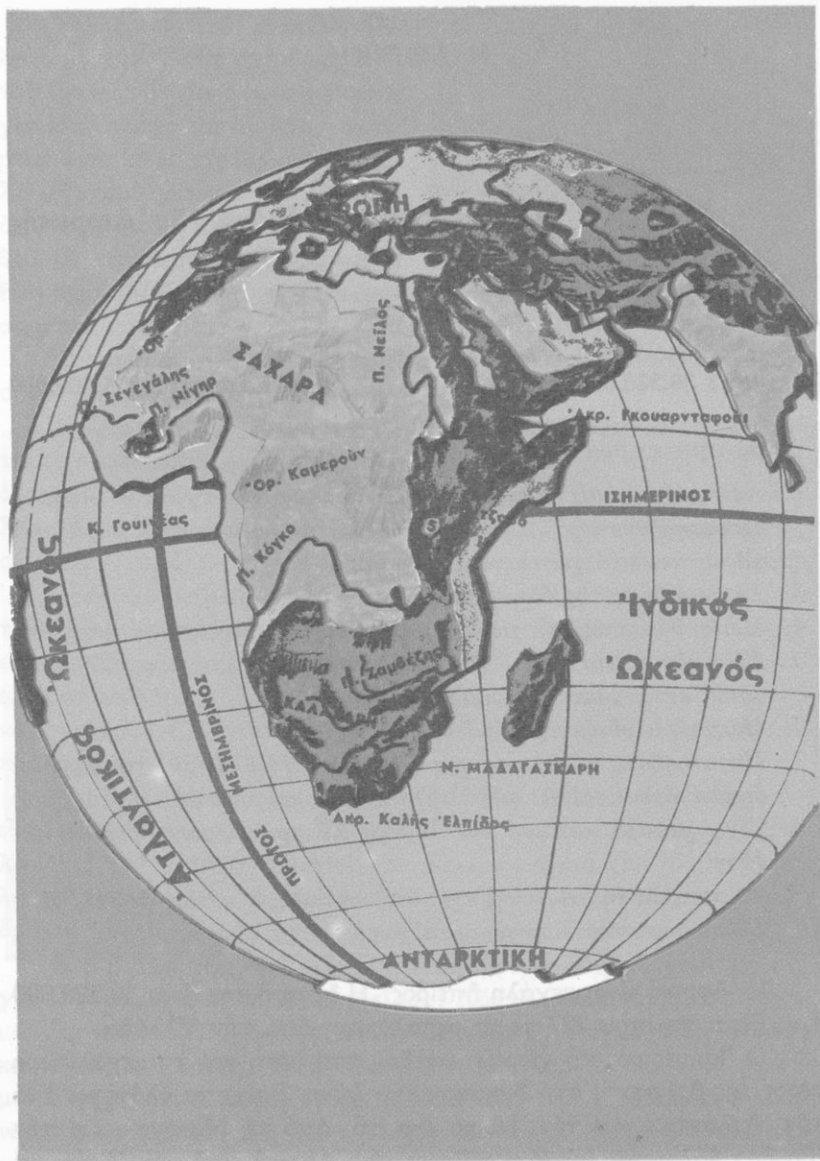
1.	Βιρμανία	Ραγκούν	678.000	30.800.000
2.	Σιάμ (Ταϋλάνδη)	Μπανγκόγκ	514.000	39.500.000
3.	Καμπότζη	Πνόμ Πένχ	181.000	6.700.000
4.	Λάος	Βιεντιάνε	237.000	3.000.000
5.	Βόρ. Βιετνάμ	Ήνόνι	159.000	18.800.000
6.	Νότ. Βιετνάμ	Σαϊγκόν	174.000	21.600.000
7.	Μαλαισία	Κουάλα Λουμπούρ	330.000	12.000.000
8.	Σιγκαπούρη	Σιγκαπούρη	581	2.300.000
9.	Ίνδουνησία	Τζακάρτα	1.492.000	127.000.000
10.	Σαραβάκ	(Βρετ. άποικία)	122.000	1.000.000
11.	Μπρουνέι	» »	5.700	140.000
12.	Κιμπάχ	Κιμπάχ	76.000	700.000
13.	Πορτογαλ. Τιμόρ	(Πορτ. άποικία)	15.000	600.000
14.	Φιλιππίνες	Κεζόν	300.000	38.200.000

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ

1.	Κίνα	Πεκίνο	9.597.000	800.000.000
2.	Φορμόζα	Ταϊπέχ	36.000	9.500.000
3.	Χόγκ-Κόγκ	Χόγκ-Κόγκ	1.050	4.280.000
4.	Μακάο	Μακάο	16	250.000
5.	Ίαπωνία	Τόκιο	372.000	115.000.000
6.	Νότ. Κορέα	Σεούλ	98.000	32.000.000
7.	Βόρ. Κορέα	Πιόνγκ-Γιάγκ	121.000	14.300.000
8.	Ριού-Κίου	Νάχα	2.000	950.000
9.	Μογγολία	Ούλάν Μπατόρ	1.565.000	1.430.000

ΒΟΡΕΙΑ ΑΣΙΑ

1.	Άσιατική Ρωσία	Μόσχα	16.800.000	62.000.000
----	----------------	-------	------------	------------

Ἡ Ἀφρική στὴν ὑδρόγειο σφαίρα

Η ΑΦΡΙΚΗ

35

Γενική εικόνα της 'Αφρικής

Έκταση : 30.320.000 τ.χ.

Κάτοικοι : 345.000.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Νά συγκεντρώσετε πληροφορίες κι έποπτικό υλικό για τήν 'Αφρική.
2. Παρατηρήστε τήν 'Αφρική στήν υδρογείο σφαίρα, στόν παγκόσμιο χάρτη και στό χάρτη τής 'Αφρικής.
3. Σέ ποιά θέση τής υδρογείου βρίσκεται ή 'Αφρική;
4. Ποιές θάλασσες τή χωρίζουν από τίς γειτονικές της ήπειρους;
5. Σέ ποιά σημεία πλησιάζει ή 'Αφρική άλλες ήπειρους; Οι θέσεις αυτές έχουν ιδιαίτερη σημασία; Γιατί;
6. Πώς είναι οι άκτές τής 'Αφρικής;
7. Παρατηρήστε τό έδαφος τής 'Αφρικής. Ποϋ βρίσκονται μεγάλοι όρεινοί όγκοι; Έχει μεγάλες πεδιάδες και όροπέδια ή 'Αφρική;
8. Έχει μεγάλα ποτάμια και λίμνες; Σέ ποιά περιοχή βρίσκονται; Γιατί;
9. Τά ποτάμια τής 'Αφρικής σχηματίζουν πολλούς καταρράκτες. Γιατί;
10. Σέ ποιά φυσικά διαμερίσματα χωρίζεται ή 'Αφρική;

Η 'Αφρική είναι μεγάλη ήπειρος. Η έκτασή της είναι 30.320.000 τ.χ. Είναι περίπου 227 φορές μεγαλύτερη από τήν Έλλάδα.

Ο 'Ισημερινός τή χωρίζει σχεδόν στή μέση και τό μεγαλύτερο μέρος της βρίσκεται στή διακεκαυμένη ζώνη. Βρέχεται όλόγυρα από τόν 'Ατλαντικό και τόν 'Ινδικό ώκεανό, από τή Μεσόγειο και τήν 'Ερυθρά θάλασσα. Αυτές χωρίζουν τήν 'Αφρική από τήν 'Ασία και τήν Εϋρώπη.

Ἡ Ἀφρική ἦταν ἐνωμένη ἄλλοτε μέ τήν Ἀσία στήν περιοχή τοῦ **Σουέζ**. Τώρα ἡ φυσική αὐτή γέφυρα ἀνάμεσα στίς δύο ἠπείρους κόπηκε μέ τή **διώρυγα τοῦ Σουέζ**, πού χώρισε τήν Ἀφρική ἀπό τήν Ἀσία, ἔνωσε τήν Ἐρυθρά μέ τή Μεσόγειο θάλασσα κι ἔτσι διευκολύνει πολύ τήν παγκόσμια ναυσιπλοΐα.

Κορυφή τοῦ Κιλιμάντζαρο

Ὁ **πορθμός τοῦ Γιβραλτάρ** εἶναι ἡ στενότερη θάλασσα ἀνάμεσα στήν Ἀφρική καί στήν Εὐρώπη.

Ἡ Ἀφρική δέν ἔχει μεγάλο θαλάσσιο διαμελισμό. Στίς ἀκτές της σχηματίζονται ἐλάχιστοι κόλποι. Σπουδαιότεροι ἀπ' αὐτούς εἶναι ὁ τεράστιος **κόλπος τῆς Γουινέας**, ἡ **Μικρή Σύρτη** κι ἡ **Μεγάλη Σύρτη**. Ἡ **Μαδαγασκάρη** εἶναι τό μοναδικό μεγάλο ἀφρικανικό νησί. Στή νότια ἄκρη τῆς Ἀφρικῆς ὑπάρχει τό **ἀκρωτήριο τῆς Καλῆς Ἐλπίδας** καί ἀνατολικά τό **ἀκρωτήριο Γκουαρνταφουί**, πού στήν τοπική γλῶσσα σημαίνει «φυλαχτεῖτε», γιατί κοντά του ἡ θάλασσα εἶναι σχεδόν πάντα τρικυμισμένη. Γενικά οἱ ἀκτές τῆς Ἀφρικῆς εἶναι ἀπόκρημνες μ' ἐλάχιστα φυσικά λιμάνια. Στόν Ἀτλαντικό ὠκεανό ὑπάρχουν τά νησιά **Ἀζόρες**, **Μαδέρα**, **Κανάριοι**, **Πρασίνου ἀκρωτηρίου**, **Ἁγία Ἐλένη**.

Ἡ Ἀφρική εἶναι ἕνα τεράστιο ὄροπέδιο. Οἱ πεδινές ἐκτάσεις της εἶναι πολύ περιορισμένες. Μεγάλα βουνά ὑψώνονται στήν Ἀνατολική καί στή Βόρεια Ἀφρική: τό **Κιλιμάντζαρο** (5.995 μ., ἡ ψηλότερη κορυφή τῆς Ἀφρικῆς), τά **ὄρη Κένυα** καί τά **Ἀβησσυνιακά ὄρη**, ὁ **Ἄτλας** καί στήν Κεντρική Ἀφρική τό **Καμερούν**.

Στά βουνά τῆς Ἀν. Ἀφρικῆς, ὅπου βρέχει συχνά, ἔχουν τίς πηγές τους οἱ μεγάλοι ποταμοί **Νεῖλος**, **Κόγκο**, **Ζαμβέζης**. Ἐκεῖ σχηματίζονται καί οἱ μεγάλες λίμνες **Βικτωρία**, **Ταγκανίκα**, **Νυάσα** καί ἄλλες μικρότερες. Στήν Κεντροδυτική Ἀφρική ρέουν οἱ ποταμοί **Νίγηρ** καί **Σενεγάλης** καί μέσα σ' ἕνα τεράστιο κλειστό λεκανοπέδιο σχηματίζεται ἡ λίμνη **Τσάντ**. Σέ πολλά σημεῖα τά νερά τῶν ποταμῶν σχηματίζουν θεαματικούς καταρράκτες. Ἄλλου ἀρδεύουν εὐφορές κοιλάδες.

Ἡ Ἀφρική χωρίζεται σέ 5 φυσικές περιοχές : τή **Βόρεια**, τή **Δυτική**, τήν **Κεντρική**, τήν **Ἀνατολική** καί τή **Νότια**.

Ἔννοιες-ὀνόματα : Ἀκρωτήρια: Καλῆς Ἐλπίδας καί Γκουαρνταφούι. Κόλπος Γουινέας. Νησί: Μαδαγασκάρη. Ὅρη: Κιλιμάντζαρο, Κένυα, Ἄτλας, Καμερούν. Ποτάμια: Νείλος, Κόγκο, Ζαμβέζης, Νίγηρ, Σενεγάλης. Λίμνες: Βικτωρίας, Ταγκανίκα, Νύασα, Τσάντ.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Οἱ πορθμοί καί οἱ διώρυγες διευκολύνουν τή ναυσιπλοία.

2. Στίς ἀπόκρημνες ἀκτές εἶναι σπάνια τά φυσικά λιμάνια.

3. Γιά νά σχηματιστοῦν μεγάλα ποτάμια καί λίμνες, πρέπει νά ὑπάρχουν ἀφθονες πηγές, πολλές βροχοπτώσεις καί κατάλληλη διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους.

4. Ἀπό τήν Ἰλύ (λάσπη) τῶν ποταμῶν σχηματίζονται εὐφρες κοιλάδες.

Ἔργασίες : Νά ἰχνογραφήσετε τόν γεωφυσικό χάρτη τῆς Ἀφρικής.

36

Τό κλίμα τῆς Ἀφρικής Τά φρούτα καί τά ζῶα τῆς

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Τί γνωρίζετε γιά τό κλίμα τῆς Ἀφρικής ἀπό προηγούμενα κεφάλαια;
2. Παρατηρήστε τόν γεωφυσικό χάρτη τῆς Ἀφρικής. Ἀπό ποιές περιοχές τῆς περνᾷ ὁ Ἰσημερινός; Ἀπό ποιές ὁ Τροπικός τοῦ Καρκίνου; Ἀπό ποιές ὁ Τροπικός τοῦ Αἰγόκερω;
3. Ποιές περιοχές τῆς Ἀφρικής βρῖσκονται στή διακεκαυμένη ζώνη; Ποιές βρέχονται ἀπό τή Μεσόγειο θάλασσα;
4. Παρατηρήστε τόν κλιματολογικό χάρτη τῆς Ἀφρικής.

5. Τί κλίμα ἔχουν οἱ γνωστές ἀκτές τῆς Β. Ἀφρικῆς; Ποιά ἄλλη περιοχὴ τῆς Ἀφρικῆς ἔχει τὸ ἴδιο μὲ αὐτές κλίμα; Γιατί;
6. Ποιά ζώνη τῆς Ἀφρικῆς δέχεται τίς περισσότερες βροχές; Γιατί;
7. Τί κλίμα ἔχει ἡ ζώνη τοῦ Ἴσημερινοῦ; Γιατί;
8. Σέ ποιές περιοχές τῆς Ἀφρικῆς δέ φτάνουν ὑγροὶ θαλάσσιοι ἀνεμοί; Γιατί; Γιατί στίς περιοχές αὐτές σχηματίζονται ἐρημοί; Ποιές μεγάλες ἐρήμους ἔχει ἡ Ἀφρικὴ;
9. Τί εἶναι ὄαση; Τί σαβάνα; Τί στέπα;
10. Πῶς εἶναι τὸ κλίμα, ἡ χλωρίδα καὶ ἡ πανίδα στίς σαβάνες τῆς Ἀφρικῆς; Σέ ποιές περιοχές τὰ ζῶα καὶ οἱ ἄνθρωποι μετακινοῦνται διαρκῶς ἀπὸ τόπο σὲ τόπο; Γιατί;

Ἀπὸ τῆ μέση σχεδόν τῆς Ἀφρικῆς περνᾷ ὁ Ἴσημερινός καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἠπείρου αὐτῆς βρίσκεται στή διακεκαυμένη ζώνη. Ἐξω ἀπὸ αὐτὴ μένουν ἡ Βόρεια Ἀφρικὴ καὶ ἡ νότια περιοχὴ τοῦ Ἀκρωτηρίου.

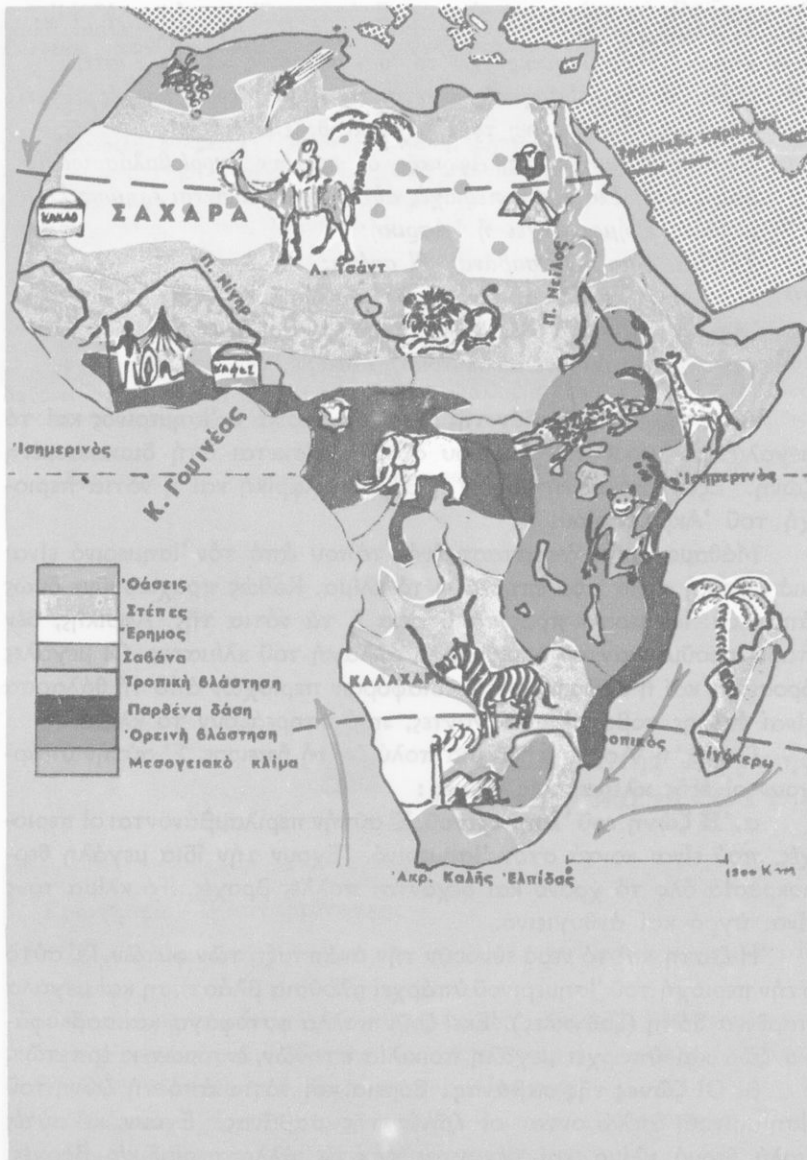
Μάθαμε ὅτι ἡ ἀπόσταση ἑνὸς τόπου ἀπὸ τὸν Ἴσημερινό εἶναι μιά βασικὴ αἰτία ποῦ ἐπηρεάζει τὸ κλίμα. Καθὼς προχωροῦμε ὁμοῦ ἀπὸ τὸν Ἴσημερινό πρὸς τὰ βόρεια ἢ τὰ νότια τῆς Ἀφρικῆς, δὲν παρατηροῦμε παντοῦ ὁμοιόμορφη ἀλλαγὴ τοῦ κλίματος. Οἱ μεγάλες ὄροσειρές καὶ ἡ ἀπόσταση τῶν διαφόρων περιοχῶν ἀπὸ τὴ θάλασσα εἶναι ἐπίσης σοβαροὶ παράγοντες, ποῦ ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα.

Γενικά, ἡ Ἀφρικὴ εἶναι μιά πολὺ ζεστὴ ἠπειρος. Σ' αὐτὴν ὑπάρχουν οἱ ἐξῆς **κλιματικὲς ζώνες**:

α. Ἡ ζώνη τοῦ Ἴσημερινοῦ. Σ' αὐτὴν περιλαμβάνονται οἱ περιοχές, ποῦ εἶναι κοντὰ στὸν Ἴσημερινό. Ἐχουν τὴν ἴδια μεγάλη θερμοκρασία ὅλο τὸ χρόνο καὶ δέχονται πολλές βροχές. Τὸ κλίμα τους εἶναι ὑγρὸ καὶ ἀνθυγιεινόν.

Ἡ ζεστὴ καὶ τὸ νερὸ εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξη τῶν φυτῶν. Γι' αὐτὸ στὴν περιοχὴ τοῦ Ἴσημερινοῦ ὑπάρχει πλοῦσια βλάστηση καὶ μεγάλα παρθένα δάση (ζουγκλες). Ἐκεῖ ζοῦν πολλὰ φυτοφάγα καὶ σαρκοφάγα ζῶα καὶ ὑπάρχει μεγάλη ποικιλία πτηνῶν, ἐντόμων κι ἐρπετῶν.

β. Οἱ ζώνες τῆς σαβάνας. Βόρεια καὶ νότια ἀπὸ τῆς ζώνης τοῦ Ἴσημερινοῦ ἀπλώνονται οἱ ζώνες τῆς σαβάνας. Ἐχουν κι αὐτές πολὺ θερμὸ κλίμα καὶ δέχονται ἀρκετές ἀλλὰ περιοδικές βροχές. Χαρακτηριστικὸ γινώρισμα τῆς σαβάνας εἶναι τὰ λίγα ἀραιὰ δέντρα

Κλιματολογικός - παραγωγικός χάρτης 'Αφρικής

καί τά πολλά καί μεγάλα χόρτα. Είναι οί περιοχές, όπου ζοῦν ἀναρίθμητα κοπάδια ἀπό ἄγρια καί ἡμερα φυτοφάγα ζῶα, ἀλλά καί πολλά σαρκοφάγα, πού βρίσκουν ἐκεῖ ἀφθονή τροφή.

γ) **Οἱ ζῶνες τῆς στέπας.** Αὐτές βρίσκονται μετά τίς ζῶνες τῆς σαβάνας. Ἐκεῖ παρατηροῦνται μεγάλες διαφορές θερμοκρασίας καί πέφτουν ἐλάχιστες περιοδικές βροχές. Τότε φυτρώνει ἀφθονή χλόη, ἀλλά σύντομα ἀκολουθεῖ περίοδος ξηρασίας καί τότε ὅλα ξεραίνονται καί ὁ τόπος μεταβάλλεται σέ ἔρημο. Στίς στέπες τά ζῶα καί οἱ ἄνθρωποι μετακινοῦνται συνεχῶς, εἶναι νομάδες.

δ. **Οἱ ζῶνες τῆς ἐρήμου.** Εἶναι μεγάλες ἀνυδρες περιοχές. Ἡ **Σαχάρα** καί ἡ **Καλαχάρη** εἶναι οἱ δύο μεγάλες ἔρημοι τῆς Ἀφρικῆς. Ἐκεῖ ἡ θερμοκρασία εἶναι μεγάλη διαφέρει πολύ ἀπό τή μέρα στή νύχτα καί ἡ βλάβση εἶναι σχεδόν ἀνύπαρκτη. Ἡ καμήλα εἶναι τό χαρακτηριστικό ζῶο τῆς ἐρήμου. Ὅπου ὑπάρχουν πηγές, σχηματίζονται **δάσεις**.

ε. Μετά τίς ἐρήμους ἐμφανίζονται πάλι στεπῶδεις περιοχές κι ἀκολουθοῦν οἱ **ζῶνες τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος** (Βόρεια καί Νότια Ἀφρική) μέ τή γνωστή μας μεσογειακή χλωρίδα καί πανίδα.

Τοπίο στέπα

Πηγάδι στήν ἐρημο

*Οαση

Έννοιες - όνόματα : Κλιματικές ζώνες, τροπική βλάστηση, παρθένα δάση, σαβάνα, στέππα, ξημος, δαση, Σαχάρα, Καλαχάρη.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Βασική αίτια, πού επηρεάζει τό κλίμα κάθε περιοχής, είναι τό γεωγραφικό πλάτος.

2. Τό κλίμα επηρεάζει τή χλωρίδα καί τήν πανίδα τοῦ κάθε τόπου.

3. Όπου υπάρχει πλούσια βλάστηση, ἐκεῖ συγκεντρώνονται πολλά φυτοφάγα ζῶα. Όπου υπάρχουν πολλά φυτοφάγα ζῶα, ἐκεῖ συγκεντρώνονται καί πολλά σαρκοφάγα.

4. Όπου ἡ βλάστηση είναι περιοδική, τά ζῶα μετακινούνται ἀπό τόπο σέ τόπο. Τό ἴδιο κάνουν καί οἱ ἄνθρωποι : είναι νομάδες.

5. Τό νερό είναι ἀπαραίτητο γιά τή ζωή. Στίς ἄνυδρες περιοχές δέν υπάρχει ζωή. Οἱ τόποι αὐτοί είναι ξημοί.

Έργασίες : Πάνω στό γεωφυσικό χάρτη τῆς Ἀφρικῆς νά τοποθετήσετε διάφανο χαρτί καί νά σημειώσετε μέ χρώματα τίς κλιματικές ζώνες.

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Νά συγκεντρώσετε πληροφορίες καί εἰκόνες ἀπό τή ζωή, τά ἔθιμα, τίς ἀσχολίες τῶν Ἀφρικανῶν κλπ. Νά θυμηθεῖτε ὅτι γνωρίζετε γι' αὐτούς ἀπό τόν κινηματογράφο, τήν τηλεόραση, ἀπό ἀναγνώσματα κλπ.
2. Νά θυμηθεῖτε ὅσα διδαχθήκατε γιά τήν ἐπίδραση, πού ἀσκεῖ τό κλίμα στούς ἀνθρώπους.
3. Γιατί ἡ Ἀφρική ὀνομάζεται «μαύρη ἡπειρος»; Σέ ποιά φυλή ἀνήκουν οἱ περισσότεροί Ἀφρικανοί; Γιατί;
4. Σέ ποιές περιοχές κατοικοῦν ἐντελῶς μαῦροι καί σέ ποιές μελαφοί; Γιατί; Τί είναι οἱ Ζουλού; Τί οἱ Πνγμαῖοι;
5. Σέ ποιές περιοχές ζοῦν οἱ πιο καθυστερημένοι Ἀφρικανοί; Γιατί;

6. Ποιές είναι οι πιο πυκνοκατοικημένες και ποιές οι πιο αραιοκατοικημένες περιοχές της 'Αφρικής; Γιατί;
7. Διαφέρουν οι σημερινοί 'Αφρικανοί από τους προγόνους τους στον πολιτισμό; Ποῦ οφείλεται ἡ διαφορὰ αὐτή;
8. Τί γνωρίζετε γιά τούς Εὐρωπαίους ἀποίκους τῆς 'Αφρικής καί τούς ἱεραποστόλους;
9. Ἡ Ἑλλάδα ἔχει σχέσεις μέ τούς λαούς τῆς 'Αφρικής; Τί γνωρίζετε σχετικά;
10. Σέ ποιές περιοχές τῆς 'Αφρικής ζοῦν Ἕλληνες;

Μιλήσαμε γιά τό φυσικό περιβάλλον καί τό κλίμα τῆς 'Αφρικής. Καί τά δύο αὐτά στοιχεῖα ἐπηρεάζουν πολύ τούς ἀνθρώπους.

Οἱ κάτοικοι τῆς 'Αφρικής εἶναι μαῦροι. Μελαψοί στή Βόρεια καί στή Νότια 'Αφρική, ὀλόμαυροι στήν Κεντρική. Γι' αὐτό ἡ 'Αφρική ὀνομάζεται «**μαύρη ἤπειρος**».

Σ' ὀλόκληρη σχεδόν τήν περιοχή, πού βρίσκεται στή Διακεκαυμένη ζώνη, κατοικοῦν ἐντελῶς μαῦροι, πού ἀνήκουν σέ διάφορες φυλές. Ἄλλοι εἶναι ψηλόκορμοι καί ἀθλητικοί κι ἄλλοι ὑπερβολικά μικρόσωμοι, ὅπως οἱ **Πυγμαῖοι**.

Πολλοί ἀπό τούς μαύρους τῆς ἀφρικανικῆς ζούγκλας βρίσκονται ἀκόμη σέ πρωτόγονη κατάσταση. Οἱ περισσότεροι πιστεύουν στά εἶδωλα καί λατρεύουν δικούς τους περίεργους θεούς. Ἄρκετοί εἶναι μωαμεθανοί καί χριστιανοί. Μιλοῦν διάφορες γλώσσες καί εἶναι ὀργανωμένοι σέ **φυλές**. Οἱ ἀρχηγοί τῶν φυλῶν ὀνομάζονται **φύλαρχοι**. Φοροῦν περίεργες γραφικές στολές καί πολλοί γυρίζουν σχεδόν γυμνοί. Τά ἔθιμά τους διαφέρουν ἀπό τόπο σέ τόπο κι ἀπό φυλή σέ φυλή.

Ὅσοι ζοῦν στή Βόρεια καί στή Νότια 'Αφρική εἶναι μελαψοί κι ἀνήκουν ἐπίσης σέ διάφορες φυλές. Οἱ **Αἰθίοπες** καί οἱ **Βερβερίνοι** εἶναι οἱ σπουδαιότερες ἀπό τίς φυλές αὐτές. Ὅλοι σχεδόν οἱ κάτοικοι τῆς Β. 'Αφρικής εἶναι μωαμεθανοί.

Πολλοί ἀπό τούς σημερινούς 'Αφρικανούς εἶναι ἀπόγονοι Εὐρωπαίων ἀποίκων ἢ καθαροίμοι Εὐρωπαῖοι, ὅπως στή Νότια 'Αφρική. Σ' αὐτή ζοῦν καί ἄρκετοί Ἀσιάτες, πού ἀνήκουν στήν κίτρινη φυλή.

Βερβερίνιοι

Μαῦρος Ἀφρικανός

Σ' ὁλόκληρη τὴν Ἀφρική ζοῦν σήμερα 345.000.000 ἄνθρωποι. Οἱ περισσότεροι εἶναι συγκεντρωμένοι στὶς εὐφωρες κοιλάδες καὶ τὶς μικρὲς πεδινὲς παραλιακὲς ἐκτάσεις. Οἱ περιοχὲς τῶν ἐρήμων καὶ τῶν παρθένων δασῶν εἶναι πολὺ ἀραιοκατοικημένες.

Στὰ τελευταῖα χρόνια γίνονται μεγάλες προσπάθειες ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους κι ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς Ἀφρικανούς γιὰ τὸν ἐκπολιτισμὸ τῶν μαύρων. Ξένοι ἱεραπόστολοι τοὺς διδάσκουν τὴ χριστιανικὴ θρησκεία καὶ τὸν πολιτισμὸ. Πολλοὶ νέοι Ἀφρικανοὶ σπουδάζουν σὲ ξένες χῶρες, γιὰ νὰ μορφωθοῦν καὶ νὰ μεταφέρουν τὸν πολιτισμὸ στὴ χῶρα τους. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς φοιτοῦν καὶ σὲ πανεπιστήμια τῆς χώρας μας.

Σχολεῖο στὴ Μαυριτανία

Χωριὸ Ἰθαγενῶν

Έννοιες - όνόματα : Φυλή, φύλαρχος, Βερβερίνοι, Αιθίοπες, Ζουλού, Πυγμαίσι, Ιεραπόστολοι, μαύρη ηπειρος.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Τό κλίμα και τό έδαφος ενός τόπου επηρεάζουν πολύ τούς ανθρώπους.

2. Οί εύφορες κοιλάδες και γενικά οί παραγωγικές περιοχές είναι πυκνοκατοικημένοι τόποι.

3. Οί άγρονες, όρεινές και άνθυγιεινές περιοχές είναι άραιοκατοικημένες.

Έργασίες : Στο χάρτη τής Άφρικής νά τοποθετήσετε διάφανο χαρτί και νά όρίσετε μέ χρώματα τίς ζώνες τών μελαψών και τών μαύρων φυλών και τίς πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές τής Άφρικής.

Ίστορική εξέταση τής Άφρικής

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Ποιές περιοχές τής Άφρικής γνωρίζετε από τήν άρχαία ιστορία; Ποιές από τά θρησκευτικά και τή βυζαντινή ιστορία;
2. Τί γνωρίζετε για τίς άρχαίες έλληνικές άποικίες τής Β. Άφρικής, τήν πρόοδο τής Αιγύπτου στήν Άλεξανδρινή περίοδο, τίς έκστρατείες τών Βυζαντινών στή Β. Άφρική, τίς κατακτήσεις τών Άράβων κλπ.;
3. Γιατί ή υπόλοιπη Άφρική έμεινε άγνωστη στους άρχαίους λαούς;
4. Τί γνωρίζετε για τίς άκτές, τό έδαφος και τό κλίμα τής Άφρικής;
5. Πότε και πώς ανακαλύφτηκε ή υπόλοιπη Άφρική;
6. Τί γνωρίζετε από άναγνώσεις κλπ. για τήν επιθυμία τών Εύρωπαίων νά φτάσουν στίς Ίνδίες, για τίς άνακαλύψεις νέων χωρών, για μέγανους θαλασσοπόρους κι έξερευνητές, για περιπέτειες στή ζούγκλα κλπ.;
7. Ποϋ βρίσκεται τό άκρωτήριο τής Καλής Έλπίδας; Πότε και γιατί ονομάστηκε έτσι;
8. Γιατί οί Εύρωπαίοι ίδρυσαν άποικίες στήν Άφρική; Σήμερα υπάρχουν άποικίες;

Στό μάθημα τῆς Ἱστορίας διδαχθήκαμε πολλά γιά τή Βόρεια Ἀφρική. Αὐτή μονάχα ἦταν γνωστή στούς ἀρχαίους λαούς καί τούς Βυζαντινούς. Ἐκεῖ στήν ἀρχαιότητα εἶχαν ἀκμάσει ἡ Αἴγυπτος καί ἡ Καρχηδόνα. Ἀργότερα ὀλόκληρη τήν περιοχὴ τήν κατάκτησαν οἱ Ρωμαῖοι, ἔπειτα οἱ βυζαντινοί καί τέλος οἱ Ἄραβες, πού κατοικοῦν ἐκεῖ μέχρι σήμερα.

Ὅλοι αὐτοί πίστευαν πῶς πέρα ἀπό τή μεσογειακὴ παραλία τῆς Ἀφρικῆς καί τήν κοιλάδα τοῦ Νείλου ἀπλωνόταν μιά μεγάλη, ἀγνωστὴ καί μυστηριώδης ἠπειρος κι ἐπιθυμοῦσαν ὅπωςδὴποτε νά τήν κατακτήσουν. Πῶς ὁμως θά μπορούσαν νά διασχίζουν τή θάλασσα μέ τήν καυτὴ ἄμμο, τὴ Σαχάρα, πού ἄρχιζε σχεδόν ἀπό τήν παραλία τῆς Μεσογείου;

Ὅυτε ἀπό τήν πλευρά τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ ἦταν εὐκολο νά πλησιάζει κανένας τήν Ἀφρική καί, πολύ περισσότερο, νά προχωρήσει στό ἐσωτερικὸ τῆς. Οἱ ἀκτές παντοῦ σχεδόν εἶναι ἀπόκρημνες κι ἀφιλόξενες, χωρὶς φυσικά λιμάνια, καί παντοῦ περίμεναν τούς ξένους Ἀφρικανοὶ τοξότες μέ τὰ φαρμακερά βέλη τους.

Τὰ μεγάλα ποτάμια τῆς Ἀφρικῆς εἶναι πλωτὰ στὶς ἐκβολές. Ὅυτε κι ἀπό αὐτὰ ὁμως ἦταν δυνατὸ νά προχωρήσει κανένας, γιατί μεγάλοι καταρράκτες ἐμπόδιζαν τὸ ταξίδι.

Κι ὁμως, μ' ὅλα αὐτὰ τὰ ἐμπόδια, τολμηροὶ θαλασσοπόροι κι ἐξερευνητές, μέ πολλοὺς κινδύνους, κατάκτησαν τελικὰ τὴ μαῦρη ἠπειρο. Τόν 14ο αἰῶνα πρῶτοι οἱ Εὐρωπαῖοι ἐπιχείρησαν νά κάμουν τὸ γύρο τῆς Ἀφρικῆς. Τὸ ἀκρωτήριο τῆς **Καλῆς Ἑλπίδας** γέννησε σ' αὐτούς τήν ἐλπίδα γιά τήν ἀνακάλυψη νέων χωρῶν καί τόν περασμένο αἰῶνα ἐξερευνηθῆκε ὀλόκληρη ἡ Ἀφρική.

Ἐκεῖ οἱ Εὐρωπαῖοι ἀνακάλυψαν πλούσιες περιοχές, ὄρυχεῖα μέ χρυσάφι, διαμάντια κι ἄλλα πολύτιμα μέταλλα, ἀφθονες πρῶτες ὕλες, καί ἴδρυσαν πολλὰ ἀποικιακὰ κράτη.

Στὰ τελευταῖα χρόνια ὅλοι σχεδόν οἱ Ἀφρικανοί, ἔπειτ' ἀπὸ σκληροὺς ἀγῶνες, ἀπόκτησαν τήν ἐλευθερία τους. Πολλὰ νέα ἀνεξάρτητα κράτη ἰδρύθηκαν στήν Ἀφρική καί οἱ κάτοικοί τους, ἐλεύθεροι πιά, ἐργάζονται γιά τήν πρόοδο τῶν χωρῶν τους.

Ἔννοιες - ὀνομασίες : Θαλασσοπόροι, ἐξερευνητές, ἀποικίες, ἀνεξάρτητο κράτος.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Οι άνθρωποι επιθυμούν να γνωρίσουν άγνωστους τόπους και θέλουν να έχουν στην κατοχή τους πλούσιες περιοχές.

2. 'Η ελευθερία είναι πολύτιμο αγαθό και άποχτιέται με αγώνες και θυσίες.

'Εργασίες : Να διαβάσετε τις περιπέτειες του Δ. Λίβιγκστον κι άλλων εξερευνητών και θαλασσοπόρων, αν έχετε σχετικά βιβλία.

39 - 40

'Η Βόρεια 'Αφρική

**(Οι χώρες του Νείλου. 'Η Λιβύη.
Οι χώρες του "Ατλαντα. 'Η Σαχάρα)**

'Η Βόρεια 'Αφρική άπλώνεται από την 'Ερυθρά θάλασσα ως τον 'Ατλαντικό ώκεανό κι από τις άκτές της Μεσογείου ως τά νότια της Σαχάρας. Περιλαμβάνει: α) τις χώρες του Νείλου, β) τή Λιβύη, γ) τις χώρες του "Ατλαντα και δ) τή Σαχάρα.

α) Οι χώρες του Νείλου (ή Αίγυπτος και τό Σουδάν)

'Ερωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Ποιά χώρα της 'Αφρικής είναι περισσότερο γνωστή στους 'Ελληνες; Τί γνωρίζετε γι' αυτήν;
2. Σε ποιά θέση της 'Αφρικής και της ύδρογείου βρίσκεται η Αίγυπτος;
3. Δείξτε στό χάρτη τήν Αίγυπτο και τήν 'Ελλάδα. Συγκρίνετε τήν απόσταση Θεσσαλονίκης - Κρήτης και Κρήτης - Αιγύπτου.
4. Τί σημασία έχει η διώρυγα του Σουέζ για τήν Αίγυπτο και, γενικά, για τή ναυσιπλοία; Παρατηρήστε στόν παγκόσμιο χάρτη τούς μεγάλους θαλάσσιους δρόμους μεταξύ 'Ευρώπης - 'Ασίας - 'Αυστραλίας.
5. Ποιά περιοχή της Αιγύπτου είναι εύφορη και πυκνοκατοικημένη; Γιατί; Τί σημασία έχει ο Νείλος για τήν Αίγυπτο;
6. Τί γνωρίζετε για τή σημερινή Αίγυπτο και τίς σχέσεις της μέ τά γειτονικά της κράτη;

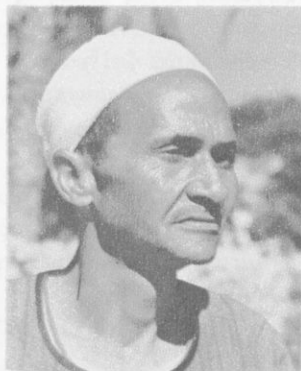
7. Τι σχέσεις έχει σήμερα η Ελλάδα με την Αίγυπτο; Τι γνωρίζετε για τον Ελληνισμό της Αιγύπτου;

8. Ποιά χώρα βρίσκεται στα νότια της Αιγύπτου; Τι γνωρίζετε για αυτήν;

Ο Νείλος είναι τό μεγαλύτερο ποτάμι τῆς Ἀφρικῆς. Οἱ πηγές του βρίσκονται στά βουνά καί τίς λίμνες τῆς κεντροανατολικῆς Ἀφρικῆς. Ἀπό ἐκεῖ κυλοῦν πρός τή Μεσόγειο, ἀνάμεσ' ἀπό τήν ἄμμο τῆς Σαχάρας, τεράστιοι ὄγκοι νεροῦ. Μεγάλη ποσότητα ἀπ' αὐτό ἐξατμίζεται, ἄλλο ἀπορροφᾶται ἀπό τήν ἄμμο. Μά ὁ Νείλος, ἀφοῦ ποτίσει ἑκατομύρια στρέμματα τῆς γῆς καί δροσίσει ἀνθρώπους καί ζῶα, χύνεται στή Μεσόγειο. Ἐκεῖ σχημάτισε μέ τίς προσχώσεις του ἕνα τεράστιο Δέλτα, μίαν ἀπό τίς εὐφορότερες περιοχές τῆς Γῆς.

Ο Νείλος εἶναι εὐλογία Θεοῦ γιά τήν Αἴγυπτο. Ἄν δέν ὑπῆρχε αὐτός, ἡ Σαχάρα θά συνεχιζόταν χωρίς διακοπή ὡς τήν Ἐρυθρά θάλασσα. Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι εἶχαν θεοποιήσει τό Νείλο. Οἱ σημερινοί κατασκεύασαν σέ διάφορα σημεῖα τῆς κοίτης του τεράστια φράγματα καί μέ τά νερά του κινοῦν μεγάλα ὑδροηλεκτρικά ἐργοστάσια, ποτίζουν τή γῆ καί παράγουν ἀφθονα γεωργικά προϊόντα. Τό φράγμα τοῦ Ἀσουάν εἶναι τό μεγαλύτερο ἀπό αὐτά.

Ἐκεῖ, στήν κοιλάδα τοῦ Νείλου, κάτω ἀπό τόν καυτό ἀφρικανικό ἥλιο, ἀναπτύχθηκε ἕνας ἀπό τούς ἀρχαιότερους πολιτισμούς. Ἡ Αἴγυπτος εἶναι ἕνα παγκόσμιο σταυροδρόμι. Ἐκεῖ πλησιάζουν

Αἴγυπτιος

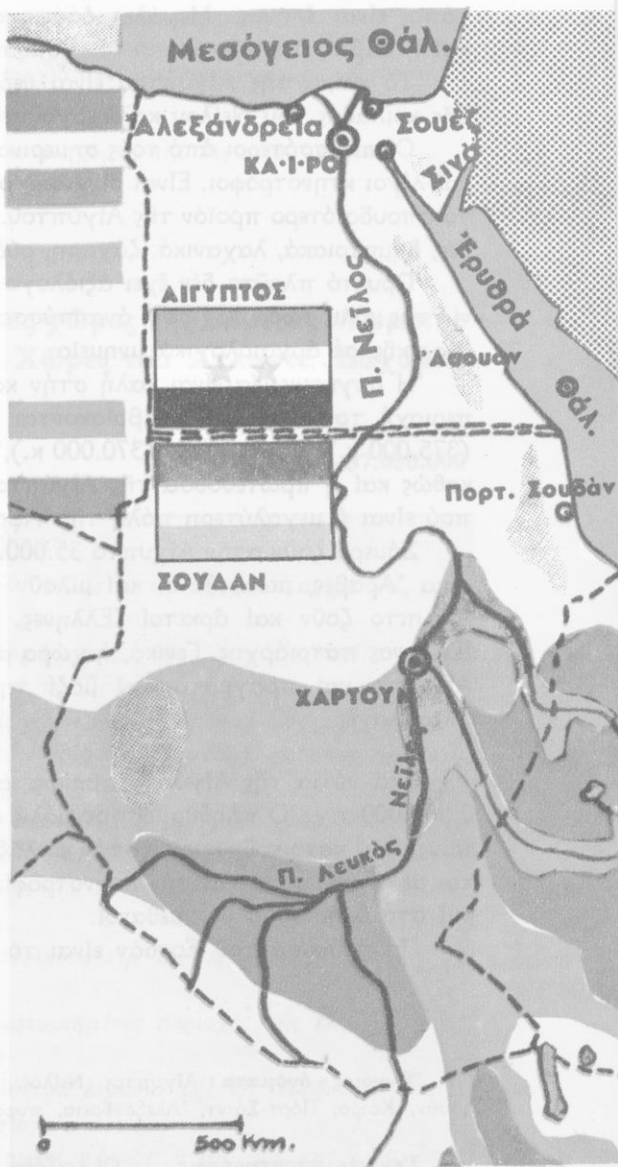
Γέφυρα στό Νείλο

ή Ἀφρική τήν Ἀσία, ἡ Μεσόγειος τήν Ἐρυθρά θάλασσα καί τόν Ἰνδικό ὠκεανό. Ἦταν ἐπόμενο ἡ χώρα αὐτή νά γίνει στόχος πολλῶν κατακτητῶν. Οἱ Ἕλληνες καί οἱ Ῥωμαῖοι, οἱ Ἀραβες, οἱ Τοῦρκοι, οἱ Γάλλοι, οἱ Ἄγγλοι καί ἄλλοι ἰσχυροί λαοί ἤθελαν νά τήν ἔχουν στήν κατοχή τους. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος στάθηκε μέ θαυμασμό μπροστά στίς κολοσσιαῖες πυραμίδες, τούς μεγαλόπρεπους αὐτούς τάφους τῶν Φαραώ. Ἔργο τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου εἶναι ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἡ μεγάλη αὐτή αἰγυπτιακή πόλη, πού διαλαλεῖ στούς αἰῶνες τή δόξα τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Οἱ Αἰγύπτιοι καί οἱ Ἀραβες συχνά πολέμησαν μέ τούς γείτονές τους Ἰσραηλίτες γύρω ἀπό τή διώρυγα τοῦ Σουέζ.

Ἡ διώρυγα τοῦ Σουέζ ἀνοίχτηκε τό ἔτος 1869. Ἔχει μήκος 163 χιλιόμετρα καί διευκολύνει πολύ τή ναυσίπλοια.

Ἡ σημερινή Αἴγυπτος ἔχει ἔκταση 1.001.000 τ.χ., ἀλλά μόνο 40.000 ἀπό αὐτά εἶναι γόνιμη γῆ καί κατοικοῦνται. Ὅλος ὁ ὑπόλοιπος

Χάρτης Αιγύπτου καί Σουδάν

τόπος είναι έρημος. Μεγάλες όασις σ' αυτήν είναι η **Φαγιούμ** και η **Σίβα**, όπου έφτασε ο Μ. Άλέξανδρος.

Τό κλίμα τής Αιγύπτου είναι θερμό και τά εύφορα χωράφια τής κοιλάδας του Νείλου καλλιεργούνται πολλές φορές τό χρόνο.

Οί περισσότεροι άπό τούς σημερινούς Αιγύπτιους είναι γεωργοί και λίγοι κτηνοτρόφοι. Είναι οί γνωστοί **φελάχοι**. Τό βαμβάκι είναι τό σπουδαιότερο προϊόν τής Αιγύπτου. Παράγονται επίσης χουρμάδες, δημητριακά, λαχανικά, ζάχαρη, ρύζι κλπ.

Όρυκτό πλούτο δέν έχει αξιόλογο ή Αίγυπτος και η βιομηχανία της μόλις τώρα άρχισε ν' αναπτύσσεται. Είναι η πρώτη χώρα τής Άφρικής σέ άρχαιολογικά μνημεία.

Η συγκοινωνία είναι καλή στην κοιλάδα του Νείλου και στην περιοχή του **Σουέζ**. Έκεί βρίσκονται τά μεγάλα λιμάνια: **Σουέζ** (375.000 κ.), **Πόρτ-Σάιντ** (370.000 κ.), **Άλεξάνδρεια** (2.400.000 κ.), καθώς και η πρωτεύουσα τής Αιγύπτου, τό **Κάιρο** (5.400.000 κ.), πού είναι η μεγαλύτερη πόλη τής Άφρικής.

Σήμερα ζούν στην Αίγυπτο 35.000.000 άνθρωποι. Όλοι σχεδόν είναι Άραβες, μωαμεθανοί και μιλούν τήν άραβική γλώσσα. Στην Αίγυπτο ζούν και άρκετοί Έλληνες. Στην Άλεξάνδρεια ύπάρχει Έλληνας πατριάρχης. Γενικά, η χώρα μας έχει φιλικές σχέσεις μέ τήν Αίγυπτο και πραγματοποιεί μαζί της έμπορικές και μορφωτικές άνταλλαγές.

Στά νότια τής Αιγύπτου βρίσκεται τό **Σουδάν**. Έχει έκταση 2.505.000 τ.χ. Ό πληθυσμός του μόλις φτάνει τά 17.000.000 άνθρώπους, πού κατοικούν κυρίως στην κοιλάδα του Νείλου και άσχολούνται μέ τή γεωργία και τήν κτηνοτροφία. Όλοι σχεδόν είναι νέγροι και στό θρήσκευμα μωαμεθανοί.

Πρωτεύουσα του Σουδάν είναι τό **Χαρτούμ** (280.000 κ.).

Έννοιες - όνόματα: Αίγυπτος, Νείλος, Σουέζ, ναυσιπλοία, φελάχοι, Άσουάν, Κάιρο, Πόρτ-Σάιντ, Άλεξάνδρεια, πυραμίδες, Σουδάν, Χαρτούμ.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Οί κοιλάδες τών ποταμών είναι συνήθως εύφοροι τόποι.

2. Οι εύφοροι τόποι είναι συνήθως πυκνοκατοικημένοι.
3. Οι πλωτοί ποταμοί διευκολύνουν τή συγκοινωνία.
4. Οι κατακτητές ενδιαφέρονται για πλούσιους τόπους καί συγκοινωνιακούς κόμβους.

Έργασίες: Νά ίχνογραφήσετε τό χάρτη τής Αιγύπτου - Σουδάν.

β) Οι άλλες χώρες τής Βόρειας 'Αφρικής (Λιβύη. Χώρες του 'Ατλαντα. Σαχάρα)

Έκταση: 4.748.000

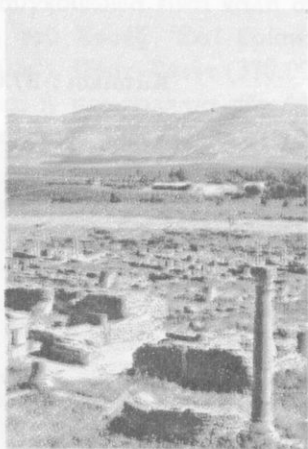
Κάτοικοι: 37.000.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Τί γνωρίζετε γιά τό μυθικό "Ατλαντα, τήν αρχαία Καρχηδόνα, τούς κουρσάρους κλπ.;
2. Δείξτε στό χάρτη τής 'Αφρικής τίς χώρες, γιά τίς οποίες μιλούμε. Βρίσκονται μακριά από τήν 'Ελλάδα;
3. Σέ ποιές φυσικές περιοχές χωρίζεται ή Βόρεια 'Αφρική;
4. Παρατηρήστε τό γεωφυσικό χάρτη. Τί μάθατε σέ προηγούμενα κεφάλαια γιά τή Β. 'Αφρική;
5. Τί κλίμα έχει κάθε ζώνη τής Β. 'Αφρικής; Τί γνωρίζετε γιά τό φυτικό καί ζωικό κόσμο τής μεσογειακής ζώνης; Συγκρίνετε τήν περιοχή ατή μέ τά παράλια τής Αιγύπτου καί τής Νότιας 'Ελλάδας. Σέ τί μοιάζουν;
6. Τί γνωρίζετε γιά τούς κατοίκους τής Β. 'Αφρικής; Μοιάζουν μέ τούς Αιγυπτίους;
7. Ποιές είναι οι πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές τής Β. 'Αφρικής; Γιατί;
8. Που βρίσκονται τά μεγαλύτερα λιμάνια τής Β. 'Αφρικής; Γιατί;
9. Τί γνωρίζετε γιά τή Σαχάρα;
10. Σέ ποιά κράτη είναι χωρισμένη σήμερα ή Β. 'Αφρική; Τί σχέσεις έχει μ' ατά ή 'Ελλάδα;

Χωριό της Λιβύης

Τοπίο της Τυνησίας
Χωριό του Μαρόκου

Τό γνωστό μας τοπίο της ξηρής Αιγύπτου συνεχίζεται δυτικά, σχεδόν ομοιόμορφα, ως τις άκτες του 'Ατλαντικού. Στή μεγάλη αυτή περιοχή διακρίνομε : α) τήν παραλιακή ζώνη τής Μεσογείου, β) τήν όροσειρά του 'Ατλαντα και γ) τή Σαχάρα.

'Η παραλιακή ζώνη μās είναι αρκετά γνωστή. Στή σημερινή περιοχή τής **Τύνιδας** ήταν χτισμένη ή άρχαία **Καρχηδόνα**. 'Όταν ή πατρίδα μας ήταν σκλαβωμένη στους Τούρκους, εκεί είχαν τά όρμητήριά τους οί φοβεροί **βερβερινοί κουρσάροι**.

Στή βορειοδυτική γωνία τής 'Αφρικής ύψώνεται ή όροσειρά του 'Ατλαντα, μέ πολλές διακλαδώσεις. 'Ανάμεσά τους σχηματίζονται μεγάλα όροπέδια κι εύφορες κοιλάδες.

Τό κλίμα σ' όλόκληρη τήν παραλιακή ζώνη είναι μεσογειακό και στίς άκτες του 'Ατλαντικού ώκεάνιο. Ποτάμια άξιόλογα δέν υπάρχουν. Οί λίμνες τής περιοχής αυτής είναι άλμυρές και τό καλοκαίρι σχεδόν ξηραίνονται. 'Όσο προχωρούμε άπό τίς άκτες πρós τό έσωτερικό, τό κλίμα γίνεται θερμότερο.

Στίς άκτές εύδοκιμοούν τά γνωστά μεσογειακά φυτά : δημητριακά, άμπέλια, έλιές, έσπεριδοειδή, όπωροφόρα δέντρα κλπ. 'Ο φοίνι-

Πολιτικός - παραγωγικός χάρτης Βόρειας 'Αφρικής

κας είναι τό πίο συνηθισμένο φυτό στις νοτιότερες περιοχές. 'Εκεῖ υπάρχουν μεγάλες στεπώδεις έκτασεις.

Νοτιότερα απλώνεται ἡ **Σαχάρα**. Είναι μιά ἀπέραντη ἔκταση σκεπασμένη μέ ἄμμο καί χαλίκια. Σέ πολλές περιοχές της ὑψώνονται κατάξερα πετροβούνια. Μόνο ὅπου υπάρχουν πηγές σχηματίζονται εὐφορες ὀάσεις. 'Ο **σιμούν**, ἕνας δυνατός ἄνεμος, πού φυσάει στήν ἔρημο, σηκώνει σύννεφα ἀπό σκόνη, σκεπάζει μέ τήν ἄμμο καρβάνια, χωριά καί ὀάσεις ὀλόκληρες! 'Η θερμοκρασία στή Σαχάρα φτάνει ὡς 50° Κ. στή σκιά καί συχνά πίο πάνω! 'Αντίθετα, τό βράδυ κάνει πολύ κρύο.

Στή Βόρεια 'Αφρική ζοῦν σήμερα 37.000.000 ἄνθρωποι. Πολλοί ἀπ' αὐτούς είναι ἰθαγενεῖς βερβερίνοι κι ἄλλοι 'Αραβες. Πιστεύουν στο μωαμεθανισμό καί ἀσχολοῦνται κυρίως μέ τή γεωργία καί τή νομαδική κτηνοτροφία.

Τά τελευταῖα χρόνια ἀπό πολλές περιοχές τῆς Σαχάρας ἐξάγονται ἀρκετά ὀρυκτά καί γίνονται προσπάθειες γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας. Προσπαθοῦν ἐπίσης μέ ἀρτεσιανά πηγάδια νά ποτίσουν ἄγονες ἔκτασεις καί νά τίς κάμουν χωράφια. Σέ πολλά μέρη κάτω ἀπό τήν ἄμμο τῆς Σαχάρας ἀντλοῦν ἄφθονο πετρέλαιο.

Στις θάλασσες τῆς Β. Ἀφρικῆς ὑπάρχουν ἀρκετά ψάρια καὶ σφουγγάρια, τὰ ὁποῖα μαζεύουν κυρίως Ἕλληνες σφουγγαράδες ἀπὸ τὰ Δωδεκάνησα.

Οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῆς Β. Ἀφρικῆς ζοῦν στὰ παραθαλάσσια μέρη. Ἐκεῖ βρίσκονται οἱ πόλεις: **Βεγγάζη** (137.000 κ.), **Τρίπολη** (214.000 κ.), **Τύνιδα** (648.000 κ.), **Ἀλγέρι** (943.000 κ.), **Ταγγέρη**, **Ραμπάτ** (530.000 κ.), **Καζαμπλάνκα** (1.506.000 κ.).

Τῆ Β. Ἀφρικῆ τὴν κατεῖχαν ἄλλοτε οἱ Ἴταλοί, οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἴσπανοί. Σήμερα ὑπάρχουν ἐκεῖ 4 ἀνεξάρτητα κράτη :

α. ἡ **Λιβύη** (ἐκταση : 1.759.000 τ.χ., κάτοικοι : 2.500.000) μὲ πρωτεύουσα τὴν **Ἑλ-Μπέιδα**,

β. ἡ **Τυνησία** (ἐκταση : 163.000 τ.χ., κάτοικοι : 5.540.000) μὲ πρωτεύουσα τὴν **Τύνιδα**,

γ. ἡ **Ἀλγερία** (ἐκταση : 2.381.000 τ.χ., κάτοικοι : 15.400.000 μὲ πρωτεύουσα τὸ **Ἀλγέρι**,

δ. τὸ **Μαρόκο** (ἐκταση : 446.000 τ.χ., κάτοικοι : 16.000.000) μὲ πρωτεύουσα τὸ **Ραμπάτ**.

Ἔννοιες - ὀνόματα : Χῶρες τοῦ Ἀτλαντα, Λιβύη, Τρίπολη, Βεγγάζη, Τυνησία, Τύνιδα, Ἀλγερία, Ἀλγέρι, Μαρόκο, Ραμπάτ, Καζαμπλάνκα, Ταγγέρη, Βερβερίνοι, κουρσάροι.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Ὅλη σχεδὸν ἡ Β. Ἀφρικῆ ἔχει, κατὰ ζῶνες, τὸ ἴδιο κλίμα καὶ τὸν ἴδιο φυσικὸ καὶ ζωικὸ κόσμο.

2. Οἱ κάτοικοι τῆς ἔχουν κοινὴ καταγωγὴ, γλῶσσα, θρησκεία, πολιτισμὸ.

3. Μεγάλες παραθαλάσσιες πόλεις σχηματίζονται συνήθως ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχουν φυσικὰ λιμάνια καὶ πλούσια ἐνδοχώρα.

4. Γιά νὰ σχηματιστοῦν μεγάλα ποτάμια, πρέπει νὰ ὑπάρχει μεγάλη ἐνδοχώρα καὶ νὰ δέχεται πολλές βροχές.

Ἔργασίες : Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Β. Ἀφρικῆς.

Γιατὶ στὴ Σαχάρα ἡ βροχὴ εἶναι σπάνιο φαινόμενο καὶ γιατί τὴν ἡμέρα ἐπικρατεῖ ἀφόρητη ζέση καὶ τὴ νύχτα δριμύτατο ψύχος;

Έκταση : 6.142.000

Κάτοικοι : 102.000.000

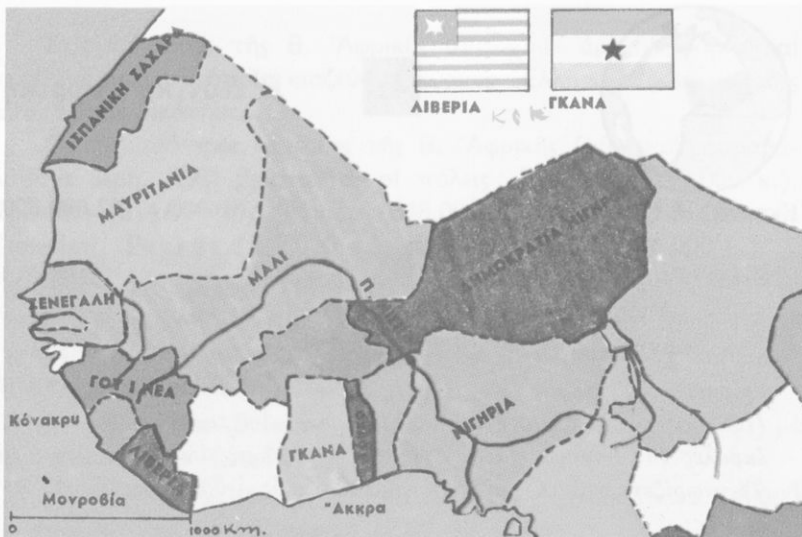
Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. *Νά βρείτε τή Δυτική ‘Αφρική στό χάρτη τής ‘Αφρικής, στόν παγκόσμιο χάρτη καί στόν υδρογειο σφάρα. Σέ ποιά ζώνη τής Γής βρίσκεται; Τί κλίμα έχει; Γιατί;*
2. *Ποιά μεγάλα ποτάμια έχει ή Δ. ‘Αφρική; Δείξτε τίς πηγές καί τίς έκβολές τοῦ Νίγηρα. Γιατί σχηματίζει τόσο μεγάλο τόξο;*
3. *Τί γνωρίζετε γιά τά φυτά, τά ζῶα καί τοὺς ἀνθρώπους τής Δ. ‘Αφρικής;*
4. *Ποιές εἶναι οἱ μεγαλύτερες πόλεις τής περιοχῆς αὐτῆς;*
5. *Ποιά κράτη περιλαμβάνει σήμερα ή Δυτ. ‘Αφρική; Μέ ποιά ἀπό αὐτά έχει φιλικές σχέσεις ή ‘Ελλάδα;*
6. *Σέ ποιούς λόγους ὀφείλεται ή καθυστέρηση τῶν κατοίκων τής Δ. ‘Αφρικής στόν πολιτισμό;*

‘Η Δυτική ‘Αφρική ἀπλώνεται ἀπό τίς ἀκτές τοῦ ‘Ατλαντικοῦ ὡς τή λίμνη **Τσάντ** στόν Κεντρική ‘Αφρική κι ὡς τόν **κόλπο τής Γουινέας**. Περιλαμβάνει τή νότια ζώνη τής Σαχάρας, πού φτάνει σχεδόν ὡς τήν κορυφή τοῦ τόξου τοῦ Νίγηρα καί νοτιότερα τίς ζῶνες τής στέπας (σαέλ), τής σαβάνας καί τοῦ τροπικοῦ δάσους.

‘Ολόκληρη ή Δ. ‘Αφρική εἶναι ἕνα μεγάλο ὀροπέδιο. Τή διασχίζουν οἱ ποταμοί **Νίγηρ** καί **Σενεγάλης** καί καταλήγει ἀνατολικά στό **βαθύπεδο Τσάντ** καί στό ὄρος **Καμερούν**.

Στή σαβάνα τής Δ. ‘Αφρικής ή βλάστηση εἶναι πλούσια. ‘Αναρίθμητα κοπάδια ἀπό φυτοφάγα ζῶα βρίσκουν ἐκεῖ τήν τροφή τους καί δίνουν τροφή στά ἄγρια σαρκοφάγα τής περιοχῆς, λιοντάρια, τίγρεις, πάνθηρες κλπ. Μεγάλες ἐκτάσεις καλλιεργοῦνται μέ καλαμπόκι, φιστίκια, βαμβάκι, ρύζι. ‘Η ζωή τοῦ τροπικοῦ δάσους δίνει ἄφθονη πολύτιμη ξυλεία, καουτσούκ καί πολλά ἄλλα τροπικά προϊόντα.

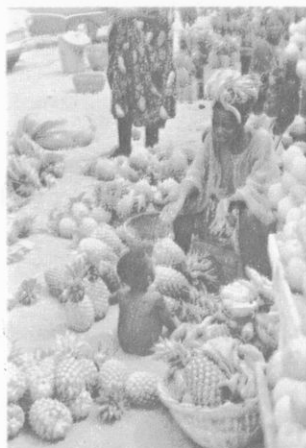
Πολιτικός χάρτης Δυτικής 'Αφρικής

Οι κάτοικοι τής Δ. 'Αφρικής (102.000.000 περίπου άνθρωποι) είναι νέγροι, μαύροι με σγουρά μαλλιά, δυνατοί και δραστήριοι άνθρωποι, και αγαπούν τή μουσική και τόν χορό. Πολλοί ζούν ακόμα σέ πρωτόγονη κατάσταση μέσα στή ζούγκλα. Πιό πυκνοκατοικημένες περιοχές είναι οι κοιλάδες του Νίγηρα και του Σενεγάλη. 'Από τά μέρη αυτά χιλιάδες νέγροι μεταφέρθηκαν από τούς λευκούς στήν 'Αμερική και χρησιμοποιήθηκαν σάν δουλοί για τήν καλλιέργεια τής γής.

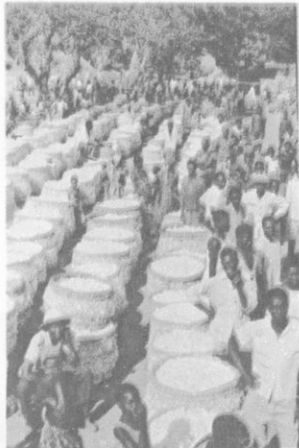
Οι περισσότεροι νέγροι τής Δ. 'Αφρικής είναι ειδωλοάτρες. 'Υπάρχουν επίσης αρκετοί μωαμεθανοί και χριστιανοί. Μιλούν πολλές τοπικές διαλέκτους, επίσημη όμως γλώσσα έχουν τήν αγγλική ή τή γαλλική. 'Ολοι σχεδόν ασχολούνται μέ τή γεωργία και τήν κτηνοτροφία. 'Η βιομηχανία είναι μάλλον ανύπαρκτη και οί πρώτες ύλες που παράγονται εξάγονται σέ άλλες χώρες, από τίς όποιες εισάγονται βιομηχανικά προϊόντα.

Μεγαλύτερες πόλεις τής περιοχής είναι τό Λάγγος (1.600.000 κ.), ή Άκκρα, ή Μονροβία (100.000 κ.) τό Φριτάουν (190.000 κ.), ή Κόνακρου (250.000 κ.), τό Ντακάρ (640.000 κ.).

'Η Δ. 'Αφρική είναι χωρισμένη σέ πολλά κράτη. Αυτά είναι : 1) ή Νιγηρία, μέ πρωτεύουσα τό Λάγγος, 2) ή Δημοκρατία του Νίγηρα, 3) ή Δαχομέη, 4) τό Τόγκο, 5) τό Άνω Βόλτα, 6) ή

Λαϊκή αγορά στή Νιγηρία

Άγορά βαμβακιού στήν Τσάντ

Γκάνα, μέ πρωτεύουσα τήν "Ακκρα, 7) ή "Ακτή τοῦ Ἐλεφαντόδοντος, 8) ή **Λιβερία**, μέ πρωτεύουσα τή **Μονροβία**, 9) ή **Σιέρα Λεόνε**, μέ πρωτεύουσα τό **Φριτάουν**, 10) ή **Γουινέα**, μέ πρωτεύουσα τήν **Κόνακρυ**, 11) τό **Μάλι**, 12) ή **Σενεγάλη**, μέ πρωτεύουσα τό **Ντακάρ**, 13) ή **Γαμβία**, 14) ή **Μαυριτανία**, 15) ή **Ἰσπανική Σαχάρα**, 16) ή **Γουινέα Μπισάο**.

(Στοιχεῖα γιά τήν ἔκταση, τόν πληθυσμό, τίς πρωτεύουσες τῶν κρατῶν αὐτῶν, θά βρεῖτε στόν πίνακα, πού εἶναι στή σελ. 144).

Ἡ Ἑλλάδα ἔχει φιλικές σχέσεις μέ πολλά κράτη τῆς Δυτ. Ἀφρικῆς.

Όνόματα : Νά μάθετε τά κυριότερα ὀνόματα τοῦ κεφαλαίου.

Γενικές παρατηρήσεις : Οἱ ἄνθρωποι, πού ζοῦν σέ ἀπομονωμένες περιοχές, δύσκολα ἐκπολιτίζονται.

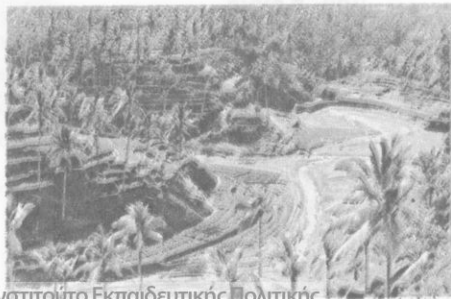
2. Γιά νά προοδεῦσει μιά περιοχή πού διαθέτει πρῶτες ὕλες, πρέπει νά ἀναπτύξει βιομηχανία.

Έργασίες : Νά ἰχνογραφήσετε τόν πολιτικό χάρτη τῆς Δ. Ἀφρικῆς.

Μεταφορά φιστικιδῶν

Τοπίο Δυτικῆς Ἀφρικῆς

Έκταση: 6.613.000 τ.χ.

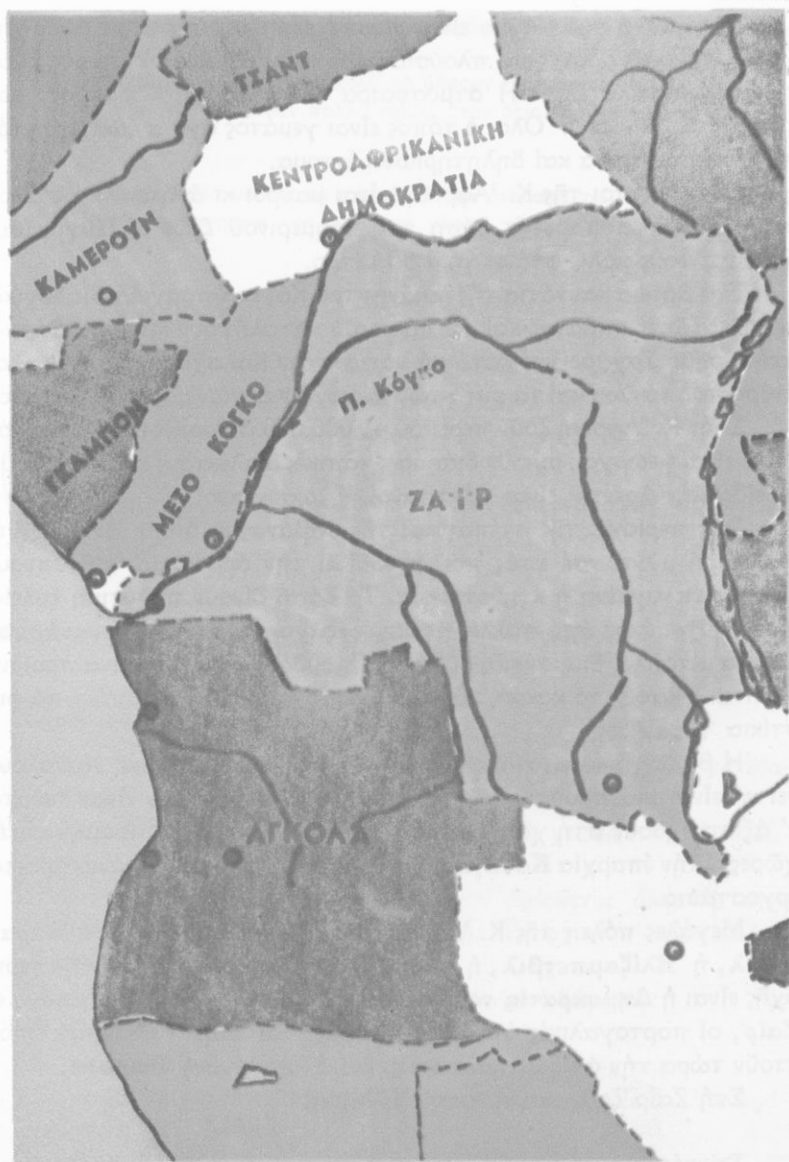
Κάτοικοι: 41.000.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Δείξτε τήν Κεντρική ‘Αφρική στό χάρτη τής ‘Αφρικής, στόν παγκόσμιο χάρτη και στήν υδρογειο σφαίρα. Δείξτε επίσης τόν ‘Ισημερινό.
2. Ποιό μεγάλο ποτάμι έχει ή Κεντρική ‘Αφρική;
3. Πώς είναι τό έδαφος τής Κ. ‘Αφρικής; Δείξτε στό χάρτη τίς μεγάλες λίμνες και δροσειρές πού βρίσκονται στήν ανατολική περιοχή τής.
4. Τί κλίμα έχει ή Κ. ‘Αφρική; Γιατί; Τί γνωρίζετε γιά τό φυσικό και ζωικό κόσμο τής;
5. ‘Ο Κόγκο είναι ό δεύτερος ποταμός τής Γής σέ ποσότητα νερού. Γιατί;
6. Τί γνωρίζετε γιά τούς κατοίκους τής Κ. ‘Αφρικής; Μοιάζουν μ’ εκείνους τής Δυτικής ‘Αφρικής;
7. Ποιές είναι οι μεγαλύτερες πόλεις τής Κ. ‘Αφρικής;
8. Ποιά κράτη υπάρχουν σήμερα στήν Κ. ‘Αφρική; ‘Η ‘Ελλάδα έχει σχέσεις μ’ αυτά;

‘Η Κεντρική ‘Αφρική απλώνεται από τίς άκτές του κόλπου τής Γουινέας ως τίς λίμνες τής Ανατολικής ‘Αφρικής κι από τό λεκανοπέδιο του Τσαντ ως τόν ποταμό Ζαμβέζη και τά όροπέδια τής ‘Αγκόλα. Μεγαλύτερο τμήμα τής είναι τό λεκανοπέδιο του ποταμού Κόγκο.

‘Ο Κόγκο είναι τό δεύτερο ποτάμι τής ‘Αφρικής σέ μήκος. Σέ ποσότητα νερού είναι τό δεύτερο τής Γής (μετά τόν ‘Αμαζόνιο τής Νότιας ‘Αμερικής). Έχει πολλούς παραπόταμους και σχηματίζει πολλούς μεγαλόπρεπους καταρράκτες. Στίς έκβολές του έχει πλάτος 17 χιλιάμετρα!

Πολιτικός χάρτης Κεντρικής 'Αφρικής

Ἡ περιοχή τοῦ Κόγκο εἶναι μιά ἀπέραντη ζούγκλα μέ ἀφόρητη ζέστη, συνεχεῖς βροχές καί πλούσια βλάστηση. Σέ πολλά μέρη σχηματίζονται μεγάλα ἔλη. Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι γεμάτη ὕδατμούς καί τό κλίμα ἀνθυγιεινό. Ὅλος ὁ τόπος εἶναι γεμάτος ἄγρια ζῶα, ἔρπετά, παραδείσια πτηνά καί δηλητηριώδη ἔντομα.

Οἱ ἄνθρωποι τῆς Κ. Ἀφρικῆς εἶναι μαῦροι κι ἀνήκουν σέ διάφορες φυλές. Στά παρθένα δάση τοῦ Ἰσημερινοῦ ζοῦν οἱ **Πυγμαῖοι**. Τό ὕψος τους μόλις φτάνει τό 1,50 μέτρο.

Στά βόρεια καί νότια τῆς λεκάνης τοῦ Κόγκο ὑπάρχουν διαδοχικά μεγάλες ζῶνες σαβάνας καί στέπας, πού καταλήγουν κατά τά βόρεια στήν ἔρημο Σαχάρα καί κατά τά νότια στήν Καλαχάρη. Τό κλίμα, οἱ ἄνθρωποι, τά ζῶα καί τά φυτά τῶν περιοχῶν αὐτῶν μᾶς εἶναι γνωστά.

Στήν Κ. Ἀφρική ζοῦν περίπου 41.000.000 ἄνθρωποι. Οἱ περισσότεροι εἶναι γεωργοί, μιλοῦν διάφορες τοπικές διαλέκτους καί πιστεύουν σέ εἰδωλα. Ἀρκετοί εἶναι χριστιανοί ἢ μωαμεθανοί.

Στίς περιοχές τῆς στέπας καί τῆς σαβάνας κι ὅπου δέν ὑπάρχει ἡ φοβερή μύγα **τσέ-τσέ**, πού μεταδίδει τήν ἀρρώστια τοῦ ὕπνου, εἶναι ἀναπτυγμένη ἡ κτηνοτροφία. Τά δάση δίνουν πολύτιμη ξυλεία καί καουτσούκ κι ἀπό πολλές περιοχές ἐξάγονται ἄφθονα ὀρυκτά, πολύτιμα μέταλλα, διαμάντια, οὐράνιο. Σπουδαιότερα γεωργικά προϊόντα εἶναι ὁ καφές, τό κακάο, τό βαμβάκι, τό ρύζι, τό καλαμπόκι, τά φιστίκια (ἄραχίδες).

Ἡ βιομηχανία εἶναι σχεδόν ἀνύπαρκτη. Ἡ Κ. Ἀφρική ἐξακολουθεῖ νά εἶναι μιά πλούσια πηγή πρώτων ὑλῶν, πού δέν εἶναι δυνατό ν' ἀξιοποιηθοῦν στή χώρα αὐτή κι ἐξάγονται σέ ἄλλες βιομηχανικές χώρες. Στήν ἐπαρχία **Κατάγια** ἰδρύθηκαν τά τελευταῖα χρόνια ἀρκετά ἔργοστάσια.

Μεγάλες πόλεις τῆς Κ. Ἀφρικῆς εἶναι ἡ **Λεοπόλντβιλ**, ἡ **Μπραζαβιλ**, ἡ **Ἐλίζαμπετβιλ**, ἡ **Λουάντα**, ἡ **Ντουάλα**. Κράτη τῆς περιοχῆς εἶναι ἡ **Δημοκρατία τοῦ Τσάντ**, τό **Καμερούν**, ἡ **Γκαμπόν**, ἡ **Ζαῖρ**, οἱ πορτογαλικές ἀποικίες **Ἀγκόλα** καί **Καμπίντα**, πού ἀποκοῦν τώρα τήν ἀνεξαρτησία τους, καί ἡ **Ἰσπανική Γουινέα**.

Στή Ζαῖρ ζοῦν καί ἀρκετοί Ἕλληνες.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Μέ τή ζέστη καί τίς πολλές βροχές τά φυτά ἀναπτύσσονται πολύ γρήγορα.

2. Τά παρθένα δάση είναι φυσικά καταφύγια για άγρια ζώα, πτηνά και έρπετά.
3. Στή ζούγκλα δέν είναι εύκολο νά ζήσουν άνθρωποι.
4. Οί πρώτες ύλες δίνουν πολλά κέρδη, όταν αξιοποιούνται μέ τή βιομηχανία.

Έργασίες : 1. Νά μάθετε τά σπουδαιότερα όνόματα τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ.
2. Νά Ιχνογραφήσετε τόν πολιτικό χάρτη τῆς Κ. Ἀφρικῆς.

43

Ἡ Ἀνατολική Ἀφρική

Έκταση : 6.338.000 τ.χ.

Κάτοικοι : 76.000.000

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δειξτε τήν Ἀνατολική Ἀφρική στό χάρτη. Παρατηρήστε τό ἔδαφος της.
2. Ποιά μεγάλα βουνά ἔχει ἡ Ἀν. Ἀφρική; Τί γνωρίζετε γιά τό Κιλιμάντζαρο;
3. Παρατηρήστε τή μεγάλη χαράδρα, πού βρίσκεται ανάμεσα στήν Ἀνατολική καί στήν Κεντρική Ἀφρική. Ὑπάρχουν σ' αὐτή πολλές μεγάλες λίμνες. Γιατί;
4. Ποιά ποτάμια ἔχουν τίς πηγές τους στήν Ἀν. Ἀφρική;
5. Τί κλίμα ἔχει ἡ Ἀν. Ἀφρική; Γιατί;
6. Τί γνωρίζετε γιά τά φυτά, τά ζώα, τούς κατοίκους της;
7. Τί γνωρίζετε γιά τήν Αἰθιοπία καί τούς Αἰθίοπες; Ποιά ἄλλα κράτη ἔχει ἡ Ἀν. Ἀφρική;
8. Ποιό μεγάλο νησί βρίσκεται στά νοτιοανατολικά τῆς Ἀφρικῆς; Τί γνωρίζετε γι' αὐτό;

Ἡ Ἀνατολική Ἀφρική εἶναι μεγάλη περιοχή μέ ψηλά βουνά, πολλές λίμνες καί μεγάλες ἀντιθέσεις στό ἔδαφος καί στό κλίμα. Μιά τεράστια χαράδρα τή χωρίζει ἀπό τήν Κεντρική Ἀφρική. Ἐκεῖ σχηματίζονται οἱ λίμνες **Βικτωρία, Ταγκανίκα, Νυάσα** κ.ἄ.

Στό κέντρο τῆς Ἀν. Ἀφρικής ὑψώνεται τό **Κιλιμάντζαρο** (5.995 μ.). Εἶναι τό ψηλότερο ὄρος τῆς Ἀφρικής, μέ ἐνεργά ἠφαίστεια κι αἰώνια χιόνια. Βορειότερα ὑπάρχουν τά **Ὄρη Κένυα** καί τά **Ὄρη τῆς Αἰθιοπίας**, μέ πολλά ἠφαίστεια, μεγάλα ὄροπέδια κι εὐφορες κοιλάδες.

Στά ἀνατολικά τῆς Ἀφρικής σχηματίζεται ἡ μεγάλη τριγωνική χερσόνησος **Σομαλία**, πού καταλήγει στό ἀκρωτήριο **Γκουαρνταφουί**. Βορειότερα ὁ κόλπος τοῦ Ἄντεν κι ἡ Ἐρυθρά θάλασσα χωρίζουν τήν Ἀφρική ἀπό τή γειτονική της Ἀραβία.

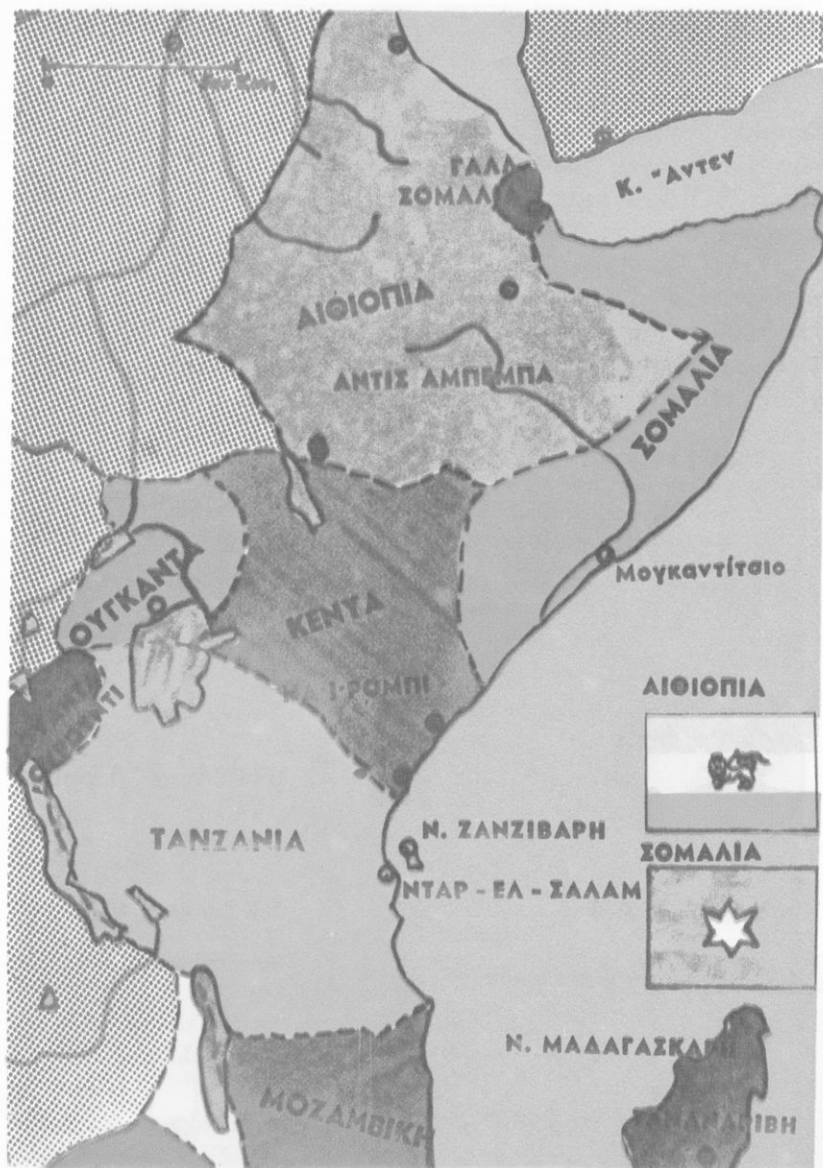
Ἡ παραλία τῆς Ἐρυθραίας εἶναι μία ἀπό τίς θερμότερες περιοχές τῆς Γῆς. Ἐκεῖ ἡ συνηθισμένη θερμοκρασία εἶναι 50° Κ στή σκιά! Στήν ὑπόλοιπη Ἀν. Ἀφρική ὑπάρχει μεγάλη ποικιλία κλίματος. Σέ πολλά μέρη πέφτουν πολλές βροχές. Τά νερά τους τροφοδοτοῦν τίς μεγάλες λίμνες καί τά ποτάμια, πού ἔχουν ἐκεῖ τίς πηγές τους: τό **Νεῖλο**, τόν **Κόγκο**, τό **Ζαμβέζη** μέ τούς θεαματικούς καταρράκτες τῆς **Βικτωρίας** (πού ἔχουν ὕψος 140 μέτρα!).

Στίς περισσότερες περιοχές τῆς Ἀν. Ἀφρικής ἡ βλάστηση εἶναι πλούσια, ὑπάρχουν ὁμως καί πολλές στέπες καί σαβάνες. Στά ὄροπέδια καί στίς κοιλάδες καλλιεργοῦνται βαμβάκι, ζαχαροκάλαμο, ὄσπρια, καφές κι ἄλλα τροπικά φυτά. Στά βοσκοτόπια τρέφονται πολλά πρόβατα, βόδια, καμήλες. Ὑπάρχουν ἐπίσης πολλά ἄγρια ζῶα: λιοντάρια, πάνθηρες, ἐλέφαντες, ἵπποπόταμοι, κροκόδειλοι, ἀντιλόπες κ.ἄ. Ἀπό πολλές περιοχές ἐξάγονται ἄφθονα ὀρυκτά.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀν. Ἀφρικής (76.000.000 περίπου ἄνθρωποι) εἶναι **Αἰθίοπες** καί **νέγροι**. Ἀρκετοί εἶναι Ἀσιάτες ἀποικοι κι ἀνήκουν στήν κίτρινη φυλή. Κύρια ἀπασχόλησή τους εἶναι ἡ γεωργία καί ἡ κτηνοτροφία.

Οἱ Αἰθίοπες εἶναι χριστιανοί. Ὑπάρχουν ὁμως καί ἄρκετοί μωσαμεθανοί καί εἰδωλολάτρες.

Ἡ **Αἰθιοπία** (ἐκταση: 1.222.000 τ.χ., κάτοικοι: 26.000.000) ἔχει πρωτεύουσα τήν Ἄντις Ἀμπέμπα (600.000 κ.). Ἀρκετοί

Πολιτικός χάρτης 'Ανατολικής 'Αφρικής

Έλληνες επιστήμονες κι επιχειρηματίες εργάζονται εκεί και πολλοί νέοι Αιθίοπες σπουδάζουν στην Ελλάδα.

Άλλα κράτη της Άν. Αφρικής είναι : η **Σομαλία**, η **Γαλλική Σομαλία** με πρωτεύουσα τό **Τσιμπουτί** (62.000 κ.), η **Κένυα** (χώρα των Μάο-Μάο) με πρωτεύουσα τή **Ναϊρόμπι** (535.000 κ.), η **Ούγκάντα**, η **Τανζανία**, η **Ρουάντα**, τό **Μπουρούντι**, η **Μοζαμβίκη** με πρωτεύουσα τό **Λορέντζο Μαρκές**.

Στήν Άν. Αφρική υπάρχουν και αρκετά νησιά. Εκεί βρίσκεται τό μεγάλο νησί **Μαδαγασκάρη** (έκταση : 587.000 τ.χ. κάτοικοι : 7.400.000), πού άποτελεί ιδιαίτερο κράτος με πρωτεύουσα τήν **Ταναναρίβη** (400.000 κ.). Γνωστά νησιά είναι η **Ζανζιβάρη**, οί **Σεϋχέλες**, οί **Κομόρες**, η **Ρεϋνιόν** και τά **Μαυρίτιους**.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Στίς κλειστές χαράδρες συγκεντρώνονται πολλά νερά και σχηματίζουν λίμνες.

2. Στά εύφορα όροπέδια ζοϋν συνήθως πολλοί άνθρωποι.

3. Όπου βρέχει πολύ, έχουν συνήθως τίς πηγές τους πολλά ποτάμια.

Έργασίες : 1. Νά μάθετε τά σπουδαιότερα όνόματα τού κεφαλαίου.

2. Νά Ιχνογραφήσετε τόν πολιτικό χάρτη της Ά. Αφρικής.

44

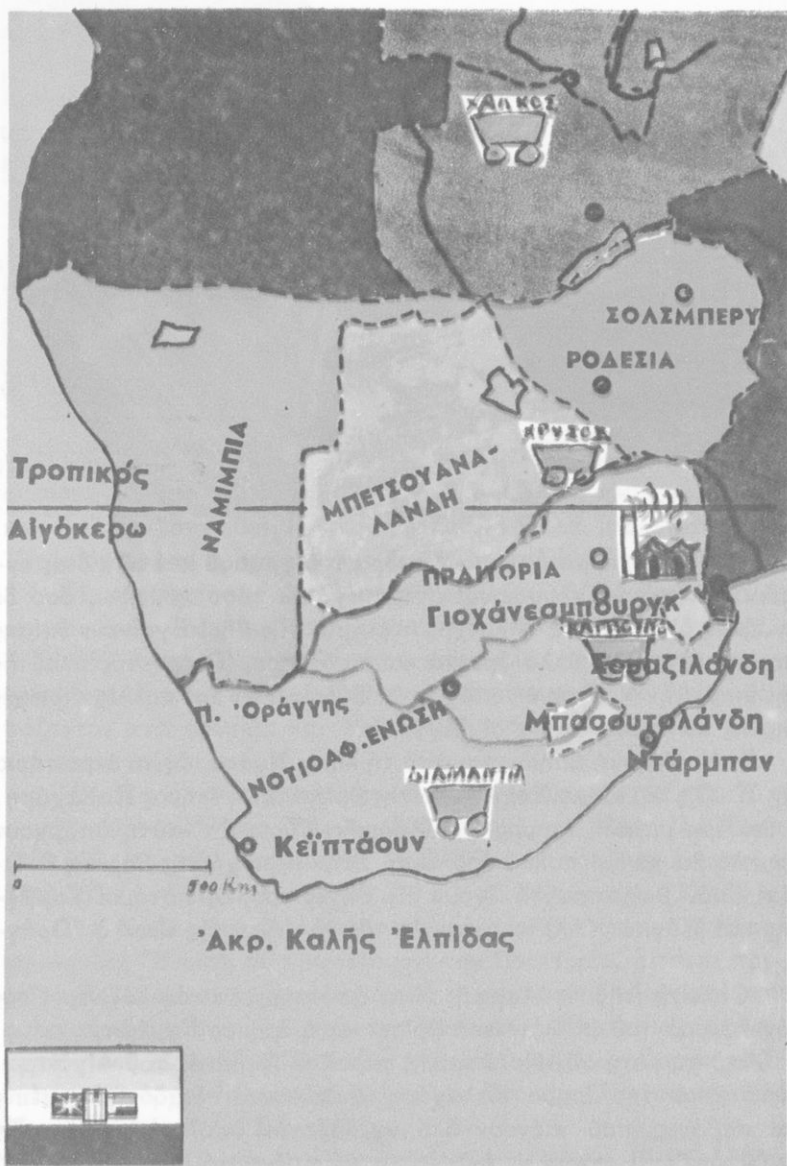
Ή Νότια Άφρική

Έκταση : 2.701.000

Κάτοικοι : 40.000.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Γιατί η Ν. Αφρική, λέγεται «χώρα τού χρυσού και των διαμαντιών»; Τί γνωρίζετε γιά τά χρυσορυχεία και τά άδαμαντωρυχεία της;
2. Παρατηρήστε τό χάρτη της Αφρικής, τόν παγκόσμιο χάρτη και τήν δδρόγειο σφαίρα. Δείξτε τή Ν. Αφρική. Σέ ποιό άκρωτήριο καταλήγει;

Πολιτικός χάρτης Νότιας 'Αφρικής

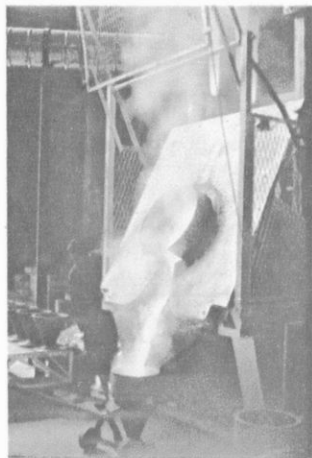
3. Πώς είναι τό έδαφος τής Ν. 'Αφρικής; Δειξτε τήν έρημο Καλαχάρη, τά βουνά και τά όροπέδια, πού βρισκονται γύρω από αυτή.
4. Δειξτε τόν Τροπικό του Αιγόκερω. Τι κλίμα έχει ή Ν. 'Αφρική; Γιατί; Συγκρίνετε την μέ άλλες γνωστές περιοχές τής 'Αφρικής, πού έχουν τό ίδιο γεωγραφικό πλάτος και βρέχονται από θάλασσα.
5. "Όταν στήν 'Ελλάδα έχουμε χειμώνα, τί εποχή έχουν στή Ν. 'Αφρική; Γιατί;
6. Στή χώρα μας φροντίζουμε τά διδακτήρια και τά σπλτια νά έχουν νότιο προσανατολισμό. Κάνουν τό ίδιο στή Ν. 'Αφρική; Γιατί;
7. Τι γνωρίζετε γιά τό φυσικό πλούτο τής Ν. 'Αφρικής;
8. Τι γνωρίζετε γιά τούς κατοίκους της;
9. Πού βρισκονται τά μεγάλα αστικά κι έμπορικά κέντρα τής Ν. 'Αφρικής; Γιατί;
10. Ποιά άνεξάρτητα κράτη υπάρχουν σήμερα στή Ν. 'Αφρική; Ποιές άποικίες;

‘Η **Νότια 'Αφρική** είναι «ή χώρα του χρυσου και των διαμαντιών». Από τά χρυσορυχεία της βγαίνει τόσο χρυσάφι, όσο δε βγάζουν όλα μαζί τά άλλα χρυσορυχεία τής Γης! Βγαίνουν επίσης διαμάντια, πολλά άλλα όρυκτά και πετρέλαιο. ‘Ο όρυκτός πλούτος της έκαμε τήν Ν. 'Αφρική στόχο των Εύρωπαίων και πολλές περιοχές της τίς κατέχουν ακόμα οι "Αγγλοι.

‘Η Ν. 'Αφρική απλώνεται από τή λίμνη **Νυάσα** ως τό άκρωτήριο τής **Καλής 'Ελπίδας**. Στο κέντρο της βρίσκεται ή έρημος **Καλαχάρη**, ή δεύτερη μεγάλη έρημος τής 'Αφρικής. Γύρω άπ' αυτή υπάρχουν χαμηλά βουνά και πολλά όροπέδια. Στήν περιοχή τής Βόρειας **Ροδεσίας**, όπου βρέχει συχνά, έχουν τίς πηγές τους οι ποταμοί **Ζαμβέζης** και **Κόγκο**. Άλλος ποταμός τής Ν. 'Αφρικής είναι ο **‘Οράγγης**.

Οι άκτές τής Ν. 'Αφρικής είναι απόκρημες κι άφιλόξενες. Προς τήν πλευρά του 'Ατλαντικού βρίσκεται ή έρημος **Ναμίμπ**.

‘Από τή μέση τής Ν. 'Αφρικής περνά ο Τροπικός του Αιγόκερω. Γύρω από τήν έρημο Καλαχάρη απλώνονται διαδοχικά στέπες και σαβάνες, πού πιάνουν όλο σχεδόν τόν υπόλοιπο χώρο τής Ν. 'Αφρικής. ‘Η περιοχή του 'Ακρωτηρίου έχει τό ίδιο γεωγραφικό πλάτος μέ τή Νότια 'Ελλάδα, εκείνη όμως βρίσκεται στο νότιο ήμι-

Έπεξεργασία χρυσού στη Ν.Αφρική

Άποψη του Γιοχάνεσμπουργκ

σφαίριο. Οι δύο περιοχές έχουν τό ίδιο περίπου κλίμα. Εύδοκιμοούν και εκεί τὰ έσπεριδοειδή, τ' άμπέλια κι άλλα μεσογειακά φυτά. "Όταν όμως στη χώρα μας έχουμε καλοκαίρι, εκεί έχουν χειμώνα.

Οι κάτοικοι τής Ν. Άφρικής (40.000.000 άνθρωποι) είναι νέγροι. Ζούν όμως εκεί και άρκετοί Άσιάτες και περισσότεροι από 3.000.000 λευκοί Εύρωπαοι, πού κατοικούν κυρίως στην περιοχή του Άκρωτηρίου. Πολλοί από τούς κατοίκους τής Ν. Άφρικής εργάζονται στα όρυχεια και στη βιομηχανία. Άλλοι είναι γεωργοί και κτηνοτρόφοι.

Μεγάλα άστικά, έμπορικά και βιομηχανικά κέντρα τής Ν. Άφρικής είναι τό **Κέιπ Τάουν** (800.000 κ.), τό **Πόρτ Έλιζαμπεθ** (450.000 κ.) τό **Ντάρμπαν** (560.000 κ.), τό **Γιοχάνεσμπουργκ** (740.000 κ.), ή **Πραιτορία** (600.000 κ.), τό **Σόλσμπερυ** (320.000 κ.).

Στή Ν. Άφρική υπάρχουν σήμερα τά έξής κράτη : ή **Νοτιοαφρικανική Ένωση** με πρωτεύουσα τήν Πραιτορία. Είναι ή πρώτη χώρα του κόσμου σέ χρυσό και διαμάντια και μοναδική στίς άυστηρές φυλετικές διακρίσεις (έπαρχία της είναι και ή **Ναμίμπια**), ή **Δημοκρατία του Μαλαβί**, ή **Ζαμπία**, ή **Ροδεσία** με πρωτεύουσα τό Σόλσμπερυ. Έπάρχουν έπίσης οι βρετανικές άποικίες **Μπετσουαναλάντ**, **Μπασουτολάντ** και **Σουαζιλάντ**.

Ή Έλλάδα διατηρεί καλές σχέσεις με τίς χώρες τής Ν. Άφρικής και πολλοί Έλληνες εργάζονται σ' αυτές.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Στο νότιο ημισφαίριο οι νότιοι άνεμοι είναι ψυχροί και οι βόρειοι θερμοί.

2. Όταν στο βόρειο ημισφαίριο έχουμε χειμώνα, στο νότιο έχουν καλοκαίρι.

3. Ο όρυκτός πλούτος και η αξιοποίηση ενός τόπου βοηθούν πολύ στην πρόοδο του.

Έργασίες: 1. Νά ίχνογραφήσετε τον πολιτικό χάρτη της Ν. 'Αφρικής.

2. Κάνετε έναν πίνακα με τ' αξιοπερίεργα της 'Αφρικής.

45

Γενική ανασκόπηση της 'Αφρικής

ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ (Στοιχεία Ο.Η.Ε., Φεβρουαρίου 1973)

Κράτη	Πρωτεύουσες	Έκταση (τ.χ.)	Πληθυσμός
ΒΟΡΕΙΑ ΑΦΡΙΚΗ			
1. Αίγυπτος	Κάιρο	1.001.000	35.000.000
2. Σουδάν	Χαρτούμ	2.505.000	17.000.000
3. Λιβύη	*Ελ-Μπέιδα	1.759.000	2.500.000
4. Τυνησία	Τύνιδα	163.000	5.540.000
5. 'Αλγερία	'Αλγέρι	2.381.000	15.400.000
6. Μαρόκο	Ραμπάτ	446.000	16.000.000
ΔΥΤΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ			
1. Νιγηρία	Λάγγος	924.000	60.600.000
2. Δημοκρ. Νίγηρα	Νιαμέι	1.267.000	3.300.000
3. Δαχομέη	Πόρτο Νόβο	112.600	3.000.000
4. Τόγκο	Λόμε	56.000	2.200.000
5. *Ανω Βόλτα	Ούαγκατούγκου	274.000	5.500.000
6. Γκάνα	*Ακκρα	238.000	9.800.000
7. 'Ακτή 'Ελεφαντόδοντος	'Αμπιτζάν	322.000	5.600.000

8.	Λιβερία	Μονροβία	111.000	1.420.000
9.	Σιέρα Λεόνε	Φριτάουν	72.000	2.590.000
10.	Γουινέα	Κόνακρυ	246.000	4.010.000
11.	Μάλι	Μπαμάκο	1.240.000	4.550.000
12.	Σενεγάλη	Ντακάρ	196.000	4.250.000
13.	Γαμβία	Μπάθουρστ	11.300	520.000
14.	Μαυριτανία	Νουακχότ	1.030.000	1.300.000
15.	Ίσπαν. Σαχάρα	Έλ-Άλάν	266.000	110.000
16.	Γουινέα Μπισάο	Μπισάο	36.000	560.000

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ

1.	Τσάντ	Φόρτ-Λαμύ	1.284.000	3.800.000
2.	Καμερούν	Γιαουντέ	475.000	6.000.000
3.	Γκαμπόν	Λιμπρεβίλ	268.000	520.000
4.	Κεντροαφρικανική Δημοκρατία	Μπάγκι	623.000	1.640.000
5.	Κογκό	Μπραζαβίλ	342.000	1.300.000
6.	Ζαΐρ	Κινσάσα	2.345.000	20.000.000
7.	Άγκόλα	Λουάντα	1.246.000	6.000.000
8.	Ίσπ. Γουινέα	Βάτα	28.000	700.000
9.	Καμπίντα	—	8.000	12.000

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ

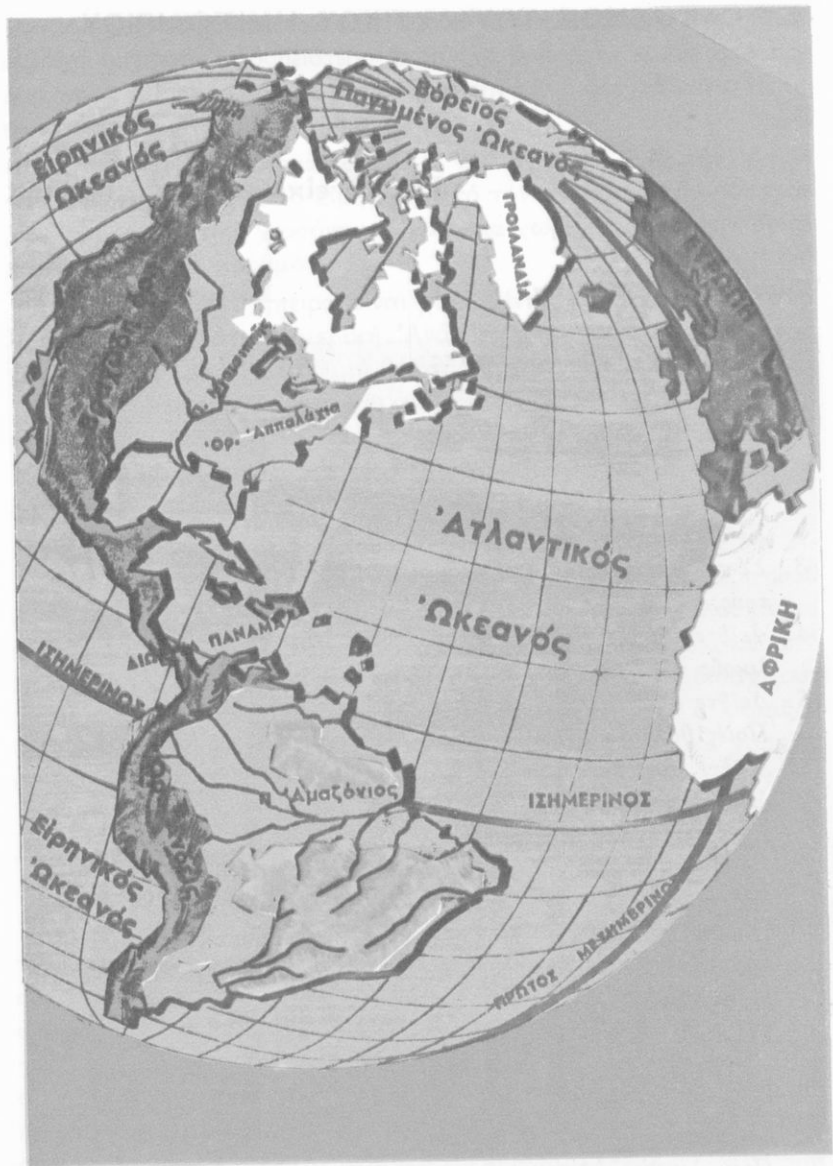
1.	Αιθιοπία	Άντις Άμπέμπα	1.222.000	26.000.000
2.	Σομαλία	Μποκαντίσιο	637.000	2.860.000
3.	Γαλλ. Σομαλία	Τσιμπουτί	22.000	80.000
4.	Κένυα	Ναϊρόμπι	582.000	13.370.000
5.	Ουγκάντα	Καμπάλα	236.000	11.600.000
6.	Τανζανία	Ντάρ-έσ-Σαλάμ	945.000	15.000.000
7.	Ρουάντα	Κιγκάλ	26.000	4.200.000
8.	Μπουρούντι	Ούζουμπούρου	27.830	3.620.000
9.	Μοζαμβίκη	Μοζαμβίκη	783.000	8.600.000
10.	Μαδαγασκάρη	Ταναναρίβη	587.000	7.400.000

ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ

1.	Νοτιοαφρικ. Έ- νωση καί Ναμίμ- πια	Πραιτορία Κέιπ-Τάουν	1.220.000	24.600.000
----	--	-------------------------	-----------	------------

2. Μαλαβί		118.000	5.000.000
3. Ζαμπία	Λουζάκα	753.000	4.900.000
4. Ροδεσία	Σόλσμιερν	390.000	6.000.000
5. Μπετσουαναλάντ κλπ. Βρετ. Κτή- σεις	—	1.400.000	2.100.000

“Ορη	Ποταμοί	Λίμνες	“Ερημοί
Κιλιμάντζαρο	Νείλος	Βικτωρία	Σαχάρα
Κένυα	Κόγκο	Ταγκανίκα	Καλαχόρη
Άβησσυνίας	Νίγηρ	Νυάσα	Νομίμπ
Καμερούν	Σενεγάλης	Ροδόλφου	
“Ατλας	Ζαμβέζης	Τσάντ	

Ἡ Ἀμερική στὴν ὑδρόγειο σφαίρα

Έκταση : 42.083.000 τ.χ.

Κάτοικοι : 513.000.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Τι γνωρίζετε από αναγνώσματα, θεάματα κλπ. για τήν 'Αμερική, τήν ιστορία, τόν πολιτισμό της;
2. Δειξτε τήν 'Αμερική στήν υδρογείο σφαίρα καί στόν παγκόσμιο χάρτη. Σέ ποιά θέση τής υδρογείου βρίσκεται; Σέ ποιά ήμισφαίριο; Είναι μεγάλη ήπειρος;
3. Σέ πόσα τμήματα χωρίζεται ή 'Αμερική; Μοιάζουν αυτά μεταξύ τους;
4. Δειξτε τόν 'Ισημερινό στό χάρτη τής 'Αμερικής. Δειξτε τούς πολιτικούς κύκλους.
5. Δειξτε στήν υδρογείο σφαίρα τήν 'Αμερική καί τήν 'Ελλάδα.
6. Ποιές θάλασσες χωρίζουν τήν 'Αμερική από τίς άλλες ήπειρους; Δειξτε τόν Βερίγγειο πορθμό. Υπολογίστε τήν απόσταση τών ακτών τής 'Αμερικής από τίς ακτές τής Εδρώπης, τής 'Αφρικής, τής 'Ασίας, τής Αύστραλίας.
7. Γιατί ή 'Αμερική λέγεται «Νέος Κόσμος»; Πότε ανακαλύφθηκε από τούς Εδρωπαίους; Πώς πήρε τό όνομά της;
8. Ποιό θαλάσσιο δρόμο ακολουθοῦν σήμερα τά πλοία, πού ταξιδεύουν από τόν 'Ατλαντικό πρός τόν Ειρηνικό ὠκεανό; Ποιόν ἀκολουθήσε ὁ Μαγγελάνος;
9. Τι γνωρίζετε γιά τούς ἐρυθρόδερμους; Ποιούς ἄλλους λαούς βρήκαν στήν 'Αμερική οἱ πρῶτοι ἄποικοι; Τι γνωρίζετε γιά τούς πρῶτους μετανάστες τής 'Αμερικής; Γιατί πολλοί Εδρωπαῖοι μετανάστευσαν στή νέα ήπειρο;
10. Ποιά λέγεται 'Αγγλοσαξονική καί ποιά Λατινική 'Αμερική;

Ἡ Ἀμερική βρίσκεται στό δυτικό ἡμισφαίριο τῆς Γῆς. Εἶναι μεγάλη ἥπειρος. Ἡ βορειότερη ἄκρη της βρίσκεται κοντά στό Βόρειο πόλο καί τό νοτιότερο ἄκρωτήριό της πλησιάζει τό νότιο πολικό κύκλο!

Ὁ Ἀτλαντικός ὠκεανός χωρίζει τήν Ἀμερική ἀπό τήν Ἀφρική καί τήν Εὐρώπη καί ὁ Εἰρηνικός ἀπό τήν Ἀσία καί τήν Αὐστραλία. Ἡ βορειοδυτική χερσόνησος **Ἀλάσκα** χωρίζεται ἀπό τήν Ἀσία μέ τό **Βερίγγειο πορθμό**.

Ἡ μεγάλη αὐτή ἥπειρος εἶναι χωρισμένη σέ δύο τμήματα : στή **Βόρεια** καί στή **Νότια Ἀμερική**. Ἀνάμεσά τους βρίσκονται ὁ **κόλπος τοῦ Μεξικοῦ** καί ἡ **Καραϊβική θάλασσα** μέ πολλά μικρά καί μεγάλα νησιά. Μιά στενή λωρίδα ξηρᾶς σά φυσική γέφυρα ἐνώνει τή Βόρεια μέ τή Νότια Ἀμερική. Ἐκεῖ ἀνοίχτηκε ἡ **διώρυγα τοῦ Παναμᾶ**, πού ἐνώνει σήμερα τόν Ἀτλαντικό μέ τόν Εἰρηνικό ὠκεανό καί διευκολύνει πολύ τή ναυσιπλοία.

Ὅπως φαίνεται στό γεωφυσικό χάρτη, τά δύο τμήματα τῆς Ἀμερικῆς μοιάζουν ἄρκετα μεταξύ τους. Πρός τίς ἄκτες τοῦ Εἰρηνικοῦ ὑψώνεται μιά τεράστια ὄροσειρά, πού ἀρχίζει ἀπό τήν Ἀλάσκα καί καταλήγει στή **Γῆ τοῦ Πυρός**. Ἀνατολικά, καί στή Βόρεια καί στή Νότια Ἀμερική, ἀπλώνονται ἀχανεῖς πεδιάδες, πού τίς διασχίζουν οἱ μεγαλύτεροι ποταμοί τῆς Γῆς: ὁ **Μισισσιππῆς** καί ὁ **Ἀμαζόνιος**. Πρός τή μεριά τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὑπάρχουν λόφοι καί χαμηλές ὄροσειρές.

Ἡ Ἀμερική ἔχει ἀνεξάντλητες πλουτοπαραγωγικές πηγές. Γι' αὐτές θά μιλήσουμε σέ ἄλλα κεφάλαια.

Οἱ Εὐρωπαῖοι τήν ἀνακάλυψαν ἐντελῶς τυχαῖα. Στά 1492 ὁ Ἰταλός θαλασσοπόρος **Χριστόφορος Κολόμβος**, μέ τρία ἱστιοφόρα πλοῖα καί τολμηροῦς συντρόφους, ξεκίνησε ἀπό τίς ἄκτες τῆς Ἰσπανίας, μέ σκοπό νά φτάσει στίς Ἰνδίες. Γνώριζε ὅτι ἡ Γῆ εἶναι σφαιρική κι ὅτι ἄν ταξιδεύει συνεχῶς κατά τά δυτικά, ἀφοῦ κάμει τό γύρο τῆς Γῆς, θά ξανάρθει ἐκεῖ ἀπ' ὅπου ξεκίνησε. (Δεῖξτε το αὐτό στήν ὑδρόγειο σφαῖρα). Δύο μῆνες περίπου πάλεψε ὁ Κολόμβος μέ τά κύματα τοῦ Ἀτλαντικοῦ καί στίς 12 Ὀκτωβρίου 1492 ἔφτασε στά νησιά **Μπαχάμες** τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς, χωρίς νά καταλάβει ὅτι βρισκόταν σέ μιά νέα κι ἄγνωστη ὡς τότε ἥπειρο. Νόμιζε πῶς

είχε φτάσει στις δυτικές ακτές των Ίνδιων κι από τότε η περιοχή εκείνη ονομάζεται **Δυτικές Ίνδιες**.

Η νέα ηπειρος πήρε τό όνομα του **Αμέρικο Βεσπούκι**, ενός από τους συντρόφους του Κολόμβου, που πρώτος έγραψε γι' αυτή.

Στήν Εύρώπη άστραπιαία διαδόθηκε η είδηση γιά τήν ανακάλυψη μιās πλούσιας χώρας μέ χρυσοφόρα πετρώματα και χιλιάδες Ευρωπαίοι πήγαν νά ζήσουν σ' αυτή. Οι πρώτοι άποικοι βρέθηκαν σέ μιá πρωτόγονη χώρα μέ άπέραντα λιβάδια και παρθένα δάση, μέ άναρίθμητα κοπάδια άπό άγρια ζώα και μέ παράξενους ανθρώπους μέ κοκκινωπό δέρμα. Ο Κολόμβος τούς όνόμασε **Ίνδιάνους**. Τώρα πολύ λίγοι **Έρυθρόδερμοι** Ίνδιάνοι υπάρχουν στήν Αμερική. Σέ αρκετές περιοχές σώζονται ακόμα άρχαία μνημεία Ιθαγενών.

Σήμερα ζουν στήν Αμερική περισσότεροι άπό 500.000.000 άνθρωποι. Όλοι σχεδόν είναι άπόγονοι άποίκων και μεταναστών, που έφτασαν εκεί σέ διάφορες έποχές άπό άλλες ήπειρους. Στή Βόρεια Αμερική ζουν πιά πολλοί Άγγλοσάξονες και η περιοχή αυτή λέγεται **Άγγλοσαξονική Αμερική**. Στήν ύπόλοιπη ήπειρο πλειοψηφούν οι άπόγονοι των Ίσπανών και των Πορτογάλων και η περιοχή λέγεται **Λατινική Αμερική**.

Πολύ σύντομα οι νέοι κάτοικοι τής Αμερικής άλλαξαν τήν όψη τής νέας πατρίδας και στή Βόρεια Αμερική δημιούργησαν μεγάλο πολιτισμό.

Έννοιες-όνόματα : Αμερική, (Βόρεια, Κεντρική, Νότια), Αμερική (Άγγλοσαξονική, Λατινική), δώρυγα του Παναμά, Χρ. Κολόμβος, Αμέρικο Βεσπούκι, Δυτικές Ίνδιες, Ίνδιάνοι, Έρυθρόδερμοι, Γη του Πυρός, Αλάσκα.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Οι μεγάλοι όκεανοί άπομονώνουν τές ήπειρους.

2. Οι Ισθμοί είναι φυσικές γέφυρες, που συνδέουν γειτονικές περιοχές.

3. Οι δώρυγες διευκολύνουν τή ναυσιπλοία.

4. Οι άνθρωποι επιθυμούν νά γνωρίσουν νέους, άγνωστους κόσμους.

5. Στους ριζοκίνδυνους θαλασσοπόρους κι εξερευνητές η ανθρώπινη όφειλει πολλά.

Έργασίες : Νά συγκεντρώσει εικόνες και πληροφορίες γιά τήν Αμερική.

Ἐκταση : 21.515.000 τ.χ.

Κάτοικοι : 236.840.000

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Ποιά είναι τὰ νότια σύνορα τῆς Β. Ἀμερικῆς; Δεῖτε στό χάρτη τόν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ καί τόν ποταμό Ρίο Γκράντε. Ποιοί ὠκεανοί βρέχουν τή Β. Ἀμερική;
2. Παρατηρήστε τὰ βόρεια παράλια τῆς Ἀμερικῆς. Ποιές μεγάλες χερσόνησοι, ποιοί κόλποι καί ποιά νησιά σχηματίζονται ἐκεῖ;
3. Δεῖτε στό χάρτη τή Γροιλανδία. Τί γνωρίζετε γι' αὐτή;
4. Πῶς είναι οἱ ἀκτές τοῦ Εἰρηνικοῦ; Πῶς οἱ ἀκτές τοῦ Ἀτλαντικοῦ;
5. Πῶς είναι τό ἔδαφος τῆς Β. Ἀμερικῆς; Δεῖτε στό χάρτη τὰ Βραχῶδη καί τὰ Ἀππαλάχια ὄρη, τή μεγάλη κεντρική πεδιάδα, τήν «καναδική ἀσπίδα».
6. Ποιά μεγάλα ποτάμια ὑπάρχουν στή Β. Ἀμερική; Ποιές λίμνες; Ποῦ βρίσκονται οἱ καταρράκτες τοῦ Νιαγάρα;
7. Ποιοί παράγοντες ἐπηρεάζουν τό κλίμα τῆς Β. Ἀμερικῆς; Παρατηρήστε τή διάταξη τῶν βουνῶν, τὰ θαλάσσια ρεύματα τῆς περιοχῆς κλπ.
8. Ποιές περιοχές δέχονται τίς περισσότερες βροχές; Ποιές τίς λιγότερες; Γιατί; Δεῖτε τόν 100ό μεσημβρινό.
9. Τί γνωρίζετε γιά τή χλωρίδα τῆς Β. Ἀμερικῆς; Δεῖτε τίς ζῶνες τῆς τούνδρας καί τῶν μεγάλων δασῶν, τίς στέπες καί τίς ἐρήμους, τίς εὐφορες πεδιάδες.
Τί γνωρίζετε γιά τό ζωικό κόσμο τῆς Β. Ἀμερικῆς;
10. Τί γνωρίζετε γιά ἄλλες πλουτοπαραγωγικές πηγές τῆς χώρας αὐτῆς;

Ἡ Ἀμερική χωρίζεται, μέ τόν πορθμό τοῦ Παναμαᾶ, σέ Βόρεια καί Νότια Ἀμερική. Ἐνα τμήμα ὁμῶς, πού βρίσκεται ἀνάμεσα στόν

Ἡ διώρυγα τοῦ Παναμᾶ

Παναμᾶ, τὴν Καραϊβικὴ θάλασσα, τὸν ποταμὸ **Ρίο Γκράντε** καὶ τὸν κόλπο τῆς **Καλιφόρνιας**, ὀνομάζεται **Κεντρικὴ Ἀμερικὴ**.

Ἡ Βόρεια Ἀμερικὴ εἶναι ἡ πλουσιότερη περιοχὴ τῆς Γῆς.

Στὶς βόρειες ἀκτὲς σχηματίζονται μεγάλοι καὶ μικροὶ κόλποι, χερσόνησοι καὶ πολυάριθμα νησιά. Στὴ ΒΑ. γωνιά τῆς βρίσκεται ἡ μεγάλη χερσόνησος **Λαμπραντόρ** καὶ στὴ ΒΔ. ἡ **Ἀλάσκα**. Καὶ οἱ δύο εἶναι ψυχρὲς περιοχές, σκεπασμένες μὲ χιόνια. Στὴ μέση σχεδὸν τῶν βορινῶν ἀκτῶν σχηματίζεται ὁ **κόλπος Οὐδδσον** καὶ βορειότερα τὰ μεγάλα νησιά **Μπάφιν**, **Βικτωρία**, **Ἐλεσμερ**, **Γροιλανδία**. Αὐτὴ εἶναι τὸ μεγαλύτερο νησί τῆς Γῆς (ἔχει ἔκταση 2.175.000 τ.χ., 59.000 κατοίκους) καὶ ἀνήκει στὴ Δανία.

Τὰ βραχώδη ὄρη

Στὶς ἀκτὲς τοῦ Ἀτλαντικοῦ βρίσκεται ὁ ποταμὸκόλπος τοῦ **Ἁγίου Λαυρεντίου** καὶ τὸ νησί **Νέα Γῆ**. Ἐκεῖ καὶ στὴ γειτονικὴ χερσόνησο **Νέα Σκωτία** ὑπάρχουν μεγάλα ἀλιευτικὰ κέντρα. Νοτιότερα σχηματίζονται πολλοὶ κολπίσκοι, τὸ μεγάλο λιμάνι τῆς **Νέας Ὑόρκης** καὶ ἡ χερσόνησος **Φλόριντα**, τὸ θέρετρο τῆς Β. Ἀμερικῆς. Σ' αὐτὴ βρίσκεται τὸ **ἀκρωτήριο Κέννεντυ**, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἐκτοξεύονται ἀμερικανικὰ διαστημόπλοια.

Ἡ χαράδρα (κάννον) τοῦ Κολοράντο

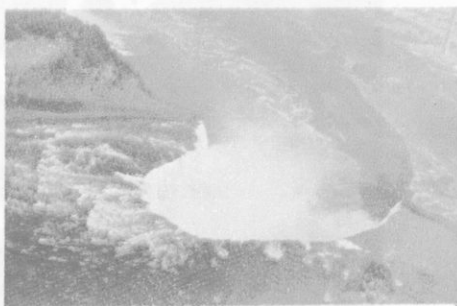

Οί άκτές του Ειρηνικού είναι απόκρημνες. Στή μέση τους περίπου σχηματίζονται ό κόλπος και τό νησί **Βανκούβερ**.

Τό έδαφος τής Β. 'Αμερικής είναι πολύμορφο. Δυτικά ύψώνονται τά **Βραχώδη όρη**. Είμαι μιά τεράστια όροσειρά μέ πολλές διακλαδώσεις. Ψηλότερη κορυφή της είναι τό **Μάκ Κίνλεϋ** (6.187μ.). Σέ πολλές περιοχές σχηματίζονται μεγάλα ύψίπεδα, άλλα καταπράσινα μέ χλοερά λιβάδια και δάση και άλλα στεπώδη ή έρημα. Έκεϊ βρίσκεται και τό βαθύ φαράγγι του ποταμού **Κολοράντο**, τό όνομαστό **Γκράντ-Κάνυον**. Έχει μήκος 350 χιλιομέτρα, ύψος 1200 ως 2.000 μ. και οι πλευρές του είναι σχεδόν κατακόρυφες!

Στά 'Ανατολικά τής Β. 'Αμερικής υπάρχουν χαμηλές όροσειρές και λόφοι. Τά **'Αππαλάχια όρη** μόλις ξεπερνούν σέ ύψος τά 2.000 μ.

'Ανάμεσα στις δύο αυτές όροσειρές απλώνεται ή τεράστια πεδιάδα τής Β. 'Αμερικής μέ τόν άνεξάντλητο πλούτο της. Τή διασχίζει ό **Μισισσιππής**, μέ πολλούς πλωτούς παραπόταμους, ό μεγαλύτερος ποταμός τής Γής, ό «πατέρας τών ποταμών», όπως τόν όνομάζουν οι 'Ερυθρόδερμοι. Βορειότερα συνεχίζονται οι καναδικές πεδιάδες. Γύρω από τόν κόλπο Ουδσον σχηματίζεται ή μεγάλη «Κα-

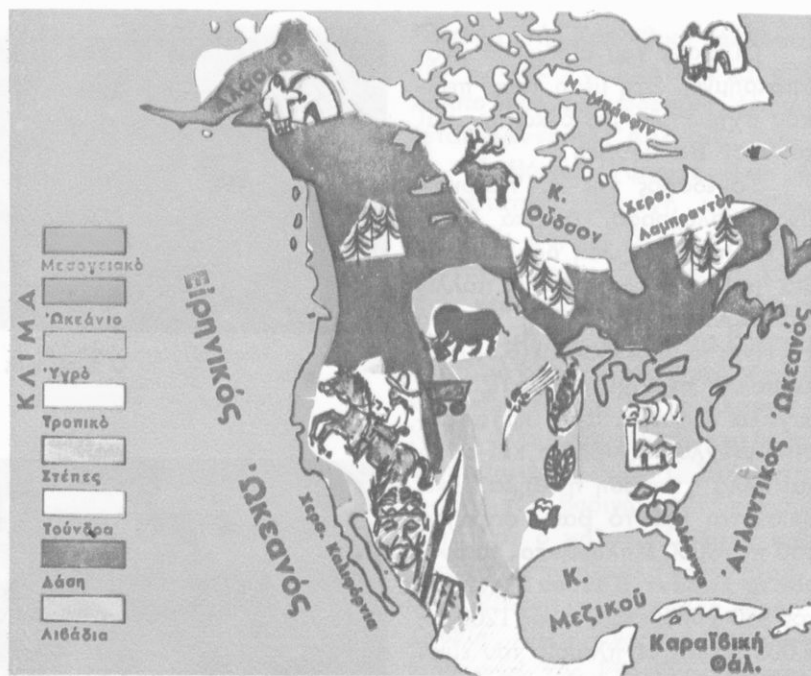
Ό Νιαγάρας

'Ινδιάνοι

Γιγαντιαία δέντρα τής Β. 'Αμερικής

Κλιματολογικός - παραγωγικός χάρτης Βόρειας 'Αμερικής

ναδική άσπιδα», μία μεγάλη πεδινή έκταση με πολλές λίμνες, τέλματα, λιβάδια και δάση.

Οι λίμνες τής Β. 'Αμερικής σχηματίζουν ένα τεράστιο τόξο, πού αρχίζει από τον ποταμό **Μάκενζυ** (λίμνες των **"Αρκτων** και των **Σκλάβων**) και καταλήγει στην περιοχή του 'Αγ. Λαυρεντίου. 'Εκεί βρίσκονται οι λίμνες **'Ανωτέρα**, **Μίτσιγκαν**, **Γιούρον**, **"Ηρι** και **'Οντάριο**. 'Ανάμεσα στην "Ηρι και στην 'Οντάριο σχηματίζονται οι μεγαλόπρεποι και θεαματικοί καταρράκτες του **Νιαγάρα**.

Τό κλίμα τής Β. 'Αμερικής διαφέρει από τόπο σέ τόπο. Στά βόρεια είναι πολικό κι οι ψυχροί άνεμοι του βορρά ανεμπόδιστα φυσούν προς την κεντρική πεδιάδα. Μετά την πολική ζώνη, μέ τους αιώνιους πάγους και τίς τουνδρες, ακολουθεί ή ζώνη των δασών μέ ψυχρό ήπειρωτικό κλίμα. Οι βορινές άκτές του 'Ατλαντικού επηρεάζονται από τό ψυχρό ρεύμα Λαμπραντόρ κι έχουν κλίμα ψυχρό. Νοτιότερα τό κλίμα γίνεται θερμότερο και στον κόλπο του Μεξι-

κού τροπικό. Οι άκτές του Ειρηνικού έπηρεάζονται από τό θερμό ρεύμα Κούρο-Σίβο. Από τήν συνάντηση τών θερμών ανέμων του κόλπου του Μεξικού και τών ψυχρών του Καναδά προκαλούνται οι γνωστοί καταστρεπτικοί **κυκλώνες**.

Στίς ανατολικές περιοχές βρέχει συχνά και καλλιεργούνται εκεί δημητριακά, καπνός, βαμβάκι. Όσο προχωρούμε δυτικά, οι βροχές λιγοστεύουν και μετά τόν 100ό μεσημβρινό γίνονται σπάνιες. Έκει δέ φτάνουν οι θαλάσσιοι άνεμοι και υπάρχουν στέπες κι έρημοι. Στίς άκτές του Ειρηνικού πέφτουν άρκετές βροχές. Η Καλιφόρνια έχει μεσογειακό κλίμα. Έκει εύδοκιμούν τά γιγαντιαία δέντρα **σεγκόγια**.

Στά δάση του Καναδά ζούν πολλά γουνοφόρα ζώα. Στίς νοτιότερες περιοχές χαρακτηριστικό ζώο είναι ο βίσωνας. Στά άπέραντα λιβάδια τής Β. Αμερικής έκτρέφονται σήμερα έκατομμύρια βόδια, αγελάδες, χοίροι, πρόβατα, πουλερικά.

Άνεξάντλητος είναι ο όρυκτός πλούτος τής Β. Αμερικής. Γι' αυτόν θά μιλήσουμε σέ άλλο κεφάλαιο.

Έννοιες - όνόματα : Φλόριντα, άκρ. Κένεντυ, Ν. Σκωτία, Ν. Γη, Λαμπραντόρ, κόλπος Ούδσον, Μπάφιν, Γροιλανδία, Βραχώδη όρη, Άππαλάχια, Μισισσιππί, Άγιος Λευρέντιος, Κολοράντο, Γκράντ Κάνυον, Ρίο Γκράντε, Νιαγάρας.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Τά θαλάσσια ρεύματα έπηρεάζουν τό κλίμα πολλών περιοχών.

2. Οι περιοχές, όπου φυσούν άνεμπόδια βόρειοι άνεμοι, έχουν ψυχρό κλίμα.

3. Στίς κλειστές περιοχές, πού βρίσκονται μακριά από τή θάλασσα, βρέχει έλάχιστα.

4. Η διάταξη τών βουνών μις περιοχής έπηρεάζει τό κλίμα τής.

5. Η χλωρίδα διαφέρει από τόπο σέ τόπο ανάλογα μέ τό κλίμα και τή γονιμότητα του έδάφους.

Έργασίες : Νά ίχνογραφήσετε τό γεωφυσικό χάρτη τής Β. Αμερικής.

Οι Ένωμένες Πολιτείες της Αμερικής (Η.Π.Α. ή U.S.A.)

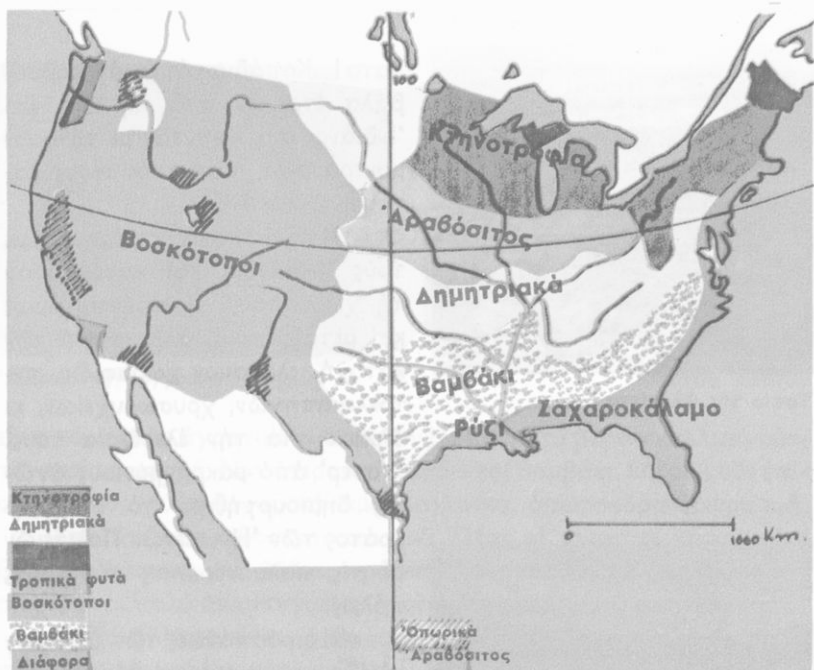
Ἡ πλουσιότερη χώρα τῆς Γῆς

Ἐκταση : 9.363.000 τ.χ.

Κάτοικοι : 214.000.000

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Σέ ποιά περιοχή τῆς Β. Ἀμερικής βρίσκονται οἱ Ἐνωμένες Πολιτείες; Συγκρίνετε στόν παγκόσμιο χάρτη τήν ἔκτασή τους μέ ἄλλες γνωστές χῶρες καί μέ τήν Ἑλλάδα.
2. Πῶς ἦταν ἡ χώρα αὐτή, ὅταν ἔφτασαν ἐκεῖ οἱ πρῶτοι Εὐρωπαῖοι; Τί ἦταν οἱ Ἰνδιάνοι; Τί γνωρίζετε γιά τούς πρῶτους οἰκισμούς τῶν ἀποίκων, τίς συγκρούσεις τους μέ τούς ἰθαγενεῖς, τό φυλετικό πρόβλημα;
3. Ποιοί λόγοι βοήθησαν στόν ἀποικισμό τῆς χώρας αὐτῆς;
4. Πῶς δημιουργήθηκε τό σημερινό κράτος τῶν Η.Π.Α.;
5. Τί γνωρίζετε γιά τό φυσικό πλοῦτο τῆς χώρας αὐτῆς;
6. Τί γνωρίζετε γιά τά τεράστια τεχνικά ἔργα, μέ τά ὁποῖα οἱ Ἀμερικανοί αξιοποίησαν τό φυσικό πλοῦτο τῆς χώρας τους;
7. Πῶς κατόρθωσαν ν' ἀσχολοῦνται ἐλάχιστοι (8%) μέ τή γεωργία καί τήν κτηνοτροφία καί νά παράγουν ἄφθονα προϊόντα; Περιγράψτε ἕνα σύγχρονο ἀγρόκτημα τῶν Η.Π.Α.
8. Τί γνωρίζετε γιά τό βιομηχανικό θαῦμα τῶν Η.Π.Α.; Νῶ ἀναφέρετε μεγάλα βιομηχανικά συγκροτήματα τῶν Η.Π.Α., γνωστά προϊόντα τῆς ἀμερικανικῆς βιομηχανίας, πού εἰσάγομε στή χώρα μας, κλπ.
9. Σέ ποιές περιοχές βρίσκονται τά μεγάλα βιομηχανικά κι ἐμπορικά κέντρα τῶν Η.Π.Α.; Πόσοι ἄνθρωποι ἐργάζονται στή βιομηχανία καί τί παράγουν;
10. Τί μέρος τῆς παγκόσμιας παραγωγῆς ἀντιπροσωπεύει ὁ πλοῦτος τῶν Η.Π.Α.;

Κλιματολογικός - παραγωγικός χάρτης Η.Π.Α.

Οι Ένωμένες Πολιτείες τής Ἀμερικής (Η.Π.Α. ἢ U.S.A.) εἶναι τὸ ἰσχυρότερο καὶ πλουσιότερο κράτος τής Γῆς. Ἀπλώνονται ἀπὸ τὴν ἀκτὴν τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὡς τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανὸ καὶ ἀπὸ τὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ ὡς τὴν λίμνην τοῦ Βορρᾶ. Μαζὶ μὲ τὴν Ἀλάσκα καὶ πολλὰ νησιά ἔχουν συνολικὴ ἔκταση 9.363.000 τ.χ.

Στὰ προηγούμενα κεφάλαια γνωρίσαμε τὴν μεγάλης ὄροσειρής, τὴν ἀχανεῖς πεδιάδες, τὰ ὄρητικὰ ποτάμια, τὴν λίμνην, τὴν ἀκτὴν τῶν Η.Π.Α.. Μιλῆσαμε ἐπίσης γιὰ τὸ κλίμα, τὴν γονιμότητα τῶν ἐδαφῶν καὶ τὴν πλουτοπαραγωγικὴν πηγὴν τῆς χώρας. Τώρα θὰ συμπληρώσουμε τὴν γνώσιν μας αὐτὴν.

Στὴν πλοῦσιν αὐτὴν χώραν, πού τὸ κλίμα τῆς μοιάζει μὲ ἐκεῖνο τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἐγκαταστάθησαν οἱ περισσότεροὶ ἀποικοὶ. Μποροῦμε νὰ φανταστοῦμε τὴν εἰκόνα τῆς Ἀμερικής, πού συνάντησαν οἱ τολμηροὶ καὶ ριψοκίνδυνοι ἐκεῖνοι ἄνθρωποι. Μιά ἀχανὴς ἀγνωστὴ χώρα μὲ ἀπέραντα βοσκοτόπια καὶ δάση, ἀδιάβατα ποτάμια, ψηλὰ βουνά, μὲ ἀγριεὶς χαράδρες, ἐρήμους, στέπες, ἔλη καὶ τέλ-

Τοπίο τής Φλορίντα

Τοπίο τής 'Αλάσκας

'Αμερικανός γεωργός

ματα! Κοπάδια από άγριοβούβαλα έτρεχαν στά λιβάδια και 'Ινδιάνοι ύποδέχονταν μέ τά φαρμακερά βέλη τους τούς νέους κατόικους.

Οί Εύρωπαίοι πολέμησαν μέ τούς 'Ινδιάνους και κατάκτησαν τή χώρα τους. Πολέμησαν όμως και μεταξύ τους, άλλοτε για τήν κατοχή πλούσιων χωραφιών, πετρελαιοπηγών, χρυσωρυχείων, κι άλλοτε για τήν έλευθερία τους. "Υστερ' από μακροχρόνιους άγώνες δημιουργήθηκε τό σημερινό κράτος τών 'Ηνωμένων Πολιτειών μέ τίσ πολυάνθρωπες σύγχρονες πόλεις.

Οί προσπάθειες τών άποίκων νά έξημερώσουν αύτή τήν πρωτόγονη γή έγιναν μέ πολλές θυσίες και μέ τή χρησιμοποίηση, καθώς είδαμε, χιλιάδων δούλων από τήν 'Αφρική. 'Η γή αξιοποιήθηκε. Τά νερά τών ποταμιών, μέ τεράστια φράγματα, κινούν πολλά ύδροηλεκτρικά έργοστάσια και μέ άρδευτικά έργα ποτίζουν τά χωράφια, πού δίνουν άφθονους καρπούς. Πολύ λίγοι 'Αμερικανοί (8%) άσχολούνται σήμερα μέ τή γεωργία. "Όλες σχεδόν οι άγροτικές εργασίες γίνονται μέ μηχανές κι έπιστημονικούς τρόπους και παράγονται μεγάλες ποσότητες γεωργικών προϊόντων.

'Η πεδιάδα του Μισισσιππή

Άμερικανική αγροικία (φάρμα)

Φυτεία καπνυού

είναι τό μεγάλο αγροτικό κέντρο τών Η.Π.Α.. Στά βόρεια καλλιεργούν-
ται κυρίως σιτηρά. Νοτιότερα καλαμπόκι καί βαμβάκι. Εύδοκιμοούν επί-
σης καπνός, ρύζι, ζαχαροκάλαμο, λαχανικά, όπωροφόρα δέντρα κ.ά.

Στά άπέραντα βοσκοτόπια του Τέξας οι γνωστοί κάου-μπύς
βόσκουν έκατομύρια βόδια, πρόβατα, άλογα. Σέ πολλές άλλες πε-
ριοχές είναι πολύ άναπτυγμένες ή κτηνοτροφία καί ή πτηνοτροφία.

Άνεξάντλητος είναι ό δασικός, ό άλιευτικός καί ό όρυκτός
πλούτος τής χώρας αύτης. Οι Η.Π.Α. έρχονται πρώτες στην παρα-
γωγή πολλών όρυκτων καί δέν ύπάρχει μέταλλο, πού νά μήν τό
έχει τό ύπέδαφος τους.

Αύτός ό τεράστιος φυσικός πλούτος δίνει τίς πρώτες ύλες στη
βιομηχανία τών Η.Π.Α., τή μεγαλύτερη βιομηχανία του κόσμου. Οι
Άμερικανοί παράγουν στά άναρίθμητα έργοστάσια καί τά γιγαντιαία
βιομηχανικά συγκροτήματα τής χώρας τους τό 1/3 τής παγκόσμιας
βιομηχανικής παραγωγής. Τά μεγαλύτερα βιομηχανικά κέντρα βρι-
σκονται στις ΒΑ. περιοχές. Περισσότεροι άπό 70.000.000 Άμερικα-
νοί έργάζονται στη βιομηχανία.

Γιά τή μεταφορά τών αγαθών ύπάρχει ένα τέλειο δίκτυο συγ-
κοινωνιών. Πολύ βοηθοούν στις μεταφορές τά πλωτά ποτάμια καί
οι διώρυγες.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Ό άνθρωπος αλλάζει τή φύση καί άξιοποιεί
μέ τήν έργασία του τόν πλούτο τής γής.

2. Οι πρώτες ύλες είναι άπαραίτητες για τήν άνάπτυξη τής βιομηχανίας.

3. Για να προοδέψει μία χώρα χρειάζονται επίσης έξυπνοι και δραστήριοι άνθρωποι.

4. Στους πλούσιους τόπους συγκεντρώνονται συνήθως πολλοί άνθρωποι.

5. Η καλή συγκοινωνία διευκολύνει τις μεταφορές, τό εμπόριο και τή βιομηχανία.

6. Μέ τις μηχανές και τούς έπιστημονικούς τρόπους καλλιέργειας και παραγωγής ο άνθρωπος παράγει περισσότερα προϊόντα μέ λιγότερο κόπο.

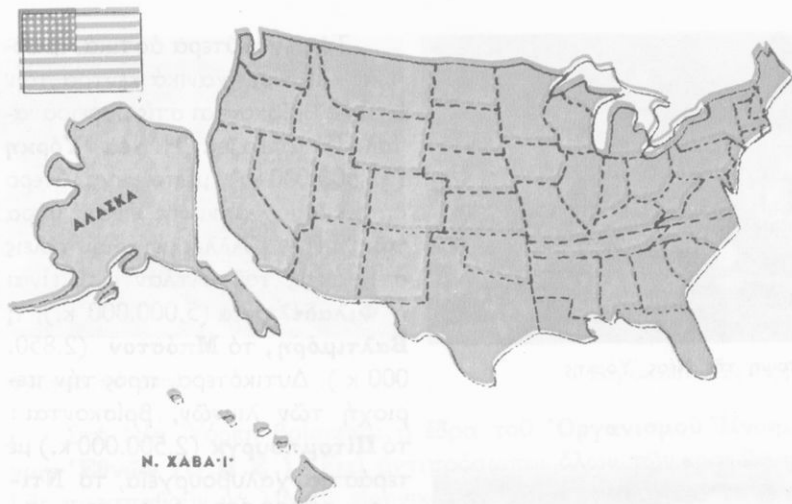
Έργασίες: Νά συγκεντρώσετε εικόνες και πληροφορίες για τις Η.Π.Α.

49

Η όργάνωση των Ένωμένων Πολιτειών Αμερικής Οί Η.Π.Α. και ο κόσμος

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Τί γνωρίζετε για τούς σημερινούς κατοίκους των Η.Π.Α., για τήν καταγωγή, τή γλώσσα, τή θρησκεία, τόν τρόπο ζωής, τόν πλοῦτο, τόν πολιτισμό τους;
2. Ποιά δύναμη ένωσε τούς ανθρώπους αυτούς; Πώς οργανώθηκε ή άμερικανική κοινωνία;
3. Τί γνωρίζετε για τή σημαία των Η.Π.Α.;
4. Παρατηρήστε εικόνες από άγροτικούς οικισμούς, έπαρχιακές πόλεις και μεγαλουπόλεις των Η.Π.Α..
5. Ποιές είναι οι πιό πυκνοκατοικημένες περιοχές των Η.Π.Α.; Γιατί;
6. Ποιές είναι οι μεγαλύτερες πόλεις των Η.Π.Α.; Νά τις δείξετε στό χάρτη.
7. Πώς διοικείται τό κράτος των Η.Π.Α.;
8. Τί γνωρίζετε για τή σημερινή πρόοδο των Η.Π.Α.; Πώς κατόρθωσαν οι Αμερικανοί να κατακτήσουν πρώτοι τή Σελήνη;
9. Τί γνωρίζετε για τις σχέσεις των Η.Π.Α. μέ άλλα κράτη τής Γης;
10. Τί γνωρίζετε για τόν Έλληνισμό τής Αμερικής;

Χάρτης πολιτειών Η.Π.Α.

Στό λιμάνι τής **Νέας 'Υόρκης**, τής πιό μεγάλης πόλης τοῦ κόσμου, μέ τούς πανύψηλους οὐρανοξύστες καί τά 12.000.000 κατοίκους, ὑψώνεται ἐπιβλητικό τό **ἄγαλμα τής 'Ελευθερίας**. Ἔχει ὕψος 46 μέτρα!

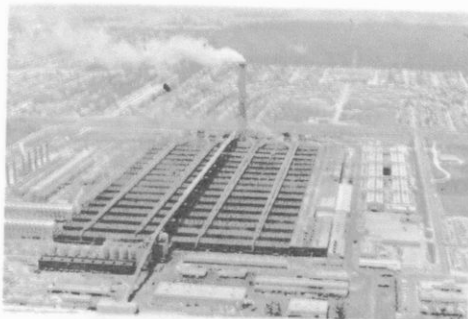
Θαυμάζει κανείς πῶς ἄνθρωποι ἀπό ὅλες σχεδόν τίς χῶρες τής Γῆς, πού μιλοῦσαν διαφορετικές γλῶσσες πίστευαν σέ διαφορετικούς θεούς, εἶχαν διαφορετικό χρῶμα καί διαφορετικές συνήθειες, κατόρθωσαν νά συνεργαστοῦν ἄρμονικά καί νά δημιουργήσουν ἕνα ἐνιαῖο κράτος.

Ἡ σημαία εἶναι τό ἱερό σύμβολο, πού συνδέει ψυχικά ὅλους τούς Ἀμερικανούς. Πενήντα μικρά ἀστέρια τῆς συμβολίζουν τίς 50 πολιτεῖες, πού ἀποτελοῦν τό κράτος τῶν Η.Π.Α.. Κάθε πολιτεία εἶναι μιά μεγάλη περιοχή μέ ἑκατομμύρια κατοίκους. Τό Τέξας π.χ. ἔχει πενταπλάσια ἔκταση ἀπό τήν Ἑλλάδα, ἡ Καλιφόρνια ἔχει 17.000.000 κατοίκους, ἡ Ἀλάσκα, στήν ὁποία ζοῦν καί πολλοί Ἑσκιμῶοι, εἶναι σέ ἔκταση δωδεκαπλάσια ἀπό τήν Ἑλλάδα.

Κάθε πολιτεία ἔχει τόν κυβερνήτη, τούς βουλευτές καί τούς γερουσιαστές τῆς, πού φροντίζουν γιά τά προβλήματα τῆς περιοχῆς τους. Γιά τά γενικά προβλήματα τοῦ κράτους φροντίζει ἡ Κυβέρνηση καί ὁ Πρόεδρος τῶν Η.Π.Α.. Πρωτεύουσα τοῦ κράτους εἶναι ἡ **Οὐάσιγκτον** (2.860.000 κ.).

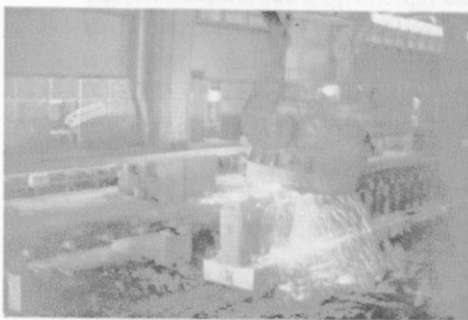

Άποψη τής Νέας Υόρκης

Έργοστάσιο στή Ν. Όρλεάνη

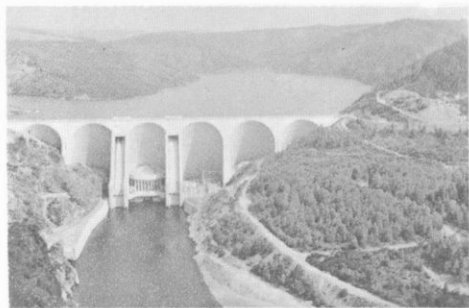
Χαλυβουργείο

Τά μεγαλύτερα αστικά, έμπορικά καί βιομηχανικά κέντρα τών Η.Π.Α. βρίσκονται στίς βορειοανατολικές πολιτείες. **Ή Νέα Ύόρκη** (12.500.000 κ.), μέ τό μεγαλύτερο στόν κόσμο λιμάνι τής, είναι ή θύρα τών Η.Π.Α.. Άλλες μεγαλουπόλεις στίς άκτές του ΎΑτλαντικού είναι ή **Φιλαδέλφεια** (5.000.000 κ.), ή **Βαλτιμόρη**, τό **Μπόστον** (2.850.000 κ.). Δυτικότερα, πρός τήν περιοχή τών λιμνών, βρίσκονται : τό **Πίτσμπουργκ** (2.500.000 κ.) μέ τεράστια χαλυβουργεία, τό **Ντιτρόιτ** (4.300.000 κ.), ή πόλη τών αυτοκινήτων, τό **Σικάγο** (7.200.000 κ.), τό **Κλίβελαντ** (2.150.000 κ.). Στή Φλορίντα βρίσκεται τό **Μαϊάμι** (1.320.000 κ.), μέ θαυμάσιο κλίμα, καί στίς έκβολές του Μισισσιππή ή **Νέα Όρλεάνη** (1.100.000 κ.). Στίς άκτές του ΎΕιρηνικού μεγάλες πόλεις είναι ό **Άγιος Φραγκίσκος** (3.230.000 κ.) καί τό **Λός Άντζελες** (5.200.000 κ.).

Οί περισσότεροι Άμερικανοί ζοϋν στίς πόλεις κι έργάζονται στή βιομηχανία, σέ έμπορικές επιχειρήσεις κλπ.

Οί Η.Π.Α. έχουν σχέσεις μέ όλες σχεδόν τίς χώρες τής Γής. Έξάγουν σ' αυτές άφθονα βιομηχανικά προϊόντα καί εισάγουν πρώτες ύλες καί προϊόντα, πού δέν παράγει ό τόπος τους.

Φράγμα ποταμού

Συγκοινωνιακός κόμβος

Στή Νέα Ύορκη βρίσκεται ή έδρα του **Όργανισμού Ήνωμένων Έθνών (Ο.Η.Ε.)**. Έκει αντιπρόσωποι όλων τών κρατών τής Γής προσπαθοῦν νά λύνουν ειρηνικά τίς διαφορές τους καί νά αποφεύγουν τούς πολέμους.

Ή Πατρίδα μας είναι σύμμαχος τών Η.Π.Α.. Έκει ζοῦν 2.000.000 περίπου Έλληνες μετανάστες ή απόγονοι μεταναστών. Έχουν ναούς, ιερείς, άρχιεπίσκοπο καί σχολεία δικά τους καί δέ λησμονοῦν τήν Έλλάδα.

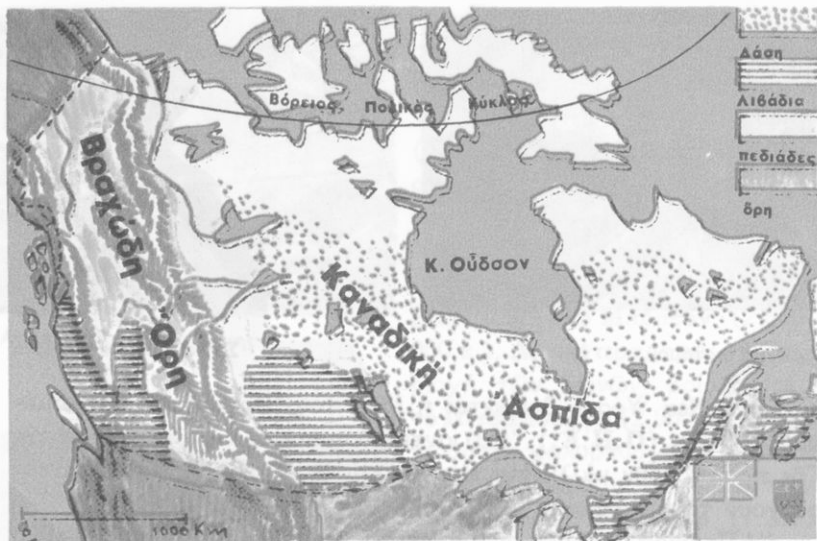
Όνόματα : Νέα Ύορκη, άγαλμα Έλευθερίας, Ούάσιγκτον, Φιλαδέλφεια, Ντιτρόιτ, Σικάγο, Άγ. Φραγκίσκος, Λός Άντζελες, Όργανισμός Ήνωμένων Έθνών.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Κάθε κράτος έχει τήν κυβέρνηση καί τά έθνικά του σύμβολα.

2. Μεγάλες πόλεις δημιουργοῦνται συνήθως σε περιοχές μέ μεγάλη παραγωγή.

3. Όλοι οι άνθρωποι καί τά κράτη πρέπει νά συνεργάζονται γιά τήν ειρήνη καί τήν πρόοδο όλου τού κόσμου.

Έργασίες : Νά ίχνογραφήσετε τόν πολιτικό χάρτη τών Η.Π.Α.

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Καναδά

50

Ό Καναδάς

Έκταση : 9.976.000

Κάτοικοι : 22.730.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δείξτε τόν Καναδά στό χάρτη και στήν υδρογείο σφαίρα. Συγκρίνετε τήν έκτασή του μέ τήν έκταση άλλων γνωστών σας κρατών.
2. Γνωρίζετε τή μορφολογία τοῦ ἐδάφους και τό κλίμα τοῦ Καναδά. Νά ὀρίσετε στό χάρτη τίς ζώνες βλαστήσεως.
3. Τί γνωρίζετε γιά τά δάση και τό δασικό πλοῦτο τοῦ Καναδά;
4. Τί γνωρίζετε γιά τοὺς σιτοβολῶνες και τίς ἄλλες πλουτοπαραγωγικές πηγές τῆς χώρας αὐτῆς;
5. Γιατί ἡ μεγάλη αὐτή χώρα ἔχει τόσο λίγους κατοίκους; Ποιά περιοχή τοῦ Καναδά εἶναι πιό πυκνοκατοικημένη; Γιατί; Τί γνωρίζετε γιά τοὺς Καναδοὺς;

6. Τί σημασία έχει για τόν Καναδά ὁ ποταμός Ἁγ. Λαυρέντιος; Γιατί;
7. Ποιά εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ Καναδά;
8. Ποιό καναδικό λιμάνι βρίσκεται στίς ἀκτές τοῦ Εἰρηνικοῦ;
9. Σέ ποιά περιοχή βρίσκονται τά μεγάλα ἀστικά καί βιομηχανικά κέντρα τοῦ Καναδά; Γιατί;
10. Τί γνωρίζετε γιά τίς σχέσεις τῆς χώρας μας μέ τόν Καναδά; Τί προϊόντα εἰσάγομε ἀπό τόν Καναδά;

Ὁ Καναδάς εἶναι ἡ χώρα τῶν δασῶν. Εἶναι ἐπίσης ἕνας ἀπό τούς μεγάλους σιτοβολῶνες τοῦ κόσμου. Ἀπλώνεται ἀπό τόν Ἀτλαντικό ὡς τόν Εἰρηνικό ὠκεανό κι ἀπό τίς Η.Π.Α. ὡς τούς αἰώνιους πάγους τοῦ Β. πόλου. Ἔχει ἔκταση 9.976.000 τ.χ.

Στά προηγούμενα κεφάλαια μιλήσαμε γιά τό ἔδαφος, τίς λίμνες, τά ποτάμια, τίς ἀκτές τοῦ Καναδά. Μιλήσαμε ἐπίσης γιά τό κλίμα του. Ὁ Καναδάς εἶναι μιά ἀπό τίς ψυχρότερες χώρες τῆς Γῆς. Τά μεγάλα νησιά καί οἱ βορινές ἀκτές του εἶναι πάντα χιονισμένες. Ἐκεῖ ζοῦν μόνο λίγοι Ἑσκιμῶοι. Σ' ὅλοκληρη τή χώρα φυσοῦν ψυχροί βόρειοι ἄνεμοι, ἐκτός ἀπό τά παράλια τοῦ Εἰρηνικοῦ, ὅπου τό ρεῦμα Κοῦρο-Σίβο φέρνει ἀρκετή ζέστη.

Ἡ βλάστηση ἀλλάζει ἀπό ζώνη σέ ζώνη. Μετά τή βόρεια πολική ζώνη ἀκολουθοῦν οἱ ζῶνες τῆς τούνδρας καί τῶν δασῶν. Νοτιότερα ὑπάρχουν βοσκότοποι καί χωράφια. Εἶναι οἱ μεγάλοι σιτοβολῶνες τοῦ κεντρικοῦ Καναδά. Στίς δυτικές περιοχές ὑπάρχουν μεγάλα δάση, ἀπό τά ὁποῖα παράγεται ξυλεία καί χαρτοπολτός. Ὁ Καναδάς παράγει μεγάλες ποσότητες ξυλείας, χαρτιοῦ, δημητριακῶν καί κτηνοτροφικῶν προϊόντων.

Τοπίο τοῦ Καναδά

Ἀποψη τοῦ Μοντρεάλ

Ύπόθεσις: Ἐκ τῆς ἀναγωγῆς τοῦ κειμένου ἀποδείξτε ὅτι ἡ βιομηχανία εἶναι ἀναπτυγμένη καὶ πολλὰ ἐργοστάσια κινουῦνται μέ ὑδατοπτώσεις.

Πυκνὸ δίκτυο δρόμων διευκολύνει τὴν μεταφορὴν. Ὁ ποταμὸς Ἄγ. Λαυρέντιος διευκολύνει πολὺ τὴν συγκοινωνία τῆς χώρας. Στὴν κοιλάδα τοῦ ζοῦν οἱ περισσότεροὶ Καναδοὶ. Ἐκεῖ βρίσκονται καὶ οἱ μεγάλες πόλεις τοῦ Καναδᾶ: ἡ Ὀττάβα (550.000 κ.), ποὺ εἶναι πρωτεύουσα τῆς χώρας, τὸ Κεμπέκ (450.000 κ.), τὸ Μοντρεάλ (2.700.000 κ.) καὶ νοτιότερα τὸ Τορόντο (2.430.000 κ.). Στὴν ἀκτὴ τῆς Νέας Σκωτίας βρίσκεται τὸ μεγάλο λιμάνι Χάλιφαξ (280.000 κ.) καὶ στὴν ἀκτὴ τοῦ Εἰρηνικοῦ τὸ Βανκούβερ (860.000 κ.).

Σ' ὅλοκληρον τὸν Καναδᾶ ζοῦν μόνο 22.730.000 ἄνθρωποι. Ἄλλοι εἶναι ἀγγλικῆς καταγωγῆς, μιλοῦν τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν καὶ εἶναι χριστιανοὶ διαμαρτυρούμενοι καὶ ἄλλοι γαλλικῆς καταγωγῆς, μιλοῦν γαλλικὰ καὶ εἶναι χριστιανοὶ καθολικοί.

Ὄνόματα: Καναδᾶς, Ὀττάβα, Κεμπέκ, Μοντρεάλ, Τορόντο, Χάλιφαξ, Βανκούβερ.

Γενικὴ παρατήρησις: 1. Οἱ πολὺ ψυχρὲς περιοχὲς εἶναι ἀραιοκατοικημέναι.

2. Οἱ κοιλάδες τῶν ποταμῶν διευκολύνουν τὴν συγκοινωνία.

3. Στὴν εὐφορὴν κοιλάδα συγκεντρώνονται συνήθως πολλοὶ ἄνθρωποι.

4. Πολλὲς μεγάλες πόλεις τῆς Γῆς εἶναι χτισμέναι στὴν ὄχθον ποταμῶν.

Ἔργασια: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸν πολιτικὸν χάρτη τοῦ Καναδᾶ.

Η ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

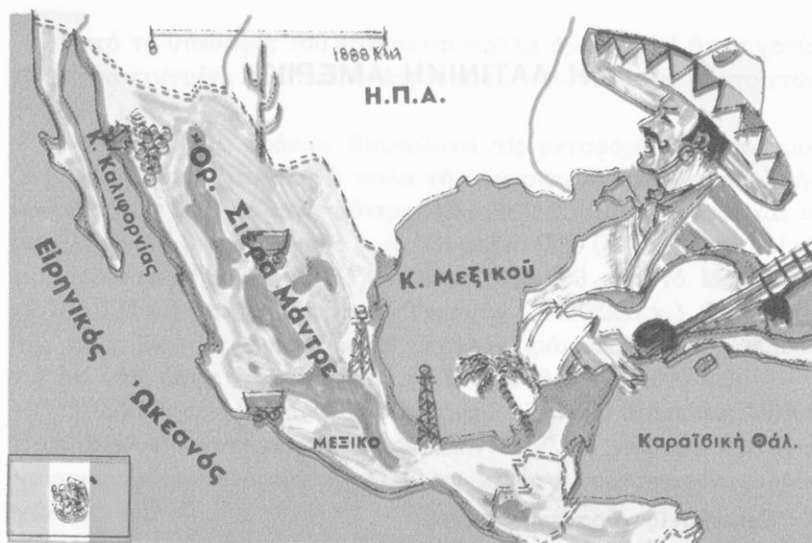
1. Ποιά περιοχή ονομάζεται Λατινική Άμερική; Γιατί;
2. Σέ ποιά τμήματα χωρίζεται ή Λατινική Άμερική;
3. Δειίετε στό χάρτη σας τήν Κεντρική Άμερική, τό Μεξικό, τήν περιοχή του Ίσθμου, τά νησιά τής Καραϊβικής θάλασσας.
4. Δειίετε τή Νότια Άμερική.

Ή Λατινική Άμερική άπλώνεται άπό τά νότια σύνορα τών Η.Π.Α. καί τόν κόλπο του Μεξικού ώς τή Γή του Πυρός. Είναι μιά τεράστια περιοχή μέ 284.000.000 κατοίκους. Πολλοί άπό αυτούς είναι Ίνδιάνοι, άλλοι άπόγονοι Εύρωπαίων άποίκων καί πολλοί μιγάδες.

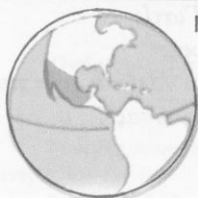
Στή Λατινική Άμερική έγκαταστάθηκαν κυρίως άποικοι άπό τήν Ίσπανία, τήν Πορτογαλία κι άργότερα άπό τήν Ίταλία καί τήν Άφρική. Όλοι σχεδόν οί σημερινοί κάτοικοι της μιλούν γλώσσες πού προήλθαν άπό τήν άρχαία λατινική καί είναι χριστιανοί καθολικοί. Διαφέρουν πολύ άπό τούς βορειοαμερικανούς στόν πολιτισμό, στόν πλούτο καί στόν τρόπο ζωής.

Ή Λατινική Άμερική χωρίζεται στήν **Κεντρική** καί στή **Νότια Άμερική**.

Ή Κεντρική Άμερική περιλαμβάνει τό **Μεξικό**, τήν περιοχή του Ίσθμου καί τά νησιά τής **Καραϊβικής**.

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Μεξικού

51

Τό Μεξικό

Έκταση : 1.972.000

Κάτοικοι : 58.400.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δειξτε τό Μεξικό στό χάρτη σας.
2. Εϊδάτε ποτέ Μεξικανούς; Μοιάζουν μέ τούς γείτονές τους Άμερικανούς; Πώς σάς φαίνονται ή ένδυμασία καί τά πλατόγγυρα καπέλα τους;
3. Ποιοί ήταν οί πρόγονοι τών σημερινών Μεξικανών;
4. Πώς είναι τό έδαφος του Μεξικού; Παρατηρήστε στό χάρτη τά βουνά, τά όροπέδια, τίς άκτές του Μεξικού.
5. Η πόλη Μεξικό έχει ύψόμετρο 2.278 μ. Τό κλίμα της όμως είναι πολύ θερμό καί δέ χιονίζει ποτέ. Γιατί;
6. Ποιές περιοχές του Μεξικού έχουν κλίμα ξηρό καί ποιές ύγρό; Γιατί;

7. Τό Μεξικό είναι πλούσια χώρα; Ποιά είναι τά σπουδαιότερα προϊόντα του; Μέ τί ασχολούνται κυρίως οι κάτοικοί του; Ποιά γλώσσα μιλοῦν και σέ ποιά θρησκεία πιστεύουν;
8. Ποιά πόλη είναι πρωτεύουσα τοῦ Μεξικοῦ;

Τοπία τοῦ Μεξικοῦ

Τό Μεξικό είναι μεγάλη χώρα και βρίσκεται στά νότια τῶν Η. Π.Α., ἀπό τίς ὁποῖες τό χωρίζει ὁ ὄρητικός ποταμός **Ρίο Γκράντε**. Ἐκεί ἀνατολικά βρέχεται ἀπό τόν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ καί δυτικά ἀπό τόν Εἰρηνικό ὠκεανό. Ἐκεῖ σχηματίζεται ἡ **χερσόνησος Καλιφόρνια** καί ὁ **κόλπος τῆς Καλιφόρνιας**.

Εἶναι χώρα ὄρεινή, μέ ψηλά ὄρη καί μεγάλα ὄροπέδια. Σέ πολλές περιοχές τό ἔδαφος παθαίνει συχνά καθιζήσεις.

Ἄπό τή μέση σχεδόν τοῦ Μεξικοῦ περνᾷ ὁ Τροπικός τοῦ Καρκίνου καί τό μεγαλύτερο μέρος τῆς χώρας βρίσκεται στή διακεκαυμένη ζώνη. Τό μικρό γεωγραφικό πλάτος, τό ὄρεινό ἔδαφος, τό θερμό ρεῦμα Γκόλφ Στρίμ καί τά ρεύματα τοῦ Εἰρηνικοῦ δημιουργοῦν μεγάλη ποικιλία κλίματος στίς διάφορες περιοχές τοῦ Μεξικοῦ. Στά χαμηλά παραθαλάσσια μέρη τό κλίμα είναι τροπικό. Ἐκεῖ υπάρχουν παρθένα δάση καί σαβάνες καί εὐδοκιοῦν τό κακάο, ὁ φοῖνικας,

*Ἀποψη τῆς πόλης Μεξικοῦ

Πετρελαιοπηγές στό Μεξικό

ή βανίλια, τό βαμβάκι. Ψηλότερα καλλιεργούνται καφές, ζαχαροκάλαμο, ρύζι, μπανάνες, όπωροφόρα δέντρα. Στά κεντρικά όροπέδια, όπου δέ φτάνουν οί ύγροί θαλάσσιοι άνεμοι, υπάρχουν ξημοί ή στέπες μέ άγκαθωτούς θάμνους καί κάκτους.

Σ' αυτή τήν πολύμορφη χώρα, μέ τόν καυτό ήλιο, τά τροπικά δάση, τίς έρήμους καί τά πολλά ένεργά ήφαίστεια, ζούν οί Μεξικανοί, ζωηροί κι ευθυμοί άνθρωποι, μέ τίς γραφικές ένδυμασίες καί τά χαρακτηριστικά πλατύγυρα καπέλα τους. Τά παλιά χρόνια στό Μεξικό ζούσαν οί **Άζτέκοι** καί οί **Μάγια**. Μεγαλόπρεπα μνημεία άπό τόν πολιτισμό τών λαών αυτών σώζονται μέχρι σήμερα.

Οί σημερινοί Μεξικανοί δέν κατόρθωσαν νά μιμηθοϋν στήν πρόοδο τούς γείτονές τους Άμερικανούς. Μόλο πού ή χώρα τους έχει άρκετό φυσικό πλούτο καί είναι μιá άπό τίς πλουσιότερες χώρες τής Γης σέ όρυκτά, δέ μπόρεσαν ν' αναπτύξουν αξιόλογη βιομηχανία καί οί περισσότεροι είναι γεωργοί καί κτηνοτρόφοι.

Στό Μεξικό ζούν σήμερα 58.400.000 άνθρωποι. Όλοι σχεδόν μιλοϋν Ισπανικά κι είναι χριστιανοί καθολικοί.

Πρωτεύουσα τής χώρας είναι τό **Μεξικό** (8.000.000 κ.), χτισμένο σ' ένα όροπέδιο μέ ύψόμετρο 2.278 μ.. Τό Μεξικό έχει καλή συγκοινωνία καί μεγάλη τουριστική κίνηση.

Όνόματα : Μεξικό, Ρίο Γκράντε, Καλιφόρνια, Άζτέκοι, Μάγια.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Οί χώρες πού βρίσκονται κοντά στους τροπικούς κύκλους, έχουν τροπικό κλίμα καί τροπική βλάστηση.

2. Τό κλίμα ενός τόπου εξαρτάται άπό τό γεωγραφικό πλάτος, τό ύψόμετρο, τή θέση τών βουνών, τήν άπόσταση άπό τή θάλασσα, τά γειτονικά θαλάσσια ρεύματα κλπ.

3. Οί λαοί, πού δέν κατόρθωσαν ν' αξιοποιήσουν τό φυσικό πλούτο τής χώρας τους, έχουν μείνει φτωχοί.

Έργασίες : Νά ίχνογραφήσετε τόν πολιτικό χάρτη τής Κεντρικής Άμερικής καί νά χρωματίσετε μόνο τό Μεξικό.

Πολιτικός χάρτης Κεντρικής 'Αμερικής

52

Ἡ υπόλοιπη Κεντρική Ἀμερική

Ἐκταση: 750.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 41.000.000

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Δειξτε τήν Κεντρική Ἀμερική στό χάρτη σας. Δειξτε τήν περιοχή τοῦ Ἴσθμου.
2. Δειξτε στήν ὑδρόγειο σφαίρα τή διώρυγα τοῦ Παναμά. Τί σημασία ἔχει γιά τήν παγκόσμια νασιπλοΐα;
3. Γνωρίζετε πῶς λειτουργεῖ ἡ διώρυγα αὐτή;
4. Δειξτε τά νησιά τῆς Καραϊβικῆς. Ποιά εἶναι τά πιό μεγάλα;
5. Πῶς εἶναι τό ἔδαφος τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς; Γιατί τόσο συχνά γίνονται σεισμοί ἐκεῖ;
6. Τί γνωρίζετε γιά τό κλίμα τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς; Ποιά εἶναι τά σπουδαιότερα προϊόντα της;
7. Τί γνωρίζετε γιά τοὺς κατοίκους της;
8. Ποιά κράτη περιλαμβάνει ἡ Κεντρική Ἀμερική;

Ἡ Κεντρική Ἀμερική εἶναι τὸ σταυροδρόμι τοῦ δυτικοῦ ἡμισφαιρίου. Ὁ τεράστιος Ἴσθμος εἶναι ἡ φυσικὴ γέφυρα, πού συνδέει τὴ Βόρεια μὲ τὴ Νότια Ἀμερική, καί ἡ **διώρυγα τοῦ Παναμᾶ** ἐνώνει τὸν Ἀτλαντικὸ μὲ τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό.

Ἡ **διώρυγα τοῦ Παναμᾶ** εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τεχνικὰ ἔργα, πού κατασκεύασε ὁ ἄνθρωπος πάνω στὴ Γῆ. Στὰ 1881 ὁ **Φερδινάνδος Λεσέψ**, πού εἶχε ἀνοίξει καί τὴ διώρυγα τοῦ Σουέζ, μὲ χιλιάδες ἐργάτες καί μηχανικούς, ἄρχισε τὴ διάνοιξη. Τὰ ἐμπόδια ὅμως ἦταν πολλὰ καί τὸ ἔργο πολὺ δύσκολο. Ὅχτὼ χρόνια κράτησε ἡ προσπάθεια τοῦ Λεσέψ καί 20.000 ἐργάτες πέθαναν ἐκεῖ ἀπὸ τὸ ἀνθυγιεινὸ κλίμα, τίς ἀρρώστειες καί τὰ τσιμπήματα ἐρπετῶν κι ἐντόμων. Τὸ 1889 οἱ ἐργασίες σταμάτησαν.

Τίς ξανάρχισαν τὸ 1903 Ἀμερικανοὶ τεχνικοί. Πρώτη φροντίδα τους τώρα ἦταν ν' ἀποξηράνουν τὰ ἔλη τῆς περιοχῆς, νὰ καταπολεμήσουν τὰ ἐρπετὰ καί τὰ ἔντομα κι ἔπειτα ν' ἀρχίσουν τὴ δουλειά. Τὸ 1914 ἡ διώρυγα ἦταν ἔτοιμη. Ἔχει μῆκος 82 χιλιόμετρα καί περνοῦν ἀπ' αὐτὴ 40 περίπου πλοῖα τὴν ἡμέρα.

Τὸ περιεργὸ εἶναι ὅτι τὸ πιὸ ψηλὸ τμήμα τῆς διώρυγας βρίσκεται 26 μέτρα ψηλότερα ἀπὸ τίς γειτονικὲς θάλασσες! Μὲ εἰδικούς ὕδατοφράχτες τὰ πλοῖα ἀνεβαίνουν στίς ψηλότερες δεξαμενές καί μὲ ἄλλους κατεβαίνουν στὸν ἀπέναντι ὠκεανό!

Ἡ σημασία τῆς διώρυγας τοῦ Παναμᾶ γιὰ τὴ ναυσιπλοῖα καί τὸ παγκόσμιο ἐμπόριο εἶναι πολὺ μεγάλη. Ἔχει καί μεγάλη στρατηγικὴ σημασία.

Ἡ περιοχή τοῦ Ἴσθμοῦ εἶναι ὄρεινὴ, μὲ ἠφαιστειογενές ἔδαφος. Σ' αὐτὴν ὑπάρχουν πολλὰ ἐνεργὰ ἠφαιστεία καί οἱ σεισμοὶ εἶναι συχνοὶ καί καταστρεπτικοί. Εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ ὅτι ἡ πόλη Σάν Σαλβαντόρ καταστράφηκε ὡς τώρα 16 φορές ἀπὸ τοὺς σεισμούς! Μεγάλες καταστροφές προκαλοῦν ἐπίσης οἱ τρομεροὶ **κυκλῶνες**.

Στὴν Καραϊβικὴ θάλασσα βρίσκονται τὰ μεγάλα νησιά **Κούβα**, **Ζαμάικα**, **Αἰτή**, **Πόρτο-Ρίκο** καί τὰ νησιωτικὰ συμπλέγματα **Μπαχάμες** καί **Μικρές Ἀντίλλες** μὲ πολλὰ μικρὰ νησιά. Εἶναι οἱ **Δυτικὲς Ἰνδίες**, τὰ ἔδαφά τῆς Ἀμερικῆς, πού πρωτοανακάλυψε ὁ Κολόμβος.

Σ' όλόκληρη τήν Κεντρική 'Αμερική τό κλίμα είναι τροπικό. Ή θερμοκρασία είναι ψηλή, ή ύγρασία μεγάλη και παντού σχεδόν υπάρχουν παρθένα δάση, σαβάνες ή φυτείες μέ τροπικά φυτά. Τό ζαχαροκάλαμο, ή καφέα, ή μπανανιά, τό κακάο, ό καπνός, τό βαμβάκι, τό ρύζι, είναι τά πιό συνηθισμένα φυτά, πού καλλιεργούνται στήν Κεντρική 'Αμερική.

Στήν περιοχή αύτή, μέ τό άνθυγιεινό τροπικό κλίμα της ζούν 41.000.000 άνθρωποι, 'Ινδιάνοι, λευκοί Εύρωπαίοι, μαύροι 'Αφρικανοί, 'Ασιάτες, μιγάδες. Είναι ζωνηροί κι άνήσυχοι, συχνά φιλονικούν, έπαναστατούν, πολεμούν μεταξύ τους. Γι' αύτό, κυρίως στήν Κεντρική 'Αμερική, υπάρχουν πολλά και μικρά κράτη. Συντελεί, βέβαια, σ' αύτό και ό έδαφικός διαμελισμός.

Στήν περιοχή του 'Ισθμού βρίσκονται ή **Γουατεμάλα**, ή βρετανική άποικία **'Ονδούρα**, ή **'Ονδούρα**, τό **Σαλβαντόρ**, ή **Νικαράγουα**, ή **Κοσταρίκα** και ό **Παναμάς**. Στήν Καραϊβική θάλασσα ή **Κούβα**, μέ πρωτεύουσα τήν **'Αβάνα** (1.660.000 κ.), ή **'Αιτή**, ή **Δομινικανή Δημοκρατία**, τό **Πόρτο-Ρίκο**, οί βρετανικές άποικίες **Μπαχάμες** και **Ζαμάικα**, ή γαλλική **Μαρτινίκα** και άρκετά άλλα μικρά νησιά, πού άνήκουν σέ διάφορα κράτη. (Βλέπε πίνακα σ. 187).

Γενικά, οί χώρες τής Κεντρικής 'Αμερικής είναι γεωργικές και δέν κατόρθωσαν ν' άναπτυχθούν βιομηχανικά και νά προοδεύσουν.

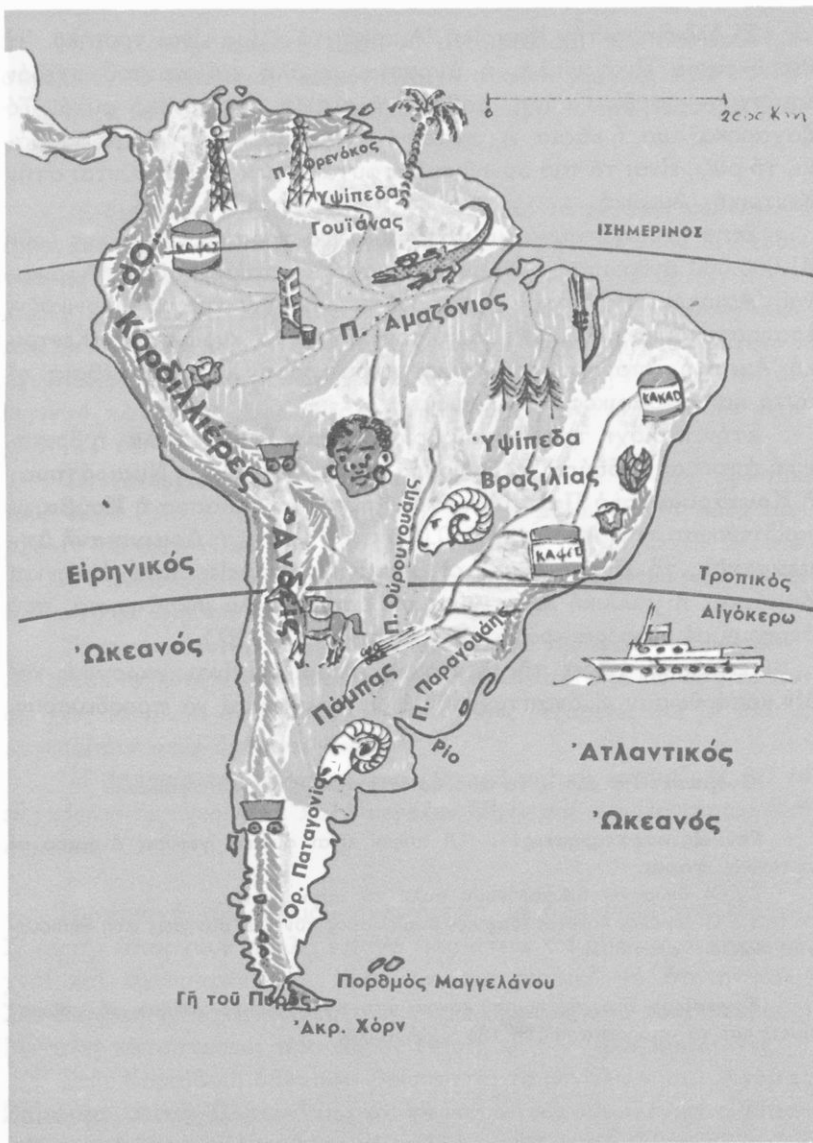
'Ονόματα : Νά μάθετε τά σπουδαιότερα όνόματα του κεφαλαίου.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Οί Ισθμοί είναι φυσικές γέφυρες ανάμεσα σέ γειτονικές στεριές.

2. Οί διώρυγες διευκολύνουν πολύ τή συγκοινωνία.

3. 'Ο μεγάλος κάθετος έδαφικός διαμελισμός συντελεί συνήθως στή δημιουργία πολλών κρατιδίων.

'Εργασίες : Στο χάρτη, πού κάνατε στο προηγούμενο μάθημα, νά χρωματίσετε και τά υπόλοιπα κράτη τής Κ. 'Αμερικής.

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Νότιας Αμερικής

Έκταση : 17.300.000 τ.χ.

Κάτοικοι : 192.000.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δείξτε τή Νότια 'Αμερική στον παγκόσμιο χάρτη και στην υδρογειο σφαίρα. Δείξτε τή διώρυγα του Παναμά και τή Γη του Πυρός.
2. Παρατηρήστε τό έδαφος τής Ν. 'Αμερικής, τή μεγάλη δυτική όροσειρά, τά ανατολικά ύψηδα, τά μεγάλα λεκανοπέδια.
3. Δείξτε τόν 'Αμαζόνιο και τούς παραποτάμους του, τίς πηγές και τίς έκβολές του. Γιατί έχει τόσα πολλά νερά; Ποιά άλλα ποτάμια έχει ή Ν. 'Αμερική;
4. Πώς είναι οι άκτές τής Ν. 'Αμερικής;
5. Δείξτε τίς χώρες, από τίς όποιες περνούν ό 'Ισημερινός, ό τροπικός του Αιγόκερω και ό Νότιος πολικός κύκλος.
6. Ποιοί παράγοντες επηρεάζουν τό κλίμα τής Ν. 'Αμερικής; Τί γνωρίζετε γι' αυτό; Μοιάζει μέ τό γνωστό σας κλίμα τής 'Αφρικής; Γιατί;
7. Τί γνωρίζετε γιά τή ζούγκλα του 'Αμαζονίου; Τί είναι ή πάμπα;
8. Τί γνωρίζετε γιά τούς κατοίκους τής Ν. 'Αμερικής;

Η Νότια 'Αμερική έχει πολλές γεωφυσικές όμοιότητες μέ τή Βόρεια, δέν έχει όμως αναπτυχθεί άκόμη άρκετά, άν και έχει μεγάλο φυσικό πλοϋτο.

Η μεγάλη αυτή χώρα άρχίζει από τή διώρυγα του Παναμά και καταλήγει στο άκρωτήριο Χόρν. Βρέχεται από τόν 'Ατλαντικό και τόν Ειρηνικό ώκεανό. Οι άκτές της απέχουν χιλιάδες μίλια από τίς γειτονικές της ήπείρους.

Στά δυτικά, σάν τεράστιο τείχος, ύψώνονται οι Κορδιλλιέρες 'Ανδεις (6.958 μ. ύψος έχει ή ψηλότερη κορυφή τους) και προς τίς

Τοπίο τῆς Ἀμαζονίας

Κορυφές τῶν Ἀνδεων

Πρόποδες τῶν Ἀνδεων

ἀκτές τοῦ Ἀτλαντικοῦ τὰ χαμηλά **Βραζιλιανὰ ὄρη**. Ὀλόκληρη ἡ ὑπόλοιπη Ν. Ἀμερική εἶναι πεδιάδες καὶ ὄροπέδια. Ἀνάμεσα στὰ βόρεια ὑψίπεδα τῆς **Γουιάνας** καὶ τὰ ἀνατολικά τῆς **Βραζιλίας** βρίσκεται ἡ **λεκάνη τοῦ Ἀμαζονίου**, πού ἀρχίζει ἀπὸ τοὺς πρόποδες τῶν Ἀνδεων καὶ καταλήγει στὶς ἀκτές τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Τὰ ἄφθονα νερά τῆς περιοχῆς αὐτῆς συγκεντρώνονται, μὲ πολλοὺς παραπόταμους, στὸν **Ἀμαζόνιο**, πού εἶναι τὸ μεγαλύτερο ποτάμι τῆς Γῆς σὲ ποσότητα νεροῦ. Βορειότερα ὑπάρχει ἡ **λεκάνη τοῦ Ὁρενόκου** καὶ στὰ νότια τὰ βαθύπεδα τοῦ **Παραγουάη** καὶ τοῦ **Οὐρουγουάη**.

Οἱ ἀκτές τῆς Ν. Ἀμερικῆς ἀλλοῦ εἶναι ἀπόκρημνες κι ἄλλοῦ ὀμαλές ἢ βαλτώδεις. Μικροὶ κόλποι κι ἐλάχιστα νησάκια σχηματίζονται ἐκεῖ. Στὶς ἀκτές τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἢ θάλασσα εἶναι ρηχὴ, ἐνῶ σ' ἐκεῖνες τοῦ Εἰρηνικοῦ πολὺ βαθιά (φτάνει ὡς 8.000 μ.).

Τὸ μεγαλύτερο τμῆμα τῆς Ν. Ἀμερικῆς βρίσκεται στὴ διακεκαυμένη ζώνη. Τὸ γεωγραφικὸ πλάτος, ἡ ὄροσειρά τῶν Ἀνδεων καὶ οἱ γειτονικοὶ ὠκεανοὶ ἐπηρεάζουν πολὺ τὸ κλίμα τῆς. Γενικά, στὴ Ν. Ἀμερική ὑπάρχουν τρεῖς κλιματικὲς ζῶνες :

α. **Ἡ ζώνη τοῦ Ἰσημερινοῦ**, πού πιάνει τό βαθύπεδο τοῦ Ἄμαζονίου καί τά ὑψίπεδα τῆς Γουιάνας. Σ' αὐτή ἡ θερμοκρασία εἶναι μεγάλη, βρέχει συχνά καί εἶναι πάντα καλοκαίρι. Ἡ βλάστηση εἶναι πλούσια καί τά παρθένα δάση τοῦ Ἄμαζονίου ἀπέραντα.

β. **Ἡ ζώνη τοῦ τροπικοῦ κλίματος**, μέ χαμηλότερη θερμοκρασία καί περιοδικές βροχές. Εἶναι οἱ περιοχές τῆς Ν.Α. Βραζιλίας καί τῆς Βενεζουέλας. Σ' αὐτές ἡ βλάστηση λιγοστεύει συνεχῶς ἀπό τό παρθένο δάσος πρὸς τίς σαβάνες καί τίς στέπες τῶν δυτικῶν περιοχῶν. Ψηλά στίς Ἄνδεις ἐπικρατοῦν πολλές παραλλαγές ὀρεινοῦ κλίματος.

γ. **Ἡ ζώνη μέ τό εὐκρατο κλίμα**. Πιάνει τήν Ἀργεντινὴ καί τίς νότιες Ἄνδεις. Σ' αὐτὴν ὑπάρχουν μεγάλα βοσκοτόπια δάση, καθὼς καί στέπες στό ὄροπέδιο τῆς **Παταγονίας**.

Γενικά, ὁ φυτικός κόσμος τῆς Ν. Ἀμερικῆς παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία καί εἶναι πλουσιότερος ἀπὸ κάθε ἄλλη ἥπειρο. Χαρακτηριστικά ζῶα τῆς περιοχῆς εἶναι ὁ τζάγουαρ (Ιαγουάρος), ὁ πούμα, ὁ τάπιρος, ἡ λάμα καί πολλά παραδείσια πτηνά, ἔρπετά κι ἔντομα. Στὴν **πάμπα** τῆς Ἀργεντινῆς βόσκουν ἑκατομμύρια πρόβατα καί βόδια.

Στὴν Ν. Ἀμερικῆ ζοῦν σήμερα 192.000.000 ἄνθρωποι. Οἱ περισσότεροι κατοικοῦν στίς πλούσιες περιοχές τῆς Βενεζουέλας, τῆς Κολομβίας, τοῦ Περού, τῆς Ν.Α. Βραζιλίας καί τῆς πάμπα. Ἡ λεκάνη τοῦ Ἄμαζονίου, οἱ πλαγιές τῶν Ἄνδεων καί τό ὄροπέδιο τῆς Παταγονίας εἶναι ἀραιοκατοικημένοι τόποι. Στὴν περιοχή τοῦ Ἄμαζονίου κατοικοῦν κυρίως μαῦροι, πού μεταφέρθηκαν ἀπὸ τὴν Ἀφρική, γιὰ νά καλλιεργοῦν τίς φυτεῖες, καί μιγάδες. Στίς Ἄνδεις ζοῦν Ἰνδιάνοι καί στίς νότιες περιοχές λευκοί, ἀπόγονοι Εὐρωπαίων.

Σοβαρά ἐμπόδια γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη τῆς Ν. Ἀμερικῆς, μέ τὸν τεράστιο φυσικὸ πλοῦτο της, εἶναι τὸ ἀνθυγιεινὸ κλίμα καί ἡ ἔλλειψη δρόμων. Τά περισσότερα γεωργικά καί κτηνοτροφικά προϊόντα καί τά ἄφθονα ὀρυκτά της πουλιοῦνται ἀκατέργαστα σέ ξένες χῶρες.

Έννοιες - όνόματα : Κορδιλλιέρες Άνδεις, άκρ. Χόρν, λεκάνη Άμαζονίου, Βραζιλία, Γουιάνα, Όρενόκος, Παραγουάης, Ούρουγουάης, Άργεντινή, Παταγονία, πάμπα.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Ό φυσικός πλούτος δέν άρκει, γιά ν' άναπτυχθει μία χώρα.

2. Τά μεγάλα βοσκοτόπια εύνοούν τήν άνάπτυξη τής κτηνοτροφίας.

3. Οι περισσότεροι άνθρωποι κατοικούν σέ περιοχές μέ ύγιεινό κλίμα και φυσικό πλούτο.

Έργασίες : Νά ίχνογραφήσετε τόν γεωφυσικό χάρτη τής Ν. Άμερικής.

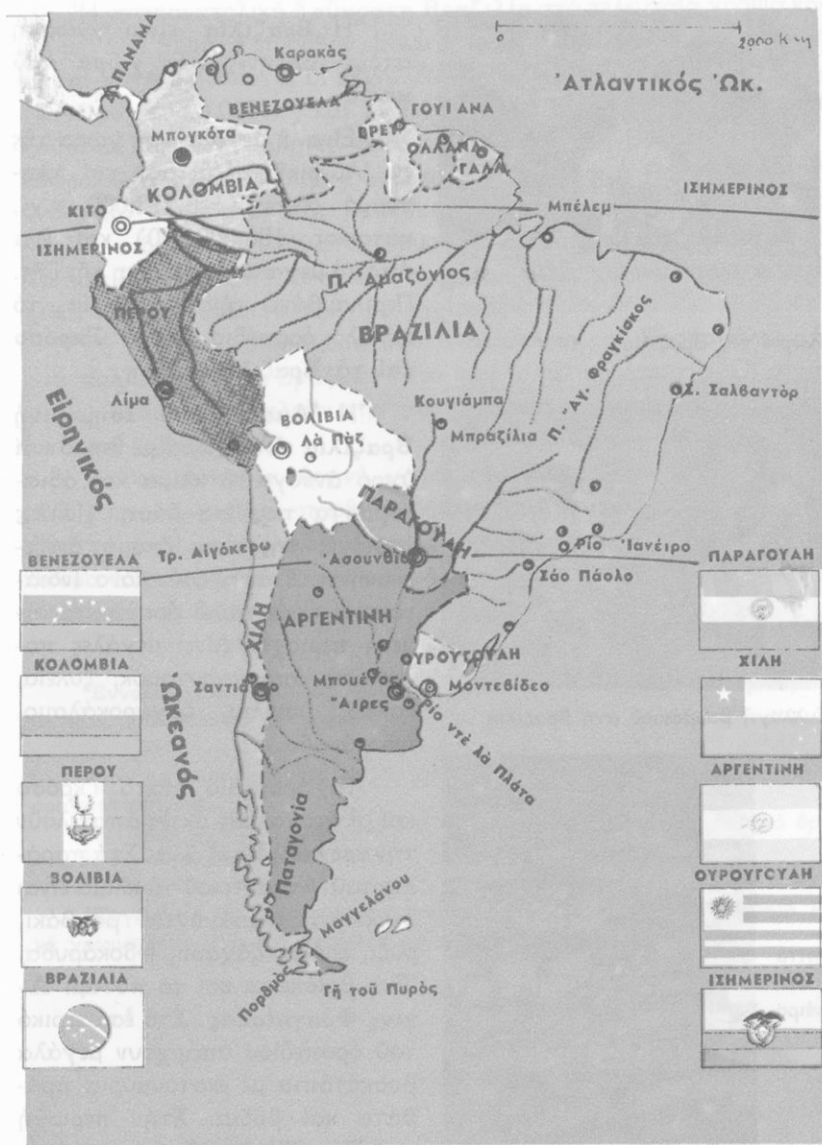

54

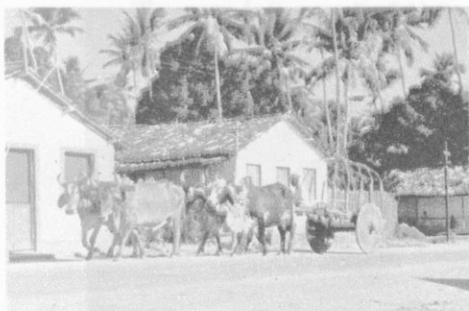
Ή περιοχή του Άμαζονίου (Ή Βραζιλία και ή Γουιάνα)

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δείξτε στό γεωφυσικό χάρτη τής Ν. Άμερικής τόν Άμαζόνιο και τήν περιοχή του. Δείξτε τά Βραζιλιανά όρη, τό όροπέδιο Μάτο Γκρόσο και τά όροπέδια τής Γουιάνας.
2. Μέ ποιά περιοχή τής Άφρικής μοιάζει ή λεκάνη του Άμαζονίου και σέ τί;
3. Δείξτε στόν πολιτικό χάρτη τή Βραζιλία. Συγκρίνετε τήν έκτασή της μέ τήν έκταση άλλων γνωστών σας κρατών.
4. Βρείτε στό χάρτη τόν Ίσημερινό και τόν τροπικό του Αιγόκρω. Τί γνωρίζετε γιά τό φυσικό πλούτο τής Βραζιλίας και τί γιά τήν καλλιέργεια του καφέ; Τί προϊόντα εισάγομε στή χώρα μας άπό τή Βραζιλία;
5. Ποιοί άποικοι έφτασαν πρώτοι στή Βραζιλία; Τί γνωρίζετε γιά τούς σημερινούς κατοίκους της; Ποιές είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της;
6. Τί γνωρίζετε γιά τήν περιοχή τής Γουιάνας;

Πολιτικός χάρτης Νότιας 'Αμερικής

Χωριό τής Βραζιλίας

Συλλογή βαμβακιού στη Βραζιλία

Φτωχόσπιτα
στό
Ρίο Ίανέρο

Ἡ **Βραζιλία** εἶναι γνωστή στούς Ἕλληνες σάν **χώρα τοῦ καφέ**.

Εἶναι ἡ μεγαλύτερη χώρα τῆς Ν. Ἀμερικῆς σέ ἔκταση καί πληθυσμό (ἔκταση : 8.512.000 τ.χ., κάτοικοι : 106.000.000) καί ἕνα ἀπό τά μεγαλύτερα κράτη τῆς Γῆς. Περιλαμβάνει τήν **Ἀμαζονία**, τό μεγάλο ὄροπέδιο **Μάτο Γκρόσο** καί τά **Βραζιλιανά ὄρη**.

Ἡ **Ἀμαζονία** ἢ **Ἰσημερινή Βραζιλία** εἶναι χώρα μέ θερμό καί ὑγρό ἀνθυγιεινό κλίμα καί ἀδιάπεραστα παρθένα δάση. Πολλές περιοχές τῆς εἶναι ἀκόμη ἀνεξερεύνητες. Σ' αὐτῇ ζοῦν μόνο Ἰνδιάνοι καί εἶναι πολύ ἀραιοκατοικημένη περιοχή. Δίνει μεγάλες ποσότητες ἀπό καουτσούκ, ξυλεία, κακάο, βανίλια, ζαχαροκάλαμο, ἰνδοκάρυδα.

Τό ὄροπέδιο **Μάτο Γκρόσο** καί οἱ ἀνατολικές ἀκτὲς ἀποτελοῦν τήν **τροπική Βραζιλία**. Στά παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ τό κλίμα εἶναι ὑγρό καί παράγονται βαμβάκι, ρύζι, κακάο, ζάχαρη, ἰνδοκάρυδα. Ἐκεῖ βρίσκεται καί τό ποτάμι **Ἄγιος Φραγκίσκος**. Στό ἐσωτερικό τοῦ ὄροπέδιου ὑπάρχουν μεγάλα βοσκοτόπια μέ ἑκατομμύρια πρόβατα καί βόδια. Στήν περιοχή τοῦ **Σάο Πάολο** ὑπάρχουν ἀπέραντες φυτεῖς καφέας.

Ἡ νοτιοανατολική ἢ **εὐκρατη Βραζιλία** στὰ τελευταῖα χρόνια κάνει μεγάλα βήματα προόδου. Εἶναι ἡ πιό πυκνοκατοικημένη περιοχή καί σ' αὐτή βρίσκονται οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῆς Βραζιλίας : τό **Ρίο Ἰανέιρο** (4.900.000 κ.) καί τό **Σάο Πάολο** (5.700.000 κ.). Σ' αὐτές ζοῦν καί ἄρκετοί Ἕλληνες. Νέα πρωτεύουσα τῆς Βραζιλίας εἶναι ἡ **Μπραζίλια** (310.000 κ.), χτισμένη στήν περιοχή τοῦ ὄροπεδίου.

Ἐκ τῆς Βραζιλίας ἐξάγονται πολλά ὀρυκτά καί κυρίως σιδηρομεταλλεύματα, χρυσάφι, διαμάντια καί γαιάνθρακες. Τά περισσότερα ἀπό αὐτά ἐξάγονται σέ ἄλλες χῶρες, γιατί ἡ Βραζιλία δέν ἔχει ἀναπτυγμένη βιομηχανία.

Τῆ μεγάλη αὐτή χῶρα τήν ἀνακάλυψαν οἱ Πορτογάλοι καί γιά πολλά χρόνια ἡ Βραζιλία ἦταν πορτογαλική ἀποικία. Οἱ σημερινοί κάτοικοί της μιλοῦν τήν πορτογαλική γλῶσσα καί εἶναι χριστιανοί καθολικοί.

Ἡ **Γουιάνα** εἶναι ὄρεινή χῶρα στά βόρεια τῆς Βραζιλίας, μέ ἀνθυγιεινό κλίμα καί παρθένα δάση. Ἐχει συνολικά ἔκταση 470.000 τ.χ. καί πληθυσμό μόνο 1.200.000 κατοίκους. Τήν κατέχουν ἀκόμα Εὐρωπαῖοι. Ἐνα τμήμα της ἀνήκει στήν Ἄγγλια, ἕνα στήν Ὀλλανδία κι ἕνα στή Γαλλία.

Ἔννοιες - ὀνόματα : Βραζιλία, Ἀμαζονία, Μάτο Γκρόσο, Μπραζίλια, Ρίο Ἰανέιρο, Σάο Πάολο, Γουιάνα.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Οἱ περιοχές μέ ἀνθυγιεινό κλίμα εἶναι συνήθως ἀραιοκατοικημένες.

2. Πολλά κέρδη βγάζουν συνήθως οἱ χῶρες, πού ἐκμεταλλεύονται τά ὀρυκτά, κι ὄχι αὐτές πού τά παράγουν.

Ἔργασίες : Νά ἰχνογραφήσετε τόν πολιτικό χάρτη τῆς Ν. Ἀμερικής καί νά χρωματίσετε μόνο τή Βραζιλία καί τή Γουιάνα.

Οι χώρες του Λά Πλάτα (*Αργεντινή, Ούρουγουάη, Παραγουάη*)

Ερωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δείξτε στο χάρτη σας τόν ποταμόκολλο Ρίο ντέ λά Πλάτα, τούς ποταμούς Ούρουγουάη και Παραγουάη, τή μεγάλη πάμπα τής Αργεντινής, τήν Παταγονία.
2. Δείξτε στόν πολιτικό χάρτη τήν Αργεντινή, τήν Ούρουγουάη και τήν Παραγουάη. Δείξτε τόν τροπικό του Αιγόκερω.
3. Δείξτε στήν υδρογειο σφαίρα τήν Αργεντινή και τήν Ελλάδα. "Όταν στή χώρα μας έχουμε χειμώνα, τί εποχή έχουν στήν Αργεντινή; Γιατί;
4. Στή χώρα μας φροντίζομε, ώστε τά σπίατα και τά σχολεία νά έχουν νότιο προσανατολισμό. Κάνουν τό ίδιο στήν Αργεντινή; Γιατί;
5. Τί γνωρίζετε γιά τό κλίμα και τό φυτικό κόσμο τών χωρών του Λά Πλάτα;
6. Τί γνωρίζετε γιά τήν κτηνοτροφία τής Αργεντινής; Τί προϊόντα εισάγομε στήν Ελλάδα από τήν Αργεντινή;
7. Δείξτε στό χάρτη σας τό Μπουένος Άιρες.
8. Τί γνωρίζετε γιά τούς κατοίκους τής περιοχής του Λά Πλάτα;

Οι χώρες του Λά Πλάτα, μαζί με τή γειτονική τους Χιλή, αποτελούν τό νότιο τμήμα τής Λατινικής Αμερικής. Είναι μιά περιοχή με άπεράντα βοσκοτόπια, στά όποία εκτρέφονται εκατομμύρια πρόβατα και βόδια και παράγονται πολλά κτηνοτροφικά προϊόντα. Στή χώρα μας είναι γνωστά τά κατεψυγμένα κρέατα, πού εισάγονται από τήν Αργεντινή.

Ό Ρίο ντέ λά Πλάτα είναι ένας μεγάλος ποταμόκολλπος, στόν όποιο εκβάλλουν οι ποταμοί Ούρουγουάης και Παραγουάης. Ό

Άποψη του Σάο Πάολο

Θρησκευτική έορτή στη Λά Πάζ

Παραγουάης είναι μεγάλος ποταμός με πολλούς παραπόταμους και θεαματικούς καταρράκτες.

Άπό τά δίδυμα αυτά ποτάμια πήραν τ' όνομά τους τά κράτη **Ούρουγουάη** καί **Παραγουάη**. Πρωτεύουσα τής Ούρουγουάης είναι τό **Μοντεβίντεο** (1.280.000 κ.) καί τής Παραγουάης ή **Άσουνθιόν** (450.000 κ.). Καί τά δύο αυτά κράτη είναι γεωργικές καί κτηνοτροφικές περιοχές.

Γεωργική καί κτηνοτροφική χώρα είναι καί ή γειτονική τους **Άργεντινή**, τό δεύτερο κράτος τής Ν. Άμερικής σέ έκταση (2.777.000 τ.χ.) καί πληθυσμό (25.260.000 κ.). Τά δυτικά σύνορα τής Άργεντινής φτάνουν ώς τίς **Άνδεις**. Έκεί βρίσκεται καί ή ψηλότερη κορυφή τής μεγάλης αύτής όροσειράς καί λέγεται **Άκονάγκουα** (6.958 μ.). Στίς άκτές του Άτλαντικού σχηματίζονται άρκετοί κόλποι.

Άνάμεσα στίς Άνδεις καί τίς ανατολικές άκτές άπλώνεται ή **πάμπα** (πεδιάδα) μέ μεγάλα λιβάδια καί στέπες. Είναι τά βοσκοτόπια τής Άργεντινής. Στά έργοστάσια τής περιοχής αύτής έτοιμάζονται καθημερινά μεγάλες ποσότητες άπό κτηνοτροφικά προϊόντα καί στέλνονται σέ άλλες χώρες.

Στά νότια τής πάμπα βρίσκεται τό άραιοκατοικημένο όροπέδιο τής **Παταγονίας**, μέ στέπες κι έρήμους. Η κτηνοτροφία είναι ή κύρια άπασχόληση τών κατοίκων τής περιοχής αύτής.

Όρυκτό πλούτο δέν έχει άξιόλογο ή Άργεντινή ούτε άναπτυγμένη βιομηχανία. Τά περισσότερα έργοστάσιά της είναι ψυγεία κρέατος καί κονσερβοποιεία.

Οί κάτοικοι τῆς Ἀργεντινῆς εἶναι λευκοί, ἀπόγονοι Ἰσπανῶν, καί μιγάδες. Μιλοῦν Ἰσπανικά καί εἶναι χριστιανοί καθολικοί.

Πρωτεύουσα τῆς χώρας αὐτῆς εἶναι τό Μπουένος Ἀίρες (8.350.000 κ.) ἡ μεγαλύτερη πόλη τῆς Ν. Ἀμερικῆς καί ἀπό τά μεγαλύτερα λιμάνια τοῦ κόσμου.

Στήν Ἀργεντινή ἀνήκει κι ἓνα τμήμα ἀπό τή Γῆ τοῦ Πυρός. Σ' αὐτή ζοῦν 5.000 περίπου Ἰνδιάνοι.

Ἔννοιες - ὀνόματα : Χῶρες τοῦ Λά Πλάτα, Ρίο ντέ λά Πλάτα, Οὔρουγουάης, Παραγουάης, Μοντεβίντεο, Ἀσουνθιόν, Ἀργεντινή, Μπουένος Ἀίρες, Παταγονία, πάμπα, Ἀκονκάγκουα.

Γενική παρατήρηση : Οἱ σαβάνες καί οἱ στέπες εἶναι οἱ πιό κατάλληλοι τόποι γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς κτηνοτροφίας.

Ἔργασίες : Στόν πολιτικό χάρτη τῆς Ν. Ἀμερικῆς, πού ἔχετε ἰχνογραφήσει, νά χρωματίσετε τίς χῶρες τοῦ Λά Πλάτα.

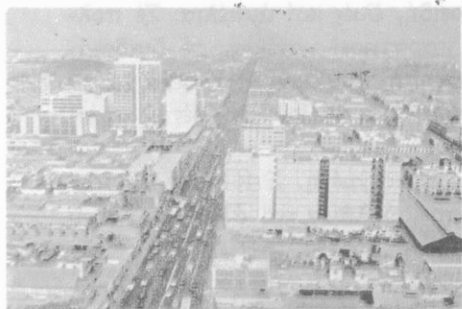

56

Τά κράτη τῶν Ἄνδεων
(Βενεζουέλα, Κολομβία, Ἰσημερινός, Περου, Βολιβία, Χιλή)

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δεῖξτε στό γεωφυσικό χάρτη τήν ὄροσειρά τῶν Ἄνδεων.
2. Παρατηρήστε τήν ἴδια περιοχή στόν πολιτικό χάρτη. Ποιά κράτη βρίσκονται ἐκεῖ; Τί ὁμοιότητες ἔχουν μεταξύ τους;
3. Σέ ποιά ἀπό τά κράτη αὐτά ὑπάρχουν πολλές πετρελαιοπηγές; Ἀπό ποιά βγαίνουν πολλά λιπάσματα; Τί ἄλλο γνωρίζετε γιά τόν ὀρυκτό πλοῦτο τῶν Ἄνδεων;
4. Μέ ποιόν τρόπο ἡ ὄροσειρά τῶν Ἄνδεων ἐπηρεάζει τό κλίμα τῆς Ν. Ἀμερικῆς;

Άποψη της Λίμα

Όρυχεία στη Βολιβία

5. Ποιά είναι τα κυριότερα γεωργικά προϊόντα της περιοχής; Τι είναι τα λάμα και τα άλπάκας;
6. Ποιές είναι οι πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές των Άνδεων; Γιατί;
7. Ποιές είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της περιοχής;
8. Τό Λά Πάζ (πρωτεύουσα της Βολιβίας) έχει ύψομετρο 3.850 μ.. Τό Κίτο (πρωτεύουσα του Ίσημερινού) έχει 2.850 μ.. Ο Όλυμπος έχει 2.917 μ.. Γιατί στις κορυφές του Όλύμπου δέ μπορούν νά κατοικήσουν άνθρωποι και νά χτιστούν πόλεις;

Οί Άνδεις είναι μιά τεράστια όροσειρά, πού άρχίζει από την Καραϊβική θάλασσα και καταλήγει στη Γη του Πυρός. Πολλές από τίς κορυφές τους έχουν πάνω από 6.000 μ. ύψος. Είναι βουνά απόκρημνα μέ βαθιές χαράδρες και πολλά όροπέδια. Σέ πολλές κλειστές περιοχές σχηματίζονται λίμνες. Υπάρχουν επίσης πολλά ένεργά ήφαιστεια. Σπουδαιότερο από αυτά είναι τό Κοτοπάξι (5.880 μ.) στά σύνορα του Ίσημερινού και της Κολομβίας.

Τό τεράστιο τείχος των Άνδεων έπηρεάζει πολύ τό κλίμα δλης της Ν. Άμερικής. Οί χώρες, γιά τίς όποιες μιλούμε, εκτός από τή Χιλή, βρίσκονται στη διακεκαυμένη ζώνη. Δέν έχουν όμως τό γνωστό και υγρό κλίμα της γειτονικής Άμαζονίας ή της Κεντρικής Άφρικής. Αίτια είναι ή θέση και τό ύψος της όροσειράς.

Στά χαμηλά μέρη τό κλίμα είναι τροπικό, μέ πυκνά δάση και σαβάνες. Πολλοί λίγοι, κυρίως ίθαγενείς, κατοικούν εκεί. Ψηλότερα τό κλίμα είναι εύκρατο και καλλιεργούνται ζαχαροκάλαμα, καφέες, κάκας, ρύζι, βαμβάκι, όσπρια, πατάτες, δημητριακά, καπνός κ.ά. φυτά.

Σέ πολλά μέρη εὐδοκιμοῦν ἐσπεριδοειδή, ἐλιές καί ἀμπέλια. Σέ πολλές ὁμαλές πλαγιές τῶν Ἄνδεων παρατηρεῖ κανένας, σέ διαδοχικές ζώνες, μεγάλη ποικιλία στή βλάστηση, πού ἀρχίζει ἀπό τά χαμηλά μέ φυτά τοῦ Ἰσημερινοῦ καί καταλήγει στίς βουνοκορφές μέ πολικά φυτά.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀρκετά ἀναπτυγμένη. Στίς πλαγιές τῶν Ἄνδεων ζοῦν τά παράξενα προβατοειδή **λάμα** καί **ἀλπάκας**, πού χρησιμεύουν καί γιά μεταφορές.

Τά δάση εἶναι ἄφθονα καί δίνουν πολύτιμη ξυλεία καί καουτσούκ. Ἀπό τό φυτό κιγχόνη, πού εὐδοκιμεῖ ἐκεῖ, παράγεται ἡ κινίνη.

Ἀνάμεσα στή Χιλή καί στό Περού σχηματίζεται ἡ ἔρημος **Ἄτακάμα**, μέ πολλά ὄρυχειά νίτρου. Εἶναι τό γνωστό στους γεωργούς **νίτρο τῆς Χιλῆς**, θαυμάσιο λίπασμα γιά τά χωράφια.

Γενικά, ὁλόκληρη ἡ περιοχή τῶν Ἄνδεων ἔχει πολλά ὄρυκτά. Ἀπό τή Χιλή, ἐκτός ἀπό τό νίτρο, βγαίνουν χαλκός καί σιδηρομεταλλεύματα, ἀπό τή Βολιβία κασσίτερος, ἀπό τό Περού ἀσήμι, ἀπό τήν Κολομβία χρυσάφι καί διαμάντια καί ἀπό τή Βενεζουέλα πολύ πετρέλαιο. Μ' ὅλα αὐτά, ἡ περιοχή τῶν Ἄνδεων εἶναι γεωργική καί κτηνοτροφική, χωρίς ἀναπτυγμένη βιομηχανία.

Σ' αὐτή κατοικοῦν κυρίως Ἰνδιάνοι ἢ μιγάδες. Μιλοῦν ἰσπανικά καί εἶναι χριστιανοί καθολικοί.

Στήν περιοχή τῶν Ἄνδεων ὑπάρχουν σήμερα τά ἑξῆς κράτη :

- α. Ἡ **Βενεζουέλα** μέ πρωτεύουσα τό **Καράκας** (2.400.000 κ.).
- β. Ἡ **Κολομβία** μέ πρωτεύουσα τή **Μπογκότα** (2.420.000 κ.).
- γ. Ὁ **Ἰσημερινός** μέ πρωτεύουσα τό **Κίτο** (540.000 κ.).
- δ. Τό **Περού** μέ πρωτεύουσα τή **Λίμα** (2.800.000 κ.).
- ε. Ἡ **Βολιβία** μέ πρωτεύουσα τό **Λά Πάζ** (600.000 κ.).
- στ. Ἡ **Χιλή** μέ πρωτεύουσα τό **Σαντιάγο** (2.900.000 κ.).

Ἔννοιες - ὀνόματα : Νά μάθετε τά παραπάνω ὀνόματα.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Τό κλίμα ἑνός τόπου ἐξαρτᾶται ἀπό πολλούς παράγοντες.

2. Ἀπό τίς περιοχές, ὅπου ὑπάρχουν ἠφαιστεια, βγαίνουν συνήθως πολλά ὄρυκτά.

3. Τά ἠφαιστειογενή ἐδάφη εἶναι συνήθως γόνιμα.

Ἔργασίες : Στό χάρτη πού ἔχετε ἰχνογραφήσει, νά χρωματίσετε τά κράτη τῶν Ἄνδεων.

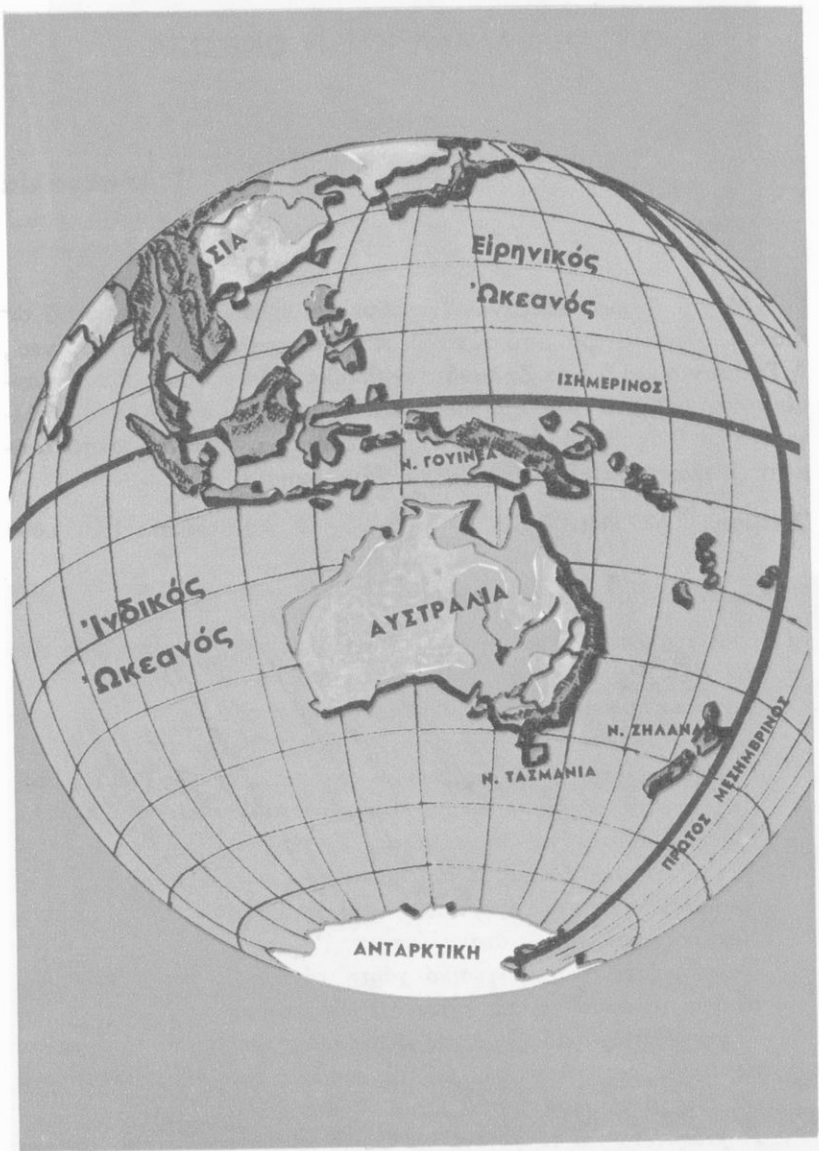
(Στοιχεῖα Ο.Η.Ε., Φεβρουαρίου 1973)

Κράτη	Πρωτεύουσες	Ἔκταση	Πληθυσμός
ΒΟΡΕΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ			
1. Η.Π.Α.	Ουάσιγκτον	9.363.000	214.000.000
2. Καναδάς	Ὁττάβα	9.976.000	22.730.000
3. Γροιλανδία	(Δαν. ἑπαρχία)	2.175.000	52.000
4. Βερμουῦδες	(Βρετ. ἀποικία)	53	58.000
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ			
1. Μεξικό	Μεξικό	1.972.000	58.400.000
2. Γουατεμάλα	Γουατεμάλα	109.000	5.600.000
3. Ὀνδούρα	Τεγκουσιγκάλπα	112.000	2.660.000
4. Βρετ. Ὀνδούρα	—	22.000	170.000
5. Σαλβαντόρ	Σάν-Σαλβαντόρ	21.000	4.090.000
6. Νικαράγουα	Μανάγκουα	130.000	2.160.000
7. Κόστα-Ρίκα	Σάν-Χοσέ	50.700	1.990.000
8. Παναμάς	Παναμάς	75.600	1.640.000
Ζώνη διώρυγας	(Η.Π.Α.)	1.400	45.000
9. Κούβα	Ἄβανα	114.500	9.350.000
10. Ἄιτή	Πόρτ-ο-πρένς	27.700	4.550.000
11. Δομινικανή Δημοκρατία	Ἄγ. Δομίνικος	48.700	4.720.000
12. Πόρτο-Ρίκο	Σάν-Ζουάν	8.900	3.120.000
13. Μαρτινίκα	(Γαλλ. ἀποικία)	1.100	340.000
14. Μπαχάμες	(Βρετ. ἀποικία)	14.000	220.000
15. Ἰαμαϊκή	(Βρετ. ἀποικία)	11.000	2.090.000
16. Ἄλλα νησιά	—	—	1.000.000

ΝΟΤΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ

1.	Κολομβία	Μπογκότα	1.139.000	23.250.000
2.	Βενεζουέλα	Καράκας	912.000	13.970.000
3.	Ίσημερινός	Κίτο	284.000	6.940.000
4.	Περου	Λίμα	1.285.000	15.200.000
5.	Βραζιλία	Μπραζίλια	8.512.000	106.000.000
6.	Βολιβία	Λά-Πάζ	1.098.000	4.460.000
7.	Παραγουάη	Άσουνθιόν	407.000	2.580.000
8.	Ούρουγουάη	Μοντεβίντεο	177.500	3.000.000
9.	Άργεντινή	Μπουένος Άιρες	2.277.000	25.260.000
10.	Χιλή	Σαντιάγκο	757.000	9.900.000
11.	Γουιάνα (Βρετ.)	Τζωρτζτάουν	215.000	740.000
12.	»	(Όλλανδ.)	163.000	410.000
13.	»	(Γαλλική)	91.000	50.000

ΟΡΗ	ΥΨΟΣ	ΠΟΤΑΜΟΙ	ΛΙΜΝΕΣ
Βραχώδη	6.187	Μισισιππής	Άμαζόνιος
Μάκ Κίνλεϋ	6.187	Ρίο Γκράντε	Όρενόκος
Άππαλάχια	2.044	Κολοράντο	Άγ. Φραγκίσκος
Άνδεις	6.958	Κολούμπια	Παραγουάης
Άκουκάγκουα	6.958	Μάκενζυ	Ούρουγουάης
Βραζιλιανά	2.884	Άγ. Λαυρέντιος	Λά Πλάτα
			Άνωτέρα
			Μίτσιγκαν
			Γιοϋρον
			Ήρι
			Όντάριο
			Σκλάβων

Ἡ Ὑδρόγειο σφαῖρα

Μέ τό ὄνομα Ὁκεανία ἐννοοῦμε τά νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ. Μεγαλύτερα ἀπό αὐτά εἶναι ἡ **Αὐστραλία**, ἡ **Νέα Γουινέα**, ἡ **Τασμανία** καί ἡ **Νέα Ζηλανδία**. Χιλιάδες ἄλλα νησάκια εἶναι σπαρμένα στά κύματα τοῦ Εἰρηνικοῦ καί σχηματίζουν πολλά συμπλέγματα μέ διάφορες ὀνομασίες. Ὅλα αὐτά εἶναι γνωστά μέ τά ὀνόματα **Μελανησία**, **Πολυνησία** καί **Μικρονησία**.

Ἐκταση : 7.687.000

Κάτοικοι : 13.600.000

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δείξτε στήν ὑδρόγειο σφαῖρα καί στόν παγκόσμιο χάρτη τήν Αὐστραλία, τήν Τασμανία, τή Ν. Ζηλανδία, τή Ν. Γουινέα καί τά μεγάλα νησιωτικά συμπλέγματα τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὁκεανοῦ. Συγκρίνετε τήν ἔκταση τῆς Αὐστραλίας μέ ἄλλες ἠπείρους.
2. Ποῖός παράλληλος κύκλος περνάει ἀπό τή μέση τῆς Αὐστραλίας;
3. Δείξτε στήν ὑδρόγειο σφαῖρα τήν Αὐστραλία καί τήν Ἑλλάδα. Ἔχουν διαφορά ἐποχῶν καί ὥρας; Γιατί;
4. Νά δείξετε τοὺς ὠκεανούς, πού εἶναι γύρω στήν Αὐστραλία, καί νά δικαιολογήσετε τήν ἀπομόνωσή της ἀπό τόν ὑπόλοιπο κόσμο. Πότε καί ἀπό ποιούς ἀνακαλύφτηκε;
5. Παρατηρήστε στό γεωφυσικό χάρτη τό ἔδαφος τῆς Αὐστραλίας, τά ὄρη, τά ὄροπέδια, τίς ἀκτές, τά γύρω νησιά.
6. Τί γνωρίζετε γιά τό κλίμα τῆς Αὐστραλίας; Δείξτε τά ποτάμια καί τίς λίμνες της, τίς στέπες καί τίς ἐρήμους της. Μέ ποιά περιοχή τῆς Ἀφρικής μοιάζει στό κλίμα ἡ Αὐστραλία; Γιατί;
7. Τί γνωρίζετε γιά τό φυτικό καί ζωικό κόσμο της; Ποιά ζῶα τῆς Αὐστραλίας δέ ζοῦν σέ ἄλλες ἠπείρους; Γιατί;

Κλιματολογικός - παραγωγικός χάρτης Αυστραλίας

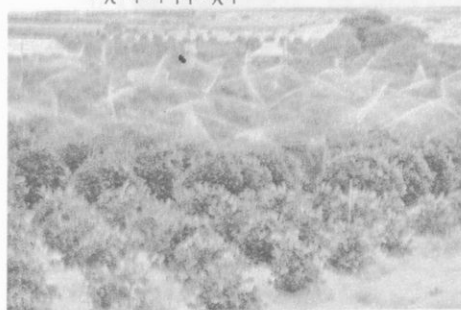
8. Τι γνωρίζετε για τους παλιούς και τί για τους σημερινούς κατοίκους της Αυστραλίας; Ποιές είναι οι πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές της; Γιατί; Ποιές είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της;
9. Τι γνωρίζετε για τη σημερινή πρόοδο της Αυστραλίας;
10. Τι γνωρίζετε για τις σχέσεις της χώρας μας μ' αυτή;

‘Η Αυστραλία βρίσκεται πολύ μακριά από την ‘Ελλάδα. Όταν στην Πατρίδα μας έχουμε καλοκαίρι, εκεί έχουν χειμώνα, και τήν ώρα πού τά Αυστραλόπουλα ξεκινούν για τό σχολείο, στή χώρα μας είναι μεσάνυχτα!

‘Η Αυστραλία είναι χώρα πολύ γνωστή στην ‘Ελλάδα. Πολλοί

Άποψη του Σίδνεϋ
Τεχνητή βροχή

Υδροηλεκτρικό εργοστάσιο
στήν Τασμανία

“Έλληνες μετανάστες ζούν σήμερα σ’ αυτή. Όταν ή Πατρίδα μας πολεμούσε μέ τούς Γερμανούς, πολλοί Αυστραλοί και Νεοζηλανδοί στρατιώτες ήρθαν νά μάς βοηθήσουν. Άρκετοί άπ’ αυτούς σκοτώθηκαν στή μάχη τής Κρήτης (Μάιος 1941).

“Η Αυστραλία είναι ένα πολύ μεγάλο νησί. Τό δυτικό τμήμα της είναι όροπέδιο μέ χαμηλά βουνά. Σ’ αυτό βρέχει σπάνια κι όλόκληρη ή μεγάλη αυτή περιοχή είναι στέπες κι έρημοι. Έκει βρίσκονται ή **Μεγάλη έρημος τών άμμων** και ή **έρημος Βικτωρία**.

Στίς ανατολικές άκτές ύψώνονται οί **Αυστραλιανές Άλπεις** (2.230 μ.).

Άνάμεσα στίς δύο αυτές περιοχές σχηματίζεται τό κεντρικό βαθύπεδο τής Αυστραλίας. Ένα τμήμα του βρίσκεται χαμηλότερα άπό τήν επιφάνεια τής θάλασσας! Έκει σχηματίζεται ή άλμυρή λίμνη **Έυρ**.

Οί περισσότερες άκτές τής Αυστραλίας είναι άπόκρημες και άλίμενες. Στο νότο άνοίγεται ό μεγάλος **Αυστραλιανός κόλπος**. Στο βορρά σχηματίζονται : ό **κόλπος τής Καρπενταρίας** και ή **χερσόνησος τής Έόρκης**. Στίς ανατολικές άκτές σχηματίστηκαν έκατομμύρια κοραλλιογενή νησάκια, τό τεράστιο **φράγμα τών κοραλλίων**.

Στή Ν.Δ. γωνία τής Αυστραλίας υπάρχει τό νησί **Τασμανία**.

Ή από τή μέση τής Αυστραλίας περνά ό τροπικός του Αιγόκερω. Οί βορινές άκτές της βρίσκονται στή διακεκαυμένη ζώνη κι έχουν κλίμα τροπικό. Ήκει υπάρχουν μεγάλα δάση. Στίς ανατολικές άκτές τό κλίμα είναι εύκρατο κι εύδοκιμούν εύκάλυπτοι κι άλλα χαρακτηριστικά δέντρα τής Αυστραλίας. Στο κεντρικό βαθύπεδο, μέ τίς σαβάνες και τίς στέπες, έκτρέφονται έκατομμύρια πρόβατα, πού δίνουν άφθονα κτηνοτροφικά προϊόντα.

Στή νοτιοδυτική Αυστραλία τό κλίμα είναι μεσογειακό. Είναι ή πίο πυκνοκατοικημένη περιοχή κι εκεί βρίσκονται οί μεγάλες πόλεις **Σίδνεϋ** (2.880.000 κ.), **Μελβούρνη** (2.544.000 κ.), **Άδελαιδα** (860.000 κ.), ή πρωτεύουσα **Καμπέρα** (174.000 κ.) και βορειότερα τό **Μπρισμπέιν** (860.000 κ.). Μεσογειακό κλίμα έχει και ή νοτιοδυτική Αυστραλία, όπου βρίσκεται ή πόλη **Πέρθ** (725.000 κ.).

Μόνο άξιόλογο ποτάμι τής Αυστραλίας είναι ό **Μόρρεϊ**, στή νοτιανατολική Αυστραλία. Στίς άλλες περιοχές τίς περιόδους των βροχών σχηματίζονται όρμητικοί χειμαρροί, πού τά νερά τους άπορροφούνται άπό τήν άμμο των στεπών και των έρήμων. Πολύ συχνές είναι οί περίοδοι τής άνομβρίας και τότε οί καλλιέργειες καταστρέφονται, τά χόρτα ξεραίνονται και τά ζώα πεθαίνουν άπό τή πείνα και τή δίψα. Περύεργα ζώα τής Αυστραλίας είναι τά **καγκουρώ**, ό όρνιαθόρρυγχοσ, ό έμού, τά άφωνα άγριόσκυλα **ντίγκο**.

Ήκατομμύρια χρόνια έμεινε ή Αυστραλία ξεκομμένη άπό τίς γειτονικές ήπείρους. Τήν άπομόνωσή της διέκοψε στά 1606 ό Ίσπανός θαλασσοπόροσ **Τορρές**. Ήργότερα άλλοι έξερευνητές, και κυρίως ό Ήλλανδόσ **Τάσμαν** και ό Ήγγλοσ **Κούκ**, ανακάλυψαν άλλα νησιά του Ειρηνικού, έξερεύνησαν τήν Αυστραλία κι έτσι άρχισε ό άποικισμός.

Οί άποικοι ίδρυσαν πόλεις, κατασκεύασαν μεγάλα τεχνικά έργα, άνάπτυξαν τήν κτηνοτροφία, τή γεωργία, τή βιομηχανία, τό έμπόριο, άξιοποίησαν τόν όρυκτό πλοϋτο (χρυσάφι κ.ά.) και σήμερα ή Αυστραλία είναι μιά προοδευμένη και πλούσια χώρα. Σ' αυτή ζούν 13.100.000 άνθρωποι. Είναι χριστιανοί και μιλούν άγγλικά.

Οί ίθαγενείς Αυστραλοί σχεδόν έξαφανίστηκαν. Πολλοί λίγοι ζούν στά δάση σέ πρωτόγονη κατάσταση, πολεμούν μέ τόξα και τρέφονται άπό τό κυνήγι.

Ἡ **Τασμανία** εἶναι ἓνα μεγάλο ὄρεινό νησί, ὅπου ζοῦν 350.000 περίπου ἄνθρωποι.

Στό κράτος τῆς Αὐστραλίας ἀνήκουν ἐπίσης ἡ **Ἀνατολική Γουινέα** καί τά **νησιά Βίσμार्κ**. Εἶναι περιοχές μέ ἀνθυγιεινό κλίμα, ζοῦγκλες κι ἐλάχιστους κατοίκους, πού ἀνήκουν στίς πρωτόγονες φυλές τῶν **Πυγμαίων**, τῶν **Παπούας** καί τῶν **Μελανησίων**.

Ἵνόματα : Ὠκεανία, Αὐστραλία, Τασμανία, Νέα Ζηλανδία, Μελανησία, Πολυνησία, Μικρονησία, Φράγμα κοραλλίων, Καμπέρα, Σίδνεϋ, Μελβούρνη, Ἀδελαΐδα.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Οἱ ἀπομονωμένες ἀπό τόν ὑπόλοιπο κόσμο περιοχές δύσκολα ἐξελίσσονται.

2. Οἱ προοδευτικοί καί δραστήριοι ἄνθρωποι ἀλλάζουν μέ τά ἔργα τους τήν ὄψη τῆς χώρας, στήν ὅποια κατοικοῦν.

3. Οἱ περιοχές, πού ἔχουν εὐκρατο κλίμα καί φυσικό πλοῦτο, εἶναι συνήθως πυκνοκατοικημένες.

Ἔργασίες : Νά ἰχνογραφήσετε τό χάρτη τῆς Αὐστραλίας.

59

Τά νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ α. Ἡ Νέα Ζηλανδία

Ἑρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δεῖξτε τή **Νέα Ζηλανδία** στήν ὑδρόγειο σφαῖρα. Ἀπό πόσα νησιά ἀποτελεῖται;
2. Παρατηρήστε τό ἔδαφος καί τίς ἀκτές της.
3. Δεῖξτε στήν ὑδρόγειο σφαῖρα τή **Ν. Ζηλανδία** καί τήν **Ἑλλάδα**. Βρεῖτε τό γεωγραφικό πλάτος τόνυ καί κάμετε διάφορες συγκρίσεις. Τί κλίμα νομίζετε ὅτι ἔχει ἡ **Ν. Ζηλανδία**; Γιατί;

Χάρτης Ὠκεανίας

4. Τί γνωρίζετε γιά τά λιβάδια καί τήν κτηνοτροφία τῆς Ν. Ζηλανδίας;
5. Τί γνωρίζετε γιά τίς σχέσεις τῶν μακρινῶν αὐτῶν νησιῶν μέ τήν Ἑλλάδα.

Στά νοτιοανατολικά τῆς Αὐστραλίας βρίσκονται δύο ἀρκετά μεγάλα νησιά μέ συνολική ἔκταση 268.000 τ.χ.. Εἶναι ἡ **Νέα Ζηλανδία**. Τήν ἀνακάλυψε ὁ Τάσμαν τό 1642.

Τό **Βόρειο νησί** εἶναι μικρότερο. Ἔχει πολλά ἐνεργά καί σβησμένα ἠφαίστεια καί πολλοί τό λένε «**νησί πού καπνίζει**». Σχεδόν ὁλόκληρο σκεπάζεται ἀπό πυκνά καί ὠραῖα δάση κι ἔχει πολλές θερμές πηγές καί γραφικές λίμνες.

Τό **Νότιο νησί** εἶναι ὄρεινό. Ἔχει ψηλά βουνά καί γραφικές κατάφυτες κοιλάδες.

Ἡ Νέα Ζηλανδία ἔχει τό ἴδιο περίπου γεωγραφικό πλάτος μέ τήν Ἑλλάδα, ἀλλά νότιο. Δέν ἔχει ὅμως τό ἴδιο κλίμα. Οἱ ἄνεμοι, πού φυσοῦν ἀπό τόν ὠκεανό, ἐπηρεάζουν τό κλίμα τῆς, πού εἶναι ὠκεάνιο.

Καί τά δύο νησιά τῆς Ν. Ζηλανδίας εἶναι καταπράσινα. Ἔχουν

ώραία δάση και χλοερά λιβάδια. Έκεί βρίσκουν άφθονη τροφή έκατομμύρια πρόβατα και πολλές αγελάδες. Η κτηνοτροφία είναι ή σπουδαιότερη πηγή πλούτου για τούς Νεοζηλανδούς. Μεγάλες ποσότητες κτηνοτροφικών προϊόντων εξάγονται σέ άλλες χώρες. Η γεωργία έρχεται σέ δεύτερη μοίρα και ό δασικός πλούτος μένει σχεδόν άνεκμετάλλευτος.

Στή Ν. Ζηλανδία εύδοκιμούν άρκετά σπάνια φυτά, πού δέν υπάρχουν σέ άλλα μέρη τής Γής.

Σ' αυτή ζούν σήμερα 2.850.000 άνθρωποι. Είναι χριστιανοί και μιλούν τήν άγγλική γλώσσα. Όλοι σχεδόν είναι άπόγονοι Εύρωπαίων άποίκων. Από τούς Ίθαγενείς, πού όνομάζονται **Μαορί** και είναι περήφανοι και γενναίοι άνθρωποι, έλάχιστοι άπόμειναν.

Πρωτεύουσα τής Ν. Ζηλανδίας είναι ή **Ουέλιγκτον** (137.000 κ.).

β. Τά άλλα νησιά του Ειρηνικού ώκεανού

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δείξτε στήν ύδρόγειο σφαίρα τόν Ειρηνικό ώκεανό.
2. Παρατηρήστε τά νησιά, πού βρίσκονται σ' αυτόν. Πώς σχηματίστηκαν;
3. Τί γνωρίζετε για τό κλίμα, τή φύση και τούς κατοίκους τους;
4. Δείξτε τά νησιά Χαβάι. Τί γνωρίζετε γι' αυτά;

Όρη τής Ν. Ζηλανδίας

Ατόλ στόν Ειρηνικό

Ὁ Μαγγελάνος ἦταν ὁ πρῶτος Εὐρωπαῖος θαλασσοπόρος, πού διέσχισε τόν Εἰρηνικό ὠκεανό. Πολλές μέρες ὁ τολμηρός αὐτός ἀντρας καί οἱ σύντροφοί του πάλευαν μέ τά κύματα καί πολύ συχνά τό δρόμο τους διέκοπταν μικρά γραφικά νησιά, ἄλλα καταπράσινα, μέ ἐξωτικά ἀνθη, κι ἄλλα ἐντελῶς ἄγονα. Ἀργότερα ἄλλοι θαλασσοπόροι ἀνακάλυψαν χιλιάδες νησάκια, πού προβάλλουν δειλὰ μέσ' ἀπό τά κύματα τοῦ μεγάλου ὠκεανοῦ, σάν νά φοβοῦνται μή καταποντιστοῦν. Ὅλα σχεδόν σχηματίστηκαν ἀπό κοράλλια ἢ ἀπό ἐκρήξεις ἡφαιστείων.

Στά βορειοδυτικά τῆς Αὐστραλίας βρίσκονται τά νησιά τῆς **Μελανησίας**, τῆς **Μικρονησίας** καί τῆς **Πολυνησίας**.

Στή Μελανησία, ἐκτός ἀπό τή Ν. Γουινέα καί τά νησιά **Βίσμαρκ**, ἀνήκουν τά νησιά τοῦ **Σολομώντα**, οἱ **Ἐβριδες** καί ἡ **Νέα Καληδονία**. Εἶναι ὑπολείμματα μιᾶς παλιᾶς ἡπείρου, πού καταποντίστηκε, ὅπως λένε οἱ γεωλόγοι.

Στή Μικρονησία ὑπάρχουν περισσότερα ἀπό χίλια μικρά νησιά πού ἀνήκουν στίς Η.Π.Α.. Ὅλα μαζί ἔχουν μόλις 3.000 τ.χ. ἔκταση.

Ὅλα τά ὑπόλοιπα νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ, μέ συνολική ἔκταση 26.000 τ.χ., ἀποτελοῦν τήν Πολυνησία. Ἄλλα ἀπό αὐτά ἀνήκουν στήν Αὐστραλία καί τή Ν. Ζηλανδία κι ἄλλα στή Γαλλία, τή Μ. Βρετανία καί τίς Η.Π.Α..

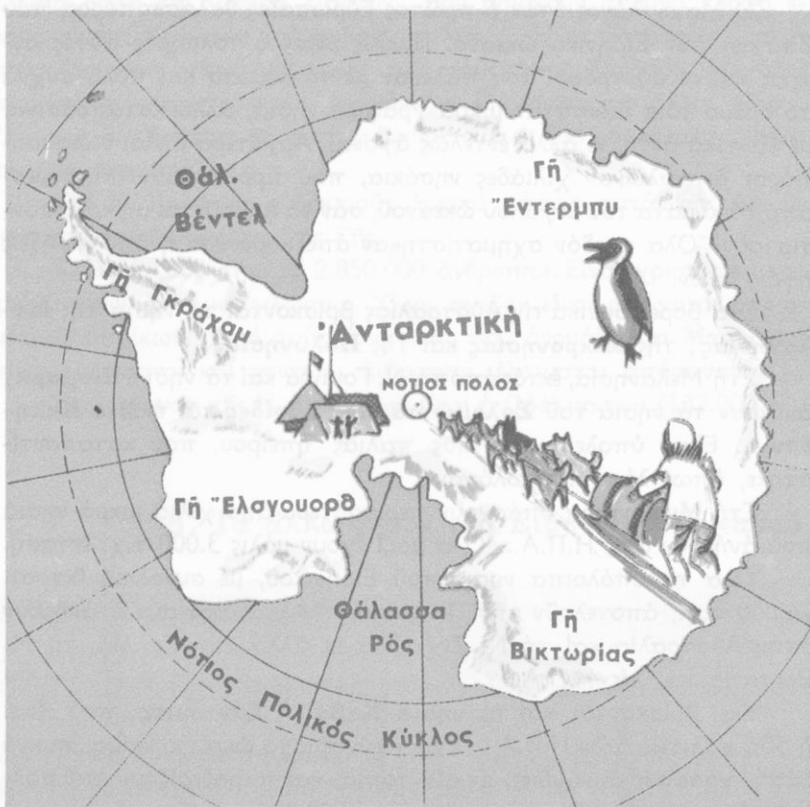
Ἐκεῖ βρίσκονται καί τά **νησιά Χαβάι** ἢ **Σάντουιτς**, πού εἶναι ἡ 50ή πολιτεία τῶν Η.Π.Α.. Ἐχουν εὐχάριστο ὠκεάνιο κλίμα, πυκνά δάση, γραφικές ἀμμουδιές, ὠραία τοπία, καί παραθερίζουν ἐκεῖ πολλοί Ἀμερικανοί. Οἱ κάτοικοί τους (600.000 περίπου ἀνθρώποι) ἀνήκουν σέ διάφορες φυλές. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Χονολουλού** (360.000 κ.), μιά ὠραία πόλη μέ σύγχρονα κτίρια καί πολλούς ἀνθόκηπους.

Ἑννοίες - ὀνόματα : Νέα Ζηλανδία, Οὐέλιγκτον, Νησιά Χαβάι, Χονολουλού, Κοραλλιογενή νησιά, ἡφαιστειογενή νησιά.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Οἱ ὠκεανοί καί οἱ θαλάσσιοι ἀνεμοὶ ἐπηρεάζουν τό κλίμα τῶν γειτονικῶν τους περιοχῶν.

2. Οἱ νησιῶτες εἶναι συνήθως τολμηροὶ ναυτικοί.

Ἔργασίες : Πῶς δημιουργοῦνται τά κοραλλιογενή νησιά;

Χάρτης 'Ανταρκτικής

Ζ'. ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗ

60

'Η χώρα τών πάγων

'Ερωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Παρατηρήστε στην ύδρόγειο σφαίρα τούς πόλους τής Γής. Γύρω από τό Βόρειο πόλο υπάρχει ο Βόρειος παγωμένος ωκεανός. Τί υπάρχει στό Νότιο πόλο;

2. Δείξτε στην υδρογείου σφαίρα την 'Ανταρκτική και τό Νότιο πολικό κύκλο. Δείξτε τή Γῆ τοῦ Πυρός, τή Νότια 'Αφρική, τήν Αὐστραλία.
3. Γιατί ἡ ἕκτη ἥπειρος ὀνομάστηκε 'Ανταρκτική;
4. Τί γνωρίζετε γι' αὐτή; Πότε καί πῶς ἀνακαλύφθηκε;
5. Ὑπάρχει ζωή στήν 'Ανταρκτική;
6. Γιατί πολλά κράτη ἐνδιαφέρονται νά κατακτήσουν τήν παγωμένη καί ἀκατοίκητη αὐτή ἥπειρο;

Τώρα ἄς γνωρίσουμε καί τήν παγωμένη πατρίδα τῶν πιγκουίνων, τήν 'Ανταρκτική, πού ἔλειπε ἐντελῶς ἀπό τίς παλιότερες Γεωγραφίες.

Ὡς τόν περασμένο αἰώνα οἱ ἄνθρωποι πίστευαν πῶς τά νερά τοῦ Εἰρηνικοῦ, τοῦ Ἀτλαντικοῦ καί τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ ἔσμιγαν στό Νότιο πόλο τῆς Γῆς καί σχημάτιζαν γύρω ἀπό αὐτόν τό Νότιο παγωμένο ὠκεανό. Στά 1832 μάλιστα ὁ Ἄγγλος Μπίσκοπε ἐπιχείρησε νά φτάσει μέ τό καράβι του ὡς τό Νότιο πόλο. Ἔτσι, ὁ τολμηρός αὐτός ἄντρας βρέθηκε ἀπροσδόκητα στίς ἀκτές μιᾶς νέας ἡπείρου, πού ὀνομάστηκε 'Ανταρκτική, γιατί βρίσκεται στό ἀντίθετο σημεῖο τῆς Ἄρκτου, δηλ. τοῦ Βορρά.

Ἀργότερα πολλοί ἄλλοι θέλησαν νά ἐπαναλάβουν τό ἐπικίνδυνο ταξίδι τοῦ Μπίσκοπε καί τό 1911 μιά ομάδα ἀπό Νορβηγούς, μέ ἀρχηγό τόν Ἀμοῦσεν, ἔφτασε πρώτη στόν Νότιο πόλο. Ἄλλες ἀποστολές ἐξερεύνησαν μέ ἀεροπλάνα καί χαρτογράφησαν τήν περιεργή αὐτή ἥπειρο, πού ἡ ἕκτασή της ὑπολογίζεται σέ 14.000.000 τ.χ. περίπου!

Στήν 'Ανταρκτική ἡ ἀνισότητα μέρας καί νύχτας εἶναι μεγάλη. Τό κρύο εἶναι δριμύτατο. Ὅλα εἶναι σκεπασμένα μ' αἰώνια χιόνια καί πάγους, πού, ὅπως λένε οἱ ἐπιστήμονες, ἔχουν πάχος 2.500 μέτρα περίπου! Ἐκεῖ χιονίζει ὄλο τό χρόνο κι ὁ παγωμένος νοτιάς φυσάει ἀσταμάτητα. Σπάνια τό καλοκαίρι φτάνει ὡς τίς ἀκτές ὁ ζεστός βοριάς καί τότε ἐκεῖ λιώνουν τά χιόνια καί φυτρώνουν λειχίτες καί βρύα. Εἶναι τά μόνα φυτά, πού μπορεῖ νά βρεῖ κανένας στήν 'Ανταρκτική.

Ζῶα καί ἄνθρωποι δέν ὑπάρχουν σ' αὐτή. Μόνο λίγοι ἐξερευνητές φτάνουν κάπου-κάπου ὡς ἐκεῖ. Ἀπό αὐτούς γνωρίζομε ὅτι

ή 'Ανταρκτική είναι ένα μεγάλο όροπέδιο με μεγάλα βουνά και ήφαιστεια. Ένα ένεργό ήφαιστειο είναι τό 'Ερεβος, πού έχει ύψος 3.999 μ.

Στά δυτικά τής 'Ανταρκτικής σχηματίζεται μιά μεγάλη παγωμένη χερσόνησος. 'Η πλησιέστερη στό Νότιο πόλο θαλάσσια περιοχή είναι ή **Θάλασσα τοῦ Ρός**.

Στή μεγάλη κατάλευκη αὐτή χώρα έχουν εγκαταστήσει τό βασιλείο τους οί πιγκουίνοι. Έκατομμύρια ἀπό αὐτούς ζοῦν στίς ἀκτές τής 'Ανταρκτικής.

Στίς γύρω θάλασσες ὑπάρχουν πολλές φάλαινες, θαλάσσιοι ἐλέφαντες καί φῶκες. Μαζί τους ἐπιπλέον στήν ψυχρή θάλασσα τεράστια παγόβουνα, πού είναι ἐπικίνδυνες παγίδες γιά τά πλοία.

Σήμερα πολλά κράτη ἐνδιαφέρονται νά κατακτήσουν τήν 'Ανταρκτική γιά στρατηγικούς κυρίως λόγους.

***Έννοιες - όνόματα :** 'Ανταρκτική, Μπίσκοε, 'Αμοῦδσεν, 'Ερεβος, Θάλασσα Ρός, πιγκουίνοι.

Γενικές παρατηρήσεις : 1. Στό νότιο ήμισφαίριο τής Γῆς οί νότιοι άνεμοί είναι ψυχροί καί οί βόρειοι θερμοί.

2. Τά παγόβουνα είναι πολύ ἐπικίνδυνα γιά τά πλοία.

3. 'Ο άνθρωπος έχει πάντα τήν ἐπιθυμία νά πλουτίζει τίς γνώσεις του.

4. 'Όσο προχωροῦμε ἀπό τόν 'Ισημερινό πρὸς τούς πόλους, τόσο ή ἀνισότητα ἡμέρας καί νύχτας μεγαλώνει.

***Έργασίες :** Νά ἱχνογραφήσετε τό χάρτη τής 'Ανταρκτικής.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
Α΄. ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ	
1. 'Η Γῆ εἶναι οὐράνιο σῶμα Τό μέγεθος καί τό σχῆμα τῆς Γῆς. 'Ο ἄξονας καί οἱ πόλοι τῆς	7
2. 'Η ἐπιφάνεια τῆς Γῆς Ξηρά καί θάλασσα. *'Ηπειροί καί ὠκεανοί	11
3. *'Αναπαράσταση τῆς Γῆς Κλίμακα. *Υδρογείος σφαῖρα. Τοπογραφικά διαφράγματα. Χάρτες	13
4. 'Ο 'Ισημερινός καί οἱ παράλληλοι κύκλοι τῆς Γῆς. Οἱ ζώνες τῆς Γῆς	17
5. Οἱ μεσημβρινοί κύκλοι τῆς Γῆς. 'Ο πρῶτος μεσημβρινός	19
6. Γεωγραφικό πλάτος καί γεωγραφικό μήκος	21
7. 'Η ἀτμόσφαιρα. 'Η θερμοκρασία τῆς ἀτμόσφαιρας. 'Η ὑγρασία τῆς	23
8. Οἱ ἄνεμοι	25
9. Τά θαλάσσια ρεύματα	28
10-11. Τό κλίμα. Κλίματα θερμά, εὐκρατα καί ψυχρά	30
Β΄. ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ	
Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ	
12. 'Η θέση τῆς 'Ελλάδας στόν παγκόσμιο χῶρο	35
13. Γεωφυσική ἐπισκόπηση τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου	37
14. Σύντομη οικονομική ἐξέταση τῆς 'Ελλάδας	41
15. Πολιτική καί πολιτιστική ἐξέταση τῆς 'Ελλάδας	45
16. 'Η θέση τῆς 'Ελλάδας στή Μεσόγειο	48
17. 'Η μεγαλόνησος Κύπρος	52
18. 'Η 'Ελλάδα καί ἡ Εὐρώπη	57
Γ΄. Η ΑΣΙΑ	
19. Γενική εἰκόνα τῆς 'Ασίας	61
20. Τό κλίμα καί ὁ φυσικός πλοῦτος τῆς 'Ασίας	64
21. 'Ιστορική ἐξέταση τῆς 'Ασίας	68

Ο ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ

22.	Γενική εικόνα τῆς Μέσης Ἀνατολῆς	72
23.	Ἡ Μέση Ἀνατολή, κοιτίδα ἀρχαίων λαῶν καὶ πολιτισμῶν
Οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τῆς	75
24.	Ἡ Μικρὰ Ἀσία καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς
Οἱ ἀνατολικοὶ γείτονές μας. Οἱ Τούρκοι καὶ ἡ Τουρκία	77
25.	Τὰ ἄλλα κράτη τῆς Μέσης Ἀνατολῆς	80

Η ΝΟΤΙΑ ΑΣΙΑ

26-27.	Ὁ κόσμος τῶν Ἰνδιῶν	84

Η ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

28.	Ἡ Ἰνδοκίνα καὶ ἡ Μαλαισία	91
29.	Τὰ νησιά τῆς Ν.Α. Ἀσίας. Ἡ Ἰνδουησία καὶ οἱ Φιλιππίνες	95

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ

30.	Ὁ Σινικὸς κόσμος	98
31-32.	Ἡ Κορέα καὶ ἡ Ἰαπωνία
Ἕνας δραστήριος καὶ δημιουργικὸς λαὸς	102

Η ΒΟΡΕΙΑ ΑΣΙΑ

33.	Ἡ Σιβηρία. Ἡ ὑπόλοιπη Σοβιετικὴ Ἀσία	107
34.	Ἀνασκόπηση τῆς Ἀσίας	109

Δ' . Η ΑΦΡΙΚΗ

35.	Γενική εικόνα τῆς Ἀφρικῆς	112
36.	Τὸ κλίμα τῆς Ἀφρικῆς. Τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα τῆς	114
37.	Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀφρικῆς	118
38.	Ἱστορικὴ ἐξέταση τῆς Ἀφρικῆς	121

Η ΒΟΡΕΙΑ ΑΦΡΙΚΗ

39-40.	α. Οἱ χώρες τοῦ Νείλου (ἡ Αἴγυπτος καὶ τὸ Σουδάν)	123
	β. Οἱ ἄλλες χώρες τῆς Βόρειας Ἀφρικῆς	127
41.	Ἡ Δυτικὴ Ἀφρική	131
42.	Ἡ Κεντρικὴ Ἀφρική	134
43.	Ἡ Ἀνατολικὴ Ἀφρική	137
44.	Ἡ Νότια Ἀφρική	140
45.	Γενικὴ ἀνασκόπηση τῆς Ἀφρικῆς	144

Ε' . Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΔΥΤΙΚΟΥ ΗΜΙΣΦΑΙΡΙΟΥ

46.	Ὁ Νέος κόσμος. Γενικὴ εικόνα τῆς Ἀμερικῆς	148
47.	Ἡ Βόρεια Ἀγγλοσαξονικὴ Ἀμερική	151

48.	Οι 'Ηνωμένες Πολιτείες τής 'Αμερικῆς	156
	'Η πλουσιότερη χώρα τής Γῆς	
49.	'Η ὀργάνωση τῶν 'Ηνωμένων Πολιτειῶν	160
	Οἱ Η.Π.Α. καὶ ὁ κόσμος	
50.	'Ο Καναδάς	164

Η ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

51.	Τό Μεξικό	168
52.	'Η ὑπόλοιπη Κεντρική 'Αμερική	171
53.	'Η Νότια 'Αμερική	175
54.	'Η περιοχή τοῦ 'Αμαζονίου. 'Η Βραζιλία καὶ ἡ Γουιάνα	178
55.	Οἱ χῶρες τοῦ Λά Πλάτα	
	'Η 'Αργεντινή. 'Η Ούρουγουάη. 'Η Παραγουάη	182
56.	Τὰ κράτη τῶν 'Ανδεων	
	Βενεζουέλα, Κολομβία, 'Ισημερινός, Περού, Βολιβία, Χιλή	184
57.	Γενική ἀνασκόπηση τής 'Αμερικῆς	187

ΣΤ' . Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΩΚΕΑΝΙΑ

58.	'Η Αὐστραλία	190
59.	Τὰ νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ 'Ωκεανοῦ	194

Ζ' . Η ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗ

60.	'Η χώρα τῶν πάγων	198
-----	-------------------	-----

156	Οι τρεις Πόλεις της Αμερικής	48
157	Η ελευθερία είναι το δικαίωμα	49
158	Η ελευθερία των Ηνωμένων Πολιτειών	50
159	Ο Η.Π.Α. και ο κόσμος	51
160	Ο κόσμος	52
161	Η Αμερική και ο κόσμος	53
162	Η Αμερική και ο κόσμος	54
163	Η Αμερική και ο κόσμος	55
164	Η Αμερική και ο κόσμος	56
165	Η Αμερική και ο κόσμος	57
166	Η Αμερική και ο κόσμος	58
167	Η Αμερική και ο κόσμος	59
168	Η Αμερική και ο κόσμος	60
169	Η Αμερική και ο κόσμος	61
170	Η Αμερική και ο κόσμος	62
171	Η Αμερική και ο κόσμος	63
172	Η Αμερική και ο κόσμος	64
173	Η Αμερική και ο κόσμος	65
174	Η Αμερική και ο κόσμος	66
175	Η Αμερική και ο κόσμος	67
176	Η Αμερική και ο κόσμος	68
177	Η Αμερική και ο κόσμος	69
178	Η Αμερική και ο κόσμος	70
179	Η Αμερική και ο κόσμος	71
180	Η Αμερική και ο κόσμος	72
181	Η Αμερική και ο κόσμος	73
182	Η Αμερική και ο κόσμος	74
183	Η Αμερική και ο κόσμος	75
184	Η Αμερική και ο κόσμος	76
185	Η Αμερική και ο κόσμος	77
186	Η Αμερική και ο κόσμος	78
187	Η Αμερική και ο κόσμος	79
188	Η Αμερική και ο κόσμος	80
189	Η Αμερική και ο κόσμος	81
190	Η Αμερική και ο κόσμος	82
191	Η Αμερική και ο κόσμος	83
192	Η Αμερική και ο κόσμος	84
193	Η Αμερική και ο κόσμος	85
194	Η Αμερική και ο κόσμος	86
195	Η Αμερική και ο κόσμος	87
196	Η Αμερική και ο κόσμος	88
197	Η Αμερική και ο κόσμος	89
198	Η Αμερική και ο κόσμος	90
199	Η Αμερική και ο κόσμος	91
200	Η Αμερική και ο κόσμος	92
201	Η Αμερική και ο κόσμος	93
202	Η Αμερική και ο κόσμος	94
203	Η Αμερική και ο κόσμος	95
204	Η Αμερική και ο κόσμος	96
205	Η Αμερική και ο κόσμος	97
206	Η Αμερική και ο κόσμος	98
207	Η Αμερική και ο κόσμος	99
208	Η Αμερική και ο κόσμος	100

ΕΚΔΟΣΗ 2. ΜΑΪΟΥ 1987 - ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ - ΕΚΔΟΣΗ 1987 (Α-17)

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΕΚΔΟΣΗ
ΑΤΑΚΤΙΚΗ - Μ. ΠΕΣΑΝΤΑΚΗΣ & ΥΙΟΣ Α.Ε.

024000019769

ΕΚΔΟΣΗ Δ', 1977 (IV) — ΑΝΤΙΤ. 175.000 — ΣΥΜΒΑΣΗ: 2782/4-2-77

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ :
«ΑΤΛΑΝΤΙΣ - Μ. ΠΕΧΛΙΒΑΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ» Α.Ε.

